నమో తస్స భగవతో అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స

అఙ్గుత్తరనికాయో

ఛక్కనిపాతపాళి

౧. పఠమపణ్ణాసకం

౧. ఆహునేయ్యవగ్గో

౧. పఠమఆహునేయ్యసుత్తం

౧. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. తత్ర ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – ‘‘భిక్ఖవో’’తి. ‘‘భదన్తే’’తి తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

‘‘ఛహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు ఆహునేయ్యో హోతి పాహునేయ్యో దక్ఖిణేయ్యో అఞ్జలికరణీయో అనుత్తరం పుఞ్ఞక్ఖేత్తం లోకస్స. కతమేహి ఛహి [దీ॰ ని॰ ౩.౩౨౮; పటి॰ మ॰ ౩.౧౭]? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు చక్ఖునా రూపం దిస్వా నేవ సుమనో హోతి న దుమ్మనో, ఉపేక్ఖకో విహరతి సతో సమ్పజానో. సోతేన సద్దం సుత్వా నేవ సుమనో హోతి న దుమ్మనో, ఉపేక్ఖకో విహరతి సతో సమ్పజానో. ఘానేన గన్ధం ఘాయిత్వా నేవ సుమనో హోతి న దుమ్మనో, ఉపేక్ఖకో విహరతి సతో సమ్పజానో. జివ్హాయ రసం సాయిత్వా నేవ సుమనో హోతి న దుమ్మనో, ఉపేక్ఖకో విహరతి సతో సమ్పజానో. కాయేన ఫోట్ఠబ్బం ఫుసిత్వా నేవ సుమనో హోతి న దుమ్మనో, ఉపేక్ఖకో విహరతి సతో సమ్పజానో. మనసా ధమ్మం విఞ్ఞాయ నేవ సుమనో హోతి న దుమ్మనో, ఉపేక్ఖకో విహరతి సతో సమ్పజానో. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, ఛహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు ఆహునేయ్యో హోతి పాహునేయ్యో దక్ఖిణేయ్యో అఞ్జలికరణీయో అనుత్తరం పుఞ్ఞక్ఖేత్తం లోకస్సా’’తి.

ఇదమవోచ భగవా. అత్తమనా తే భిక్ఖూ భగవతో భాసితం అభినన్దున్తి. పఠమం.

౨. దుతియఆహునేయ్యసుత్తం

౨. ‘‘ఛహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు ఆహునేయ్యో హోతి…పే.… అనుత్తరం పుఞ్ఞక్ఖేత్తం లోకస్స. కతమేహి ఛహి [దీ॰ ని॰ ౩.౩౩౬]? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అనేకవిహితం ఇద్ధివిధం పచ్చనుభోతి – ఏకోపి హుత్వా బహుధా హోతి, బహుధాపి హుత్వా ఏకో హోతి; ఆవిభావం తిరోభావం; తిరోకుట్టం తిరోపాకారం తిరోపబ్బతం అసజ్జమానో గచ్ఛతి, సేయ్యథాపి ఆకాసే; పథవియాపి ఉమ్ముజ్జనిముజ్జం కరోతి, సేయ్యథాపి ఉదకే; ఉదకేపి అభిజ్జమానే గచ్ఛతి, సేయ్యథాపి పథవియం; ఆకాసేపి పల్లఙ్కేన కమతి, సేయ్యథాపి పక్ఖీ సకుణో; ఇమేపి చన్దిమసూరియే ఏవంమహిద్ధికే ఏవంమహానుభావే పాణినా పరిమసతి [పరామసతి (క॰)] పరిమజ్జతి; యావ బ్రహ్మలోకాపి కాయేన వసం వత్తేతి.

“దిబ్బాయ, సోతధాతుయా విసుద్ధాయ అతిక్కన్తమానుసికాయ ఉభో సద్దే సుణాతి – దిబ్బే చ మానుసే చ, యే దూరే సన్తికే చ.

“పరసత్తానం పరపుగ్గలానం చేతసా చేతో పరిచ్చ పజానాతి. సరాగం వా చిత్తం సరాగం చిత్తన్తి పజానాతి, వీతరాగం వా చిత్తం...పే.... సదోసం వా చిత్తం... వీతదోసం వా చిత్తం... సమోహం వా చిత్తం... వీతమోహం వా చిత్తం... సంఖిత్తం వా చిత్తం... విక్ఖిత్తం వా చిత్తం... మహగ్గతం వా చిత్తం... అమహగ్గతం వా చిత్తం... సఉత్తరం వా చిత్తం... అనుత్తరం వా చిత్తం... సమాహితం వా చిత్తం... అసమాహితం వా చిత్తం... విముత్తం వా చిత్తం... అవిముత్తం వా చిత్తం అవిముత్తం చిత్తన్తి పజానాతి.

“అనేకవిహితం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరతి, సేయ్యథిదం – ఏకమ్పి జాతిం ద్వేపి జాతియో...పే.... . ఇతి సాకారం సఉద్దేసం అనేకవిహితం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరతి.

“దిబ్బేన చక్ఖునా విసుద్ధేన అతిక్కన్తమానుసకేన సత్తే పస్సతి చవమానే ఉపపజ్జమానే హీనే పణీతే సువణ్ణే దుబ్బణ్ణే, సుగతే దుగ్గతే యథాకమ్మూపగే సత్తే పజానాతి – ‘ఇమే వత భోన్తో సత్తా కాయదుచ్చరితేన సమన్నాగతా వచీదుచ్చరితేన సమన్నాగతా మనోదుచ్చరితేన సమన్నాగతా అరియానం ఉపవాదకా మిచ్ఛాదిట్ఠికా మిచ్ఛాదిట్ఠికమ్మసమాదానా, తే కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపన్నా. ఇమే వా పన భోన్తో సత్తా కాయసుచరితేన సమన్నాగతా వచీసుచరితేన సమన్నాగతా మనోసుచరితేన సమన్నాగతా అరియానం అనుపవాదకా సమ్మాదిట్ఠికా సమ్మాదిట్ఠికమ్మసమాదానా, తే కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపన్నా’తి. ఇతి దిబ్బేన చక్ఖునా విసుద్ధేన అతిక్కన్తమానుసకేన సత్తే పస్సతి చవమానే ఉపపజ్జమానే హీనే పణీతే సువణ్ణే దుబ్బణ్ణే, సుగతే దుగ్గతే యథాకమ్మూపగే సత్తే పజానాతి.

“ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతి.

“ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, ఛహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు ఆహునేయ్యో హోతి...పే.... అనుత్తరం పుఞ్ఞక్ఖేత్తం లోకస్సా”తి. దుతియం.

౩. ఇన్ద్రియసుత్తం

౩. “ఛహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు ఆహునేయ్యో హోతి...పే.... అనుత్తరం పుఞ్ఞక్ఖేత్తం లోకస్స. కతమేహి ఛహి? సద్ధిన్ద్రియేన , వీరియిన్ద్రియేన, సతిన్ద్రియేన, సమాధిన్ద్రియేన, పఞ్ఞిన్ద్రియేన, ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, ఛహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు ఆహునేయ్యో హోతి పాహునేయ్యో దక్ఖిణేయ్యో అఞ్జలికరణీయో అనుత్తరం పుఞ్ఞక్ఖేత్తం లోకస్సా”తి. తతియం.

౪. బలసుత్తం

౪. “ఛహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు ఆహునేయ్యో హోతి…పే॰… అనుత్తరం పుఞ్ఞక్ఖేత్తం లోకస్స. కతమేహి ఛహి? సద్ధాబలేన, వీరియబలేన, సతిబలేన, సమాధిబలేన, పఞ్ఞాబలేన, ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, ఛహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు ఆహునేయ్యో హోతి…పే॰… అనుత్తరం పుఞ్ఞక్ఖేత్తం లోకస్సా”తి. చతుత్థం.

౫. పఠమఆజానీయసుత్తం

౫. “ఛహి , భిక్ఖవే, అఙ్గేహి సమన్నాగతో రఞ్ఞో భద్రో అస్సాజానీయో రాజారహో హోతి రాజభోగ్గో, రఞ్ఞో అఙ్గన్త్వేవ సఙ్ఖం గచ్ఛతి.

“కతమేహి ఛహి ? ఇధ, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో భద్రో అస్సాజానీయో ఖమో హోతి రూపానం, ఖమో సద్దానం, ఖమో గన్ధానం, ఖమో రసానం, ఖమో ఫోట్ఠబ్బానం, వణ్ణసమ్పన్నో చ హోతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, ఛహి అఙ్గేహి సమన్నాగతో రఞ్ఞో భద్రో అస్సాజానీయో రాజారహో హోతి రాజభోగ్గో, రఞ్ఞో అఙ్గన్త్వేవ సఙ్ఖం గచ్ఛతి.

“ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, ఛహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు ఆహునేయ్యో హోతి…పే॰… అనుత్తరం పుఞ్ఞక్ఖేత్తం లోకస్స. కతమేహి ఛహి? ఇధ , భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఖమో హోతి రూపానం, ఖమో సద్దానం, ఖమో గన్ధానం, ఖమో రసానం, ఖమో ఫోట్ఠబ్బానం, ఖమో ధమ్మానం. ఇమేహి ఖో , భిక్ఖవే, ఛహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు ఆహునేయ్యో హోతి…పే॰… అనుత్తరం పుఞ్ఞక్ఖేత్తం లోకస్సా”తి. పఞ్చమం.

౬. దుతియఆజానీయసుత్తం

౬. “ఛహి, భిక్ఖవే, అఙ్గేహి సమన్నాగతో రఞ్ఞో భద్రో అస్సాజానీయో రాజారహో హోతి రాజభోగ్గో, రఞ్ఞో అఙ్గన్త్వేవ సఙ్ఖం గచ్ఛతి. కతమేహి ఛహి? ఇధ, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో భద్రో అస్సాజానీయో ఖమో హోతి రూపానం, ఖమో సద్దానం, ఖమో గన్ధానం, ఖమో రసానం, ఖమో ఫోట్ఠబ్బానం, బలసమ్పన్నో చ హోతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, ఛహి అఙ్గేహి సమన్నాగతో రఞ్ఞో భద్రో అస్సాజానీయో రాజారహో హోతి రాజభోగ్గో, రఞ్ఞో అఙ్గన్త్వేవ సఙ్ఖం గచ్ఛతి.

“ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, ఛహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు ఆహునేయ్యో…పే॰… అనుత్తరం పుఞ్ఞక్ఖేత్తం లోకస్స. కతమేహి ఛహి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఖమో హోతి రూపానం …పే॰… ఖమో ధమ్మానం. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, ఛహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు ఆహునేయ్యో హోతి…పే॰… అనుత్తరం పుఞ్ఞక్ఖేత్తం లోకస్సా”తి. ఛట్ఠం.

౭. తతియఆజానీయసుత్తం

౭. “ఛహి , భిక్ఖవే, అఙ్గేహి సమన్నాగతో రఞ్ఞో భద్రో అస్సాజానీయో రాజారహో హోతి రాజభోగ్గో, రఞ్ఞో అఙ్గన్త్వేవ సఙ్ఖం గచ్ఛతి. కతమేహి ఛహి? ఇధ, భిక్ఖవే, రఞ్ఞో భద్రో అస్సాజానీయో ఖమో హోతి రూపానం, ఖమో సద్దానం, ఖమో గన్ధానం, ఖమో రసానం, ఖమో ఫోట్ఠబ్బానం, జవసమ్పన్నో చ హోతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, ఛహి అఙ్గేహి సమన్నాగతో రఞ్ఞో భద్రో అస్సాజానీయో రాజారహో హోతి రాజభోగ్గో, రఞ్ఞో అఙ్గన్త్వేవ సఙ్ఖం గచ్ఛతి.

“ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, ఛహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు ఆహునేయ్యో హోతి…పే॰… అనుత్తరం పుఞ్ఞక్ఖేత్తం లోకస్స. కతమేహి ఛహి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఖమో హోతి రూపానం…పే॰… ఖమో ధమ్మానం. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, ఛహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు ఆహునేయ్యో హోతి…పే॰… అనుత్తరం పుఞ్ఞక్ఖేత్తం లోకస్సా”తి. సత్తమం.

౮. అనుత్తరియసుత్తం

౮. [దీ॰ ని॰ ౩.౩౨౭] “ఛయిమాని , భిక్ఖవే, అనుత్తరియాని. కతమాని ఛ? దస్సనానుత్తరియం, సవనానుత్తరియం, లాభానుత్తరియం, సిక్ఖానుత్తరియం, పారిచరియానుత్తరియం, అనుస్సతానుత్తరియం – ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, ఛ అనుత్తరియానీ”తి. అట్ఠమం.

౯. అనుస్సతిట్ఠానసుత్తం

౯. [దీ॰ ని॰ ౩.౩౨౭] “ఛయిమాని , భిక్ఖవే, అనుస్సతిట్ఠానాని. కతమాని ఛ? బుద్ధానుస్సతి, ధమ్మానుస్సతి, సఙ్ఘానుస్సతి, సీలానుస్సతి, చాగానుస్సతి, దేవతానుస్సతి – ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, ఛ అనుస్సతిట్ఠానానీ”తి. నవమం.

౧౦. మహానామసుత్తం

౧౦. ఏకం సమయం భగవా సక్కేసు విహరతి కపిలవత్థుస్మిం నిగ్రోధారామే. అథ ఖో మహానామో సక్కో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో, ఖో మహానామో సక్కో భగవన్తం ఏతదవోచ – “యో సో, భన్తే, అరియసావకో ఆగతఫలో విఞ్ఞాతసాసనో, సో కతమేన విహారేన బహులం విహరతీ”తి?

“యో సో, మహానామ, అరియసావకో ఆగతఫలో విఞ్ఞాతసాసనో, సో ఇమినా విహారేన బహులం విహరతి. [అ॰ ని॰ ౧౧.౧౧] ఇధ, మహానామ, అరియసావకో తథాగతం అనుస్సరతి – ‘ఇతిపి సో భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో విజ్జాచరణసమ్పన్నో సుగతో లోకవిదూ అనుత్తరో పురిసదమ్మసారథి సత్థా దేవమనుస్సానం బుద్ధో భగవా’తి. యస్మిం, మహానామ, సమయే అరియసావకో తథాగతం అనుస్సరతి నేవస్స తస్మిం సమయే రాగపరియుట్ఠితం చిత్తం హోతి, న దోసపరియుట్ఠితం చిత్తం హోతి, న మోహపరియుట్ఠితం చిత్తం హోతి; ఉజుగతమేవస్స తస్మిం సమయే చిత్తం హోతి తథాగతం ఆరబ్భ. ఉజుగతచిత్తో ఖో పన, మహానామ, అరియసావకో లభతి అత్థవేదం, లభతి ధమ్మవేదం, లభతి ధమ్మూపసంహితం పామోజ్జం. పముదితస్స పీతి జాయతి, పీతిమనస్స కాయో పస్సమ్భతి, పస్సద్ధకాయో సుఖం వేదియతి, సుఖినో చిత్తం సమాధియతి. అయం వుచ్చతి, మహానామ – ‘అరియసావకో విసమగతాయ పజాయ సమప్పత్తో విహరతి, సబ్యాపజ్జాయ పజాయ అబ్యాపజ్జో విహరతి, ధమ్మసోతం సమాపన్నో బుద్ధానుస్సతిం భావేతి’”.

“పున చపరం, మహానామ, అరియసావకో ధమ్మం అనుస్సరతి – ‘స్వాక్ఖాతో భగవతా ధమ్మో సన్దిట్ఠికో అకాలికో ఏహిపస్సికో ఓపనేయ్యికో పచ్చత్తం వేదితబ్బో విఞ్ఞూహీ’తి. యస్మిం, మహానామ, సమయే అరియసావకో ధమ్మం అనుస్సరతి నేవస్స తస్మిం సమయే రాగపరియుట్ఠితం చిత్తం హోతి, న దోసపరియుట్ఠితం చిత్తం హోతి, న మోహపరియుట్ఠితం చిత్తం హోతి ; ఉజుగతమేవస్స తస్మిం సమయే చిత్తం హోతి ధమ్మం ఆరబ్భ. ఉజుగతచిత్తో ఖో పన,

మహానామ, అరియసావకో లభతి అత్థవేదం, లభతి ధమ్మవేదం, లభతి ధమ్మూపసంహిత పామోజ్జం. పముదితస్స పీతి జాయతి, పీతిమనస్స కాయో పస్సమ్భతి, పస్సద్ధకాయో సుఖం వేదియతి, సుఖినో చిత్తం సమాధియతి. అయం వుచ్చతి, మహానామ – 'అరియసావకో విసమగతాయ పజాయ సమప్పత్తో విహరతి, సబ్యాపజ్జాయ పజాయ అబ్యాపజ్జో విహరతి , ధమ్మసోతం సమాపన్నో ధమ్మానుస్సతిం భావేతి'".

"పున చపరం, మహానామ, అరియసావకో సఙ్ఘం అనుస్సరతి – 'సుప్పటిపన్నో భగవతో సావకసఙ్ఘో, ఉజుప్పటిపన్నో భగవతో సావకసఙ్ఘో, ఞాయప్పటిపన్నో భగవతో సావకసఙ్ఘో, సామీచిప్పటిపన్నో భగవతో సావకసఙ్ఘో, యదిదం చత్తారి పురిసయుగాని అట్ఠ పురిసపుగ్గలా ఏస భగవతో సావకసఙ్ఘో ఆహునేయ్యో పాహునేయ్యో దక్ఖిణేయ్యో అఞ్జలికరణీయో అనుత్తరం పుఞ్ఞక్ఖేత్తం లోకస్సా'తి. యస్మిం, మహానామ, సమయే అరియసావకో సఙ్ఘం అనుస్సరతి నేవస్స తస్మిం సమయే రాగపరియుట్ఠితం చిత్తం హోతి, న దోసపరియుట్ఠితం చిత్తం హోతి, న మోహపరియుట్ఠితం చిత్తం హోతి; ఉజుగతమేవస్స తస్మిం సమయే చిత్తం హోతి సఙ్ఘం ఆరబ్భ. ఉజుగతచిత్తో ఖో పన, మహానామ, అరియసావకో లభతి అత్థవేదం, లభతి ధమ్మవేదం, లభతి ధమ్మూపసంహితం పామోజ్జం. పముదితస్స పీతి జాయతి, పీతిమనస్స కాయో పస్సమ్భతి, పస్సద్ధకాయో సుఖం వేదియతి, సుఖినో చిత్తం సమాధియతి. అయం వుచ్చతి, మహానామ – 'అరియసావకో విసమగతాయ పజాయ సమప్పత్తో విహరతి, సబ్యాపజ్జాయ పజాయ అబ్యాపజ్జో విహరతి, ధమ్మసోతం సమాపన్నో సఙ్ఘానుస్సతిం భావేతి'".

"పున చపరం, మహానామ, అరియసావకో అత్తనో సీలాని అనుస్సరతి అఖణ్డాని అచ్ఛిద్దాని అసబలాని అకమ్మాసాని భుజిస్సాని విఞ్ఞుప్పసత్థాని అపరామట్ఠాని సమాధిసంవత్తనికాని . యస్మిం, మహానామ, సమయే అరియసావకో సీలం అనుస్సరతి నేవస్స తస్మిం సమయే రాగపరియుట్ఠితం చిత్తం హోతి, న దోసపరియుట్ఠితం చిత్తం హోతి, న మోహపరియుట్ఠితం చిత్తం హోతి; ఉజుగతమేవస్స తస్మిం సమయే చిత్తం హోతి సీలం ఆరబ్భ. ఉజుగతచిత్తో ఖో పన, మహానామ, అరియసావకో లభతి అత్థవేదం, లభతి ధమ్మవేదం, లభతి ధమ్మూపసంహితం పామోజ్జం. పముదితస్స పీతి జాయతి, పీతిమనస్స కాయో పస్సమ్భతి, పస్సద్ధకాయో సుఖం వేదియతి, సుఖినో చిత్తం సమాధియతి. అయం వుచ్చతి, మహానామ – 'అరియసావకో విసమగతాయ పజాయ సమప్పత్తో విహరతి, సబ్యాపజ్జాయ పజాయ అబ్యాపజ్జో విహరతి, ధమ్మసోతం సమాపన్నో సీలానుస్సతిం భావేతి'".

"పున చపరం, మహానామ, అరియసావకో అత్తనో చాగం అనుస్సరతి – 'లాభా వత మే, సులద్ధం వత మే! యోహం మచ్ఛేరమలపరియుట్ఠితాయ పజాయ విగతమలమచ్ఛేరేన చేతసా అగారం అజ్ఝావసామి ముత్తచాగో పయతపాణి వోస్సగ్గరతో యాచయోగో దానసంవిభాగరతో'తి. యస్మిం, మహానామ, సమయే అరియసావకో చాగం అనుస్సరతి నేవస్స తస్మిం సమయే రాగపరియుట్ఠితం చిత్తం హోతి, న దోసపరియుట్ఠితం చిత్తం హోతి , న మోహపరియుట్ఠితం చిత్తం హోతి; ఉజుగతమేవస్స తస్మిం సమయే చిత్తం హోతి చాగం ఆరబ్భ. ఉజుగతచిత్తో ఖో పన, మహానామ, అరియసావకో లభతి అత్థవేదం, లభతి ధమ్మవేదం, లభతి ధమ్మూపసంహితం పామోజ్జం. పముదితస్స పీతి జాయతి, పీతిమనస్స కాయో పస్సమ్భతి, పస్సద్ధకాయో సుఖం వేదియతి, సుఖినో చిత్తం సమాధియతి. అయం వుచ్చతి, మహానామ – 'అరియసావకో విసమగతాయ పజాయ సమప్పత్తో విహరతి, సబ్యాపజ్జాయ పజాయ అబ్యాపజ్జో విహరతి, ధమ్మసోతం సమాపన్నో చాగానుస్సతిం భావేతి'".

“పున చపరం, మహానామ, అరియసావకో దేవతానుస్సతిం భావేతి – ‘సన్తి దేవా చాతుమహారాజికా [చాతుమ్మహారాజికా (సీ. స్యా. కం. పీ.)], సన్తి దేవా తావతింసా, సన్తి దేవా యామా, సన్తి దేవా తుసితా, సన్తి దేవా నిమ్మానరతినో, సన్తి దేవా పరనిమ్మితవసవత్తినో, సన్తి దేవా బ్రహ్మకాయికా, సన్తి దేవా తతుత్తరి [తతుత్తరిం (సీ. స్యా. కం. పీ.), తదుత్తరి (క.) అ. ని. ౬.౨౫; విసుద్ధి. ౧.౧౬౨ పస్సితబ్బం]. యథారూపాయ సద్ధాయ సమన్నాగతా తా దేవతా ఇతో చుతా తత్థ ఉపపన్నా [తత్థ ఉప్పన్నా (సీ.), తత్థూపపన్నా (స్యా. కం.), తత్థుపపన్నా (అ. ని. ౩.౭౧)], మయ్హమ్పి తథారూపా సద్ధా సంవిజ్జతి. యథారూపేన సీలేన సమన్నాగతా తా దేవతా ఇతో చుతా తత్థ ఉపపన్నా, మయ్హమ్పి తథారూపం సీలం సంవిజ్జతి. యథారూపేన సుతేన సమన్నాగతా తా దేవతా ఇతో చుతా తత్థ ఉపపన్నా, మయ్హమ్పి తథారూపం సుతం సంవిజ్జతి. యథారూపేన చాగేన సమన్నాగతా తా దేవతా ఇతో చుతా తత్థ ఉపపన్నా, మయ్హమ్పి తథారూపో చాగో సంవిజ్జతి. యథారూపాయ పఞ్ఞాయ సమన్నాగతా తా దేవతా ఇతో చుతా తత్థ ఉపపన్నా, మయ్హమ్పి తథారూపా పఞ్ఞా సంవిజ్జతీ’తి. యస్మిం , మహానామ, సమయే అరియసావకో అత్తనో చ తాసఞ్చ దేవతానం సద్ధఞ్చ సీలఞ్చ సుతఞ్చ చాగఞ్చ పఞ్ఞఞ్చ అనుస్సరతి నేవస్స తస్మిం సమయే రాగపరియుట్ఠితం చిత్తం హోతి, న దోసపరియుట్ఠితం చిత్తం హోతి, న మోహపరియుట్ఠితం చిత్తం హోతి; ఉజుగతమేవస్స తస్మిం సమయే చిత్తం హోతి తా దేవతా ఆరబ్భ. ఉజుగతచిత్తో ఖో పన, మహానామ, అరియసావకో లభతి అత్థవేదం, లభతి ధమ్మవేదం, లభతి ధమ్మూపసంహితం పామోజ్జం. పముదితస్స పీతి జాయతి, పీతిమనస్స కాయో పస్సమ్భతి, పస్సద్ధకాయో సుఖం వేదియతి, సుఖినో చిత్తం సమాధియతి. అయం వుచ్చతి, మహానామ – ‘అరియసావకో విసమగతాయ పజాయ సమప్పత్తో విహరతి , సబ్యాపజ్జాయ [సబ్యాపజ్ఝాయ... అబ్యాపజ్ఝో (క.)] పజాయ అబ్యాపజ్జో [సబ్యాపజ్ఝాయ... అబ్యాపజ్ఝో (క.)] విహరతి, ధమ్మసోతం సమాపన్నో దేవతానుస్సతిం భావేతి’”.

“యో సో, మహానామ, అరియసావకో ఆగతఫలో విఞ్ఞాతసాసనో, సో ఇమినా విహారేన బహులం విహరతీ”తి. దసమం.

ఆహునేయ్యవగ్గో పఠమో.

తస్సుద్దానం –

> ద్వే ఆహునేయ్యా ఇన్ద్రియ, బలాని తయో ఆజానీయా;
> అనుత్తరియ అనుస్సతీ, మహానామేన తే దసాతి.

౨. సారణీయవగ్గో

౧. పఠమసారణీయసుత్తం

౧౧. "ఛయిమే , భిక్ఖవే, ధమ్మా సారణీయా [సారాణీయా (సీ. స్యా. కం. పీ.)]. కతమే ఛ? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో మేత్తం కాయకమ్మం పచ్చుపట్ఠితం హోతి సబ్రహ్మచారీసు ఆవి చేవ రహో చ, అయమ్పి ధమ్మో సారణీయో.

"పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో మేత్తం వచీకమ్మం పచ్చుపట్ఠితం హోతి సబ్రహ్మచారీసు ఆవి చేవ రహో చ, అయమ్పి ధమ్మో సారణీయో.

"పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో మేత్తం మనోకమ్మం పచ్చుపట్ఠితం హోతి సబ్రహ్మచారీసు ఆవి చేవ రహో చ, అయమ్పి ధమ్మో సారణీయో.

"పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు యే తే లాభా ధమ్మికా ధమ్మలద్ధా అన్తమసో పత్తపరియాపన్నమత్తమ్పి తథారూపేహి లాభేహి అప్పటివిభత్తభోగీ హోతి సీలవన్తేహి సబ్రహ్మచారీహి సాధారణభోగీ, అయమ్పి ధమ్మో సారణీయో.

"పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు యాని తాని సీలాని అఖణ్డాని అచ్ఛిద్దాని అసబలాని అకమ్మాసాని భుజిస్సాని విఞ్ఞుప్పసత్థాని అపరామట్ఠాని సమాధిసంవత్తనికాని తథారూపేహి సీలేహి సీలసామఞ్ఞగతో విహరతి సబ్రహ్మచారీహి ఆవి చేవ రహో చ, అయమ్పి ధమ్మో సారణీయో.

"పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు యాయం దిట్ఠి అరియా నియ్యానికా నియ్యాతి తక్కరస్స సమ్మా దుక్ఖక్ఖయాయ తథారూపాయ దిట్ఠియా దిట్ఠిసామఞ్ఞగతో విహరతి సబ్రహ్మచారీహి ఆవి చేవ రహో చ, అయమ్పి ధమ్మో సారణీయో. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, ఛ ధమ్మా సారణీయా"తి. పఠమం.

౨. దుతియసారణీయసుత్తం

౧౨. "ఛయిమే , భిక్ఖవే, ధమ్మా సారణీయా పియకరణా గరుకరణా సఙ్గహాయ అవివాదాయ సామగ్గియా ఏకీభావాయ సంవత్తన్తి. కతమే ఛ? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో మేత్తం కాయకమ్మం పచ్చుపట్ఠితం హోతి సబ్రహ్మచారీసు ఆవి చేవ రహో చ, అయమ్పి ధమ్మో సారణీయో పియకరణో గరుకరణో సఙ్గహాయ అవివాదాయ సామగ్గియా ఏకీభావాయ సంవత్తతి.

"పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో మేత్తం వచీకమ్మం పచ్చుపట్ఠితం హోతి...పే.... మేత్తం మనోకమ్మం పచ్చుపట్ఠితం హోతి సబ్రహ్మచారీసు ఆవి చేవ రహో చ, అయమ్పి ధమ్మో సారణీయో పియకరణో గరుకరణో సఙ్గహాయ అవివాదాయ సామగ్గియా ఏకీభావాయ సంవత్తతి.

"పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు యే తే లాభా ధమ్మికా ధమ్మలద్ధా అన్తమసో పత్తపరియాపన్నమత్తమ్పి తథారూపేహి లాభేహి అప్పటివిభత్తభోగీ హోతి సీలవన్తేహి సబ్రహ్మచారీహి సాధారణభోగీ, అయమ్పి ధమ్మో సారణీయో పియకరణో గరుకరణో సఙ్గహాయ అవివాదాయ సామగ్గియా ఏకీభావాయ సంవత్తతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు యాని తాని సీలాని అఖణ్డాని అచ్ఛిద్దాని అసబలాని అకమ్మాసాని భుజిస్సాని విఞ్ఞుప్పసత్థాని అపరామట్ఠాని సమాధిసంవత్తనికాని తథారూపేహి సీలేహి సీలసామఞ్ఞగతో విహరతి సబ్రహ్మచారీహి ఆవి చేవ రహో చ, అయమ్పి ధమ్మో సారణీయో పియకరణో గరుకరణో సఙ్గహాయ అవివాదాయ సామగ్గియా ఏకీభావాయ సంవత్తతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు యాయం దిట్ఠి అరియా నియ్యానికా నియ్యాతి తక్కరస్స సమ్మా దుక్ఖక్ఖయాయ తథారూపాయ దిట్ఠియా దిట్ఠిసామఞ్ఞగతో విహరతి సబ్రహ్మచారీహి ఆవి చేవ రహో చ, అయమ్పి ధమ్మో సారణీయో పియకరణో గరుకరణో సఙ్గహాయ అవివాదాయ సామగ్గియా ఏకీభావాయ సంవత్తతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, ఛ ధమ్మా సారణీయా పియకరణా గరుకరణా సఙ్గహాయ అవివాదాయ సామగ్గియా ఏకీభావాయ సంవత్తన్తీ”తి. దుతియం.

౩. నిస్సారణీయసుత్తం

౧౩. “ఛయిమా, భిక్ఖవే, నిస్సారణీయా ధాతుయో. కతమా ఛ? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఏవం వదేయ్య – ‘మేత్తా హి ఖో మే చేతోవిముత్తి భావితా బహులీకతా యానీకతా వత్థుకతా అనుట్ఠితా పరిచితా సుసమారద్ధా; అథ చ పన మే బ్యాపాదో చిత్తం పరియాదాయ తిట్ఠతీ’తి. సో ‘మా హేవ’న్తిస్స వచనీయో – ‘మాయస్మా, ఏవం అవచ; మా భగవన్తం అబ్భాచిక్ఖి, న హి సాధు భగవతో అబ్భక్ఖానం, న హి భగవా ఏవం వదేయ్య. అట్ఠానమేతం, ఆవుసో, అనవకాసో యం మేత్తాయ చేతోవిముత్తియా భావితాయ బహులీకతాయ యానీకతాయ వత్థుకతాయ అనుట్ఠితాయ పరిచితాయ సుసమారద్ధాయ; అథ చ పనస్స బ్యాపాదో చిత్తం పరియాదాయ ఠస్సతి [ఠస్సతీతి (సబ్బత్థ) దీ॰ ని॰ ౩.౩౨౬ పస్సితబ్బం], నేతం ఠానం విజ్జతి. నిస్సరణఞ్హేతం, ఆవుసో, బ్యాపాదస్స యదిదం మేత్తాచేతోవిముత్తీ’”తి [మేత్తాచేతోవిముత్తి (సబ్బత్థ)].

“ఇధ పన, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఏవం వదేయ్య – ‘కరుణా హి ఖో మే చేతోవిముత్తి భావితా బహులీకతా యానీకతా వత్థుకతా అనుట్ఠితా పరిచితా సుసమారద్ధా; అథ చ పన మే విహేసా చిత్తం పరియాదాయ తిట్ఠతీ’తి. సో ‘మా హేవ’న్తిస్స వచనీయో – ‘మాయస్మా, ఏవం అవచ; మా భగవన్తం అబ్భాచిక్ఖి, న హి సాధు భగవతో అబ్భక్ఖానం, న హి భగవా ఏవం వదేయ్య. అట్ఠానమేతం, ఆవుసో , అనవకాసో యం కరుణాయ చేతోవిముత్తియా భావితాయ బహులీకతాయ యానీకతాయ వత్థుకతాయ అనుట్ఠితాయ పరిచితాయ సుసమారద్ధాయ; అథ చ పనస్స విహేసా చిత్తం పరియాదాయ ఠస్సతి, నేతం ఠానం విజ్జతి. నిస్సరణఞ్హేతం, ఆవుసో, విహేసాయ యదిదం కరుణాచేతోవిముత్తీ’”తి.

“ఇధ పన, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఏవం వదేయ్య – ‘ముదితా హి ఖో మే చేతోవిముత్తి భావితా బహులీకతా యానీకతా వత్థుకతా అనుట్ఠితా పరిచితా సుసమారద్ధా; అథ చ పన మే అరతి చిత్తం పరియాదాయ తిట్ఠతీ’తి. సో ‘మా హేవ’న్తిస్స వచనీయో – ‘మాయస్మా, ఏవం అవచ; మా భగవన్తం అబ్భాచిక్ఖి, న హి సాధు భగవతో అబ్భక్ఖానం, న హి భగవా ఏవం వదేయ్య . అట్ఠానమేతం, ఆవుసో, అనవకాసో యం ముదితాయ చేతోవిముత్తియా భావితాయ బహులీకతాయ యానీకతాయ వత్థుకతాయ అనుట్ఠితాయ పరిచితాయ సుసమారద్ధాయ; అథ చ పనస్స అరతి చిత్తం పరియాదాయ ఠస్సతి, నేతం ఠానం విజ్జతి. నిస్సరణఞ్హేతం, ఆవుసో, అరతియా యదిదం ముదితాచేతోవిముత్తీ’”తి.

“ఇధ పన, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఏవం వదేయ్య – ‘ఉపేక్ఖా హి ఖో మే చేతోవిముత్తి భావితా బహులీకతా యానీకతా వత్థుకతా అనుట్ఠితా పరిచితా సుసమారద్ధా; అథ చ పన మే రాగో చిత్తం పరియాదాయ తిట్ఠతీ’తి. సో ‘మా హేవ’న్తిస్స వచనీయో – ‘మాయస్మా, ఏవం అవచ; మా భగవన్తం అబ్భాచిక్ఖి, న హి సాధు భగవతో అబ్భక్ఖానం, న హి భగవా ఏవం వదేయ్య. అట్ఠానమేతం, ఆవుసో, అనవకాసో యం ఉపేక్ఖాయ చేతోవిముత్తియా భావితాయ బహులీకతాయ యానీకతాయ వత్థుకతాయ అనుట్ఠితాయ పరిచితాయ సుసమారద్ధాయ ; అథ చ పనస్స రాగో చిత్తం పరియాదాయ ఠస్సతి, నేతం ఠానం విజ్జతి. నిస్సరణఞ్హేతం, ఆవుసో, రాగస్స యదిదం ఉపేక్ఖాచేతోవిముత్తీ’’’తి.

“ఇధ పన, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఏవం వదేయ్య – ‘అనిమిత్తా హి ఖో మే చేతోవిముత్తి భావితా బహులీకతా యానీకతా వత్థుకతా అనుట్ఠితా పరిచితా సుసమారద్ధా; అథ చ పన మే నిమిత్తానుసారి విఞ్ఞాణం హోతీ’తి. సో ‘మా హేవ’న్తిస్స వచనీయో – ‘మాయస్మా, ఏవం అవచ; మా భగవన్తం అబ్భాచిక్ఖి, న హి సాధు భగవతో అబ్భక్ఖానం, న హి భగవా ఏవం వదేయ్య. అట్ఠానమేతం, ఆవుసో, అనవకాసో యం అనిమిత్తాయ చేతోవిముత్తియా భావితాయ బహులీకతాయ యానీకతాయ వత్థుకతాయ అనుట్ఠితాయ పరిచితాయ సుసమారద్ధాయ; అథ చ పనస్స నిమిత్తానుసారి విఞ్ఞాణం భవిస్సతి, నేతం ఠానం విజ్జతి. నిస్సరణఞ్హేతం, ఆవుసో, సబ్బనిమిత్తానం యదిదం అనిమిత్తాచేతోవిముత్తీ’’’తి.

“ఇధ పన భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఏవం వదేయ్య – ‘అస్మీతి ఖో మే విగతం [విగతే (స్యా.)], అయమహమస్మీతి చ [అయం చకారో దీ. ని. ౩.౩౨౬ నత్థి] న సమనుపస్సామి; అథ చ పన మే విచికిచ్ఛాకథంకథాసల్లం చిత్తం పరియాదాయ తిట్ఠతీ’తి. సో ‘మా హేవ’న్తిస్స వచనీయో – ‘మాయస్మా, ఏవం అవచ; మా భగవన్తం అబ్భాచిక్ఖి, న హి సాధు భగవతో అబ్భక్ఖానం, న హి భగవా ఏవం వదేయ్య. అట్ఠానమేతం, ఆవుసో, అనవకాసో యం అస్మీతి విగతే అయమహమస్మీతి చ న సమనుపస్సతో; అథ చ పనస్స విచికిచ్ఛాకథంకథాసల్లం చిత్తం పరియాదాయ ఠస్సతి, నేతం ఠానం విజ్జతి. నిస్సరణఞ్హేతం, ఆవుసో, విచికిచ్ఛాకథంకథాసల్లస్స యదిదం అస్మీతి మానసముగ్ఘాతో’తి. ఇమా ఖో, భిక్ఖవే, ఛ నిస్సారణీయా ధాతుయో”తి. తతియం.

౪. భద్దకసుత్తం

౧౪. తత్ర ఖో ఆయస్మా సారిపుత్తో భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “ఆవుసో, భిక్ఖవో”తి. “ఆవుసో”తి ఖో తే భిక్ఖూ ఆయస్మతో సారిపుత్తస్స పచ్చస్సోసుం. ఆయస్మా సారిపుత్తో ఏతదవోచ –

“తథా తథా, ఆవుసో, భిక్ఖు విహారం కప్పేతి యథా యథాస్స విహారం కప్పయతో న భద్దకం మరణం హోతి, న భద్దికా కాలకిరియా [కాలంకిరియా (క.) అ. ని. ౩.౧౧౦]. కథఞ్చావుసో, భిక్ఖు తథా తథా విహారం కప్పేతి యథా యథాస్స విహారం కప్పయతో న భద్దకం మరణం హోతి, న భద్దికా కాలకిరియా?

“ఇధావుసో, భిక్ఖు కమ్మారామో హోతి కమ్మరతో కమ్మారామతం అనుయుత్తో, భస్సారామో హోతి భస్సరతో భస్సారామతం అనుయుత్తో, నిద్దారామో హోతి నిద్దారతో నిద్దారామతం అనుయుత్తో, సఙ్గణికారామో హోతి సఙ్గణికరతో సఙ్గణికారామతం అనుయుత్తో, సంసగ్గారామో హోతి సంసగ్గరతో సంసగ్గారామతం అనుయుత్తో, పపఞ్చారామో హోతి పపఞ్చరతో పపఞ్చారామతం అనుయుత్తో. ఏవం ఖో, ఆవుసో, భిక్ఖు తథా తథా విహారం కప్పేతి యథా యథాస్స విహారం

కప్పయతో న భద్దకం మరణం హోతి, న భద్దికా కాలకిరియా. అయం వుచ్చతావుసో – ‘భిక్ఖు సక్కాయాభిరతో నప్పజహాసి [న పహాసి (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] సక్కాయం సమ్మా దుక్ఖస్స అన్తకిరియాయ’”.

“తథా తథావుసో, భిక్ఖు విహారం కప్పేతి యథా యథాస్స విహారం కప్పయతో భద్దకం మరణం హోతి, భద్దికా కాలకిరియా. కథఞ్చావుసో, భిక్ఖు తథా తథా విహారం కప్పేతి యథా యథాస్స విహారం కప్పయతో భద్దకం మరణం హోతి, భద్దికా కాలకిరియా?

“ఇధావుసో, భిక్ఖు న కమ్మారామో హోతి న కమ్మరతో న కమ్మారామతం అనుయుత్తో, న భస్సారామో హోతి న భస్సరతో న భస్సారామతం అనుయుత్తో, న నిద్దారామో హోతి న నిద్దారతో నిద్దారామతం అనుయుత్తో, న సఙ్గణికారామో హోతి న సఙ్గణికరతో న సఙ్గణికారామతం అనుయుత్తో, న సంసగ్గారామో హోతి న సంసగ్గరతో న సంసగ్గారామతం అనుయుత్తో, న పపఞ్చారామో హోతి న పపఞ్చరతో న పపఞ్చారామతం అనుయుత్తో. ఏవం ఖో, ఆవుసో, భిక్ఖు తథా తథా విహారం కప్పేతి యథా యథాస్స విహారం కప్పయతో భద్దకం మరణం హోతి, భద్దికా కాలకిరియా. అయం వుచ్చతావుసో – ‘భిక్ఖు నిబ్బానాభిరతో పజహాసి సక్కాయం సమ్మా దుక్ఖస్స అన్తకిరియాయా’”తి.

“యో పపఞ్చమనుయుత్తో, పపఞ్చాభిరతో మగో;
విరాధయీ సో నిబ్బానం, యోగక్ఖేమం అనుత్తరం.

“యో చ పపఞ్చం హిత్వాన, నిప్పపఞ్చపదే రతో;
ఆరాధయీ సో నిబ్బానం, యోగక్ఖేమం అనుత్తర”న్తి. చతుత్థం;

౫. అనుతప్పియసుత్తం

౧౫. తత్ర ఖో ఆయస్మా సారిపుత్తో భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “తథా తథావుసో, భిక్ఖు విహారం కప్పేతి యథా యథాస్స విహారం కప్పయతో కాలకిరియా అనుతప్పా హోతి. కథఞ్చావుసో, భిక్ఖు తథా తథా విహారం కప్పేతి యథా యథాస్స విహారం కప్పయతో కాలకిరియా అనుతప్పా హోతి?

“ఇధావుసో, భిక్ఖు కమ్మారామో హోతి కమ్మరతో కమ్మారామతం అనుయుత్తో, భస్సారామో హోతి…పే॰… నిద్దారామో హోతి… సఙ్గణికారామో హోతి… సంసగ్గారామో హోతి… పపఞ్చారామో హోతి పపఞ్చరతో పపఞ్చారామతం అనుయుత్తో. ఏవం ఖో, ఆవుసో, భిక్ఖు తథా తథా విహారం కప్పేతి యథా యథాస్స విహారం కప్పయతో కాలకిరియా అనుతప్పా హోతి . అయం వుచ్చతావుసో – ‘భిక్ఖు సక్కాయాభిరతో నప్పజహాసి సక్కాయం సమ్మా దుక్ఖస్స అన్తకిరియాయ’”.

“తథా తథావుసో, భిక్ఖు విహారం కప్పేతి యథా యథాస్స విహారం కప్పయతో కాలకిరియా అననుతప్పా హోతి. కథఞ్చావుసో, భిక్ఖు తథా తథా విహారం కప్పేతి యథా యథాస్స విహారం కప్పయతో కాలకిరియా అననుతప్పా హోతి?

“ఇధావుసో, భిక్ఖు న కమ్మారామో హోతి న కమ్మరతో న కమ్మారామతం అనుయుత్తో, న భస్సారామో హోతి…పే॰… న నిద్దారామో హోతి… న సఙ్గణికారామో హోతి… న సంసగ్గారామో హోతి… న పపఞ్చారామో హోతి న పపఞ్చరతో న

పపఞ్చారామతం అనుయుత్తో. ఏవం ఖో, ఆవుసో, భిక్ఖు తథా తథా విహారం కప్పేతి యథా యథాస్స విహారం కప్పయతో కాలకిరియా అననుతప్పా హోతి. అయం వుచ్చతావుసో – ‘భిక్ఖు నిబ్బానాభిరతో పజహాసి సక్కాయం సమ్మా దుక్ఖస్స అన్తకిరియాయా’”తి.

“యో పపఞ్చమనుయుత్తో, పపఞ్చాభిరతో మగో;
విరాధయీ సో నిబ్బానం, యోగక్ఖేమం అనుత్తరం.

“యో చ పపఞ్చం హిత్వాన, నిప్పపఞ్చపదే రతో;
ఆరాధయీ సో నిబ్బానం, యోగక్ఖేమం అనుత్తర”న్తి. పఞ్చమం;

౬. నకులపితుసుత్తం

౧౬. ఏకం సమయం భగవా భగ్గేసు విహరతి సుసుమారగిరే [సుంసుమారగిరే (సీ. పీ.), సంసుమారగిరే (కత్థచి)] భేసకళావనే మిగదాయే. తేన ఖో పన సమయేన నకులపితా గహపతి ఆబాధికో హోతి దుక్ఖితో బాళ్హగిలానో. అథ ఖో నకులమాతా గహపతానీ నకులపితరం గహపతిం ఏతదవోచ –

“మా ఖో త్వం, గహపతి, సాపేక్ఖో [సాపేఖో (పీ. క.)] కాలమకాసి. దుక్ఖా, గహపతి, సాపేక్ఖస్స కాలకిరియా; గరహితా చ భగవతా సాపేక్ఖస్స కాలకిరియా. సియా ఖో పన తే, గహపతి, ఏవమస్స – ‘న నకులమాతా గహపతానీ మమచ్చయేన సక్ఖిస్సతి [న సక్ఖిస్సతి (సీ. స్యా. కం.), సక్కోతి (పీ. క.)] దారకే పోసేతుం, ఘరావాసం సన్ధరితు’న్తి [సన్ధరితున్తి (క.), సణ్ఠరితుం (స్యా.)]. న ఖో పనేతం, గహపతి, ఏవం దట్ఠబ్బం. కుసలాహం, గహపతి, కప్పాసం కన్తితుం వేణిం ఓలిఖితుం. సక్కోమహం, గహపతి, తవచ్చయేన దారకే పోసేతుం, ఘరావాసం సన్ధరితుం. తస్మాతిహ త్వం, గహపతి, మా సాపేక్ఖో కాలమకాసి. దుక్ఖా, గహపతి, సాపేక్ఖస్స కాలకిరియా; గరహితా చ భగవతా సాపేక్ఖస్స కాలకిరియా.

“సియా ఖో పన తే, గహపతి, ఏవమస్స – ‘నకులమాతా గహపతానీ మమచ్చయేన అఞ్ఞం ఘరం [భత్తారం (స్యా. కం.), వీరం (సీ.)] గమిస్సతీ’తి. న ఖో పనేతం, గహపతి, ఏవం దట్ఠబ్బం. త్వఞ్చేవ ఖో, గహపతి, జానాసి అహఞ్చ, యం నో [యదా తే (సీ.), యథా (స్యా.), యథా నో (పీ.)] సోళసవస్సాని గహట్ఠకం బ్రహ్మచరియం సమాచిణ్ణం [సమాదిన్నం (సీ.)]. తస్మాతిహ త్వం, గహపతి, మా సాపేక్ఖో కాలమకాసి. దుక్ఖా, గహపతి, సాపేక్ఖస్స కాలకిరియా; గరహితా చ భగవతా సాపేక్ఖస్స కాలకిరియా.

“సియా ఖో పన తే, గహపతి, ఏవమస్స – ‘నకులమాతా గహపతానీ మమచ్చయేన న దస్సనకామా భవిస్సతి భగవతో న దస్సనకామా భిక్ఖుసఙ్ఘస్సా’తి. న ఖో పనేతం, గహపతి, ఏవం దట్ఠబ్బం. అహఞ్హి, గహపతి, తవచ్చయేన దస్సనకామతరా చేవ భవిస్సామి భగవతో, దస్సనకామతరా చ భిక్ఖుసఙ్ఘస్స. తస్మాతిహ త్వం, గహపతి, మా సాపేక్ఖో కాలమకాసి. దుక్ఖా, గహపతి, సాపేక్ఖస్స కాలకిరియా; గరహితా చ భగవతా సాపేక్ఖస్స కాలకిరియా.

“సియా ఖో పన తే, గహపతి, ఏవమస్స – ‘న నకులమాతా గహపతానీ మమచ్చయేన సీలేసు [నకులమాతా... న సీలేసు (సీ. పీ.)] పరిపూరకారినీ’తి. న ఖో పనేతం, గహపతి, ఏవం దట్ఠబ్బం. యావతా ఖో, గహపతి, తస్స భగవతో సావికా గిహీ ఓదాతవసనా సీలేసు పరిపూరకారినియో, అహం తాసం అఞ్ఞతరా. యస్స ఖో పనస్స కఙ్ఖా వా విమతి వా – అయం నో భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో భగ్గేసు విహరతి సుసుమారగిరే భేసకళావనే మిగదాయే – తం భగవన్తం ఉపసఙ్కమిత్వా పుచ్ఛతు. తస్మాతిహ త్వం, గహపతి, మా సాపేక్ఖో కాలమకాసి . దుక్ఖా, గహపతి, సాపేక్ఖస్స కాలకిరియా; గరహితా చ భగవతా సాపేక్ఖస్స కాలకిరియా.

“సియా ఖో పన తే, గహపతి, ఏవమస్స – ‘న నకులమాతా గహపతానీ లాభినీ [నకులమాతా గహపతానీ న లాభినీ (పీ.)] అజ్ఝత్తం చేతోసమథస్సా’తి. న ఖో పనేతం, గహపతి, ఏవం దట్ఠబ్బం. యావతా ఖో, గహపతి, తస్స భగవతో సావికా గిహీ ఓదాతవసనా లాభినియో అజ్ఝత్తం చేతోసమథస్స, అహం తాసం అఞ్ఞతరా. యస్స ఖో పనస్స కఙ్ఖా వా విమతి వా – అయం నో భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో భగ్గేసు విహరతి సుసుమారగిరే భేసకళావనే మిగదాయే – తం భగవన్తం ఉపసఙ్కమిత్వా పుచ్ఛతు. తస్మాతిహ త్వం, గహపతి, మా సాపేక్ఖో కాలమకాసి. దుక్ఖా, గహపతి, సాపేక్ఖస్స కాలకిరియా; గరహితా చ భగవతా సాపేక్ఖస్స కాలకిరియా.

“సియా ఖో పన తే, గహపతి, ఏవమస్స – ‘న నకులమాతా గహపతానీ ఇమస్మిం ధమ్మవినయే ఓగాధప్పత్తా పతిగాధప్పత్తా అస్సాసప్పత్తా తిణ్ణవిచికిచ్ఛా విగతకథంకథా వేసారజ్జప్పత్తా అపరప్పచ్చయా సత్థుసాసనే విహరతీ’తి. న ఖో పనేతం, గహపతి, ఏవం దట్ఠబ్బం. యావతా ఖో, గహపతి, తస్స భగవతో సావికా గిహీ ఓదాతవసనా ఇమస్మిం ధమ్మవినయే ఓగాధప్పత్తా పతిగాధప్పత్తా అస్సాసప్పత్తా తిణ్ణవిచికిచ్ఛా విగతకథంకథా వేసారజ్జప్పత్తా అపరప్పచ్చయా సత్థుసాసనే విహరన్తి, అహం తాసం అఞ్ఞతరా. యస్స ఖో పనస్స కఙ్ఖా వా విమతి వా – అయం నో భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో భగ్గేసు విహరతి సుసుమారగిరే భేసకళావనే మిగదాయే – తం భగవన్తం ఉపసఙ్కమిత్వా పుచ్ఛతు. తస్మాతిహ త్వం, గహపతి, మా సాపేక్ఖో కాలమకాసి. దుక్ఖా గహపతి సాపేక్ఖస్స కాలకిరియా; గరహితా చ భగవతా సాపేక్ఖస్స కాలకిరియా”తి.

అథ ఖో నకులపితునో గహపతిస్స నకులమాతరా [నకులమాతాయ (సీ. స్యా.), నకులమాతుయా (క.)] గహపతానియా ఇమినా ఓవాదేన ఓవదియమానస్స సో ఆబాధో ఠానసో పటిప్పస్సమ్భి. వుట్ఠహి [వుట్ఠాతి (క.)] చ నకులపితా గహపతి తమ్హా ఆబాధా; తథా పహీనో చ పన నకులపితునో గహపతిస్స సో ఆబాధో అహోసి. అథ ఖో నకులపితా గహపతి గిలానా వుట్ఠితో [“గిలానభావతో వుట్ఠాయ ఠితో, భావప్పధానో హి అయం నిద్దేసో”తి టీకాసంవణ్ణనా] అచిరవుట్ఠితో గేలఞ్ఞా దణ్డమోలుబ్భ యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో నకులపితరం గహపతిం భగవా ఏతదవోచ –

“లాభా తే, గహపతి, సులద్ధం తే, గహపతి! యస్స తే నకులమాతా గహపతానీ అనుకమ్పికా అత్థకామా ఓవాదికా అనుసాసికా. యావతా ఖో, గహపతి, మమ సావికా గిహీ ఓదాతవసనా సీలేసు పరిపూరకారినియో, నకులమాతా గహపతానీ తాసం అఞ్ఞతరా. యావతా ఖో, గహపతి, మమ సావికా గిహీ ఓదాతవసనా లాభినియో అజ్ఝత్తం చేతోసమథస్స, నకులమాతా గహపతానీ తాసం అఞ్ఞతరా. యావతా ఖో, గహపతి, మమ సావికా గిహీ ఓదాతవసనా ఇమస్మిం

ధమ్మవినయే ఓగాధప్పత్తా పతిగాధప్పత్తా అస్సాసప్పత్తా తిణ్ణవిచికిచ్ఛా విగతకథంకథా వేసారజ్జప్పత్తా అపరప్పచ్చయా సత్థుసాసనే విహరన్తి, నకులమాతా గహపతానీ తాసం అఞ్ఞతరా. లాభా తే, గహపతి, సులద్ధం తే, గహపతి! యస్స తే నకులమాతా గహపతానీ అనుకమ్పికా అత్థకామా ఓవాదికా అనుసాసికా"తి. ఛట్ఠం.

౭. సోప్పసుత్తం

౧౭. ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. అథ ఖో భగవా సాయన్హసమయం పటిసల్లానా వుట్ఠితో యేనుపట్ఠానసాలా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా పఞ్ఞత్తే ఆసనే నిసీది. ఆయస్మాపి ఖో సారిపుత్తో సాయన్హసమయం పటిసల్లానా వుట్ఠితో యేనుపట్ఠానసాలా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఆయస్మాపి ఖో మహామోగ్గల్లానో…పే.… ఆయస్మాపి ఖో మహాకస్సపో… ఆయస్మాపి ఖో మహాకచ్చాయనో… ఆయస్మాపి ఖో మహాకోట్ఠికో [మహాకోట్ఠితో (సీ. పీ.)] … ఆయస్మాపి ఖో మహాచున్దో… ఆయస్మాపి ఖో మహాకప్పినో… ఆయస్మాపి ఖో అనురుద్ధో… ఆయస్మాపి ఖో రేవతో… ఆయస్మాపి ఖో ఆనన్దో సాయన్హసమయం పటిసల్లానా వుట్ఠితో యేనుపట్ఠానసాలా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. అథ ఖో భగవా బహుదేవ రత్తిం నిసజ్జాయ వీతినామేత్వా ఉట్ఠాయాసనా విహారం పావిసి. తేపి ఖో ఆయస్మన్తో అచిరపక్కన్తస్స భగవతో ఉట్ఠాయాసనా యథావిహారం అగమంసు. యే పన తత్థ భిక్ఖూ నవా అచిరపబ్బజితా అధునాగతా ఇమం ధమ్మవినయం తే యావ సూరియుగ్గమనా కాకచ్ఛమానా సుపింసు. అద్దసా ఖో భగవా దిబ్బేన చక్ఖునా విసుద్ధేన అతిక్కన్తమానుసకేన తే భిక్ఖూ యావ సూరియుగ్గమనా కాకచ్ఛమానే సుపన్తే. దిస్వా యేనుపట్ఠానసాలా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా పఞ్ఞత్తే ఆసనే నిసీది. నిసజ్జ ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి –

"కహం ను ఖో, భిక్ఖవే, సారిపుత్తో? కహం మహామోగ్గల్లానో? కహం మహాకస్సపో? కహం మహాకచ్చాయనో? కహం మహాకోట్ఠికో? కహం మహాచున్దో? కహం మహాకప్పినో? కహం అనురుద్ధో? కహం రేవతో? కహం ఆనన్దో? కహం ను ఖో తే, భిక్ఖవే, థేరా సావకా గతా"తి? "తేపి ఖో, భన్తే, ఆయస్మన్తో అచిరపక్కన్తస్స భగవతో ఉట్ఠాయాసనా యథావిహారం అగమంసూ"తి. "కేన నో [కేన నో (క.), కే ను (కత్థచి)] తుమ్హే, భిక్ఖవే, థేరా భిక్ఖూ నాగతాతి [భిక్ఖూ నవా (సీ. స్యా. కం. పీ.), భిక్ఖూ గతాతి (?)] యావ సూరియుగ్గమనా కాకచ్ఛమానా సుపథ? తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, అపి ను తుమ్హేహి దిట్ఠం వా సుతం వా – 'రాజా ఖత్తియో ముద్ధాభిసిత్తో [ముద్ధాభిసిత్తో (క.)] యావదత్థం సేయ్యసుఖం పస్ససుఖం మిద్ధసుఖం అనుయుత్తో విహరన్తో యావజీవం రజ్జం కారేన్తో జనపదస్స వా పియో మనాపో'"తి? "నో హేతం, భన్తే". "సాధు, భిక్ఖవే! మయాపి ఖో ఏతం, భిక్ఖవే, నేవ దిట్ఠం న సుతం – 'రాజా ఖత్తియో ముద్ధాభిసిత్తో యావదత్థం సేయ్యసుఖం పస్ససుఖం మిద్ధసుఖం అనుయుత్తో విహరన్తో యావజీవం రజ్జం కారేన్తో జనపదస్స వా పియో మనాపో'"తి.

"తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, అపి ను తుమ్హేహి దిట్ఠం వా సుతం వా – 'రట్ఠికో…పే.… పేత్తణికో… సేనాపతికో… గామగామణికో [గామగామికో (సీ. పీ.)] … పూగగామణికో యావదత్థం సేయ్యసుఖం పస్ససుఖం మిద్ధసుఖం అనుయుత్తో విహరన్తో యావజీవం పూగగామణికత్తం కారేన్తో పూగస్స వా పియో మనాపో'"తి? "నో హేతం, భన్తే". "సాధు, భిక్ఖవే! మయాపి ఖో ఏతం, భిక్ఖవే, నేవ దిట్ఠం న సుతం – 'పూగగామణికో యావదత్థం సేయ్యసుఖం పస్ససుఖం మిద్ధసుఖం అనుయుత్తో విహరన్తో యావజీవం పూగగామణికత్తం వా కారేన్తో పూగస్స వా పియో మనాపో'"తి.

“తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, అపి ను తుమ్హేహి దిట్ఠం వా సుతం వా – ‘సమణో వా బ్రాహ్మణో వా యావదత్థం సేయ్యసుఖం పస్ససుఖం మిద్ధసుఖం అనుయుత్తో ఇన్ద్రియేసు అగుత్తద్వారో భోజనే అమత్తఞ్ఞూ జాగరియం అననుయుత్తో అవిపస్సకో కుసలానం ధమ్మానం పుబ్బరత్తాపరరత్తం బోధిపక్ఖియానం [బోధపక్ఖియానం (సీ.), బోధపక్ఖికానం (పీ.)] ధమ్మానం భావనానుయోగం అననుయుత్తో ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరన్తో’”తి? “నో హేతం, భన్తే”. “సాధు, భిక్ఖవే! మయాపి ఖో ఏతం, భిక్ఖవే, నేవ దిట్ఠం న సుతం – ‘సమణో వా బ్రాహ్మణో వా యావదత్థం సేయ్యసుఖం పస్ససుఖం మిద్ధసుఖం అనుయుత్తో ఇన్ద్రియేసు అగుత్తద్వారో భోజనే అమత్తఞ్ఞూ జాగరియం అననుయుత్తో అవిపస్సకో కుసలానం ధమ్మానం పుబ్బరత్తాపరరత్తం బోధిపక్ఖియానం ధమ్మానం భావనానుయోగం అననుయుత్తో ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం పఞ్ఞావిముత్తిం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరన్తో’”తి.

“తస్మాతిహ, భిక్ఖవే, ఏవం సిక్ఖితబ్బం – ‘ఇన్ద్రియేసు గుత్తద్వారా భవిస్సామ, భోజనే మత్తఞ్ఞునో, జాగరియం అనుయుత్తా, విపస్సకా కుసలానం ధమ్మానం , పుబ్బరత్తాపరరత్తం బోధిపక్ఖియానం ధమ్మానం, భావనానుయోగమనుయుత్తా విహరిస్సామా’తి. ఏవఞ్హి వో, భిక్ఖవే, సిక్ఖితబ్బ”న్తి. సత్తమం.

౮. మచ్ఛబన్ధసుత్తం

౧౮. ఏకం సమయం భగవా కోసలేసు చారికం చరతి మహతా భిక్ఖుసఙ్ఘేన సద్ధిం. అద్దసా ఖో భగవా అద్ధానమగ్గప్పటిపన్నో అఞ్ఞతరస్మిం పదేసే మచ్ఛికం మచ్ఛబన్ధం మచ్ఛే వధిత్వా వధిత్వా విక్కిణమానం. దిస్వా మగ్గా ఓక్కమ్మ అఞ్ఞతరస్మిం రుక్ఖమూలే పఞ్ఞత్తే ఆసనే నిసీది. నిసజ్జ ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “పస్సథ నో తుమ్హే, భిక్ఖవే, అముం మచ్ఛికం మచ్ఛబన్ధం మచ్ఛే వధిత్వా వధిత్వా విక్కిణమాన”న్తి? “ఏవం, భన్తే”.

“తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, అపి ను తుమ్హేహి దిట్ఠం వా సుతం వా – ‘మచ్ఛికో మచ్ఛబన్ధో మచ్ఛే వధిత్వా వధిత్వా విక్కిణమానో తేన కమ్మేన తేన ఆజీవేన హత్థియాయీ వా అస్సయాయీ వా రథయాయీ వా యానయాయీ వా భోగభోగీ వా మహన్తం వా భోగక్ఖన్ధం అజ్ఝావసన్తో’”తి? “నో హేతం, భన్తే” . “సాధు, భిక్ఖవే! మయాపి ఖో ఏతం, భిక్ఖవే, నేవ దిట్ఠం న సుతం – ‘మచ్ఛికో మచ్ఛబన్ధో మచ్ఛే వధిత్వా వధిత్వా విక్కిణమానో తేన కమ్మేన తేన ఆజీవేన హత్థియాయీ వా అస్సయాయీ వా రథయాయీ వా యానయాయీ వా భోగభోగీ వా మహన్తం వా భోగక్ఖన్ధం అజ్ఝావసన్తో’తి. తం కిస్స హేతు? తే హి నో, భిక్ఖవే, మచ్ఛే వజ్ఝే వధాయుపనీతే [వధాయానీతే (స్యా. కం.), వధాయ నీతే (క.)] పాపకేన మనసానుపేక్ఖతి, తస్మా నో నేవ హత్థియాయీ హోతి న అస్సయాయీ న రథయాయీ న యానయాయీ న భోగభోగీ, న మహన్తం భోగక్ఖన్ధం అజ్ఝావసతి.

“తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, అపి ను తుమ్హేహి దిట్ఠం వా సుతం వా – ‘గోఘాతకో గావో వధిత్వా వధిత్వా విక్కిణమానో తేన కమ్మేన తేన ఆజీవేన హత్థియాయీ వా అస్సయాయీ వా రథయాయీ వా యానయాయీ వా భోగభోగీ వా మహన్తం వా భోగక్ఖన్ధం అజ్ఝావసన్తో’”తి? “నో హేతం, భన్తే”. “సాధు, భిక్ఖవే! మయాపి ఖో ఏతం, భిక్ఖవే, నేవ దిట్ఠం న సుతం – ‘గోఘాతకో గావో వధిత్వా వధిత్వా విక్కిణమానో తేన కమ్మేన తేన ఆజీవేన హత్థియాయీ వా అస్సయాయీ వా రథయాయీ వా యానయాయీ వా భోగభోగీ వా మహన్తం వా భోగక్ఖన్ధం అజ్ఝావసన్తో’తి. తం కిస్స హేతు? తే హి నో, భిక్ఖవే,

గావో వజ్ఝే వధాయుపనీతే పాపకేన మనసానుపేక్ఖతి, తస్మా సో నేవ హత్థియాయీ హోతి న అస్సయాయీ న రథయాయీ న యానయాయీ న భోగభోగీ, న మహన్తం భోగక్ఖన్ధం అజ్ఝావసతి".

"తం కిం మఞ్ఞథ, భిక్ఖవే, అపి ను తుమ్హేహి దిట్ఠం వా సుతం వా – 'ఓరబ్భికో...పే.... సూకరికో [సోకరికో (స్యా.)] ...పే.... సాకుణికో...పే.... మాగవికో మగే [మిగే (స్యా. కం.)] వధిత్వా వధిత్వా విక్కిణమానో తేన కమ్మేన తేన ఆజీవేన హత్థియాయీ వా అస్సయాయీ వా రథయాయీ వా యానయాయీ వా భోగభోగీ వా మహన్తం వా భోగక్ఖన్ధం అజ్ఝావసన్తో'"తి? "నో హేతం, భన్తే". "సాధు, భిక్ఖవే! మయాపి ఖో ఏతం, భిక్ఖవే, నేవ దిట్ఠం న సుతం – 'మాగవికో మగే వధిత్వా వధిత్వా విక్కిణమానో తేన కమ్మేన తేన ఆజీవేన హత్థియాయీ వా అస్సయాయీ వా రథయాయీ వా యానయాయీ వా భోగభోగీ వా మహన్తం వా భోగక్ఖన్ధం అజ్ఝావసన్తో'తి. తం కిస్స హేతు? తే హి సో, భిక్ఖవే, మగే వజ్ఝే వధాయుపనీతే పాపకేన మనసానుపేక్ఖతి, తస్మా సో నేవ హత్థియాయీ హోతి న అస్సయాయీ న రథయాయీ న యానయాయీ న భోగభోగీ, న మహన్తం భోగక్ఖన్ధం అజ్ఝావసతి. తే హి (నామ) [( ) బహూసు నత్థి] సో, భిక్ఖవే, తిరచ్ఛానగతే పాణే వజ్ఝే వధాయుపనీతే పాపకేన మనసానుపేక్ఖమానో [మనసానుపేక్ఖతి, తస్మా సో (స్యా. క.)] నేవ హత్థియాయీ భవిస్సతి [హోతి (స్యా. క.)] న అస్సయాయీ న రథయాయీ న యానయాయీ న భోగభోగీ, న మహన్తం భోగక్ఖన్ధం అజ్ఝావసిస్సతి [అజ్ఝావసతి (స్యా. క.)]. కో పన వాదో యం మనుస్సభూతం వజ్ఝం వధాయుపనీతం పాపకేన మనసానుపేక్ఖతి! తఞ్హి తస్స [తం హిస్స (పీ. క.)], భిక్ఖవే, హోతి దీఘరత్తం అహితాయ దుక్ఖాయ. కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జతీ"తి. అట్ఠమం.

౯. పఠమమరణస్సతిసుత్తం

౧౯. ఏకం సమయం భగవా నాతికే [నాదికే (సీ. స్యా. కం. పీ.) అ. ని. ౮.౭౩] విహరతి గిఞ్జకావసథే. తత్ర ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – "భిక్ఖవో"తి . "భదన్తే"తి తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ – "మరణస్సతి, భిక్ఖవే, భావితా బహులీకతా మహప్ఫలా హోతి మహానిసంసా అమతోగధా అమతపరియోసానా. భావేథ నో తుమ్హే, భిక్ఖవే, మరణస్సతి"న్తి?

ఏవం వుత్తే అఞ్ఞతరో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – "అహం ఖో, భన్తే, భావేమి మరణస్సతి"న్తి. "యథా కథం పన త్వం, భిక్ఖు, భావేసి మరణస్సతి"న్తి? "ఇధ మయ్హం, భన్తే , ఏవం హోతి – 'అహో వతాహం రత్తిన్దివం జీవేయ్యం, భగవతో సాసనం మనసి కరేయ్యం, బహు వత మే కతం అస్సా'తి. ఏవం ఖో అహం, భన్తే, భావేమి మరణస్సతి"న్తి.

అఞ్ఞతరోపి ఖో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – "అహమ్పి ఖో, భన్తే, భావేమి మరణస్సతి"న్తి. "యథా కథం పన త్వం, భిక్ఖు, భావేసి మరణస్సతి"న్తి? "ఇధ మయ్హం, భన్తే, ఏవం హోతి – 'అహో వతాహం దివసం జీవేయ్యం, భగవతో సాసనం మనసి కరేయ్యం, బహు వత మే కతం అస్సా'తి. ఏవం ఖో అహం, భన్తే, భావేమి మరణస్సతి"న్తి.

అఞ్ఞతరోపి ఖో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – "అహమ్పి ఖో, భన్తే, భావేమి మరణస్సతి"న్తి. "యథా కథం పన త్వం, భిక్ఖు, భావేసి మరణస్సతి"న్తి ? "ఇధ మయ్హం, భన్తే, ఏవం హోతి – 'అహో వతాహం తదన్తరం జీవేయ్యం యదన్తరం ఏకపిణ్డపాతం భుఞ్జామి, భగవతో సాసనం మనసి కరేయ్యం, బహు వత మే కతం అస్సా'తి. ఏవం ఖో అహం, భన్తే, భావేమి మరణస్సతి"న్తి.

అఞ్ఞతరోపి ఖో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – "అహమ్పి ఖో, భన్తే, భావేమి మరణస్సతి"న్తి. "యథా కథం పన త్వం, భిక్ఖు, భావేసి మరణస్సతి"న్తి? "ఇధ మయ్హం, భన్తే, ఏవం హోతి – 'అహో వతాహం తదన్తరం జీవేయ్యం యదన్తరం చత్తారో పఞ్చ ఆలోపే సఙ్ఖాదిత్వా [సఙ్ఖరిత్వా (క.)] అజ్ఝోహరామి, భగవతో సాసనం మనసి కరేయ్యం, బహు వత మే కతం అస్సా'తి. ఏవం ఖో అహం, భన్తే, భావేమి మరణస్సతి"న్తి.

అఞ్ఞతరోపి ఖో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – "అహమ్పి ఖో, భన్తే, భావేమి మరణస్సతి"న్తి. "యథా కథం పన త్వం, భిక్ఖు, భావేసి మరణస్సతి"న్తి? "ఇధ మయ్హం, భన్తే, ఏవం హోతి – 'అహో వతాహం తదన్తరం జీవేయ్యం యదన్తరం ఏకం ఆలోపం సఙ్ఖాదిత్వా [సంహరిత్వా (క.)] అజ్ఝోహరామి, భగవతో సాసనం మనసి కరేయ్యం, బహు వత మే కతం అస్సా'తి. ఏవం ఖో అహం, భన్తే, భావేమి మరణస్సతి"న్తి.

అఞ్ఞతరోపి ఖో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – "అహమ్పి ఖో, భన్తే, భావేమి మరణస్సతి"న్తి. "యథా కథం పన త్వం, భిక్ఖు, భావేసి మరణస్సతి"న్తి? "ఇధ మయ్హం, భన్తే , ఏవం హోతి – 'అహో వతాహం తదన్తరం జీవేయ్యం యదన్తరం అస్ససిత్వా వా పస్ససామి పస్ససిత్వా వా అస్ససామి, భగవతో సాసనం మనసి కరేయ్యం, బహు వత మే కతం అస్సా'తి. ఏవం ఖో అహం, భన్తే, భావేమి మరణస్సతి"న్తి.

ఏవం వుత్తే భగవా తే భిక్ఖూ ఏతదవోచ – "యో చాయం [య్వాయం (పీ. క.)], భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఏవం మరణస్సతిం భావేతి – 'అహో వతాహం రత్తిన్దివం జీవేయ్యం, భగవతో సాసనం మనసి కరేయ్యం, బహు వత మే కతం అస్సా'"తి.

"యో చాయం [యోపాయం (క.)], భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఏవం మరణస్సతిం భావేతి – 'అహో వతాహం దివసం జీవేయ్యం, భగవతో సాసనం మనసి కరేయ్యం, బహు వత మే కతం అస్సా'"తి.

"యో చాయం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఏవం మరణస్సతిం భావేతి – 'అహో వతాహం తదన్తరం జీవేయ్యం యదన్తరం ఏకపిణ్డపాతం భుఞ్జామి, భగవతో సాసనం మనసి కరేయ్యం, బహు వత మే కతం అస్సా'"తి.

"యో చాయం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఏవం మరణస్సతిం భావేతి – 'అహో వతాహం తదన్తరం జీవేయ్యం యదన్తరం చత్తారో పఞ్చ ఆలోపే సఙ్ఖాదిత్వా అజ్ఝోహరామి, భగవతో సాసనం మనసి కరేయ్యం , బహు వత మే కతం అస్సా'తి. ఇమే వుచ్చన్తి, భిక్ఖవే, భిక్ఖూ పమత్తా విహరన్తి దన్ధం మరణస్సతిం భావేన్తి ఆసవానం ఖయాయ.

"యో చ ఖ్వాయం [యోపాయం (క.)], భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఏవం మరణస్సతిం భావేతి – 'అహో వతాహం తదన్తరం జీవేయ్యం యదన్తరం ఏకం ఆలోపం సఙ్ఖాదిత్వా అజ్ఝోహరామి, భగవతో సాసనం మనసి కరేయ్యం, బహు వత మే కతం అస్సా'"తి.

"యో చాయం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఏవం మరణస్సతిం భావేతి – 'అహో వతాహం తదన్తరం జీవేయ్యం యదన్తరం అస్ససిత్వా వా పస్ససామి పస్ససిత్వా వా అస్ససామి, భగవతో సాసనం మనసి కరేయ్యం, బహు వత మే కతం అస్సా'తి. ఇమే వుచ్చన్తి, భిక్ఖవే, భిక్ఖూ అప్పమత్తా విహరన్తి తిక్ఖం మరణస్సతిం భావేన్తి ఆసవానం ఖయాయ.

“తస్మాతిహ , భిక్ఖవే, ఏవం సిక్ఖితబ్బం – ‘అప్పమత్తా విహరిస్సామ, తిక్ఖం మరణస్సతిం భావేస్సామ ఆసవానం ఖయాయా’తి. ఏవఞ్హి వో, భిక్ఖవే, సిక్ఖితబ్బ”న్తి. నవమం.

౧౦. దుతియమరణస్సతిసుత్తం

౨౦. ఏకం సమయం భగవా నాతికే విహరతి గిఞ్జకావసథే. తత్ర ఖో భగవా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “మరణస్సతి, భిక్ఖవే, భావితా బహులీకతా మహప్ఫలా హోతి మహానిసంసా అమతోగధా అమతపరియోసానా. కథం భావితా చ, భిక్ఖవే, మరణస్సతి కథం బహులీకతా మహప్ఫలా హోతి మహానిసంసా అమతోగధా అమతపరియోసానా?

“ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు దివసే నిక్ఖన్తే రత్తియా పతిహితాయ [పటిగతాయ (క.) అం. ని. ౮.౭౪] ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – ‘బహుకా ఖో మే పచ్చయా మరణస్స – అహి వా మం డంసేయ్య, విచ్ఛికో వా మం డంసేయ్య, సతపదీ వా మం డంసేయ్య; తేన మే అస్స కాలకిరియా , సో మమస్స అన్తరాయో. ఉపక్ఖలిత్వా వా పపతేయ్యం, భత్తం వా మే భుత్తం బ్యాపజ్జేయ్య, పిత్తం వా మే కుప్పేయ్య , సేమ్హం వా మే కుప్పేయ్య, సత్థకా వా మే వాతా కుప్పేయ్యుం; తేన మే అస్స కాలకిరియా, సో మమస్స అన్తరాయో’తి. తేన, భిక్ఖవే, భిక్ఖునా ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖితబ్బం – ‘అత్థి ను ఖో మే పాపకా అకుసలా ధమ్మా అప్పహీనా, యే మే అస్సు రత్తిం కాలం కరోన్తస్స అన్తరాయాయా’”తి.

“సచే, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పచ్చవేక్ఖమానో ఏవం జానాతి – ‘అత్థి మే పాపకా అకుసలా ధమ్మా అప్పహీనా, యే మే అస్సు రత్తిం కాలం కరోన్తస్స అన్తరాయాయా’తి, తేన, భిక్ఖవే, భిక్ఖునా తేసంయేవ పాపకానం అకుసలానం ధమ్మానం పహానాయ అధిమత్తో ఛన్దో చ వాయామో చ ఉస్సాహో చ ఉస్సోళ్హీ చ అప్పటివానీ చ సతి చ సమ్పజఞ్ఞఞ్చ కరణీయం. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, ఆదిత్తచేలో వా ఆదిత్తసీసో వా తస్సేవ చేలస్స వా సీసస్స వా నిబ్బాపనాయ అధిమత్తం ఛన్దఞ్చ వాయామఞ్చ ఉస్సాహఞ్చ ఉస్సోళ్హిఞ్చ అప్పటివానిఞ్చ సతిఞ్చ సమ్పజఞ్ఞఞ్చ కరేయ్య; ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, తేన భిక్ఖునా తేసంయేవ పాపకానం అకుసలానం ధమ్మానం పహానాయ అధిమత్తో ఛన్దో చ వాయామో చ ఉస్సాహో చ ఉస్సోళ్హీ చ అప్పటివానీ చ సతి చ సమ్పజఞ్ఞఞ్చ కరణీయం.

“సచే పన, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పచ్చవేక్ఖమానో ఏవం జానాతి – ‘నత్థి మే పాపకా అకుసలా ధమ్మా అప్పహీనా, యే మే అస్సు రత్తిం కాలం కరోన్తస్స అన్తరాయాయా’తి, తేన, భిక్ఖవే, భిక్ఖునా తేనేవ పీతిపామోజ్జేన విహాతబ్బం అహోరత్తానుసిక్ఖినా కుసలేసు ధమ్మేసు.

“ఇధ పన, భిక్ఖవే, భిక్ఖు రత్తియా నిక్ఖన్తాయ దివసే పతిహితే ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖతి – ‘బహుకా ఖో మే పచ్చయా మరణస్స – అహి వా మం డంసేయ్య, విచ్ఛికో వా మం డంసేయ్య, సతపదీ వా మం డంసేయ్య; తేన మే అస్స కాలకిరియా సో మమస్స అన్తరాయో. ఉపక్ఖలిత్వా వా పపతేయ్యం, భత్తం వా మే భుత్తం బ్యాపజ్జేయ్య, పిత్తం వా మే కుప్పేయ్య, సేమ్హం వా మే కుప్పేయ్య, సత్థకా వా మే వాతా కుప్పేయ్యుం; తేన మే అస్స కాలకిరియా సో మమస్స అన్తరాయో’తి. తేన, భిక్ఖవే, భిక్ఖునా ఇతి పటిసఞ్చిక్ఖితబ్బం – ‘అత్థి ను ఖో మే పాపకా అకుసలా ధమ్మా అప్పహీనా, యే మే అస్సు దివా కాలం కరోన్తస్స అన్తరాయాయా’”తి.

“సచే , భిక్ఖవే, భిక్ఖు పచ్చవేక్ఖమానో ఏవం జానాతి – ‘అత్థి మే పాపకా అకుసలా ధమ్మా అప్పహీనా, యే మే అస్సు దివా కాలం కరోన్తస్స అన్తరాయాయా’తి, తేన, భిక్ఖవే, భిక్ఖునా తేసంయేవ పాపకానం అకుసలానం ధమ్మానం పహానాయ అధిమత్తో ఛన్దో చ వాయామో చ ఉస్సాహో చ ఉస్సోళ్హీ చ అప్పటివానీ చ సతి చ సమ్పజఞ్ఞఞ్చ కరణీయం. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, ఆదిత్తచేలో వా ఆదిత్తసీసో వా తస్సేవ చేలస్స వా సీసస్స వా నిబ్బాపనాయ అధిమత్తం ఛన్దఞ్చ వాయామఞ్చ ఉస్సాహఞ్చ ఉస్సోళ్హిఞ్చ అప్పటివానిఞ్చ సతిఞ్చ సమ్పజఞ్ఞఞ్చ కరేయ్య; ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, తేన భిక్ఖునా తేసంయేవ పాపకానం అకుసలానం ధమ్మానం పహానాయ అధిమత్తో ఛన్దో చ వాయామో చ ఉస్సాహో చ ఉస్సోళ్హీ చ అప్పటివానీ చ సతి చ సమ్పజఞ్ఞఞ్చ కరణీయం.

“సచే పన, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పచ్చవేక్ఖమానో ఏవం జానాతి – ‘నత్థి మే పాపకా అకుసలా ధమ్మా అప్పహీనా, యే మే అస్సు దివా కాలం కరోన్తస్స అన్తరాయాయా’తి, తేన, భిక్ఖవే, భిక్ఖునా తేనేవ పీతిపామోజ్జేన విహాతబ్బం అహోరత్తానుసిక్ఖినా కుసలేసు ధమ్మేసు. ఏవం భావితా ఖో, భిక్ఖవే, మరణస్సతి ఏవం బహులీకతా మహప్ఫలా హోతి మహానిసంసా అమతోగధా అమతపరియోసానా”తి. దసమం.

సారణీయవగ్గో దుతియో.

తస్సుద్దానం –

> ద్వే సారణీ నిసారణీయం, భద్దకం అనుతప్పియం;
> నకులం సోప్పమచ్ఛా చ, ద్వే హోన్తి మరణస్సతీతి.

૩. అనుత్తరియవగ్గో

౧. సామకసుత్తం

౨౧. ఏకం సమయం భగవా సక్కేసు విహరతి సామగామకే పోక్ఖరణియాయం. అథ ఖో అఞ్ఞతరా దేవతా అభిక్కన్తాయ రత్తియా అభిక్కన్తవణ్ణా కేవలకప్పం పోక్ఖరణియం ఓభాసేత్వా యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి ; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం అట్ఠాసి. ఏకమన్తం ఠితా ఖో సా దేవతా భగవన్తం ఏతదవోచ –

"తయోమే, భన్తే, ధమ్మా భిక్ఖునో పరిహానాయ సంవత్తన్తి. కతమే తయో? కమ్మారామతా, భస్సారామతా , నిద్దారామతా – ఇమే ఖో, భన్తే, తయో ధమ్మా భిక్ఖునో పరిహానాయ సంవత్తన్తీ"తి. ఇదమవోచ సా దేవతా. సమనుఞ్ఞో సత్థా అహోసి. అథ ఖో సా దేవతా "సమనుఞ్ఞో మే సత్థా"తి భగవన్తం అభివాదేత్వా పదక్ఖిణం కత్వా తత్థేవన్తరధాయి.

అథ ఖో భగవా తస్సా రత్తియా అచ్చయేన భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – "ఇమం, భిక్ఖవే, రత్తిం అఞ్ఞతరా దేవతా అభిక్కన్తాయ రత్తియా అభిక్కన్తవణ్ణా కేవలకప్పం పోక్ఖరణియం ఓభాసేత్వా యేనాహం తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా మం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం అట్ఠాసి. ఏకమన్తం ఠితా ఖో, భిక్ఖవే, సా దేవతా మం ఏతదవోచ – 'తయోమే, భన్తే, ధమ్మా భిక్ఖునో పరిహానాయ సంవత్తన్తి. కతమే తయో? కమ్మారామతా, భస్సారామతా, నిద్దారామతా – ఇమే ఖో, భన్తే, తయో ధమ్మా భిక్ఖునో పరిహానాయ సంవత్తన్తీ'తి. ఇదమవోచ, భిక్ఖవే, సా దేవతా. ఇదం వత్వా మం అభివాదేత్వా పదక్ఖిణం కత్వా తత్థేవన్తరధాయి. తేసం వో [ఖో (క.)], భిక్ఖవే, అలాభా తేసం దుల్లద్ధం, యే వో దేవతాపి జానన్తి కుసలేహి ధమ్మేహి పరిహాయమానే".

"అపరేపి, భిక్ఖవే, తయో పరిహానియే ధమ్మే దేసేస్సామి. తం సుణాథ, సాధుకం మనసి కరోథ; భాసిస్సామీ"తి. "ఏవం, భన్తే"తి ఖో తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ – "కతమే చ, భిక్ఖవే, తయో పరిహానియా ధమ్మా? సఙ్గణికారామతా, దోవచస్సతా, పాపమిత్తతా – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, తయో పరిహానియా ధమ్మా".

"యే హి కేచి, భిక్ఖవే, అతీతమద్ధానం పరిహాయింసు కుసలేహి ధమ్మేహి, సబ్బేతే ఇమేహేవ ఛహి ధమ్మేహి పరిహాయింసు కుసలేహి ధమ్మేహి. యేపి హి కేచి, భిక్ఖవే, అనాగతమద్ధానం పరిహాయిస్సన్తి కుసలేహి ధమ్మేహి, సబ్బేతే ఇమేహేవ ఛహి ధమ్మేహి పరిహాయిస్సన్తి కుసలేహి ధమ్మేహి. యేపి హి కేచి, భిక్ఖవే, ఏతరహి పరిహాయన్తి కుసలేహి ధమ్మేహి, సబ్బేతే ఇమేహేవ ఛహి ధమ్మేహి పరిహాయన్తి కుసలేహి ధమ్మేహీ"తి. పఠమం.

౨. అపరిహానియసుత్తం

౨౨. "ఛయిమే, భిక్ఖవే, అపరిహానియే ధమ్మే దేసేస్సామి, తం సుణాథ...పే.... కతమే చ, భిక్ఖవే, ఛ అపరిహానియా ధమ్మా? న కమ్మారామతా, న భస్సారామతా, న నిద్దారామతా, న సఙ్గణికారామతా, సోవచస్సతా, కల్యాణమిత్తతా – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, ఛ అపరిహానియా ధమ్మా.

“యే హి కేచి, భిక్ఖవే, అతీతమద్ధానం న పరిహాయింసు కుసలేహి ధమ్మేహి, సబ్బేతే ఇమేహేవ ఛహి ధమ్మేహి న పరిహాయింసు కుసలేహి ధమ్మేహి. యేపి హి కేచి, భిక్ఖవే, అనాగతమద్ధానం న పరిహాయిస్సన్తి కుసలేహి ధమ్మేహి, సబ్బేతే ఇమేహేవ ఛహి ధమ్మేహి న పరిహాయిస్సన్తి కుసలేహి ధమ్మేహి. యేపి హి కేచి, భిక్ఖవే, ఏతరహి న పరిహాయన్తి కుసలేహి ధమ్మేహి, సబ్బేతే ఇమేహేవ ఛహి ధమ్మేహి న పరిహాయన్తి కుసలేహి ధమ్మేహీ”తి. దుతియం.

౩. భయసుత్తం

౨౩. “‘భయ’న్తి, భిక్ఖవే, కామానమేతం అధివచనం; ‘దుక్ఖ’న్తి, భిక్ఖవే, కామానమేతం అధివచనం; ‘రోగో’తి, భిక్ఖవే, కామానమేతం అధివచనం; ‘గణ్డో’తి, భిక్ఖవే , కామానమేతం అధివచనం; ‘సఙ్గో’తి, భిక్ఖవే, కామానమేతం అధివచనం; ‘పఙ్కో’తి, భిక్ఖవే, కామానమేతం అధివచనం.

“కస్మా చ, భిక్ఖవే, ‘భయ’న్తి కామానమేతం అధివచనం? కామరాగరత్తాయం, భిక్ఖవే, ఛన్దరాగవినిబద్ధో దిట్ఠధమ్మికాపి భయా న పరిముచ్చతి, సమ్పరాయికాపి భయా న పరిముచ్చతి, తస్మా ‘భయ’న్తి కామానమేతం అధివచనం. కస్మా చ, భిక్ఖవే, దుక్ఖన్తి...పే.... రోగోతి... గణ్డోతి... సఙ్గోతి... పఙ్కోతి కామానమేతం అధివచనం? కామరాగరత్తాయం, భిక్ఖవే, ఛన్దరాగవినిబద్ధో దిట్ఠధమ్మికాపి పఙ్కా న పరిముచ్చతి, సమ్పరాయికాపి పఙ్కా న పరిముచ్చతి, తస్మా ‘పఙ్కో’తి కామానమేతం అధివచన”న్తి.

“భయం దుక్ఖం రోగో గణ్డో, సఙ్గో పఙ్కో చ ఉభయం;
ఏతే కామా పవుచ్చన్తి, యత్థ సత్తో పుథుజ్జనో.

“ఉపాదానే భయం దిస్వా, జాతిమరణసమ్భవే;
అనుపాదా విముచ్చన్తి, జాతిమరణసఙ్ఖయే.

“తే ఖేమప్పత్తా సుఖినో, దిట్ఠధమ్మాభినిబ్బుతా;
సబ్బవేరభయాతీతా [సబ్బే వేరభయాతీతా (స్యా.)], సబ్బదుక్ఖం ఉపచ్చగు”న్తి. తతియం;

౪. హిమవన్తసుత్తం

౨౪. “ఛహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు హిమవన్తం పబ్బతరాజం పదాలేయ్య, కో పన వాదో ఛవాయ అవిజ్జాయ! కతమేహి ఛహి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సమాధిస్స సమాపత్తికుసలో హోతి, సమాధిస్స ఠితికుసలో హోతి, సమాధిస్స వుట్ఠానకుసలో హోతి, సమాధిస్స కల్లితకుసలో [కల్లతాకుసలో (స్యా. కం. క.) సం. ని. ౩.౬౬౨ పస్సితబ్బం] హోతి, సమాధిస్స గోచరకుసలో హోతి, సమాధిస్స అభినీహారకుసలో హోతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, ఛహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు హిమవన్తం పబ్బతరాజం పదాలేయ్య, కో పన వాదో ఛవాయ అవిజ్జాయా”తి! చతుత్థం.

౫. అనుస్సతిట్ఠానసుత్తం

౨౩. "ఛయిమాని , భిక్ఖవే, అనుస్సతిట్ఠానాని. కతమాని ఛ? ఇధ, భిక్ఖవే, అరియసావకో తథాగతం అనుస్సరతి – 'ఇతిపి సో భగవా...పే.... సత్థా దేవమనుస్సానం బుద్ధో భగవా'తి. యస్మిం, భిక్ఖవే, సమయే అరియసావకో తథాగతం అనుస్సరతి, నేవస్స తస్మిం సమయే రాగపరియుట్ఠితం చిత్తం హోతి, న దోసపరియుట్ఠితం చిత్తం హోతి, న మోహపరియుట్ఠితం చిత్తం హోతి; ఉజుగతమేవస్స తస్మిం సమయే చిత్తం హోతి, నిక్ఖన్తం ముత్తం వుట్ఠితం గేధమ్హా. 'గేధో'తి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చన్నేతం కామగుణానం అధివచనం. ఇదమ్పి ఖో, భిక్ఖవే, ఆరమ్మణం కరిత్వా ఏవమిధేకచ్చే సత్తా విసుజ్ఝన్తి.

"పున చపరం, భిక్ఖవే, అరియసావకో ధమ్మం అనుస్సరతి – 'స్వాక్ఖాతో భగవతా ధమ్మో...పే.... పచ్చత్తం వేదితబ్బో విఞ్ఞూహీ'తి. యస్మిం, భిక్ఖవే, సమయే అరియసావకో ధమ్మం అనుస్సరతి, నేవస్స తస్మిం సమయే రాగపరియుట్ఠితం చిత్తం హోతి, న దోసపరియుట్ఠితం చిత్తం హోతి, న మోహపరియుట్ఠితం చిత్తం హోతి ; ఉజుగతమేవస్స తస్మిం సమయే చిత్తం హోతి, నిక్ఖన్తం ముత్తం వుట్ఠితం గేధమ్హా. 'గేధో'తి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చన్నేతం కామగుణానం అధివచనం. ఇదమ్పి ఖో, భిక్ఖవే, ఆరమ్మణం కరిత్వా ఏవమిధేకచ్చే సత్తా విసుజ్ఝన్తి.

"పున చపరం, భిక్ఖవే, అరియసావకో సఙ్ఘం అనుస్సరతి – 'సుప్పటిపన్నో భగవతో సావకసఙ్ఘో...పే.... అనుత్తరం పుఞ్ఞక్ఖేత్తం లోకస్సా'తి. యస్మిం, భిక్ఖవే, సమయే అరియసావకో సఙ్ఘం అనుస్సరతి, నేవస్స తస్మిం సమయే రాగపరియుట్ఠితం చిత్తం హోతి, న దోసపరియుట్ఠితం చిత్తం హోతి, న మోహపరియుట్ఠితం చిత్తం హోతి; ఉజుగతమేవస్స తస్మిం సమయే చిత్తం హోతి, నిక్ఖన్తం ముత్తం వుట్ఠితం గేధమ్హా. 'గేధో'తి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చన్నేతం కామగుణానం అధివచనం. ఇదమ్పి ఖో, భిక్ఖవే, ఆరమ్మణం కరిత్వా ఏవమిధేకచ్చే సత్తా విసుజ్ఝన్తి.

"పున చపరం, భిక్ఖవే, అరియసావకో అత్తనో సీలాని అనుస్సరతి అఖణ్డాని...పే.... సమాధిసంవత్తనికాని. యస్మిం, భిక్ఖవే, సమయే అరియసావకో సీలం అనుస్సరతి, నేవస్స తస్మిం సమయే రాగపరియుట్ఠితం చిత్తం హోతి, న దోసపరియుట్ఠితం చిత్తం హోతి, న మోహపరియుట్ఠితం చిత్తం హోతి; ఉజుగతమేవస్స తస్మిం సమయే చిత్తం హోతి, నిక్ఖన్తం ముత్తం వుట్ఠితం గేధమ్హా. 'గేధో'తి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చన్నేతం కామగుణానం అధివచనం. ఇదమ్పి ఖో, భిక్ఖవే, ఆరమ్మణం కరిత్వా ఏవమిధేకచ్చే సత్తా విసుజ్ఝన్తి.

"పున చపరం, భిక్ఖవే, అరియసావకో అత్తనో చాగం అనుస్సరతి – 'లాభా వత మే! సులద్ధం వత మే...పే.... యాచయోగో దానసంవిభాగరతో'తి. యస్మిం...పే.... ఏవమిధేకచ్చే సత్తా విసుజ్ఝన్తి.

"పున చపరం, భిక్ఖవే, అరియసావకో దేవతా అనుస్సరతి – 'సన్తి దేవా చాతుమహారాజికా , సన్తి దేవా తావతింసా, సన్తి దేవా యామా, సన్తి దేవా తుసితా, సన్తి దేవా నిమ్మానరతినో, సన్తి దేవా పరనిమ్మితవసవత్తినో, సన్తి దేవా బ్రహ్మకాయికా , సన్తి దేవా తతుత్తరి. యథారూపాయ సద్ధాయ సమన్నాగతా తా దేవతా ఇతో చుతా తత్థ ఉపపన్నా; మయ్హమ్పి తథారూపా సద్ధా సంవిజ్జతి. యథారూపేన సీలేన... సుతేన... చాగేన... పఞ్ఞాయ సమన్నాగతా తా దేవతా ఇతో చుతా తత్థ ఉపపన్నా; మయ్హమ్పి తథారూపా పఞ్ఞా సంవిజ్జతీ'" తి.

"యస్మిం , భిక్ఖవే, సమయే అరియసావకో అత్తనో చ తాసఞ్చ దేవతానం సద్ధఞ్చ సీలఞ్చ సుతఞ్చ చాగఞ్చ పఞ్ఞఞ్చ అనుస్సరతి నేవస్స తస్మిం సమయే రాగపరియుట్ఠితం చిత్తం హోతి, న దోసపరియుట్ఠితం చిత్తం హోతి, న

మోహపరియుట్ఠితం చిత్తం హోతి; ఉజుగతమేవస్స తస్మిం సమయే చిత్తం హోతి, నిక్ఖన్తం ముత్తం వుట్ఠితం గేధమ్హా. 'గేధో'తి ఖో, భిక్ఖవే, పఞ్చన్నేతం కామగుణానం అధివచనం. ఇదమ్పి ఖో, భిక్ఖవే, ఆరమ్మణం కరిత్వా ఏవమిధేకచ్చే సత్తా విసుజ్ఝన్తి. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, ఛ అనుస్సతిట్ఠానానీ"తి. పఞ్చమం.

౬. మహాకచ్చానసుత్తం

౨౬. తత్ర ఖో ఆయస్మా మహాకచ్చానో భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – "ఆవుసో భిక్ఖవే"తి. "ఆవుసో"తి ఖో తే భిక్ఖూ ఆయస్మతో మహాకచ్చానస్స పచ్చస్సోసుం. ఆయస్మా మహాకచ్చానో ఏతదవోచ – "అచ్ఛరియం, ఆవుసో; అబ్భుతం, ఆవుసో! యావఞ్చిదం తేన భగవతా జానతా పస్సతా అరహతా సమ్మాసమ్బుద్ధేన సమ్బాధే ఓకాసాధిగమో అనుబుద్ధో సత్తానం విసుద్ధియా సోకపరిదేవానం సమతిక్కమాయ దుక్ఖదోమనస్సానం అత్థఙ్గమాయ ఞాయస్స అధిగమాయ నిబ్బానస్స సచ్ఛికిరియాయ, యదిదం ఛ అనుస్సతిట్ఠానాని.

"కతమాని ఛ? ఇధావుసో, అరియసావకో తథాగతం అనుస్సరతి – 'ఇతిపి సో భగవా ...పే.... సత్థా దేవమనుస్సానం బుద్ధో భగవా'తి. యస్మిం, ఆవుసో, సమయే అరియసావకో తథాగతం అనుస్సరతి నేవస్స తస్మిం సమయే రాగపరియుట్ఠితం చిత్తం హోతి, న దోసపరియుట్ఠితం చిత్తం హోతి, న మోహపరియుట్ఠితం చిత్తం హోతి; ఉజుగతమేవస్స తస్మిం సమయే చిత్తం హోతి, నిక్ఖన్తం ముత్తం వుట్ఠితం గేధమ్హా. 'గేధో'తి ఖో, ఆవుసో, పఞ్చన్నేతం కామగుణానం అధివచనం. స ఖో సో, ఆవుసో, అరియసావకో సబ్బసో ఆకాససమేన చేతసా విహరతి విపులేన మహగ్గతేన అప్పమాణేన అవేరేన అబ్యాపజ్జేన. ఇదమ్పి ఖో, ఆవుసో, ఆరమ్మణం కరిత్వా ఏవమిధేకచ్చే సత్తా విసుద్ధిధమ్మా భవన్తి.

"పున చపరం, ఆవుసో, అరియసావకో ధమ్మం అనుస్సరతి – 'స్వాక్ఖాతో భగవతా ధమ్మో...పే.... పచ్చత్తం వేదితబ్బో విఞ్ఞూహీ'తి. యస్మిం, ఆవుసో, సమయే అరియసావకో ధమ్మం అనుస్సరతి నేవస్స తస్మిం సమయే రాగపరియుట్ఠితం చిత్తం హోతి, న దోసపరియుట్ఠితం చిత్తం హోతి, న మోహపరియుట్ఠితం చిత్తం హోతి; ఉజుగతమేవస్స తస్మిం సమయే చిత్తం హోతి, నిక్ఖన్తం ముత్తం వుట్ఠితం గేధమ్హా. 'గేధో'తి ఖో, ఆవుసో, పఞ్చన్నేతం కామగుణానం అధివచనం. స ఖో సో, ఆవుసో, అరియసావకో సబ్బసో ఆకాససమేన చేతసా విహరతి విపులేన మహగ్గతేన అప్పమాణేన అవేరేన అబ్యాపజ్జేన . ఇదమ్పి ఖో, ఆవుసో, ఆరమ్మణం కరిత్వా ఏవమిధేకచ్చే సత్తా విసుద్ధిధమ్మా భవన్తి.

"పున చపరం, ఆవుసో, అరియసావకో సఙ్ఘం అనుస్సరతి – 'సుప్పటిపన్నో భగవతో సావకసఙ్ఘో...పే.... అనుత్తరం పుఞ్ఞక్ఖేత్తం లోకస్సా'తి. యస్మిం, ఆవుసో, సమయే అరియసావకో సఙ్ఘం అనుస్సరతి నేవస్స తస్మిం సమయే రాగపరియుట్ఠితం చిత్తం హోతి, న దోసపరియుట్ఠితం చిత్తం హోతి, న మోహపరియుట్ఠితం చిత్తం హోతి; ఉజుగతమేవస్స తస్మిం సమయే చిత్తం హోతి, నిక్ఖన్తం ముత్తం వుట్ఠితం గేధమ్హా. 'గేధో'తి ఖో, ఆవుసో, పఞ్చన్నేతం కామగుణానం అధివచనం. స ఖో సో, ఆవుసో, అరియసావకో సబ్బసో ఆకాససమేన చేతసా విహరతి విపులేన మహగ్గతేన అప్పమాణేన అవేరేన అబ్యాపజ్జేన. ఇదమ్పి ఖో, ఆవుసో, ఆరమ్మణం కరిత్వా ఏవమిధేకచ్చే సత్తా విసుద్ధిధమ్మా భవన్తి.

"పున చపరం, ఆవుసో, అరియసావకో అత్తనో సీలాని అనుస్సరతి అఖణ్డాని...పే.... సమాధిసంవత్తనికాని. యస్మిం, ఆవుసో, సమయే అరియసావకో అత్తనో సీలం అనుస్సరతి నేవస్స తస్మిం సమయే రాగపరియుట్ఠితం చిత్తం హోతి, న

దోసపరియుట్ఠితం చిత్తం హోతి, న మోహపరియుట్ఠితం చిత్తం హోతి; ఉజుగతమేవస్స తస్మిం సమయే చిత్తం హోతి, నిక్ఖన్తం ముత్తం వుట్ఠితం గేధమ్హా. ‘గేధో’తి ఖో, ఆవుసో, పఞ్చన్నేతం కామగుణానం అధివచనం. స ఖో సో, ఆవుసో, అరియసావకో సబ్బసో ఆకాససమేన చేతసా విహరతి విపులేన మహగ్గతేన అప్పమాణేన అవేరేన అబ్యాపజ్జేన. ఇదమ్పి ఖో, ఆవుసో, ఆరమ్మణం కరిత్వా ఏవమిధేకచ్చే సత్తా విసుద్ధిధమ్మా భవన్తి.

“పున చపరం, ఆవుసో, అరియసావకో అత్తనో చాగం అనుస్సరతి – ‘లాభా వత మే, సులద్ధం వత మే…పే… యాచయోగో దానసంవిభాగరతో’తి. యస్మిం, ఆవుసో, సమయే అరియసావకో అత్తనో చాగం అనుస్సరతి నేవస్స తస్మిం సమయే రాగపరియుట్ఠితం చిత్తం హోతి, న దోసపరియుట్ఠితం చిత్తం హోతి, న మోహపరియుట్ఠితం చిత్తం హోతి; ఉజుగతమేవస్స తస్మిం సమయే చిత్తం హోతి, నిక్ఖన్తం ముత్తం వుట్ఠితం గేధమ్హా. ‘గేధో’తి ఖో, ఆవుసో, పఞ్చన్నేతం కామగుణానం అధివచనం. స ఖో సో, ఆవుసో, అరియసావకో సబ్బసో ఆకాససమేన చేతసా విహరతి విపులేన మహగ్గతేన అప్పమాణేన అవేరేన అబ్యాపజ్జేన. ఇదమ్పి ఖో, ఆవుసో, ఆరమ్మణం కరిత్వా ఏవమిధేకచ్చే సత్తా విసుద్ధిధమ్మా భవన్తి.

“పున చపరం, ఆవుసో, అరియసావకో దేవతా అనుస్సరతి – ‘సన్తి దేవా చాతుమహారాజికా, సన్తి దేవా…పే… తతుత్తరి. యథారూపాయ సద్ధాయ సమన్నాగతా తా దేవతా ఇతో చుతా తత్థ ఉపపన్నా; మయ్హమ్పి తథారూపా సద్ధా సంవిజ్జతి . యథారూపేన సీలేన…పే… సుతేన… చాగేన… పఞ్ఞాయ సమన్నాగతా తా దేవతా ఇతో చుతా తత్థ ఉపపన్నా; మయ్హమ్పి తథారూపా పఞ్ఞా సంవిజ్జతీ’తి. యస్మిం, ఆవుసో, సమయే అరియసావకో అత్తనో చ తాసఞ్చ దేవతానం సద్ధఞ్చ సీలఞ్చ సుతఞ్చ చాగఞ్చ పఞ్ఞఞ్చ అనుస్సరతి నేవస్స తస్మిం సమయే రాగపరియుట్ఠితం చిత్తం హోతి , న దోసపరియుట్ఠితం చిత్తం హోతి, న మోహపరియుట్ఠితం చిత్తం హోతి; ఉజుగతమేవస్స తస్మిం సమయే చిత్తం హోతి, నిక్ఖన్తం ముత్తం వుట్ఠితం గేధమ్హా. ‘గేధో’తి ఖో, ఆవుసో, పఞ్చన్నేతం కామగుణానం అధివచనం. స ఖో సో, ఆవుసో, అరియసావకో సబ్బసో ఆకాససమేన చేతసా విహరతి విపులేన మహగ్గతేన అప్పమాణేన అవేరేన అబ్యాపజ్జేన. ఇదమ్పి ఖో, ఆవుసో, ఆరమ్మణం కరిత్వా ఏవమిధేకచ్చే సత్తా విసుద్ధిధమ్మా భవన్తి.

“అచ్ఛరియం , ఆవుసో; అబ్భుతం, ఆవుసో! యావఞ్చిదం తేన భగవతా జానతా పస్సతా అరహతా సమ్మాసమ్బుద్ధేన సమ్బాధే ఓకాసాధిగమో అనుబుద్ధో సత్తానం విసుద్ధియా సోకపరిదేవానం సమతిక్కమాయ దుక్ఖదోమనస్సానం అత్థఙ్గమాయ ఞాయస్స అధిగమాయ నిబ్బానస్స సచ్ఛికిరియాయ, యదిదం ఛ అనుస్సతిట్ఠానానీ”తి. ఛట్ఠం.

౭. పఠమసమయసుత్తం

౨౭. అథ ఖో అఞ్ఞతరో భిక్ఖు యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సో భిక్ఖు భగవన్తం ఏతదవోచ – “కతి ను ఖో, భన్తే, సమయా మనోభావనీయస్స భిక్ఖునో దస్సనాయ ఉపసఙ్కమితు”న్తి? “ఛయిమే, భిక్ఖు, సమయా మనోభావనీయస్స భిక్ఖునో దస్సనాయ ఉపసఙ్కమితుం”.

“కతమే ఛ? ఇధ, భిక్ఖు, యస్మిం సమయే భిక్ఖు కామరాగపరియుట్ఠితేన చేతసా విహరతి కామరాగపరేతేన, ఉప్పన్నస్స చ కామరాగస్స నిస్సరణం యథాభూతం నప్పజానాతి తస్మిం సమయే మనోభావనీయో భిక్ఖు ఉపసఙ్కమిత్వా

ఏవమస్స వచనీయో – ‘అహం ఖో, ఆవుసో, కామరాగపరియుట్ఠితేన చేతసా విహరామి కామరాగపరేతేన, ఉప్పన్నస్స చ కామరాగస్స నిస్సరణం యథాభూతం నప్పజానామి. సాధు వత మే, ఆయస్మా, కామరాగస్స పహానాయ ధమ్మం దేసేతూ’తి. తస్స మనోభావనీయో భిక్ఖు కామరాగస్స పహానాయ ధమ్మం దేసేతి. అయం, భిక్ఖు, పఠమో సమయో మనోభావనీయస్స భిక్ఖునో దస్సనాయ ఉపసఙ్కమితుం.

“పున చపరం, భిక్ఖు, యస్మిం సమయే భిక్ఖు బ్యాపాదపరియుట్ఠితేన చేతసా విహరతి బ్యాపాదపరేతేన, ఉప్పన్నస్స చ బ్యాపాదస్స నిస్సరణం యథాభూతం నప్పజానాతి తస్మిం సమయే మనోభావనీయో భిక్ఖు ఉపసఙ్కమిత్వా ఏవమస్స వచనీయో – ‘అహం ఖో, ఆవుసో, బ్యాపాదపరియుట్ఠితేన చేతసా విహరామి బ్యాపాదపరేతేన, ఉప్పన్నస్స చ బ్యాపాదస్స నిస్సరణం యథాభూతం నప్పజానామి. సాధు వత మే, ఆయస్మా, బ్యాపాదస్స పహానాయ ధమ్మం దేసేతూ’తి. తస్స మనోభావనీయో భిక్ఖు బ్యాపాదస్స పహానాయ ధమ్మం దేసేతి. అయం, భిక్ఖు, దుతియో సమయో మనోభావనీయస్స భిక్ఖునో దస్సనాయ ఉపసఙ్కమితుం.

“పున చపరం, భిక్ఖు, యస్మిం సమయే భిక్ఖు థినమిద్ధపరియుట్ఠితేన చేతసా విహరతి థినమిద్ధపరేతేన, ఉప్పన్నస్స చ థినమిద్ధస్స నిస్సరణం యథాభూతం నప్పజానాతి తస్మిం సమయే మనోభావనీయో భిక్ఖు ఉపసఙ్కమిత్వా ఏవమస్స వచనీయో – ‘అహం ఖో, ఆవుసో, థినమిద్ధపరియుట్ఠితేన చేతసా విహరామి థినమిద్ధపరేతేన, ఉప్పన్నస్స చ థినమిద్ధస్స నిస్సరణం యథాభూతం నప్పజానామి. సాధు వత మే, ఆయస్మా, థినమిద్ధస్స పహానాయ ధమ్మం దేసేతూ’తి. తస్స మనోభావనీయో భిక్ఖు థినమిద్ధస్స పహానాయ ధమ్మం దేసేతి . అయం, భిక్ఖు, తతియో సమయో మనోభావనీయస్స భిక్ఖునో దస్సనాయ ఉపసఙ్కమితుం.

“పున చపరం, భిక్ఖు, యస్మిం సమయే భిక్ఖు ఉద్ధచ్చకుక్కుచ్చపరియుట్ఠితేన చేతసా విహరతి ఉద్ధచ్చకుక్కుచ్చపరేతేన, ఉప్పన్నస్స చ ఉద్ధచ్చకుక్కుచ్చస్స నిస్సరణం యథాభూతం నప్పజానాతి తస్మిం సమయే మనోభావనీయో భిక్ఖు ఉపసఙ్కమిత్వా ఏవమస్స వచనీయో – ‘అహం ఖో, ఆవుసో, ఉద్ధచ్చకుక్కుచ్చపరియుట్ఠితేన చేతసా విహరామి ఉద్ధచ్చకుక్కుచ్చపరేతేన, ఉప్పన్నస్స చ ఉద్ధచ్చకుక్కుచ్చస్స నిస్సరణం యథాభూతం నప్పజానామి. సాధు వత మే, ఆయస్మా, ఉద్ధచ్చకుక్కుచ్చస్స పహానాయ ధమ్మం దేసేతూ’తి. తస్స మనోభావనీయో భిక్ఖు ఉద్ధచ్చకుక్కుచ్చస్స పహానాయ ధమ్మం దేసేతి. అయం, భిక్ఖు, చతుత్థో సమయో మనోభావనీయస్స భిక్ఖునో దస్సనాయ ఉపసఙ్కమితుం.

“పున చపరం, భిక్ఖు, యస్మిం సమయే భిక్ఖు విచికిచ్ఛాపరియుట్ఠితేన చేతసా విహరతి విచికిచ్ఛాపరేతేన, ఉప్పన్నాయ చ విచికిచ్ఛాయ నిస్సరణం యథాభూతం నప్పజానాతి తస్మిం సమయే మనోభావనీయో భిక్ఖు ఉపసఙ్కమిత్వా ఏవమస్స వచనీయో – ‘అహం, ఆవుసో, విచికిచ్ఛాపరియుట్ఠితేన చేతసా విహరామి విచికిచ్ఛాపరేతేన, ఉప్పన్నాయ చ విచికిచ్ఛాయ నిస్సరణం యథాభూతం నప్పజానామి. సాధు వత మే, ఆయస్మా, విచికిచ్ఛాయ పహానాయ ధమ్మం దేసేతూ’తి. తస్స మనోభావనీయో భిక్ఖు విచికిచ్ఛాయ పహానాయ ధమ్మం దేసేతి. అయం, భిక్ఖు, పఞ్చమో సమయో మనోభావనీయస్స భిక్ఖునో దస్సనాయ ఉపసఙ్కమితుం.

“పున చపరం, భిక్ఖు, యస్మిం సమయే భిక్ఖు యం నిమిత్తం ఆగమ్మ యం నిమిత్తం మనసికరోతో అనన్తరా ఆసవానం ఖయో హోతి తం నిమిత్తం నప్పజానాతి తస్మిం సమయే మనోభావనీయో భిక్ఖు ఉపసఙ్కమిత్వా ఏవమస్స వచనీయో –

‘అహం ఖో, ఆవుసో, యం నిమిత్తం ఆగమ్మ యం నిమిత్తం మనసికరోతో అనన్తరా ఆసవానం ఖయో హోతి, తం నిమిత్తం నప్పజానామి. సాధు వత మే, ఆయస్మా, ఆసవానం ఖయాయ ధమ్మం దేసేతూ’తి. తస్స మనోభావనీయో భిక్ఖు ఆసవానం ఖయాయ ధమ్మం దేసేతి. అయం, భిక్ఖు, ఛట్ఠో సమయో మనోభావనీయస్స భిక్ఖునో దస్సనాయ ఉపసఙ్కమితుం. ఇమే ఖో, భిక్ఖు, ఛ సమయా మనోభావనీయస్స భిక్ఖునో దస్సనాయ ఉపసఙ్కమితు”న్తి. సత్తమం.

౮. దుతియసమయసుత్తం

౨౮. ఏకం సమయం సమ్బహులా థేరా భిక్ఖూ బారాణసియం విహరన్తి ఇసిపతనే మిగదాయే. అథ ఖో తేసం థేరానం భిక్ఖూనం పచ్ఛాభత్తం పిణ్డపాతపటిక్కన్తానం మణ్డలమాళే సన్నిసిన్నానం సన్నిపతితానం అయమన్తరాకథా ఉదపాది – “కో ను ఖో, ఆవుసో, సమయో మనోభావనీయస్స భిక్ఖునో దస్సనాయ ఉపసఙ్కమితు”న్తి?

ఏవం వుత్తే అఞ్ఞతరో భిక్ఖు థేరే భిక్ఖూ ఏతదవోచ – “యస్మిం, ఆవుసో, సమయే మనోభావనీయో భిక్ఖు పచ్ఛాభత్తం పిణ్డపాతపటిక్కన్తో పాదే పక్ఖాలేత్వా నిసిన్నో హోతి పల్లఙ్కం ఆభుజిత్వా ఉజుం కాయం పణిధాయ పరిముఖం సతిం ఉపట్ఠపేత్వా, సో సమయో మనోభావనీయస్స భిక్ఖునో దస్సనాయ ఉపసఙ్కమితు”న్తి.

ఏవం వుత్తే అఞ్ఞతరో భిక్ఖు తం భిక్ఖుం ఏతదవోచ – “న ఖో, ఆవుసో , సో సమయో మనోభావనీయస్స భిక్ఖునో దస్సనాయ ఉపసఙ్కమితుం. యస్మిం, ఆవుసో, సమయే మనోభావనీయో భిక్ఖు పచ్ఛాభత్తం పిణ్డపాతపటిక్కన్తో పాదే పక్ఖాలేత్వా నిసిన్నో హోతి పల్లఙ్కం ఆభుజిత్వా ఉజుం కాయం పణిధాయ పరిముఖం సతిం ఉపట్ఠపేత్వా, చారిత్తకిలమథోపిస్స తస్మిం సమయే అప్పటిప్పస్సద్ధో హోతి, భత్తకిలమథోపిస్స తస్మిం సమయే అప్పటిప్పస్సద్ధో హోతి. తస్మా సో అసమయో మనోభావనీయస్స భిక్ఖునో దస్సనాయ ఉపసఙ్కమితుం. యస్మిం, ఆవుసో, సమయే మనోభావనీయో భిక్ఖు సాయన్హసమయం పటిసల్లానా వుట్ఠితో విహారపచ్ఛాయాయం నిసిన్నో హోతి పల్లఙ్కం ఆభుజిత్వా ఉజుం కాయం పణిధాయ పరిముఖం సతిం ఉపట్ఠపేత్వా, సో సమయో మనోభావనీయస్స భిక్ఖునో దస్సనాయ ఉపసఙ్కమితు”న్తి.

ఏవం వుత్తే అఞ్ఞతరో భిక్ఖు తం భిక్ఖుం ఏతదవోచ – “న ఖో, ఆవుసో, సో సమయో మనోభావనీయస్స భిక్ఖునో దస్సనాయ ఉపసఙ్కమితుం. యస్మిం, ఆవుసో, సమయే మనోభావనీయో భిక్ఖు సాయన్హసమయం పటిసల్లానా వుట్ఠితో విహారపచ్ఛాయాయం నిసిన్నో హోతి పల్లఙ్కం ఆభుజిత్వా ఉజుం కాయం పణిధాయ పరిముఖం సతిం ఉపట్ఠపేత్వా, యదేవస్స దివా సమాధినిమిత్తం మనసికతం హోతి తదేవస్స తస్మిం సమయే సముదాచరతి. తస్మా సో అసమయో మనోభావనీయస్స భిక్ఖునో దస్సనాయ ఉపసఙ్కమితుం. యస్మిం, ఆవుసో, సమయే మనోభావనీయో భిక్ఖు రత్తియా పచ్చూససమయం పచ్చుట్ఠాయ నిసిన్నో హోతి పల్లఙ్కం ఆభుజిత్వా ఉజుం కాయం పణిధాయ పరిముఖం సతిం ఉపట్ఠపేత్వా, సో సమయో మనోభావనీయస్స భిక్ఖునో దస్సనాయ ఉపసఙ్కమితు”న్తి.

ఏవం వుత్తే అఞ్ఞతరో భిక్ఖు తం భిక్ఖుం ఏతదవోచ – “న ఖో, ఆవుసో, సో సమయో మనోభావనీయస్స భిక్ఖునో దస్సనాయ ఉపసఙ్కమితుం. యస్మిం, ఆవుసో, సమయే మనోభావనీయో భిక్ఖు రత్తియా పచ్చూససమయం పచ్చుట్ఠాయ నిసిన్నో హోతి పల్లఙ్కం ఆభుజిత్వా ఉజుం కాయం పణిధాయ పరిముఖం సతిం ఉపట్ఠపేత్వా, ఓజట్ఠాయిస్స తస్మిం సమయే

కాయో హోతి ఫాసుస్స హోతి బుద్ధానం సాసనం మనసి కాతుం. తస్మా సో అసమయో మనోభావనీయస్స భిక్ఖునో దస్సనాయ ఉపసఙ్కమితు"న్తి.

ఏవం వుత్తే ఆయస్మా మహాకచ్చానో థేరే భిక్ఖూ ఏతదవోచ – "సమ్ముఖా మేతం, ఆవుసో, భగవతో సుతం సమ్ముఖా పటిగ్గహితం – 'ఛయిమే, భిక్ఖు, సమయా మనోభావనీయస్స భిక్ఖునో దస్సనాయ ఉపసఙ్కమితుం'".

"కతమే ఛ? ఇధ, భిక్ఖు, యస్మిం సమయే భిక్ఖు కామరాగపరియుట్ఠితేన చేతసా విహరతి కామరాగపరేతేన, ఉప్పన్నస్స చ కామరాగస్స నిస్సరణం యథాభూతం నప్పజానాతి, తస్మిం సమయే మనోభావనీయో భిక్ఖు ఉపసఙ్కమిత్వా ఏవమస్స వచనీయో – 'అహం ఖో, ఆవుసో, కామరాగపరియుట్ఠితేన చేతసా విహరామి కామరాగపరేతేన, ఉప్పన్నస్స చ కామరాగస్స నిస్సరణం యథాభూతం నప్పజానామి. సాధు వత మే ఆయస్మా కామరాగస్స పహానాయ ధమ్మం దేసేతూ'తి. తస్స మనోభావనీయో భిక్ఖు కామరాగస్స పహానాయ ధమ్మం దేసేతి. అయం, భిక్ఖు, పఠమో సమయో మనోభావనీయస్స భిక్ఖునో దస్సనాయ ఉపసఙ్కమితుం.

"పున చపరం, భిక్ఖు, యస్మిం సమయే భిక్ఖు బ్యాపాదపరియుట్ఠితేన చేతసా విహరతి...పే.... థినమిద్ధపరియుట్ఠితేన చేతసా విహరతి... ఉద్ధచ్చకుక్కుచ్చపరియుట్ఠితేన చేతసా విహరతి... విచికిచ్ఛాపరియుట్ఠితేన చేతసా విహరతి... యం నిమిత్తం ఆగమ్మ యం నిమిత్తం మనసికరోతో అనన్తరా ఆసవానం ఖయో హోతి, తం నిమిత్తం న జానాతి న పస్సతి, తస్మిం సమయే మనోభావనీయో భిక్ఖు ఉపసఙ్కమిత్వా ఏవమస్స వచనీయో – 'అహం ఖో, ఆవుసో, యం నిమిత్తం ఆగమ్మ యం నిమిత్తం మనసికరోతో అనన్తరా ఆసవానం ఖయో హోతి తం నిమిత్తం న జానామి న పస్సామి. సాధు వత మే ఆయస్మా ఆసవానం ఖయాయ ధమ్మం దేసేతూ'తి. తస్స మనోభావనీయో భిక్ఖు ఆసవానం ఖయాయ ధమ్మం దేసేతి. అయం, భిక్ఖు, ఛట్ఠో సమయో మనోభావనీయస్స భిక్ఖునో దస్సనాయ ఉపసఙ్కమితుం.

"సమ్ముఖా మేతం, ఆవుసో, భగవతో సుతం సమ్ముఖా పటిగ్గహితం – 'ఇమే ఖో, భిక్ఖు, ఛ సమయా మనోభావనీయస్స భిక్ఖునో దస్సనాయ ఉపసఙ్కమితు'"న్తి. అట్ఠమం.

౯. ఉదాయీసుత్తం

౨౯. అథ ఖో భగవా ఆయస్మన్తం ఉదాయిం ఆమన్తేసి – "కతి ను ఖో, ఉదాయి, అనుస్సతిట్ఠానానీ"తి? ఏవం వుత్తే ఆయస్మా ఉదాయీ తుణ్హీ అహోసి. దుతియమ్పి ఖో భగవా ఆయస్మన్తం ఉదాయిం ఆమన్తేసి – "కతి ను ఖో, ఉదాయి, అనుస్సతిట్ఠానానీ"తి? దుతియమ్పి ఖో ఆయస్మా ఉదాయీ తుణ్హీ అహోసి. తతియమ్పి ఖో భగవా ఆయస్మన్తం ఉదాయిం ఆమన్తేసి – "కతి ను ఖో, ఉదాయి, అనుస్సతిట్ఠానానీ"తి? తతియమ్పి ఖో ఆయస్మా ఉదాయీ తుణ్హీ అహోసి.

అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో ఆయస్మన్తం ఉదాయిం ఏతదవోచ – "సత్థా తం, ఆవుసో ఉదాయి, ఆమన్తేసీ"తి. "సుణోమహం , ఆవుసో ఆనన్ద, భగవతో. ఇధ , భన్తే, భిక్ఖు అనేకవిహితం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరతి – సేయ్యథిదం ఏకమ్పి జాతిం ద్వేపి జాతియో...పే.... ఇతి సాకారం సఉద్దేసం అనేకవిహితం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరతి. ఇదం, భన్తే, అనుస్సతిట్ఠాన"న్తి.

అథ ఖో భగవా ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఆమన్తేసి – "అఞ్ఞాసిం ఖో అహం, ఆనన్ద – 'నేవాయం ఉదాయీ మోఘపురిసో అధిచిత్తం అనుయుత్తో విహరతీ'తి. కతి ను ఖో, ఆనన్ద, అనుస్సతిట్ఠానానీ"తి?

"పఞ్చ, భన్తే, అనుస్సతిట్ఠానాని. కతమాని పఞ్చ? ఇధ, భన్తే, భిక్ఖు వివిచ్చేవ కామేహి…పే॰… తతియం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. ఇదం, భన్తే, అనుస్సతిట్ఠానం ఏవం భావితం ఏవం బహులీకతం దిట్ఠధమ్మసుఖవిహారాయ సంవత్తతి.

"పున చపరం, భన్తే, భిక్ఖు ఆలోకసఞ్ఞం మనసి కరోతి, దివా సఞ్ఞం అధిట్ఠాతి, యథా దివా తథా రత్తిం, యథా రత్తిం తథా దివా; ఇతి వివటేన చేతసా అపరియోనద్ధేన సప్పభాసం చిత్తం భావేతి. ఇదం, భన్తే, అనుస్సతిట్ఠానం ఏవం భావితం ఏవం బహులీకతం ఞాణదస్సనప్పటిలాభాయ సంవత్తతి.

"పున చపరం, భన్తే, భిక్ఖు ఇమమేవ కాయం ఉద్ధం పాదతలా అధో కేసమత్థకా తచపరియన్తం పూరం నానప్పకారస్స అసుచినో పచ్చవేక్ఖతి – 'అత్థి ఇమస్మిం కాయే కేసా లోమా నఖా దన్తా తచో మంసం న్హారు [నహారు (సీ॰ పీ॰) దీ॰ ని॰ ౨.౩౭౭; మ॰ ని॰ ౧.౧౧౦] అట్ఠి అట్ఠిమిఞ్జం వక్కం హదయం యకనం కిలోమకం పిహకం పప్ఫాసం అన్తం అన్తగుణం ఉదరియం కరీసం పిత్తం సేమ్హం పుబ్బో లోహితం సేదో మేదో అస్సు వసా ఖేళో సిఙ్ఘాణికా లసికా ముత్త'న్తి. ఇదం, భన్తే , అనుస్సతిట్ఠానం ఏవం భావితం ఏవం బహులీకతం కామరాగప్పహానాయ సంవత్తతి.

"పున చపరం, భన్తే, భిక్ఖు సేయ్యథాపి పస్సేయ్య సరీరం సివథికాయ ఛడ్డితం [ఛడ్డితం (సీ॰ స్యా॰ పీ॰)] ఏకాహమతం వా ద్వీహమతం వా తీహమతం వా ఉద్ధుమాతకం వినీలకం విపుబ్బకజాతం. సో ఇమమేవ కాయం ఏవం [ఏవన్తి ఇదం సతిపట్ఠానసుత్తాదీసు నత్థి] ఉపసంహరతి – 'అయమ్పి ఖో కాయో ఏవంధమ్మో ఏవంభావీ ఏవంఅనతీతో'"తి [ఏతం అనతీతోతి (సీ॰)].

"సేయ్యథాపి వా పన [సేయ్యథా వా పన (స్యా॰)] పస్సేయ్య సరీరం సివథికాయ ఛడ్డితం కాకేహి వా ఖజ్జమానం కులలేహి వా ఖజ్జమానం గిజ్ఝేహి వా ఖజ్జమానం సునఖేహి వా ఖజ్జమానం సిఙ్గాలేహి [సిగాలేహి (సీ॰)] వా ఖజ్జమానం వివిధేహి వా పాణకజాతేహి ఖజ్జమానం. సో ఇమమేవ కాయం ఏవం ఉపసంహరతి – 'అయమ్పి ఖో కాయో ఏవంధమ్మో ఏవంభావీ ఏవంఅనతీతో'"తి.

"సేయ్యథాపి వా పన పస్సేయ్య సరీరం సివథికాయ ఛడ్డితం అట్ఠికసఙ్ఖలికం సమంసలోహితం న్హారుసమ్బన్ధం…పే॰… అట్ఠికసఙ్ఖలికం నిమ్మంసలోహితమక్ఖితం న్హారుసమ్బన్ధం… అట్ఠికసఙ్ఖలికం అపగతమంసలోహితం న్హారుసమ్బన్ధం. అట్ఠికాని అపగతసమ్బన్ధాని దిసావిదిసావిక్ఖిత్తాని [దిసావిదిసాసు విక్ఖిత్తాని (సీ॰)], అఞ్ఞేన హత్థట్ఠికం అఞ్ఞేన పాదట్ఠికం అఞ్ఞేన జఙ్ఘట్ఠికం అఞ్ఞేన ఊరుట్ఠికం అఞ్ఞేన కటిట్ఠికం [కటట్ఠికం (సీ॰)] అఞ్ఞేన [పిట్ఠికణ్డకం అఞ్ఞేన సీసకటాహం (సీ॰ పీ॰), పిట్ఠికణ్డకట్ఠికం అఞ్ఞేన సీసకటాహం (స్యా॰ కం॰)] ఫాసుకట్ఠికం అఞ్ఞేన పిట్ఠికణ్టకట్ఠికం అఞ్ఞేన ఖన్ధట్ఠికం అఞ్ఞేన గీవట్ఠికం అఞ్ఞేన హనుకట్ఠికం అఞ్ఞేన దన్తకట్ఠికం అఞ్ఞేన సీసకటాహం [పిట్ఠికణ్డకం అఞ్ఞేన సీసకటాహం (సీ॰ పీ॰), పిట్ఠికణ్డకట్ఠికం అఞ్ఞేన సీసకటాహం (స్యా॰ కం॰)], అట్ఠికాని సేతాని సఙ్ఖవణ్ణప్పటిభాగాని [సఙ్ఖవణ్ణూపనిభాని (సీ॰ స్యా॰ పీ॰)] అట్ఠికాని పుఞ్జకితాని [పుఞ్జకతాని (పీ॰)] తేరోవస్సికాని అట్ఠికాని పూతీని చుణ్ణకజాతాని. సో ఇమమేవ కాయం ఏవం ఉపసంహరతి

– 'అయమ్పి ఖో కాయో ఏవంధమ్మో ఏవంభావీ ఏవంఅనతీతో'తి. ఇదం, భన్తే, అనుస్సతిట్ఠానం ఏవం భావితం ఏవం బహులీకతం అస్మిమానసముగ్ఘాతాయ సంవత్తతి.

"పున చపరం, భన్తే, భిక్ఖు సుఖస్స చ పహానా...పే.... చతుత్థం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. ఇదం, భన్తే, అనుస్సతిట్ఠానం ఏవం భావితం ఏవం బహులీకతం అనేకధాతుపటివేధాయ సంవత్తతి. ఇమాని ఖో, భన్తే, పఞ్చ అనుస్సతిట్ఠానానీ"తి.

"సాధు, సాధు, ఆనన్ద! తేన హి త్వం, ఆనన్ద, ఇదమ్పి ఛట్ఠం అనుస్సతిట్ఠానం ధారేహి. ఇధానన్ద, భిక్ఖు సతోవ అభిక్కమతి సతోవ పటిక్కమతి సతోవ తిట్ఠతి సతోవ నిసీదతి సతోవ సేయ్యం కప్పేతి సతోవ కమ్మం అధిట్ఠాతి. ఇదం, ఆనన్ద, అనుస్సతిట్ఠానం ఏవం భావితం ఏవం బహులీకతం సతిసమ్పజఞ్ఞాయ సంవత్తతీ"తి. నవమం.

౧౦. అనుత్తరియసుత్తం

౩౦. "ఛయిమాని, భిక్ఖవే, అనుత్తరియాని. కతమాని ఛ? దస్సనానుత్తరియం, సవనానుత్తరియం, లాభానుత్తరియం, సిక్ఖానుత్తరియం, పారిచరియానుత్తరియం, అనుస్సతానుత్తరియన్తి.

"కతమఞ్చ , భిక్ఖవే, దస్సనానుత్తరియం? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో హత్థిరతనమ్పి దస్సనాయ గచ్ఛతి, అస్సరతనమ్పి దస్సనాయ గచ్ఛతి, మణిరతనమ్పి దస్సనాయ గచ్ఛతి, ఉచ్చావచం వా పన దస్సనాయ గచ్ఛతి, సమణం వా బ్రాహ్మణం వా మిచ్ఛాదిట్ఠికం మిచ్ఛాపటిపన్నం దస్సనాయ గచ్ఛతి. అత్థేతం, భిక్ఖవే, దస్సనం; నేతం నత్థీతి వదామి. తఞ్చ ఖో ఏతం, భిక్ఖవే, దస్సనం హీనం గమ్మం పోథుజ్జనికం అనరియం అనత్థసంహితం, న నిబ్బిదాయ న విరాగాయ న నిరోధాయ న ఉపసమాయ న అభిఞ్ఞాయ న సమ్బోధాయ న నిబ్బానాయ సంవత్తతి. యో చ ఖో, భిక్ఖవే, తథాగతం వా తథాగతసావకం వా దస్సనాయ గచ్ఛతి నివిట్ఠసద్ధో నివిట్ఠపేమో ఏకన్తగతో అభిప్పసన్నో, ఏతదానుత్తరియం, భిక్ఖవే, దస్సనానం సత్తానం విసుద్ధియా సోకపరిదేవానం [సోకపరిద్దవానం (సీ.)] సమతిక్కమాయ దుక్ఖదోమనస్సానం అత్థఙ్గమాయ [అత్థగమాయ (సీ.)] ఞాయస్స అధిగమాయ నిబ్బానస్స సచ్ఛికిరియాయ, యదిదం తథాగతం వా తథాగతసావకం వా దస్సనాయ గచ్ఛతి నివిట్ఠసద్ధో నివిట్ఠపేమో ఏకన్తగతో అభిప్పసన్నో. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, దస్సనానుత్తరియం. ఇతి దస్సనానుత్తరియం.

"సవనానుత్తరియఞ్చ కథం హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో భేరిసద్దమ్పి [భేరిసద్దస్సపి (క.) ఏవం వీణాసద్దమ్పిఇచ్చాదీసుపి] సవనాయ గచ్ఛతి, వీణాసద్దమ్పి సవనాయ గచ్ఛతి, గీతసద్దమ్పి సవనాయ గచ్ఛతి, ఉచ్చావచం వా పన సవనాయ గచ్ఛతి, సమణస్స వా బ్రాహ్మణస్స వా మిచ్ఛాదిట్ఠికస్స మిచ్ఛాపటిపన్నస్స ధమ్మస్సవనాయ గచ్ఛతి. అత్థేతం, భిక్ఖవే, సవనం; నేతం నత్థీతి వదామి. తఞ్చ ఖో ఏతం, భిక్ఖవే, సవనం హీనం గమ్మం పోథుజ్జనికం అనరియం అనత్థసంహితం, న నిబ్బిదాయ న విరాగాయ న నిరోధాయ న ఉపసమాయ న అభిఞ్ఞాయ న సమ్బోధాయ న నిబ్బానాయ సంవత్తతి. యో చ ఖో, భిక్ఖవే, తథాగతస్స వా తథాగతసావకస్స వా ధమ్మస్సవనాయ గచ్ఛతి నివిట్ఠసద్ధో నివిట్ఠపేమో ఏకన్తగతో అభిప్పసన్నో, ఏతదానుత్తరియం, భిక్ఖవే, సవనానం సత్తానం విసుద్ధియా సోకపరిదేవానం సమతిక్కమాయ దుక్ఖదోమనస్సానం అత్థఙ్గమాయ ఞాయస్స అధిగమాయ నిబ్బానస్స సచ్ఛికిరియాయ,

యదిదం తథాగతస్స వా తథాగతసావకస్స వా ధమ్మస్సవనాయ గచ్ఛతి నివిట్ఠసద్ధో నివిట్ఠపేమో ఏకన్తగతో అభిప్పసన్నో. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, సవనానుత్తరియం. ఇతి దస్సనానుత్తరియం, సవనానుత్తరియం.

“లాభానుత్తరియఞ్చ కథం హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుత్తలాభమ్పి లభతి, దారలాభమ్పి లభతి, ధనలాభమ్పి లభతి, ఉచ్చావచం వా పన లాభం లభతి, సమణే వా బ్రాహ్మణే వా మిచ్ఛాదిట్ఠికే మిచ్ఛాపటిపన్నే సద్ధం పటిలభతి. అత్థేసో, భిక్ఖవే, లాభో; నేసో నత్థీతి వదామి. సో చ ఖో ఏసో, భిక్ఖవే, లాభో హీనో గమ్మో పోథుజ్జనికో అనరియో అనత్థసంహితో, న నిబ్బిదాయ న విరాగాయ న నిరోధాయ న ఉపసమాయ న అభిఞ్ఞాయ న సమ్బోధాయ న నిబ్బానాయ సంవత్తతి. యో చ ఖో, భిక్ఖవే, తథాగతే వా తథాగతసావకే వా సద్ధం పటిలభతి నివిట్ఠసద్ధో నివిట్ఠపేమో ఏకన్తగతో అభిప్పసన్నో, ఏతదానుత్తరియం, భిక్ఖవే, లాభానం సత్తానం విసుద్ధియా సోకపరిదేవానం సమతిక్కమాయ దుక్ఖదోమనస్సానం అత్థఙ్గమాయ ఞాయస్స అధిగమాయ నిబ్బానస్స సచ్ఛికిరియాయ, యదిదం తథాగతే వా తథాగతసావకే వా సద్ధం పటిలభతి నివిట్ఠసద్ధో నివిట్ఠపేమో ఏకన్తగతో అభిప్పసన్నో. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, లాభానుత్తరియం. ఇతి దస్సనానుత్తరియం, సవనానుత్తరియం, లాభానుత్తరియం.

“సిక్ఖానుత్తరియఞ్చ కథం హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో హత్థిస్మిమ్పి సిక్ఖతి, అస్సస్మిమ్పి సిక్ఖతి, రథస్మిమ్పి సిక్ఖతి, ధనుస్మిమ్పి సిక్ఖతి, థరుస్మిమ్పి సిక్ఖతి, ఉచ్చావచం వా పన సిక్ఖతి, సమణస్స వా బ్రాహ్మణస్స వా మిచ్ఛాదిట్ఠికస్స మిచ్ఛాపటిపన్నస్స [మిచ్ఛాపటిపత్తిం (క॰)] సిక్ఖతి. అత్థేసా, భిక్ఖవే, సిక్ఖా; నేసా నత్థీతి వదామి. సా చ ఖో ఏసా, భిక్ఖవే, సిక్ఖా హీనా గమ్మా పోథుజ్జనికా అనరియా అనత్థసంహితా, న నిబ్బిదాయ న విరాగాయ న నిరోధాయ న ఉపసమాయ న అభిఞ్ఞాయ న సమ్బోధాయ న నిబ్బానాయ సంవత్తతి. యో చ ఖో, భిక్ఖవే, తథాగతప్పవేదితే ధమ్మవినయే అధిసీలమ్పి సిక్ఖతి, అధిచిత్తమ్పి సిక్ఖతి, అధిపఞ్ఞమ్పి సిక్ఖతి నివిట్ఠసద్ధో నివిట్ఠపేమో ఏకన్తగతో అభిప్పసన్నో, ఏతదానుత్తరియం, భిక్ఖవే, సిక్ఖానం సత్తానం విసుద్ధియా సోకపరిదేవానం సమతిక్కమాయ దుక్ఖదోమనస్సానం అత్థఙ్గమాయ ఞాయస్స అధిగమాయ నిబ్బానస్స సచ్ఛికిరియాయ , యదిదం తథాగతప్పవేదితే ధమ్మవినయే అధిసీలమ్పి సిక్ఖతి, అధిచిత్తమ్పి సిక్ఖతి, అధిపఞ్ఞమ్పి సిక్ఖతి, నివిట్ఠసద్ధో నివిట్ఠపేమో ఏకన్తగతో అభిప్పసన్నో. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, సిక్ఖానుత్తరియం. ఇతి దస్సనానుత్తరియం, సవనానుత్తరియం, లాభానుత్తరియం, సిక్ఖానుత్తరియం.

“పారిచరియానుత్తరియఞ్చ కథం హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో ఖత్తియమ్పి పరిచరతి, బ్రాహ్మణమ్పి పరిచరతి, గహపతిమ్పి పరిచరతి, ఉచ్చావచం వా పన పరిచరతి, సమణం వా బ్రాహ్మణం వా మిచ్ఛాదిట్ఠికం మిచ్ఛాపటిపన్నం పరిచరతి. అత్థేసా, భిక్ఖవే, పారిచరియా; నేసా నత్థీతి వదామి. సా చ ఖో ఏసా, భిక్ఖవే, పారిచరియా హీనా గమ్మా పోథుజ్జనికా అనరియా అనత్థసంహితా, న నిబ్బిదాయ...పే॰... న నిబ్బానాయ సంవత్తతి. యో చ ఖో, భిక్ఖవే, తథాగతం వా తథాగతసావకం వా పరిచరతి నివిట్ఠసద్ధో నివిట్ఠపేమో ఏకన్తగతో అభిప్పసన్నో , ఏతదానుత్తరియం, భిక్ఖవే, పారిచరియానం సత్తానం విసుద్ధియా సోకపరిదేవానం సమతిక్కమాయ దుక్ఖదోమనస్సానం అత్థఙ్గమాయ ఞాయస్స అధిగమాయ నిబ్బానస్స సచ్ఛికిరియాయ, యదిదం తథాగతం వా తథాగతసావకం వా పరిచరతి నివిట్ఠసద్ధో నివిట్ఠపేమో ఏకన్తగతో అభిప్పసన్నో. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, పారిచరియానుత్తరియం. ఇతి దస్సనానుత్తరియం, సవనానుత్తరియం, లాభానుత్తరియం, సిక్ఖానుత్తరియం, పారిచరియానుత్తరియం.

‘‘అనుస్సతానుత్తరియఞ్చ కథం హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో పుత్తలాభమ్పి అనుస్సరతి, దారలాభమ్పి అనుస్సరతి, ధనలాభమ్పి అనుస్సరతి, ఉచ్చావచం వా పన లాభం అనుస్సరతి, సమణం వా బ్రాహ్మణం వా మిచ్ఛాదిట్ఠికం మిచ్ఛాపటిపన్నం అనుస్సరతి. అత్థేసా, భిక్ఖవే, అనుస్సతి; నేసా నత్థీతి వదామి. సా చ ఖో ఏసా, భిక్ఖవే, అనుస్సతి హీనా గమ్మా పోథుజ్జనికా అనరియా అనత్థసంహితా, న నిబ్బిదాయ న విరాగాయ న నిరోధాయ న ఉపసమాయ న అభిఞ్ఞాయ న సమ్బోధాయ న నిబ్బానాయ సంవత్తతి. యో చ ఖో, భిక్ఖవే, తథాగతం వా తథాగతసావకం వా అనుస్సరతి నివిట్ఠసద్ధో నివిట్ఠపేమో ఏకన్తగతో అభిప్పసన్నో, ఏతదానుత్తరియం, భిక్ఖవే, అనుస్సతీనం సత్తానం విసుద్ధియా సోకపరిదేవానం సమతిక్కమాయ దుక్ఖదోమనస్సానం అత్థఙ్గమాయ ఞాయస్స అధిగమాయ నిబ్బానస్స సచ్ఛికిరియాయ, యదిదం తథాగతం వా తథాగతసావకం వా అనుస్సరతి నివిట్ఠసద్ధో నివిట్ఠపేమో ఏకన్తగతో అభిప్పసన్నో. ఇదం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అనుస్సతానుత్తరియం. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, ఛ అనుత్తరియానీ’’తి.

‘‘యే దస్సనానుత్తరం లద్ధా [యే దస్సనవరం లద్ధా (సీ. పీ.), దస్సనానుత్తరియం లద్ధా (స్యా. కం.)], సవనఞ్చ అనుత్తరం;
లాభానుత్తరియం లద్ధా, సిక్ఖానుత్తరియే రతా [అనుత్తరియం తథా (క.)].

‘‘ఉపట్ఠితా పారిచరియా, భావయన్తి అనుస్సతిం;
వివేకప్పటిసంయుత్తం, ఖేమం అమతగామినిం.

‘‘అప్పమాదే పముదితా, నిపకా సీలసంవుతా;
తే వే కాలేన పచ్చేన్తి [పచ్చన్తి (స్యా. క.)], యత్థ దుక్ఖం నిరుజ్ఝతీ’’తి. దసమం;

అనుత్తరియవగ్గో [సామకవగ్గో (క.)] తతియో.

తస్సుద్దానం –

సామకో అపరిహానియో, భయం హిమవానుస్సతి;
కచ్చానో ద్వే చ సమయా, ఉదాయీ అనుత్తరియేనాతి.

౪. దేవతావగ్గో

౧. సేఖసుత్తం

౩౧. “ఛయిమే , భిక్ఖవే, ధమ్మా సేఖస్స భిక్ఖునో పరిహానాయ సంవత్తన్తి. కతమే ఛ? కమ్మారామతా , భస్సారామతా, నిద్దారామతా, సఙ్గణికారామతా, ఇన్ద్రియేసు అగుత్తద్వారతా, భోజనే అమత్తఞ్ఞుతా – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, ఛ ధమ్మా సేఖస్స భిక్ఖునో పరిహానాయ సంవత్తన్తి.

“ఛయిమే, భిక్ఖవే, ధమ్మా సేఖస్స భిక్ఖునో అపరిహానాయ సంవత్తన్తి. కతమే ఛ? న కమ్మారామతా, న భస్సారామతా, న నిద్దారామతా, న సఙ్గణికారామతా, ఇన్ద్రియేసు గుత్తద్వారతా, భోజనే మత్తఞ్ఞుతా – ఇమే ఖో , భిక్ఖవే, ఛ ధమ్మా సేఖస్స భిక్ఖునో అపరిహానాయ సంవత్తన్తీ”తి. పఠమం.

౨. పఠమఅపరిహానసుత్తం

౩౨. అథ ఖో అఞ్ఞతరా దేవతా అభిక్కన్తాయ రత్తియా అభిక్కన్తవణ్ణా కేవలకప్పం జేతవనం ఓభాసేత్వా యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం అట్ఠాసి. ఏకమన్తం ఠితా ఖో సా దేవతా భగవన్తం ఏతదవోచ –

“ఛయిమే, భన్తే, ధమ్మా భిక్ఖునో అపరిహానాయ సంవత్తన్తి. కతమే ఛ? సత్థుగారవతా, ధమ్మగారవతా, సఙ్ఘగారవతా, సిక్ఖాగారవతా, అప్పమాదగారవతా, పటిసన్థారగారవతా [పటిసన్ధారగారవతా (క.)] – ఇమే ఖో, భన్తే, ఛ ధమ్మా భిక్ఖునో అపరిహానాయ సంవత్తన్తీ”తి. ఇదమవోచ సా దేవతా. సమనుఞ్ఞో సత్థా అహోసి. అథ ఖో సా దేవతా “సమనుఞ్ఞో మే సత్థా”తి భగవన్తం అభివాదేత్వా పదక్ఖిణం కత్వా తత్థేవన్తరధాయి.

అథ ఖో భగవా తస్సా రత్తియా అచ్చయేన భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “ఇమం, భిక్ఖవే, రత్తిం అఞ్ఞతరా దేవతా అభిక్కన్తాయ రత్తియా అభిక్కన్తవణ్ణా కేవలకప్పం జేతవనం ఓభాసేత్వా యేనాహం తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా మం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం అట్ఠాసి. ఏకమన్తం ఠితా ఖో, భిక్ఖవే, సా దేవతా మం ఏతదవోచ – ‘ఛయిమే, భన్తే, ధమ్మా భిక్ఖునో అపరిహానాయ సంవత్తన్తి. కతమే ఛ? సత్థుగారవతా, ధమ్మగారవతా, సఙ్ఘగారవతా, సిక్ఖాగారవతా, అప్పమాదగారవతా, పటిసన్థారగారవతా – ఇమే ఖో, భన్తే, ఛ ధమ్మా భిక్ఖునో అపరిహానాయ సంవత్తన్తీ’తి. ఇదమవోచ, భిక్ఖవే, సా దేవతా. ఇదం వత్వా మం అభివాదేత్వా పదక్ఖిణం కత్వా తత్థేవన్తరధాయీ”తి.

> “సత్థుగరు ధమ్మగరు, సఙ్ఘే చ తిబ్బగారవో;
> అప్పమాదగరు భిక్ఖు, పటిసన్థారగారవో;
> అభబ్బో పరిహానాయ, నిబ్బానస్సేవ సన్తికే”తి. దుతియం;

౩. దుతియఅపరిహానసుత్తం

౩౩. "ఇమం, భిక్ఖవే, రత్తిం అఞ్ఞతరా దేవతా అభిక్కన్తాయ రత్తియా అభిక్కన్తవణ్ణా కేవలకప్పం జేతవనం ఓభాసేత్వా యేనాహం తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా మం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం అట్ఠాసి. ఏకమన్తం ఠితా ఖో, భిక్ఖవే, సా దేవతా మం ఏతదవోచ – 'ఛయిమే, భన్తే, ధమ్మా భిక్ఖునో అపరిహానాయ సంవత్తన్తి. కతమే ఛ? సత్థుగారవతా, ధమ్మగారవతా, సఙ్ఘగారవతా, సిక్ఖాగారవతా, హిరిగారవతా, ఓత్తప్పగారవతా – ఇమే ఖో, భన్తే, ఛ ధమ్మా భిక్ఖునో అపరిహానాయ సంవత్తన్తీ'తి. ఇదమవోచ, భిక్ఖవే, సా దేవతా. ఇదం వత్వా మం అభివాదేత్వా పదక్ఖిణం కత్వా తత్థేవన్తరధాయీ"తి.

"సత్థుగరు ధమ్మగరు, సఙ్ఘే చ తిబ్బగారవో;
హిరిఓత్తప్పసమ్పన్నో, సప్పతిస్సో సగారవో;
అభబ్బో పరిహానాయ, నిబ్బానస్సేవ సన్తికే"తి. తతియం;

౪. మహామోగ్గల్లానసుత్తం

౩౪. ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. అథ ఖో ఆయస్మతో మహామోగ్గల్లానస్స రహోగతస్స పటిసల్లీనస్స ఏవం చేతసో పరివితక్కో ఉదపాది – "కతమేసానం దేవానం ఏవం ఞాణం హోతి – 'సోతాపన్నా నామ [సోతాపన్నామ్హా (సీ.), సోతాపన్నామ్హ (స్యా. కం. పీ.)] అవినిపాతధమ్మా నియతా సమ్బోధిపరాయణా'"తి ? తేన ఖో పన సమయేన తిస్సో నామ భిక్ఖు అధునాకాలఙ్కతో అఞ్ఞతరం బ్రహ్మలోకం ఉపపన్నో హోతి. తత్రపి నం ఏవం జానన్తి – "తిస్సో బ్రహ్మా మహిద్ధికో మహానుభావో"తి.

అథ ఖో ఆయస్మా మహామోగ్గల్లానో – సేయ్యథాపి నామ బలవా పురిసో సమిఞ్జితం [సమ్మిఞ్జితం (సీ. స్యా. కం. పీ.)] వా బాహం పసారేయ్య పసారితం వా బాహం సమిఞ్జేయ్య, ఏవమేవం – జేతవనే అన్తరహితో తస్మిం బ్రహ్మలోకే పాతురహోసి. అద్దసా ఖో తిస్సో బ్రహ్మా ఆయస్మన్తం మహామోగ్గల్లానం దూరతోవ ఆగచ్ఛన్తం. దిస్వాన ఆయస్మన్తం మహామోగ్గల్లానం ఏతదవోచ – "ఏహి ఖో, మారిస మోగ్గల్లాన; స్వాగతం [సాగతం (సీ.)], మారిస మోగ్గల్లాన; చిరస్సం ఖో, మారిస మోగ్గల్లాన; ఇమం పరియాయమకాసి, యదిదం ఇధాగమనాయ. నిసీద, మారిస మోగ్గల్లాన, ఇదమాసనం పఞ్ఞత్త"న్తి. నిసీది ఖో ఆయస్మా మహామోగ్గల్లానో పఞ్ఞత్తే ఆసనే. తిస్సోపి ఖో బ్రహ్మా ఆయస్మన్తం మహామోగ్గల్లానం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో తిస్సం బ్రహ్మానం ఆయస్మా మహామోగ్గల్లానో ఏతదవోచ –

"కతమేసానం ఖో, తిస్స, దేవానం ఏవం ఞాణం హోతి – 'సోతాపన్నా నామ అవినిపాతధమ్మా నియతా సమ్బోధిపరాయణా'"తి? "చాతుమహారాజికానం ఖో, మారిస మోగ్గల్లాన, దేవానం ఏవం ఞాణం హోతి – 'సోతాపన్నా నామ అవినిపాతధమ్మా నియతా సమ్బోధిపరాయణా'"తి.

"సబ్బేసఞ్ఞేవ ను ఖో, తిస్స, చాతుమహారాజికానం దేవానం ఏవం ఞాణం హోతి – 'సోతాపన్నా నామ అవినిపాతధమ్మా నియతా సమ్బోధిపరాయణా'"తి? "న ఖో, మారిస మోగ్గల్లాన, సబ్బేసం చాతుమహారాజికానం దేవానం ఏవం ఞాణం హోతి – 'సోతాపన్నా నామ అవినిపాతధమ్మా నియతా సమ్బోధిపరాయణా'తి. యే ఖో తే, మారిస మోగ్గల్లాన, చాతుమహారాజికా దేవా బుద్ధే అవేచ్చప్పసాదేన అసమన్నాగతా ధమ్మే అవేచ్చప్పసాదేన అసమన్నాగతా సఙ్ఘే అవేచ్చప్పసాదేన అసమన్నాగతా అరియకన్తేహి సీలేహి అసమన్నాగతా న తేసం దేవానం ఏవం ఞాణం హోతి –

‘సోతాపన్నా నామ అవినిపాతధమ్మా నియతా సమ్బోధిపరాయణా’తి. యే చ ఖో తే, మారిస మోగ్గల్లాన, చాతుమహారాజికా దేవా బుద్ధే అవేచ్చప్పసాదేన సమన్నాగతా, ధమ్మే అవేచ్చప్పసాదేన సమన్నాగతా, సఙ్ఘే అవేచ్చప్పసాదేన సమన్నాగతా అరియకన్తేహి సీలేహి సమన్నాగతా, తేసం ఏవం ఞాణం హోతి – ‘సోతాపన్నా నామ అవినిపాతధమ్మా నియతా సమ్బోధిపరాయణా’”తి.

“చాతుమహారాజికానఞ్ఞేవ ను ఖో, తిస్స, దేవానం ఏవం ఞాణం హోతి – ‘సోతాపన్నా నామ అవినిపాతధమ్మా నియతా సమ్బోధిపరాయణా’తి ఉదాహు తావతింసానమ్పి దేవానం…పే॰… యామానమ్పి దేవానం… తుసితానమ్పి దేవానం… నిమ్మానరతీనమ్పి దేవానం… పరనిమ్మితవసవత్తీనమ్పి దేవానం ఏవం ఞాణం హోతి – ‘సోతాపన్నా నామ అవినిపాతధమ్మా నియతా సమ్బోధిపరాయణా’”తి? “పరనిమ్మితవసవత్తీనమ్పి ఖో, మారిస మోగ్గల్లాన, దేవానం ఏవం ఞాణం హోతి – ‘సోతాపన్నా నామ అవినిపాతధమ్మా నియతా సమ్బోధిపరాయణా’”తి.

“సబ్బేసఞ్ఞేవ ను ఖో, తిస్స, పరనిమ్మితవసవత్తీనం దేవానం ఏవం ఞాణం హోతి – ‘సోతాపన్నా నామ అవినిపాతధమ్మా నియతా సమ్బోధిపరాయణా’”తి? “న ఖో, మారిస మోగ్గల్లాన, సబ్బేసం పరనిమ్మితవసవత్తీనం దేవానం ఏవం ఞాణం హోతి – ‘సోతాపన్నా నామ అవినిపాతధమ్మా నియతా సమ్బోధిపరాయణా’తి. యే ఖో తే, మారిస మోగ్గల్లాన, పరనిమ్మితవసవత్తీ దేవా బుద్ధే అవేచ్చప్పసాదేన అసమన్నాగతా, ధమ్మే అవేచ్చప్పసాదేన అసమన్నాగతా, సఙ్ఘే అవేచ్చప్పసాదేన అసమన్నాగతా, అరియకన్తేహి సీలేహి అసమన్నాగతా, న తేసం దేవానం ఏవం ఞాణం హోతి – ‘సోతాపన్నా నామ అవినిపాతధమ్మా నియతా సమ్బోధిపరాయణా’తి. యే చ ఖో తే, మారిస మోగ్గల్లాన, పరనిమ్మితవసవత్తీ దేవా బుద్ధే అవేచ్చప్పసాదేన సమన్నాగతా, ధమ్మే అవేచ్చప్పసాదేన సమన్నాగతా, సఙ్ఘే అవేచ్చప్పసాదేన సమన్నాగతా, అరియకన్తేహి సీలేహి సమన్నాగతా తేసం ఏవం ఞాణం హోతి – ‘సోతాపన్నా నామ అవినిపాతధమ్మా నియతా సమ్బోధిపరాయణా’”తి.

అథ ఖో ఆయస్మా మహామోగ్గల్లానో తిస్సస్స బ్రహ్మునో భాసితం అభినన్దిత్వా అనుమోదిత్వా – “సేయ్యథాపి నామ బలవా పురిసో సమిఞ్జితం వా బాహం పసారేయ్య, పసారితం వా బాహం సమిఞ్జేయ్య, ఏవమేవం – ‘బ్రహ్మలోకే అన్తరహితో జేతవనే పాతురహోసీ’”తి. చతుత్థం.

౫. విజ్జాభాగియసుత్తం

౩౫. “ఛయిమే , భిక్ఖవే, ధమ్మా విజ్జాభాగియా. కతమే ఛ? అనిచ్చసఞ్ఞా, అనిచ్చే దుక్ఖసఞ్ఞా, దుక్ఖే అనత్తసఞ్ఞా, పహానసఞ్ఞా, విరాగసఞ్ఞా, నిరోధసఞ్ఞా – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, ఛ ధమ్మా విజ్జాభాగియా”తి. పఞ్చమం.

౬. వివాదమూలసుత్తం

౩౬. [దీ॰ ని॰ ౩.౩౨౫; మ॰ ని॰ ౩.౪౪; చూళవ॰ ౨౧౬] “ఛయిమాని, భిక్ఖవే, వివాదమూలాని. కతమాని ఛ? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు కోధనో హోతి ఉపనాహీ. యో సో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు కోధనో హోతి ఉపనాహీ సో సత్థరిపి అగారవో విహరతి అప్పతిస్సో, ధమ్మేపి అగారవో విహరతి అప్పతిస్సో, సఙ్ఘేపి అగారవో విహరతి అప్పతిస్సో, సిక్ఖాయపి న పరిపూరకారీ హోతి. యో సో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సత్థరి అగారవో విహరతి అప్పతిస్సో, ధమ్మే అగారవో విహరతి అప్పతిస్సో, సఙ్ఘే అగారవో విహరతి

అప్పతిస్సో, సిక్ఖాయ న పరిపూరకారీ సో సఙ్ఘే వివాదం జనేతి, యో హోతి వివాదో బహుజనాహితాయ బహుజనాసుఖాయ బహునో జనస్స అనత్థాయ అహితాయ దుక్ఖాయ దేవమనుస్సానం. ఏవరూపం చే తుమ్హే, భిక్ఖవే, వివాదమూలం అజ్ఝత్తం వా బహిద్ధా వా సమనుపస్సేయ్యాథ. తత్ర తుమ్హే, భిక్ఖవే, తస్సేవ పాపకస్స వివాదమూలస్స పహానాయ వాయమేయ్యాథ. ఏవరూపం చే తుమ్హే, భిక్ఖవే, వివాదమూలం అజ్ఝత్తం వా బహిద్ధా వా న సమనుపస్సేయ్యాథ, తత్ర తుమ్హే, భిక్ఖవే, తస్సేవ పాపకస్స వివాదమూలస్స ఆయతిం అనవస్సవాయ పటిపజ్జేయ్యాథ. ఏవమేతస్స పాపకస్స వివాదమూలస్స పహానం హోతి. ఏవమేతస్స పాపకస్స వివాదమూలస్స ఆయతిం అనవస్సవో హోతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, భిక్ఖు మక్ఖీ హోతి పళాసీ…పే॰… ఇస్సుకీ హోతి మచ్ఛరీ… సఠో హోతి మాయావీ… పాపిచ్ఛో హోతి మిచ్ఛాదిట్ఠి… సన్దిట్ఠిపరామాసీ హోతి ఆధానగ్గాహీ దుప్పటినిస్సగ్గీ. యో సో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సన్దిట్ఠిపరామాసీ హోతి ఆధానగ్గాహీ దుప్పటినిస్సగ్గీ, సో సత్థరిపి అగారవో విహరతి అప్పతిస్సో, ధమ్మేపి అగారవో విహరతి అప్పతిస్సో, సఙ్ఘేపి అగారవో విహరతి అప్పతిస్సో, సిక్ఖాయపి న పరిపూరకారీ హోతి. యో సో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సత్థరి అగారవో విహరతి అప్పతిస్సో, ధమ్మే…పే॰… సఙ్ఘే అగారవో విహరతి అప్పతిస్సో, సిక్ఖాయ న పరిపూరకారీ, సో సఙ్ఘే వివాదం జనేతి, యో హోతి వివాదో బహుజనాహితాయ బహుజనాసుఖాయ బహునో జనస్స అనత్థాయ అహితాయ దుక్ఖాయ దేవమనుస్సానం. ఏవరూపం చే తుమ్హే, భిక్ఖవే, వివాదమూలం అజ్ఝత్తం వా బహిద్ధా వా సమనుపస్సేయ్యాథ. తత్ర తుమ్హే, భిక్ఖవే, తస్సేవ పాపకస్స వివాదమూలస్స పహానాయ వాయమేయ్యాథ. ఏవరూపం చే తుమ్హే, భిక్ఖవే, వివాదమూలం అజ్ఝత్తం వా బహిద్ధా వా న సమనుపస్సేయ్యాథ. తత్ర తుమ్హే, భిక్ఖవే, తస్సేవ పాపకస్స వివాదమూలస్స ఆయతిం అనవస్సవాయ పటిపజ్జేయ్యాథ. ఏవమేతస్స పాపకస్స వివాదమూలస్స పహానం హోతి. ఏవమేతస్స పాపకస్స వివాదమూలస్స ఆయతిం అనవస్సవో హోతి. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, ఛ వివాదమూలానీ”తి. ఛట్ఠం.

౭. ఛళఙ్గదానసుత్తం

౩౭. ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. తేన ఖో పన సమయేన వేళుకణ్డకీ [వేళుకణ్డకియా (అ॰ ని॰ ౭.౫౩; ౨.౧౩౪; సం॰ ని॰ ౨.౧౭౩)] నన్దమాతా ఉపాసికా సారిపుత్తమోగ్గల్లానప్పముఖే భిక్ఖుసఙ్ఘే ఛళఙ్గసమన్నాగతం దక్ఖిణం పతిట్ఠాపేతి. అద్దసా ఖో భగవా దిబ్బేన చక్ఖునా విసుద్ధేన అతిక్కన్తమానుసకేన వేళుకణ్డకిం నన్దమాతరం ఉపాసికం సారిపుత్తమోగ్గల్లానప్పముఖే భిక్ఖుసఙ్ఘే ఛళఙ్గసమన్నాగతం దక్ఖిణం పతిట్ఠాపేన్తిం. దిస్వా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “ఏసా, భిక్ఖవే, వేళుకణ్డకీ నన్దమాతా ఉపాసికా సారిపుత్తమోగ్గల్లానప్పముఖే భిక్ఖుసఙ్ఘే ఛళఙ్గసమన్నాగతం దక్ఖిణం పతిట్ఠాపేతి”.

“కథఞ్చ, భిక్ఖవే, ఛళఙ్గసమన్నాగతా దక్ఖిణా హోతి? ఇధ, భిక్ఖవే , దాయకస్స తీణఙ్గాని హోన్తి, పటిగ్గాహకానం తీణఙ్గాని. కతమాని దాయకస్స తీణఙ్గాని? ఇధ, భిక్ఖవే, దాయకో పుబ్బేవ దానా సుమనో హోతి, దదం చిత్తం పసాదేతి, దత్వా అత్తమనో హోతి. ఇమాని దాయకస్స తీణఙ్గాని.

“కతమాని పటిగ్గాహకానం తీణఙ్గాని? ఇధ, భిక్ఖవే, పటిగ్గాహకా వీతరాగా వా హోన్తి రాగవినయాయ వా పటిపన్నా, వీతదోసా వా హోన్తి దోసవినయాయ వా పటిపన్నా, వీతమోహా వా హోన్తి మోహవినయాయ వా పటిపన్నా. ఇమాని

పటిగ్గాహకానం తీణఙ్గాని. ఇతి దాయకస్స తీణఙ్గాని, పటిగ్గాహకానం తీణఙ్గాని. ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, ఛళఙ్గసమన్నాగతా దక్ఖిణా హోతి.

“ఏవం ఛళఙ్గసమన్నాగతాయ, భిక్ఖవే, దక్ఖిణాయ న సుకరం పుఞ్ఞస్స పమాణం గహేతుం – ‘ఏత్తకో పుఞ్ఞాభిసన్దో కుసలాభిసన్దో సుఖస్సాహారో సోవగ్గికో సుఖవిపాకో సగ్గసంవత్తనికో ఇట్ఠాయ కన్తాయ మనాపాయ హితాయ సుఖాయ సంవత్తతీ’తి. అథ ఖో అసఙ్ఖ్యేయ్యో [అసఙ్ఖేయ్యో (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] అప్పమేయ్యో మహాపుఞ్ఞక్ఖన్ధోత్వేవ సఙ్ఖం గచ్ఛతి.

“సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, మహాసముద్దే న సుకరం ఉదకస్స పమాణం గహేతుం – ‘ఏత్తకాని ఉదకాళ్హకానీతి వా ఏత్తకాని ఉదకాళ్హకసతానీతి వా ఏత్తకాని ఉదకాళ్హకసహస్సానీతి వా ఏత్తకాని ఉదకాళ్హకసతసహస్సానీ’తి వా. అథ ఖో అసఙ్ఖ్యేయ్యో అప్పమేయ్యో మహాఉదకక్ఖన్ధోత్వేవ సఙ్ఖం గచ్ఛతి. ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, ఏవం ఛళఙ్గసమన్నాగతాయ దక్ఖిణాయ న సుకరం పుఞ్ఞస్స పమాణం గహేతుం – ‘ఏత్తకో పుఞ్ఞాభిసన్దో కుసలాభిసన్దో సుఖస్సాహారో సోవగ్గికో సుఖవిపాకో సగ్గసంవత్తనికో ఇట్ఠాయ కన్తాయ మనాపాయ హితాయ సుఖాయ సంవత్తతీ’తి. అథ ఖో అసఙ్ఖ్యేయ్యో అప్పమేయ్యో మహాపుఞ్ఞక్ఖన్ధోత్వేవ సఙ్ఖం గచ్ఛతీ”తి.

[పే॰ వ॰ ౩౦౫ పేతవత్థుమ్హిపి] “పుబ్బేవ దానా సుమనో, దదం చిత్తం పసాదయే;
దత్వా అత్తమనో హోతి, ఏసా యఞ్ఞస్స [పుఞ్ఞస్స (క॰)] సమ్పదా.

“వీతరాగా [వీతరాగో (స్యా॰ కం॰ క॰) ఏవం అనన్తరపదత్తయేపి] వీతదోసా, వీతమోహా అనాసవా;
ఖేత్తం యఞ్ఞస్స సమ్పన్నం, సఞ్ఞతా బ్రహ్మచారయో [బ్రహ్మచారినో (స్యా॰ కం॰)].

“సయం ఆచమయిత్వాన, దత్వా సకేహి పాణిభి;
అత్తనో పరతో చేసో, యఞ్ఞో హోతి మహప్ఫలో.

[అ॰ ని॰ ౪.౪౦] “ఏవం యజిత్వా మేధావీ, సద్ధో ముత్తేన చేతసా;
అబ్యాపజ్ఝం సుఖం లోకం, పణ్డితో ఉపపజ్జతీ”తి. సత్తమం;

౮. అత్తకారీసుత్తం

౩౮. అథ ఖో అఞ్ఞతరో బ్రాహ్మణో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవతా సద్ధిం సమ్మోది. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సో బ్రాహ్మణో భగవన్తం ఏతదవోచ – “అహఞ్హి, భో గోతమ, ఏవంవాదీ ఏవందిట్ఠి – ‘నత్థి అత్తకారో, నత్థి పరకారో’”తి. “మాహం, బ్రాహ్మణ, ఏవంవాదిం ఏవందిట్ఠిం అద్దసం వా అస్సోసిం వా. కథఞ్హి నామ సయం అభిక్కమన్తో, సయం పటిక్కమన్తో ఏవం వక్ఖతి – ‘నత్థి అత్తకారో, నత్థి పరకారో’”తి!

“తం కిం మఞ్ఞసి, బ్రాహ్మణ, అత్థి ఆరబ్భధాతూ”తి? “ఏవం, భో”. “ఆరబ్భధాతుయా సతి ఆరబ్భవన్తో సత్తా పఞ్ఞాయన్తీ”తి? “ఏవం, భో”. “యం ఖో, బ్రాహ్మణ, ఆరబ్భధాతుయా సతి ఆరబ్భవన్తో సత్తా పఞ్ఞాయన్తి, అయం సత్తానం

అత్తకారో అయం పరకారో”.

“తం కిం మఞ్ఞసి, బ్రాహ్మణ, అత్థి నిక్కమధాతు...పే.... అత్థి పరక్కమధాతు... అత్థి ధామధాతు... అత్థి ఠితిధాతు... అత్థి ఉపక్కమధాతూ”తి? “ఏవం, భో”. “ఉపక్కమధాతుయా సతి ఉపక్కమవన్తో సత్తా పఞ్ఞాయన్తీ”తి? “ఏవం, భో”. “యం ఖో, బ్రాహ్మణ, ఉపక్కమధాతుయా సతి ఉపక్కమవన్తో సత్తా పఞ్ఞాయన్తి, అయం సత్తానం అత్తకారో అయం పరకారో”.

“మాహం, బ్రాహ్మణ [తం కిం మఞ్ఞసి బ్రాహ్మణ మాహం (క.)], ఏవంవాదిం ఏవందిట్ఠిం అద్దసం వా అస్సోసిం వా. కథఞ్హి నామ సయం అభిక్కమన్తో సయం పటిక్కమన్తో ఏవం వక్ఖతి – ‘నత్థి అత్తకారో నత్థి పరకారో’”తి.

“అభిక్కన్తం, భో గోతమ...పే.... అజ్జతగ్గే పాణుపేతం సరణం గత”న్తి! అట్ఠమం.

౯. నిదానసుత్తం

౩౯. “తీణిమాని , భిక్ఖవే, నిదానాని కమ్మానం సముదయాయ. కతమాని తీణి? లోభో నిదానం కమ్మానం సముదయాయ, దోసో నిదానం కమ్మానం సముదయాయ, మోహో నిదానం కమ్మానం సముదయాయ. న, భిక్ఖవే, లోభా అలోభో సముదేతి; అథ ఖో, భిక్ఖవే, లోభా లోభోవ సముదేతి. న, భిక్ఖవే, దోసా అదోసో సముదేతి; అథ ఖో, భిక్ఖవే, దోసా దోసోవ సముదేతి. న, భిక్ఖవే, మోహా అమోహో సముదేతి; అథ ఖో, భిక్ఖవే, మోహా మోహోవ సముదేతి. న, భిక్ఖవే, లోభజేన కమ్మేన దోసజేన కమ్మేన మోహజేన కమ్మేన దేవా పఞ్ఞాయన్తి, మనుస్సా పఞ్ఞాయన్తి, యా వా పనఞ్ఞాపి కాచి సుగతియో. అథ ఖో, భిక్ఖవే, లోభజేన కమ్మేన దోసజేన కమ్మేన మోహజేన కమ్మేన నిరయో పఞ్ఞాయతి తిరచ్ఛానయోని పఞ్ఞాయతి పేత్తివిసయో పఞ్ఞాయతి, యా వా పనఞ్ఞాపి కాచి దుగ్గతియో. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, తీణి నిదానాని కమ్మానం సముదయాయ.

“తీణిమాని, భిక్ఖవే, నిదానాని కమ్మానం సముదయాయ. కతమాని తీణి? అలోభో నిదానం కమ్మానం సముదయాయ, అదోసో నిదానం కమ్మానం సముదయాయ, అమోహో నిదానం కమ్మానం సముదయాయ. న, భిక్ఖవే, అలోభా లోభో సముదేతి; అథ ఖో, భిక్ఖవే, అలోభా అలోభోవ సముదేతి. న, భిక్ఖవే, అదోసా దోసో సముదేతి; అథ ఖో, భిక్ఖవే, అదోసా అదోసోవ సముదేతి. న, భిక్ఖవే, అమోహా మోహో సముదేతి; అథ ఖో, భిక్ఖవే, అమోహా అమోహోవ సముదేతి. న, భిక్ఖవే, అలోభజేన కమ్మేన అదోసజేన కమ్మేన అమోహజేన కమ్మేన నిరయో పఞ్ఞాయతి తిరచ్ఛానయోని పఞ్ఞాయతి పేత్తివిసయో పఞ్ఞాయతి, యా వా పనఞ్ఞాపి కాచి దుగ్గతియో. అథ ఖో, భిక్ఖవే, అలోభజేన కమ్మేన అదోసజేన కమ్మేన అమోహజేన కమ్మేన దేవా పఞ్ఞాయన్తి, మనుస్సా పఞ్ఞాయన్తి, యా వా పనఞ్ఞాపి కాచి సుగతియో. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, తీణి నిదానాని కమ్మానం సముదయాయా”తి. నవమం.

౧౦. కిమిలసుత్తం

౪౦. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా కిమిలాయం విహరతి నిచులవనే. అథ ఖో ఆయస్మా కిమిలో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది . ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా కిమిలో భగవన్తం ఏతదవోచ – “కో ను ఖో, భన్తే, హేతు కో పచ్చయో యేన తథాగతే పరినిబ్బుతే సద్ధమ్మో న చిరట్ఠితికో హోతీ”తి?

“ఇధ, కిమిల, తథాగతే పరినిబ్బుతే భిక్ఖూ భిక్ఖునియో ఉపాసకా ఉపాసికాయో సత్థరి అగారవా విహరన్తి అప్పతిస్సా, ధమ్మే అగారవా విహరన్తి అప్పతిస్సా, సఙ్ఘే అగారవా విహరన్తి అప్పతిస్సా, సిక్ఖాయ అగారవా విహరన్తి అప్పతిస్సా, అప్పమాదే అగారవా విహరన్తి అప్పతిస్సా, పటిసన్థారే [పటిసన్ధారే (క.) అ. ని. ౫.౨౦౧; ౭.౫౯] అగారవా విహరన్తి అప్పతిస్సా. అయం ఖో, కిమిల, హేతు అయం పచ్చయో యేన తథాగతే పరినిబ్బుతే సద్ధమ్మో న చిరట్ఠితికో హోతి”.

“కో పన, భన్తే, హేతు కో పచ్చయో యేన తథాగతే పరినిబ్బుతే సద్ధమ్మో చిరట్ఠితికో హోతీ”తి? “ఇధ, కిమిల, తథాగతే పరినిబ్బుతే భిక్ఖూ భిక్ఖునియో ఉపాసకా ఉపాసికాయో సత్థరి సగారవా విహరన్తి సప్పతిస్సా, ధమ్మే సగారవా విహరన్తి సప్పతిస్సా, సఙ్ఘే సగారవా విహరన్తి సప్పతిస్సా, సిక్ఖాయ సగారవా విహరన్తి సప్పతిస్సా, అప్పమాదే సగారవా విహరన్తి సప్పతిస్సా, పటిసన్థారే సగారవా విహరన్తి సప్పతిస్సా. అయం ఖో, కిమిల, హేతు అయం పచ్చయో యేన తథాగతే పరినిబ్బుతే సద్ధమ్మో చిరట్ఠితికో హోతీ”తి. దసమం.

౧౧. దారుక్ఖన్ధసుత్తం

౪౧. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం ఆయస్మా సారిపుత్తో రాజగహే విహరతి గిజ్ఝకూటే పబ్బతే. అథ ఖో ఆయస్మా సారిపుత్తో పుబ్బణ్హసమయం నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ సమ్బహులేహి భిక్ఖూహి సద్ధిం గిజ్ఝకూటా పబ్బతా ఓరోహన్తో అద్దస అఞ్ఞతరస్మిం పదేసే మహన్తం దారుక్ఖన్ధం. దిస్వా భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “పస్సథ నో, ఆవుసో, తుమ్హే అముం మహన్తం దారుక్ఖన్ధ”న్తి? “ఏవమావుసో”తి.

“ఆకఙ్ఖమానో, ఆవుసో, భిక్ఖు ఇద్ధిమా చేతోవసిప్పత్తో అముం దారుక్ఖన్ధం పథవీత్వేవ అధిముచ్చేయ్య. తం కిస్స హేతు? అత్థి, ఆవుసో , అముస్మిం దారుక్ఖన్ధే పథవీధాతు, యం నిస్సాయ భిక్ఖు ఇద్ధిమా చేతోవసిప్పత్తో అముం దారుక్ఖన్ధం పథవీత్వేవ అధిముచ్చేయ్య. ఆకఙ్ఖమానో, ఆవుసో, భిక్ఖు ఇద్ధిమా చేతోవసిప్పత్తో అముం దారుక్ఖన్ధం ఆపోత్వేవ అధిముచ్చేయ్య ...పే.... తేజోత్వేవ అధిముచ్చేయ్య... వాయోత్వేవ అధిముచ్చేయ్య... సుభన్త్వేవ అధిముచ్చేయ్య... అసుభన్త్వేవ అధిముచ్చేయ్య. తం కిస్స హేతు? అత్థి, ఆవుసో, అముస్మిం దారుక్ఖన్ధే అసుభధాతు, యం నిస్సాయ భిక్ఖు ఇద్ధిమా చేతోవసిప్పత్తో అముం దారుక్ఖన్ధం అసుభన్త్వేవ అధిముచ్చేయ్యా”తి. ఏకాదసమం.

౧౨. నాగితసుత్తం

౪౨. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా కోసలేసు చారికం చరమానో మహతా భిక్ఖుసఙ్ఘేన సద్ధిం యేన ఇచ్ఛానఙ్గలం నామ కోసలానం బ్రాహ్మణగామో తదవసరి. తత్ర సుదం భగవా ఇచ్ఛానఙ్గలే విహరతి ఇచ్ఛానఙ్గలవనసణ్డే. అస్సోసుం ఖో ఇచ్ఛానఙ్గలకా బ్రాహ్మణగహపతికా – “సమణో ఖలు, భో, గోతమో సక్యపుత్తో సక్యకులా పబ్బజితో ఇచ్ఛానఙ్గలం అనుప్పత్తో ఇచ్ఛానఙ్గలే విహరతి ఇచ్ఛానఙ్గలవనసణ్డే. తం ఖో పన భవన్తం గోతమం ఏవం కల్యాణో కిత్తిసద్దో అబ్భుగ్గతో – ‘ఇతిపి సో భగవా అరహం సమ్మాసమ్బుద్ధో విజ్జాచరణసమ్పన్నో...పే.... బుద్ధో భగవా’తి. సో ఇమం లోకం సదేవకం...పే.... అరహతం దస్సనం హోతీ”తి. అథ ఖో ఇచ్ఛానఙ్గలకా బ్రాహ్మణగహపతికా తస్సా రత్తియా అచ్చయేన పహూతం ఖాదనీయం భోజనీయం ఆదాయ యేన ఇచ్ఛానఙ్గలవనసణ్డో తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా బహిద్వారకోట్ఠకే అట్ఠంసు ఉచ్చాసద్దా మహాసద్దా.

తేన ఖో పన సమయేన ఆయస్మా నాగితో భగవతో ఉపట్ఠాకో హోతి. అథ ఖో భగవా ఆయస్మన్తం నాగితం ఆమన్తేసి – "కే పన తే, నాగిత, ఉచ్చాసద్దా మహాసద్దా కేవట్టా మఞ్ఞే మచ్ఛవిలోపే"తి? "ఏతే, భన్తే, ఇచ్ఛానఙ్గలకా బ్రాహ్మణగహపతికా పహూతం ఖాదనీయం భోజనీయం ఆదాయ బహిద్వారకోట్ఠకే ఠితా భగవన్తంయేవ ఉద్దిస్స భిక్ఖుసఙ్ఘఞ్చా"తి. "మాహం, నాగిత, యసేన సమాగమం, మా చ మయా యసో. యో ఖో, నాగిత, నయిమస్స నేక్ఖమ్మసుఖస్స పవివేకసుఖస్స ఉపసమసుఖస్స సమ్బోధసుఖస్స నికామలాభీ అస్స అకిచ్ఛలాభీ అకసిరలాభీ, యస్సాహం నేక్ఖమ్మసుఖస్స పవివేకసుఖస్స ఉపసమసుఖస్స సమ్బోధసుఖస్స నికామలాభీ అకిచ్ఛలాభీ అకసిరలాభీ, సో తం మీళ్హసుఖం మిద్ధసుఖం లాభసక్కారసిలోకసుఖం సాదియేయ్యా"తి.

"అధివాసేతు దాని, భన్తే, భగవా; అధివాసేతు, సుగతో; అధివాసనకాలో దాని, భన్తే, భగవతో. యేన యేనేవ దాని, భన్తే, భగవా గమిస్సతి, తన్నిన్నావ భవిస్సన్తి బ్రాహ్మణగహపతికా నేగమా చేవ జానపదా చ. సేయ్యథాపి, భన్తే, థుల్లఫుసితకే దేవే వస్సన్తే యథానిన్నం ఉదకాని పవత్తన్తి; ఏవమేవం ఖో, భన్తే, యేన యేనేవ దాని భగవా గమిస్సతి, తన్నిన్నావ భవిస్సన్తి బ్రాహ్మణగహపతికా నేగమా చేవ జానపదా చ. తం కిస్స హేతు? తథా హి, భన్తే, భగవతో సీలపఞ్ఞాణ"న్తి.

"మాహం, నాగిత, యసేన సమాగమం, మా చ మయా యసో. యో ఖో, నాగిత, నయిమస్స నేక్ఖమ్మసుఖస్స పవివేకసుఖస్స ఉపసమసుఖస్స సమ్బోధసుఖస్స నికామలాభీ అస్స అకిచ్ఛలాభీ అకసిరలాభీ, యస్సాహం నేక్ఖమ్మసుఖస్స పవివేకసుఖస్స ఉపసమసుఖస్స సమ్బోధసుఖస్స నికామలాభీ అకిచ్ఛలాభీ అకసిరలాభీ, సో తం మీళ్హసుఖం మిద్ధసుఖం లాభసక్కారసిలోకసుఖం సాదియేయ్య.

"ఇధాహం, నాగిత, భిక్ఖుం పస్సామి గామన్తవిహారిం సమాహితం నిసిన్నం. తస్స మయ్హం, నాగిత, ఏవం హోతి – 'ఇదానిమం ఆయస్మన్తం [ఆరామికో వా ఘట్టేస్సతి సమణుద్దేసో వా, తం తమ్హా (క॰ సీ॰ పీ॰) ఆరామికో వా ఘట్టేస్సతి సమణుద్దేసో వా, సో తం తమ్హా (క॰ సీ॰) అ॰ ని॰ ౮.౮౬ పస్సితబ్బం] ఆరామికో వా ఉపట్ఠహిస్సతి సమణుద్దేసో వా తం తమ్హా [ఆరామికో వా ఘట్టేస్సతి సమణుద్దేసో వా, తం తమ్హా (క॰ సీ॰ పీ॰) ఆరామికో వా ఘట్టేస్సతి సమణుద్దేసో వా, సో తం తమ్హా (క॰ సీ॰) అ॰ ని॰ ౮.౮౬ పస్సితబ్బం] సమాధిమ్హా చావేస్సతీ'తి. తేనాహం, నాగిత, తస్స భిక్ఖునో న అత్తమనో హోమి గామన్తవిహారేన. ఇధ పనాహం, నాగిత, భిక్ఖుం పస్సామి ఆరఞ్ఞికం అరఞ్ఞే పచలాయమానం నిసిన్నం. తస్స మయ్హం, నాగిత, ఏవం హోతి – 'ఇదాని అయమాయస్మా ఇమం నిద్దాకిలమథం పటివినోదేత్వా అరఞ్ఞసఞ్ఞంయేవ మనసి కరిస్సతి ఏకత్త'న్తి. తేనాహం, నాగిత, తస్స భిక్ఖునో అత్తమనో హోమి అరఞ్ఞవిహారేన.

"ఇధ పనాహం, నాగిత, భిక్ఖుం పస్సామి ఆరఞ్ఞికం అరఞ్ఞే అసమాహితం నిసిన్నం. తస్స మయ్హం, నాగిత, ఏవం హోతి – 'ఇదాని అయమాయస్మా అసమాహితం వా చిత్తం సమాదహిస్సతి, సమాహితం వా చిత్తం అనురక్ఖిస్సతీ'తి. తేనాహం, నాగిత, తస్స భిక్ఖునో అత్తమనో హోమి అరఞ్ఞవిహారేన.

"ఇధ పనాహం, నాగిత, భిక్ఖుం పస్సామి ఆరఞ్ఞికం అరఞ్ఞే సమాహితం నిసిన్నం. తస్స మయ్హం, నాగిత, ఏవం హోతి – 'ఇదాని అయమాయస్మా అవిముత్తం వా చిత్తం విమోచేస్సతి, విముత్తం వా చిత్తం అనురక్ఖిస్సతీ'తి. తేనాహం, నాగిత, తస్స భిక్ఖునో అత్తమనో హోమి అరఞ్ఞవిహారేన.

“ఇధ పనాహం, నాగిత, భిక్ఖుం పస్సామి గామన్తవిహారిం లాభిం చీవరపిణ్డపాతసేనాసనగిలానప్పచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారానం. సో తం లాభసక్కారసిలోకం నికామయమానో రిఞ్చతి పటిసల్లానం రిఞ్చతి అరఞ్ఞవనపత్థాని పన్తాని సేనాసనాని; గామనిగమరాజధానిం ఓసరిత్వా వాసం కప్పేతి. తేనాహం, నాగిత, తస్స భిక్ఖునో న అత్తమనో హోమి గామన్తవిహారేన.

“ఇధ పనాహం, నాగిత, భిక్ఖుం పస్సామి ఆరఞ్ఞికం లాభిం చీవరపిణ్డపాతసేనాసనగిలానప్పచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారానం. సో తం లాభసక్కారసిలోకం పటిపణామేత్వా న రిఞ్చతి పటిసల్లానం న రిఞ్చతి అరఞ్ఞవనపత్థాని పన్తాని సేనాసనాని. తేనాహం, నాగిత, తస్స భిక్ఖునో అత్తమనో హోమి అరఞ్ఞవిహారేన. యస్మాహం, నాగిత, సమయే అద్ధానమగ్గప్పటిపన్నో న కఞ్చి [న కిఞ్చి (సీ. పీ. క.)] పస్సామి పురతో వా పచ్ఛతో వా, ఫాసు మే, నాగిత, తస్మిం సమయే హోతి అన్తమసో ఉచ్చారపస్సావకమ్మాయా”తి. ద్వాదసమం.

దేవతావగ్గో [సేక్ఖపరిహానియవగ్గో (స్యా.)] చతుత్థో.

తస్సుద్దానం –

సేఖా ద్వే అపరిహాని, మోగ్గల్లాన విజ్జాభాగియా;
వివాదదానత్తకారీ నిదానం, కిమిలదారుక్ఖన్ధేన నాగితోతి.

౨. ధమ్మికవగ్గో

౧. నాగసుత్తం

౪౩. ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. అథ ఖో భగవా పుబ్బణ్హసమయం నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ సావత్థియం పిణ్డాయ పావిసి. సావత్థియం పిణ్డాయ చరిత్వా పచ్ఛాభత్తం పిణ్డపాతపటిక్కన్తో ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఆమన్తేసి – "ఆయామానన్ద , యేన పుబ్బారామో మిగారమాతుపాసాదో తేనుపసఙ్కమిస్సామ దివావిహారాయా"తి. "ఏవం, భన్తే"తి ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవతో పచ్చస్సోసి.

అథ ఖో భగవా ఆయస్మతా ఆనన్దేన సద్ధిం యేన పుబ్బారామో మిగారమాతుపాసాదో తేనుపసఙ్కమి. అథ ఖో భగవా సాయన్హసమయం పటిసల్లానా వుట్ఠితో ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఆమన్తేసి – "ఆయామానన్ద, యేన పుబ్బకోట్ఠకో తేనుపసఙ్కమిస్సామ గత్తాని పరిసిఞ్చితు"న్తి. "ఏవం, భన్తే"తి ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవతో పచ్చస్సోసి. అథ ఖో భగవా ఆయస్మతా ఆనన్దేన సద్ధిం యేన పుబ్బకోట్ఠకో తేనుపసఙ్కమి గత్తాని పరిసిఞ్చితుం. పుబ్బకోట్ఠకే గత్తాని పరిసిఞ్చిత్వా పచ్చుత్తరిత్వా ఏకచీవరో అట్ఠాసి గత్తాని పుబ్బాపయమానో.

తేన ఖో పన సమయేన రఞ్ఞో పసేనదిస్స కోసలస్స సేతో నామ నాగో మహాతూరియ [మహాతురియ (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] తాళితవాదితేన పుబ్బకోట్ఠకా పచ్చుత్తరతి. అపిస్సు తం జనో దిస్వా ఏవమాహ – "అభిరూపో వత, భో, రఞ్ఞో నాగో; దస్సనీయో వత, భో, రఞ్ఞో నాగో; పాసాదికో వత, భో, రఞ్ఞో నాగో; కాయుపపన్నో వత, భో, రఞ్ఞో నాగో"తి! ఏవం వుత్తే ఆయస్మా ఉదాయీ భగవన్తం ఏతదవోచ – "హత్థిమేవ ను ఖో, భన్తే, మహన్తం బ్రహన్తం [మహన్తం బ్రూహన్తం (సీ॰), మహత్తం బ్రహ్మత్తం (క॰)] కాయుపపన్నం జనో దిస్వా ఏవమాహ – 'నాగో వత, భో, నాగో'తి, ఉదాహు అఞ్ఞమ్పి కఞ్చి [కిఞ్చి (క॰)] మహన్తం బ్రహన్తం కాయుపపన్నం జనో దిస్వా ఏవమాహ – 'నాగో వత, భో, నాగో'"తి? "హత్థిమ్పి ఖో, ఉదాయి, మహన్తం బ్రహన్తం కాయుపపన్నం జనో దిస్వా ఏవమాహ – 'నాగో వత, భో, నాగో'తి! అస్సమ్పి ఖో, ఉదాయి, మహన్తం బ్రహన్తం...పే.... గోణమ్పి ఖో, ఉదాయి , మహన్తం బ్రహన్తం...పే.... ఉరగమ్పి [నాగమ్పి (క॰)] ఖో, ఉదాయి, మహన్తం బ్రహన్తం...పే.... రుక్ఖమ్పి ఖో, ఉదాయి , మహన్తం బ్రహన్తం...పే.... మనుస్సమ్పి ఖో, ఉదాయి, మహన్తం బ్రహన్తం కాయుపపన్నం జనో దిస్వా ఏవమాహ – 'నాగో వత, భో, నాగో'తి! అపి చ, ఉదాయి, యో సదేవకే లోకే సమారకే సబ్రహ్మకే సస్సమణబ్రాహ్మణియా పజాయ సదేవమనుస్సాయ ఆగుం న కరోతి కాయేన వాచాయ మనసా, తమహం 'నాగో'తి బ్రూమీ"తి.

"అచ్ఛరియం, భన్తే, అబ్భుతం, భన్తే! యావ సుభాసితం చిదం, భన్తే, భగవతా – అపి చ, ఉదాయి, యో సదేవకే లోకే సమారకే సబ్రహ్మకే సస్సమణబ్రాహ్మణియా పజాయ సదేవమనుస్సాయ ఆగుం న కరోతి కాయేన వాచాయ మనసా, తమహం 'నాగో'తి బ్రూమీ"తి. ఇదఞ్చ పనాహం, భన్తే, భగవతా సుభాసితం ఇమాహి గాథాహి అనుమోదామి –

"మనుస్సభూతం సమ్బుద్ధం, అత్తదన్తం సమాహితం;
ఇరియమానం బ్రహ్మపథే, చిత్తస్సూపసమే రతం.

“యం మనుస్సా నమస్సన్తి, సబ్బధమ్మాన పారగుం;
దేవాపి తం [నం (సీ. పీ.)] నమస్సన్తి, ఇతి మే అరహతో సుతం.

“సబ్బసంయోజనాతీతం, వనా నిబ్బన [నిబ్బాన (సీ. స్యా. కం. పీ.)] మాగతం;
కామేహి నేక్ఖమ్మరతం [నేక్ఖమ్మే రతం (క. సీ.)], ముత్తం సేలావ కఞ్చనం.

“సబ్బే అచ్చరుచీ నాగో, హిమవాఞ్ఞే సిలుచ్చయే;
సబ్బేసం నాగనామానం, సచ్చనామో అనుత్తరో.

“నాగం వో [తే (క.)] కిత్తయిస్సామి, న హి ఆగుం కరోతి సో;
సోరచ్చం అవిహింసా చ, పాదా నాగస్స తే దువే.

“తపో చ బ్రహ్మచరియం, చరణా నాగస్స త్యాపరే;
సద్ధాహత్థో మహానాగో, ఉపేక్ఖాసేతదన్తవా.

[illegible]

“సో ఝాయీ అస్సాసరతో, అజ్ఝత్తం సుసమాహితో [అజ్ఝత్తుపసమాహితో (స్యా. క.)];
గచ్ఛం సమాహితో నాగో, ఠితో నాగో సమాహితో.

“సేయ్యం సమాహితో నాగో, నిసిన్నోపి సమాహితో;
సబ్బత్థ సంవుతో నాగో, ఏసా నాగస్స సమ్పదా.

“భుఞ్జతి అనవజ్జాని, సావజ్జాని న భుఞ్జతి;
ఘాసమచ్ఛాదనం లద్ధా, సన్నిధిం పరివజ్జయం.

“సంయోజనం అణుం థూలం, సబ్బం ఛేత్వాన బన్ధనం;
యేన యేనేవ గచ్ఛతి, అనపేక్ఖోవ గచ్ఛతి.

“యథాపి ఉదకే జాతం, పుణ్డరీకం పవడ్ఢతి;
నుపలిప్పతి [న ఉపలిప్పతి (సీ. స్యా. కం. పీ.), నుపలిమ్పతి (క.)] తోయేన, సుచిగన్ధం మనోరమం.

“తథేవ లోకే సుజాతో, బుద్ధో లోకే విహరతి;
నుపలిప్పతి లోకేన, తోయేన పదుమం యథా.

“మహాగినీవ జలితో [మహాగ్గిని పజ్జలితో (సీ. స్యా. కం.)], అనాహారూపసమ్మతి;
సఙ్ఖారేసూపసన్తేసు [అఙ్గారేసు చ సన్తేసు (క.)], నిబ్బుతోతి పవుచ్చతి.

“అత్థస్సాయం విఞ్ఞాపనీ, ఉపమా విఞ్ఞూహి దేసితా;

విఞ్ఞస్సన్తి [విఞ్ఞిస్సన్తి (క.)] మహానాగా, నాగం నాగేన దేసితం.

“వీతరాగో వీతదోసో, వీతమోహో అనాసవో;

సరీరం విజహం నాగో, పరినిబ్బిస్సతి [పరినిబ్బాతి (పీ. క.)] అనాసవో”తి. పఠమం;

౨. మిగసాలాసుత్తం

౪౪. అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో పుబ్బణ్హసమయం నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ యేన మిగసాలాయ ఉపాసికాయ నివేసనం తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా పఞ్ఞత్తే ఆసనే నిసీది. అథ ఖో మిగసాలా [మిగసాఖా (క.) అ. ని. ౧౦.౭౫] ఉపాసికా యేనాయస్మా ఆనన్దో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మన్తం ఆనన్దం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నా ఖో మిగసాలా ఉపాసికా ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఏతదవోచ –

“కథం కథం నామాయం, భన్తే ఆనన్ద, భగవతా ధమ్మో దేసితో అఞ్ఞేయ్యో, యత్ర హి నామ బ్రహ్మచారీ చ అబ్రహ్మచారీ చ ఉభో సమసమగతికా భవిస్సన్తి అభిసమ్పరాయం ? పితా మే, భన్తే, పురాణో బ్రహ్మచారీ అహోసి ఆరాచారీ విరతో మేథునా గామధమ్మా. సో కాలఙ్కతో భగవతా బ్యాకతో సకదాగామిసత్తో [సకదాగామిపత్తో (క. స్యా. పీ.)] తుసితం కాయం ఉపపన్నోతి. పేత్తేయ్యోపి [పేత్తయ్యో పియో (సీ. పీ. క.), పితు పియో (స్యా. కం.)] మే, భన్తే, ఇసిదత్తో అబ్రహ్మచారీ అహోసి సదారసన్తుట్ఠో. సోపి కాలఙ్కతో భగవతా బ్యాకతో సకదాగామిపత్తో తుసితం కాయం ఉపపన్నోతి. కథం కథం నామాయం, భన్తే ఆనన్ద, భగవతా ధమ్మో దేసితో అఞ్ఞేయ్యో, యత్ర హి నామ బ్రహ్మచారీ చ అబ్రహ్మచారీ చ ఉభో సమసమగతికా భవిస్సన్తి అభిసమ్పరాయ”న్తి? “ఏవం ఖో పనేతం, భగిని, భగవతా బ్యాకత”న్తి.

అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో మిగసాలాయ ఉపాసికాయ నివేసనే పిణ్డపాతం గహేత్వా ఉట్ఠాయాసనా పక్కామి. అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో పచ్ఛాభత్తం పిణ్డపాతపటిక్కన్తో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవన్తం ఏతదవోచ –

“ఇధాహం, భన్తే, పుబ్బణ్హసమయం నివాసేత్వా పత్తచీవరమాదాయ యేన మిగసాలాయ ఉపాసికాయ నివేసనం తేనుపసఙ్కమిం; ఉపసఙ్కమిత్వా పఞ్ఞత్తే ఆసనే నిసీదిం. అథ ఖో, భన్తే, మిగసాలా ఉపాసికా యేనాహం తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా మం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నా ఖో, భన్తే, మిగసాలా ఉపాసికా మం ఏతదవోచ – ‘కథం కథం నామాయం, భన్తే ఆనన్ద, భగవతా ధమ్మో దేసితో అఞ్ఞేయ్యో, యత్ర హి నామ బ్రహ్మచారీ చ అబ్రహ్మచారీ చ ఉభో సమసమగతికా భవిస్సన్తి అభిసమ్పరాయం. పితా మే, భన్తే, పురాణో బ్రహ్మచారీ అహోసి ఆరాచారీ విరతో మేథునా గామధమ్మా. సో కాలఙ్కతో భగవతా బ్యాకతో సకదాగామిపత్తో తుసితం కాయం ఉపపన్నోతి. పేత్తేయ్యోపి మే, భన్తే, ఇసిదత్తో అబ్రహ్మచారీ అహోసి సదారసన్తుట్ఠో. సోపి కాలఙ్కతో భగవతా బ్యాకతో సకదాగామిపత్తో తుసితం కాయం ఉపపన్నోతి. కథం కథం నామాయం, భన్తే ఆనన్ద, భగవతా ధమ్మో దేసితో అఞ్ఞేయ్యో, యత్ర హి నామ బ్రహ్మచారీ చ అబ్రహ్మచారీ చ ఉభో సమసమగతికా భవిస్సన్తి అభిసమ్పరాయ’న్తి? ఏవం వుత్తే అహం, భన్తే, మిగసాలం ఉపాసికం ఏతదవోచం – ‘ఏవం ఖో పనేతం, భగిని, భగవతా బ్యాకత’”న్తి.

“కా చానన్ద, మిగసాలా ఉపాసికా బాలా అబ్యత్తా అమ్మకా అమ్మకసఞ్ఞా [అమ్బకా అమ్బకపఞ్ఞా (సీ. పీ.), అమ్బకా అమ్బకసఞ్ఞా (స్యా. కం.) అం. ని. ౧౦.౭౫ పస్సితబ్బం], కే చ పురిసపుగ్గలపరోపరియఞాణే? ఛయిమే, ఆనన్ద, పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం.

“కతమే ఛ? ఇధానన్ద, ఏకచ్చో పుగ్గలో సోరతో హోతి సుఖసంవాసో, అభినన్దన్తి సబ్రహ్మచారీ ఏకత్తవాసేన. తస్స సవనేనపి అకతం హోతి, బాహుసచ్చేనపి అకతం హోతి, దిట్ఠియాపి అప్పటివిద్ధం హోతి, సామాయికమ్పి విముత్తిం న లభతి. సో కాయస్స భేదా పరం మరణా హానాయ పరేతి నో విసేసాయ, హానగామీయేవ హోతి నో విసేసగామీ.

“ఇధ పనానన్ద, ఏకచ్చో పుగ్గలో సోరతో హోతి సుఖసంవాసో, అభినన్దన్తి సబ్రహ్మచారీ ఏకత్తవాసేన. తస్స సవనేనపి కతం హోతి, బాహుసచ్చేనపి కతం హోతి, దిట్ఠియాపి పటివిద్ధం హోతి, సామాయికమ్పి విముత్తిం లభతి. సో కాయస్స భేదా పరం మరణా విసేసాయ పరేతి నో హానాయ, విసేసగామీయేవ హోతి నో హానగామీ.

“తత్రానన్ద, పమాణికా పమినన్తి – ‘ఇమస్సపి తేవ ధమ్మా అపరస్సపి తేవ ధమ్మా, కస్మా తేసం ఏకో హీనో ఏకో పణీతో’తి! తఞ్హి తేసం, ఆనన్ద, హోతి దీఘరత్తం అహితాయ దుక్ఖాయ.

“తత్రానన్ద , య్వాయం పుగ్గలో సోరతో హోతి సుఖసంవాసో, అభినన్దన్తి సబ్రహ్మచారీ ఏకత్తవాసేన, తస్స సవనేనపి కతం హోతి, బాహుసచ్చేనపి కతం హోతి, దిట్ఠియాపి పటివిద్ధం హోతి, సామాయికమ్పి విముత్తిం లభతి. అయం , ఆనన్ద , పుగ్గలో అమునా పురిమేన పుగ్గలేన అభిక్కన్తతరో చ పణీతతరో చ. తం కిస్స హేతు? ఇమం హానన్ద, పుగ్గలం ధమ్మసోతో నిబ్బహతి, తదన్తరం కో జానేయ్య అఞ్ఞత్ర తథాగతేన! తస్మాతిహానన్ద, మా పుగ్గలేసు పమాణికా అహువత్థ; మా పుగ్గలేసు పమాణం గణ్హిత్థ. ఖఞ్ఞతి హానన్ద, పుగ్గలేసు పమాణం గణ్హన్తో. అహం వా, ఆనన్ద, పుగ్గలేసు పమాణం గణ్హేయ్యం, యో వా పనస్స మాదిసో.

“ఇధ పనానన్ద, ఏకచ్చస్స పుగ్గలస్స కోధమానో అధిగతో [అవిగతో (క.)] హోతి, సమయేన సమయఞ్చస్స లోభధమ్మా ఉప్పజ్జన్తి. తస్స సవనేనపి అకతం హోతి, బాహుసచ్చేనపి అకతం హోతి, దిట్ఠియాపి అప్పటివిద్ధం హోతి, సామాయికమ్పి విముత్తిం న లభతి. సో కాయస్స భేదా పరం మరణా హానాయ పరేతి నో విసేసాయ, హానగామీయేవ హోతి నో విసేసగామీ.

“ఇధ పనానన్ద, ఏకచ్చస్స పుగ్గలస్స కోధమానో అధిగతో హోతి, సమయేన సమయఞ్చస్స లోభధమ్మా ఉప్పజ్జన్తి. తస్స సవనేనపి కతం హోతి…పే.… నో హానగామీ.

“తత్రానన్ద , పమాణికా పమినన్తి…పే.… యో వా పనస్స మాదిసో.

“ఇధ, పనానన్ద, ఏకచ్చస్స పుగ్గలస్స కోధమానో అధిగతో హోతి, సమయేన సమయఞ్చస్స వచీసఙ్ఖారా ఉప్పజ్జన్తి. తస్స సవనేనపి అకతం హోతి…పే.… సామాయికమ్పి విముత్తిం న లభతి. సో కాయస్స భేదా పరం మరణా హానాయ పరేతి నో విసేసాయ, హానగామీయేవ హోతి నో విసేసగామీ.

“ఇధ పనానన్ద, ఏకచ్చస్స పుగ్గలస్స కోధమానో అధిగతో హోతి, సమయేన సమయఞ్చస్స వచీసఙ్ఖారా ఉప్పజ్జన్తి. తస్స సవనేనపి కతం హోతి, బాహుసచ్చేనపి కతం హోతి, దిట్ఠియాపి పటివిద్ధం హోతి, సామాయికమ్పి విముత్తిం లభతి. సో కాయస్స భేదా పరం మరణా విసేసాయ పరేతి నో హానాయ, విసేసగామీయేవ హోతి నో హానగామీ.

“తత్రానన్ద , పమాణికా పమినన్తి – ‘ఇమస్సపి తేవ ధమ్మా, అపరస్సపి తేవ ధమ్మా. కస్మా తేసం ఏకో హీనో, ఏకో పణీతో’తి? తఞ్హి తేసం, ఆనన్ద, హోతి దీఘరత్తం అహితాయ దుక్ఖాయ.

“తత్రానన్ద, యస్స పుగ్గలస్స కోధమానో అధిగతో హోతి, సమయేన సమయఞ్చస్స వచీసఙ్ఖారా ఉప్పజ్జన్తి, తస్స సవనేనపి కతం హోతి, బాహుసచ్చేనపి కతం హోతి, దిట్ఠియాపి పటివిద్ధం హోతి, సామాయికమ్పి విముత్తిం లభతి. అయం, ఆనన్ద, పుగ్గలో అమునా పురిమేన పుగ్గలేన అభిక్కన్తతరో చ పణీతతరో చ. తం కిస్స హేతు? ఇమం హానన్ద, పుగ్గలం ధమ్మసోతో నిబ్బహతి. తదన్తరం కో జానేయ్య అఞ్ఞత్ర తథాగతేన! తస్మాతిహానన్ద, మా పుగ్గలేసు పమాణికా అహువత్థ; మా పుగ్గలేసు పమాణం గణ్హిత్థ. ఖఞ్ఞతి హానన్ద, పుగ్గలేసు పమాణం గణ్హన్తో. అహం వా, ఆనన్ద, పుగ్గలేసు పమాణం గణ్హేయ్యం, యో వా పనస్స మాదిసో.

“కా చానన్ద, మిగసాలా ఉపాసికా బాలా అబ్యత్తా అమ్మకా అమ్మకసఞ్ఞా, కే చ పురిసపుగ్గలపరోపరియఞాణే! ఇమే ఖో, ఆనన్ద, ఛ పుగ్గలా సన్తో సంవిజ్జమానా లోకస్మిం.

“యథారూపేన, ఆనన్ద, సీలేన పురాణో సమన్నాగతో అహోసి, తథారూపేన సీలేన ఇసిదత్తో సమన్నాగతో అభవిస్స. నయిధ పురాణో ఇసిదత్తస్స గతిమ్పి అఞ్ఞస్స. యథారూపాయ చ, ఆనన్ద, పఞ్ఞాయ ఇసిదత్తో సమన్నాగతో అహోసి, తథారూపాయ పఞ్ఞాయ పురాణో సమన్నాగతో అభవిస్స. నయిధ ఇసిదత్తో పురాణస్స గతిమ్పి అఞ్ఞస్స. ఇతి ఖో, ఆనన్ద, ఇమే పుగ్గలా ఉభో ఏకఙ్గహీనా”తి. దుతియం.

౩. ఇణసుత్తం

౪౫. “దాలిద్దియం [దాళిద్దియం (సీ.)], భిక్ఖవే, దుక్ఖం లోకస్మిం కామభోగినో”తి? “ఏవం, భన్తే”. “యమ్పి, భిక్ఖవే, దలిద్దో [దళిద్దో (సీ.)] అస్సకో అనాళ్హికో [అనద్ధికో (స్యా. కం.)] ఇణం ఆదియతి, ఇణాదానమ్పి, భిక్ఖవే, దుక్ఖం లోకస్మిం కామభోగినో”తి? “ఏవం, భన్తే”. “యమ్పి, భిక్ఖవే, దలిద్దో అస్సకో అనాళ్హికో ఇణం ఆదియిత్వా వడ్ఢిం పటిస్సుణాతి, వడ్ఢిపి, భిక్ఖవే, దుక్ఖా లోకస్మిం కామభోగినో”తి? “ఏవం, భన్తే”. “యమ్పి, భిక్ఖవే, దలిద్దో అస్సకో అనాళ్హికో వడ్ఢిం పటిస్సుణిత్వా కాలాభతం [కాలగతం (క.)] వడ్ఢిం న దేతి, చోదేన్తిపి నం; చోదనాపి, భిక్ఖవే, దుక్ఖా లోకస్మిం కామభోగినో”తి? “ఏవం, భన్తే”. “యమ్పి, భిక్ఖవే, దలిద్దో అస్సకో అనాళ్హికో చోదియమానో న దేతి, అనుచరన్తిపి నం; అనుచరియాపి, భిక్ఖవే, దుక్ఖా లోకస్మిం కామభోగినో”తి? “ఏవం, భన్తే”. “యమ్పి, భిక్ఖవే, దలిద్దో అస్సకో అనాళ్హికో అనుచరియమానో న దేతి, బన్ధన్తిపి నం; బన్ధనమ్పి, భిక్ఖవే, దుక్ఖం లోకస్మిం కామభోగినో”తి? “ఏవం, భన్తే”.

“ఇతి ఖో, భిక్ఖవే, దాలిద్దియమ్పి దుక్ఖం లోకస్మిం కామభోగినో, ఇణాదానమ్పి దుక్ఖం లోకస్మిం కామభోగినో, వడ్ఢిపి దుక్ఖా లోకస్మిం కామభోగినో, చోదనాపి దుక్ఖా లోకస్మిం కామభోగినో, అనుచరియాపి దుక్ఖా లోకస్మిం కామభోగినో, బన్ధనమ్పి దుక్ఖం లోకస్మిం కామభోగినో; ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే , యస్స కస్సచి సద్ధా నత్థి కుసలేసు ధమ్మేసు, హిరీ నత్థి కుసలేసు

ధమ్మేసు, ఓత్తప్పం నత్థి కుసలేసు ధమ్మేసు, వీరియం నత్థి కుసలేసు ధమ్మేసు, పఞ్ఞా నత్థి కుసలేసు ధమ్మేసు – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, అరియస్స వినయే దలిద్దో అస్సకో అనాళ్హికో.

“స ఖో సో, భిక్ఖవే, దలిద్దో అస్సకో అనాళ్హికో సద్ధాయ అసతి కుసలేసు ధమ్మేసు, హిరియా అసతి కుసలేసు ధమ్మేసు, ఓత్తప్పే అసతి కుసలేసు ధమ్మేసు, వీరియే అసతి కుసలేసు ధమ్మేసు, పఞ్ఞాయ అసతి కుసలేసు ధమ్మేసు, కాయేన దుచ్చరితం చరతి, వాచాయ దుచ్చరితం చరతి, మనసా దుచ్చరితం చరతి. ఇదమస్స ఇణాదానస్మిం వదామి.

“సో తస్స కాయదుచ్చరితస్స పటిచ్ఛాదనహేతు పాపికం ఇచ్ఛం పణిదహతి [పదహతి (క.)]. ‘మా మం జఞ్ఞూ’తి ఇచ్ఛతి, ‘మా మం జఞ్ఞూ’తి సఙ్కప్పతి , ‘మా మం జఞ్ఞూ’తి వాచం భాసతి, ‘మా మం జఞ్ఞూ’తి కాయేన పరక్కమతి. సో తస్స వచీదుచ్చరితస్స పటిచ్ఛాదనహేతు…పే.… సో తస్స మనోదుచ్చరితస్స పటిచ్ఛాదనహేతు…పే.… ‘మా మం జఞ్ఞూ’తి కాయేన పరక్కమతి. ఇదమస్స వడ్ఢియా వదామి.

“తమేనం పేసలా సబ్రహ్మచారీ ఏవమాహంసు – ‘అయఞ్చ సో ఆయస్మా ఏవంకారీ ఏవంసమాచారో’తి. ఇదమస్స చోదనాయ వదామి.

“తమేనం అరఞ్ఞగతం వా రుక్ఖమూలగతం వా సుఞ్ఞాగారగతం వా విప్పటిసారసహగతా పాపకా అకుసలవితక్కా సముదాచరన్తి. ఇదమస్స అనుచరియాయ వదామి.

“స ఖో సో, భిక్ఖవే, దలిద్దో అస్సకో అనాళ్హికో కాయేన దుచ్చరితం చరిత్వా వాచాయ దుచ్చరితం చరిత్వా మనసా దుచ్చరితం చరిత్వా కాయస్స భేదా పరం మరణా నిరయబన్ధనే వా బజ్ఝతి తిరచ్ఛానయోనిబన్ధనే వా. నాహం, భిక్ఖవే, అఞ్ఞం ఏకబన్ధనమ్పి సమనుపస్సామి ఏవందారుణం ఏవంకటుకం [ఏవందుక్ఖం (స్యా. కం. క.)] ఏవంఅన్తరాయకరం అనుత్తరస్స యోగక్ఖేమస్స అధిగమాయ, యథయిదం, భిక్ఖవే, నిరయబన్ధనం వా తిరచ్ఛానయోనిబన్ధనం వా”తి.

“దాలిద్దియం దుక్ఖం లోకే, ఇణాదానఞ్చ వుచ్చతి;
దలిద్దో ఇణమాదాయ, భుఞ్జమానో విహఞ్ఞతి.

“తతో అనుచరన్తి నం, బన్ధనమ్పి నిగచ్ఛతి;
ఏతఞ్హి బన్ధనం దుక్ఖం, కామలాభాభిజప్పినం.

“తథేవ అరియవినయే, సద్ధా యస్స న విజ్జతి;
అహిరీకో అనోత్తప్పీ, పాపకమ్మవినిబ్బయో.

“కాయదుచ్చరితం కత్వా, వచీదుచ్చరితాని చ;
మనోదుచ్చరితం కత్వా, ‘మా మం జఞ్ఞూ’తి ఇచ్ఛతి.

“సో సంసప్పతి [సఙ్కప్పతి (క.)] కాయేన, వాచాయ ఉద చేతసా;
పాపకమ్మం పవడ్ఢేన్తో, తత్థ తత్థ పునప్పునం.

“సో పాపకమ్మో దుమ్మేధో, జానం దుక్కటమత్తనో;
దలిద్దో ఇణమాదాయ, భుఞ్జమానో విహఞ్ఞతి.

“తతో అనుచరన్తి నం, సఙ్కప్పా మానసా దుఖా;
గామే వా యది వారఞ్ఞే, యస్స విప్పటిసారజా.

“సో పాపకమ్మో దుమ్మేధో, జానం దుక్కటమత్తనో;
యోనిమఞ్ఞతరం గన్త్వా, నిరయే వాపి బజ్ఝతి.

“ఏతఞ్హి బన్ధనం దుక్ఖం, యమ్హా ధీరో పముచ్చతి;
ధమ్మలద్ధేహి భోగేహి, దదం చిత్తం పసాదయం.

“ఉభయత్థ కటగ్గాహో, సద్ధస్స ఘరమేసినో;
దిట్ఠధమ్మహితత్థాయ, సమ్పరాయసుఖాయ చ;
ఏవమేతం గహట్ఠానం, చాగో పుఞ్ఞం పవడ్ఢతి.

“తథేవ అరియవినయే, సద్ధా యస్స పతిట్ఠితా;
హిరీమనో చ ఓత్తప్పీ, పఞ్ఞవా సీలసంవుతో.

“ఏసో ఖో అరియవినయే, ‘సుఖజీవీ’తి వుచ్చతి;
నిరామిసం సుఖం లద్ధా, ఉపేక్ఖం అధితిట్ఠతి.

“పఞ్చ నీవరణే హిత్వా, నిచ్చం ఆరద్ధవీరియో;
ఝానాని ఉపసమ్పజ్జ, ఏకోది నిపకో సతో.

“ఏవం ఞత్వా యథాభూతం, సబ్బసంయోజనక్ఖయే;
సబ్బసో అనుపాదాయ, సమ్మా చిత్తం విముచ్చతి.

“తస్స సమ్మా విముత్తస్స, ఞాణం చే హోతి తాదినో;
‘అకుప్పా మే విముత్తీ’తి, భవసంయోజనక్ఖయే.

“ఏతం ఖో పరమం ఞాణం, ఏతం సుఖమనుత్తరం;
అసోకం విరజం ఖేమం, ఏతం ఆనణ్యముత్తమ”న్తి. తతియం;

౪. మహాచున్దసుత్తం

౪౬. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం ఆయస్మా మహాచున్దో చేతీసు విహరతి సయంజాతియం [సహజాతియం (సీ. పీ.), సఞ్జాతియం (స్యా. కం.)]. తత్ర ఖో ఆయస్మా మహాచున్దో భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “ఆవుసో భిక్ఖవే”తి. “ఆవుసో”తి ఖో తే

భిక్ఖూ ఆయస్మతో మహాచున్దస్స పచ్చస్సోసుం. ఆయస్మా మహాచున్దో ఏతదవోచ –

“ఇధావుసో, ధమ్మయోగా భిక్ఖూ ఝాయీ భిక్ఖూ అపసాదేన్తి – ‘ఇమే పన ఝాయినోమ్హా, ఝాయినోమ్హాతి ఝాయన్తి పజ్ఝాయన్తి నిజ్ఝాయన్తి అవజ్ఝాయన్తి [అపజ్ఝాయన్తి (మ॰ ని॰ ౧.౨౦౮)]. కిమిమే [కిం హిమే (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)] ఝాయన్తి, కిన్తిమే ఝాయన్తి, కథం ఇమే ఝాయన్తీ’తి? తత్థ ధమ్మయోగా చ భిక్ఖూ నప్పసీదన్తి, ఝాయీ చ భిక్ఖూ నప్పసీదన్తి, న చ బహుజనహితాయ పటిపన్నా హోన్తి బహుజనసుఖాయ బహునో జనస్స అత్థాయ హితాయ సుఖాయ దేవమనుస్సానం.

“ఇధ పనావుసో, ఝాయీ భిక్ఖూ ధమ్మయోగే భిక్ఖూ అపసాదేన్తి – ‘ఇమే పన ధమ్మయోగమ్హా, ధమ్మయోగమ్హాతి ఉద్ధతా ఉన్నళా చపలా ముఖరా వికిణ్ణవాచా ముట్ఠస్సతీ అసమ్పజానా అసమాహితా విబ్భన్తచిత్తా పాకతిన్ద్రియా. కిమిమే ధమ్మయోగా, కిన్తిమే ధమ్మయోగా, కథం ఇమే ధమ్మయోగా’తి? తత్థ ఝాయీ చ భిక్ఖూ నప్పసీదన్తి, ధమ్మయోగా చ భిక్ఖూ నప్పసీదన్తి, న చ బహుజనహితాయ పటిపన్నా హోన్తి బహుజనసుఖాయ బహునో జనస్స అత్థాయ హితాయ సుఖాయ దేవమనుస్సానం.

“ఇధ పనావుసో, ధమ్మయోగా భిక్ఖూ ధమ్మయోగానఞ్ఞేవ భిక్ఖూనం వణ్ణం భాసన్తి, నో ఝాయీనం భిక్ఖూనం వణ్ణం భాసన్తి. తత్థ ధమ్మయోగా చ భిక్ఖూ నప్పసీదన్తి, ఝాయీ చ భిక్ఖూ నప్పసీదన్తి, న చ బహుజనహితాయ పటిపన్నా హోన్తి బహుజనసుఖాయ బహునో జనస్స అత్థాయ హితాయ సుఖాయ దేవమనుస్సానం.

“ఇధ పనావుసో, ఝాయీ భిక్ఖూ ఝాయీనఞ్ఞేవ భిక్ఖూనం వణ్ణం భాసన్తి, నో ధమ్మయోగానం భిక్ఖూనం వణ్ణం భాసన్తి. తత్థ ఝాయీ చ భిక్ఖూ నప్పసీదన్తి, ధమ్మయోగా చ భిక్ఖూ నప్పసీదన్తి, న చ బహుజనహితాయ పటిపన్నా హోన్తి బహుజనసుఖాయ బహునో జనస్స అత్థాయ హితాయ సుఖాయ దేవమనుస్సానం.

“తస్మాతిహావుసో , ఏవం సిక్ఖితబ్బం – ‘ధమ్మయోగా సమానా ఝాయీనం భిక్ఖూనం వణ్ణం భాసిస్సామా’తి. ఏవఞ్హి వో, ఆవుసో, సిక్ఖితబ్బం. తం కిస్స హేతు? అచ్ఛరియా హేతే, ఆవుసో, పుగ్గలా దుల్లభా లోకస్మిం, యే అమతం ధాతుం కాయేన ఫుసిత్వా విహరన్తి. తస్మాతిహావుసో, ఏవం సిక్ఖితబ్బం – ‘ఝాయీ సమానా ధమ్మయోగానం భిక్ఖూనం వణ్ణం భాసిస్సామా’తి. ఏవఞ్హి వో, ఆవుసో, సిక్ఖితబ్బం. తం కిస్స హేతు? అచ్ఛరియా హేతే, ఆవుసో, పుగ్గలా దుల్లభా లోకస్మిం యే గమ్భీరం అత్థపదం పఞ్ఞాయ అతివిజ్ఝ పస్సన్తీ”తి. చతుత్థం.

౫. పఠమసన్దిట్ఠికసుత్తం

౪౭. అథ ఖో మోళియసీవకో [మోలియసీవకో (సీ॰ పీ॰), మోళిసీవకో (క॰)] పరిబ్బాజకో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవతా సద్ధిం సమ్మోది. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో మోళియసీవకో పరిబ్బాజకో భగవన్తం ఏతదవోచ – “‘సన్దిట్ఠికో ధమ్మో, సన్దిట్ఠికో ధమ్మో’తి, భన్తే, వుచ్చతి. కిత్తావతా ను ఖో, భన్తే, సన్దిట్ఠికో ధమ్మో హోతి అకాలికో ఏహిపస్సికో ఓపనేయ్యికో పచ్చత్తం వేదితబ్బో విఞ్ఞూహీ”తి?

“తేన హి, సీవక, తఞ్ఞేవేత్థ పటిపుచ్ఛామి. యథా తే ఖమేయ్య తథా నం బ్యాకరేయ్యాసి. తం కిం మఞ్ఞసి, సీవక, సన్తం వా అజ్ఝత్తం లోభం ‘అత్థి మే అజ్ఝత్తం లోభో’తి పజానాసి, అసన్తం వా అజ్ఝత్తం లోభం ‘నత్థి మే అజ్ఝత్తం లోభో’తి పజానాసీ”తి? “ఏవం, భన్తే”. “యం ఖో త్వం, సీవక, సన్తం వా అజ్ఝత్తం లోభం ‘అత్థి మే అజ్ఝత్తం లోభో’తి పజానాసి, అసన్తం వా అజ్ఝత్తం లోభం ‘నత్థి మే అజ్ఝత్తం లోభో’తి పజానాసి – ఏవమ్పి ఖో, సీవక, సన్దిట్ఠికో ధమ్మో హోతి…పే॰….

“తం కిం మఞ్ఞసి, సీవక, సన్తం వా అజ్ఝత్తం దోసం…పే॰… సన్తం వా అజ్ఝత్తం మోహం…పే॰… సన్తం వా అజ్ఝత్తం లోభధమ్మం…పే॰… సన్తం వా అజ్ఝత్తం దోసధమ్మం…పే॰… సన్తం వా అజ్ఝత్తం మోహధమ్మం ‘అత్థి మే అజ్ఝత్తం మోహధమ్మో’తి పజానాసి, అసన్తం వా అజ్ఝత్తం మోహధమ్మం ‘నత్థి మే అజ్ఝత్తం మోహధమ్మో’తి పజానాసీ”తి? “ఏవం, భన్తే”. “యం ఖో త్వం, సీవక, సన్తం వా అజ్ఝత్తం మోహధమ్మం ‘అత్థి మే అజ్ఝత్తం మోహధమ్మో’తి పజానాసి, అసన్తం వా అజ్ఝత్తం మోహధమ్మం ‘నత్థి మే అజ్ఝత్తం మోహధమ్మో’తి పజానాసి – ఏవం ఖో, సీవక, సన్దిట్ఠికో ధమ్మో హోతి అకాలికో ఏహిపస్సికో ఓపనేయ్యికో పచ్చత్తం వేదితబ్బో విఞ్ఞూహీ”తి.

“అభిక్కన్తం, భన్తే, అభిక్కన్తం, భన్తే…పే॰… ఉపాసకం మం, భన్తే, భగవా ధారేతు అజ్జతగ్గే పాణుపేతం సరణం గత”న్తి. పఞ్చమం.

౬. దుతియసన్దిట్ఠికసుత్తం

౪౮. అథ ఖో అఞ్ఞతరో బ్రాహ్మణో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవతా సద్ధిం సమ్మోది. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సో బ్రాహ్మణో భగవన్తం ఏతదవోచ – “‘సన్దిట్ఠికో ధమ్మో, సన్దిట్ఠికో ధమ్మో’తి, భో గోతమ, వుచ్చతి. కిత్తావతా ను ఖో, భో గోతమ, సన్దిట్ఠికో ధమ్మో హోతి అకాలికో ఏహిపస్సికో ఓపనేయ్యికో పచ్చత్తం వేదితబ్బో విఞ్ఞూహీ”తి?

“తేన హి, బ్రాహ్మణ, తఞ్ఞేవేత్థ పటిపుచ్ఛిస్సామి. యథా తే ఖమేయ్య తథా నం బ్యాకరేయ్యాసి. తం కిం మఞ్ఞసి, బ్రాహ్మణ, సన్తం వా అజ్ఝత్తం రాగం ‘అత్థి మే అజ్ఝత్తం రాగో’తి పజానాసి, అసన్తం వా అజ్ఝత్తం రాగం ‘నత్థి మే అజ్ఝత్తం రాగో’తి పజానాసీ”తి? “ఏవం, భో”. “యం ఖో త్వం, బ్రాహ్మణ, సన్తం వా అజ్ఝత్తం రాగం ‘అత్థి మే అజ్ఝత్తం రాగో’తి పజానాసి, అసన్తం వా అజ్ఝత్తం రాగం ‘నత్థి మే అజ్ఝత్తం రాగో’తి పజానాసి – ఏవమ్పి ఖో, బ్రాహ్మణ, సన్దిట్ఠికో ధమ్మో హోతి…పే॰….

“తం కిం మఞ్ఞసి, బ్రాహ్మణ, సన్తం వా అజ్ఝత్తం దోసం…పే॰… సన్తం వా అజ్ఝత్తం మోహం…పే॰… సన్తం వా అజ్ఝత్తం కాయసన్దోసం…పే॰… సన్తం వా అజ్ఝత్తం వచీసన్దోసం…పే॰… సన్తం వా అజ్ఝత్తం మనోసన్దోసం ‘అత్థి మే అజ్ఝత్తం మనోసన్దోసో’తి పజానాసి, అసన్తం వా అజ్ఝత్తం మనోసన్దోసం ‘నత్థి మే అజ్ఝత్తం మనోసన్దోసో’తి పజానాసీ”తి? “ఏవం, భో”. “యం ఖో త్వం, బ్రాహ్మణ, సన్తం వా అజ్ఝత్తం మనోసన్దోసం ‘అత్థి మే అజ్ఝత్తం మనోసన్దోసో’తి పజానాసి, అసన్తం వా అజ్ఝత్తం మనోసన్దోసం ‘నత్థి మే అజ్ఝత్తం మనోసన్దోసో’తి పజానాసి – ఏవం ఖో, బ్రాహ్మణ, సన్దిట్ఠికో ధమ్మో హోతి అకాలికో ఏహిపస్సికో ఓపనేయ్యికో పచ్చత్తం వేదితబ్బో విఞ్ఞూహీ”తి.

“అభిక్కన్తం , భో గోతమ, అభిక్కన్తం, భో గోతమ…పే॰… ఉపాసకం మం భవం గోతమో ధారేతు అజ్జతగ్గే పాణుపేతం సరణం గత”న్తి. ఛట్ఠం.

౭. ఖేమసుత్తం

౪౯. ఏకం సమయం భగవా సావత్థియం విహరతి జేతవనే అనాథపిణ్డికస్స ఆరామే. తేన ఖో పన సమయేన ఆయస్మా చ ఖేమో ఆయస్మా చ సుమనో సావత్థియం విహరన్తి అన్ధవనస్మిం. అథ ఖో ఆయస్మా చ ఖేమో ఆయస్మా చ సుమనో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా ఖేమో భగవన్తం ఏతదవోచ –

“యో సో, భన్తే, భిక్ఖు అరహం ఖీణాసవో వుసితవా కతకరణీయో ఓహితభారో అనుప్పత్తసదత్థో పరిక్ఖీణభవసంయోజనో సమ్మదఞ్ఞా విముత్తో తస్స న ఏవం హోతి – ‘అత్థి మే సేయ్యోతి వా అత్థి మే సదిసోతి వా అత్థి మే హీనోతి వా’”తి. ఇదమవోచాయస్మా ఖేమో. సమనుఞ్ఞో సత్థా అహోసి. అథ ఖో ఆయస్మా ఖేమో “సమనుఞ్ఞో మే సత్థా”తి ఉట్ఠాయాసనా భగవన్తం అభివాదేత్వా పదక్ఖిణం కత్వా పక్కామి.

అథ ఖో ఆయస్మా సుమనో అచిరపక్కన్తే ఆయస్మన్తే ఖేమే భగవన్తం ఏతదవోచ – “యో సో, భన్తే, భిక్ఖు అరహం ఖీణాసవో వుసితవా కతకరణీయో ఓహితభారో అనుప్పత్తసదత్థో పరిక్ఖీణభవసంయోజనో సమ్మదఞ్ఞా విముత్తో తస్స న ఏవం హోతి – ‘నత్థి మే సేయ్యోతి వా నత్థి మే సదిసోతి వా నత్థి మే హీనోతి వా’”తి. ఇదమవోచాయస్మా సుమనో. సమనుఞ్ఞో సత్థా అహోసి. అథ ఖో ఆయస్మా సుమనో “సమనుఞ్ఞో మే సత్థా”తి ఉట్ఠాయాసనా భగవన్తం అభివాదేత్వా పదక్ఖిణం కత్వా పక్కామి.

అథ ఖో భగవా అచిరపక్కన్తేసు ఆయస్మన్తే చ ఖేమే ఆయస్మన్తే చ సుమనే భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – “ఏవం ఖో, భిక్ఖవే, కులపుత్తా అఞ్ఞం బ్యాకరోన్తి . అత్థో చ వుత్తో అత్తా చ అనుపనీతో. అథ చ పన ఇధేకచ్చే మోఘపురిసా హసమానకా [హసమానకం (క॰) మహావ॰ ౨౪౫] మఞ్ఞే అఞ్ఞం బ్యాకరోన్తి. తే పచ్ఛా విఘాతం ఆపజ్జన్తీ”తి.

“న ఉస్సేసు న ఓమేసు, సమత్తే నోపనీయరే [నోపనియ్యరే (స్యా॰ పీ॰ క॰)];
ఖీణా జాతి వుసితం బ్రహ్మచరియం, చరన్తి సంయోజనవిప్పముత్తా”తి. సత్తమం;

౮. ఇన్ద్రియసంవరసుత్తం

౫౦. [అ॰ ని॰ ౫.౨౪, ౧౬౮; ౭.౭.౬౫] “ఇన్ద్రియసంవరే , భిక్ఖవే, అసతి ఇన్ద్రియసంవరవిపన్నస్స హతూపనిసం హోతి సీలం; సీలే అసతి సీలవిపన్నస్స హతూపనిసో హోతి సమ్మాసమాధి; సమ్మాసమాధిమ్హి అసతి సమ్మాసమాధివిపన్నస్స హతూపనిసం హోతి యథాభూతఞాణదస్సనం; యథాభూతఞాణదస్సనే అసతి యథాభూతఞాణదస్సనవిపన్నస్స హతూపనిసో హోతి నిబ్బిదావిరాగో; నిబ్బిదావిరాగే అసతి నిబ్బిదావిరాగవిపన్నస్స హతూపనిసం హోతి విముత్తిఞాణదస్సనం. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, రుక్ఖో సాఖాపలాసవిపన్నో. తస్స పపటికాపి న పారిపూరిం గచ్ఛతి, తచోపి న

పారిపూరిం గచ్ఛతి, ఫేగ్గుపి న పారిపూరిం గచ్ఛతి, సారోపి న పారిపూరిం గచ్ఛతి. ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, ఇన్ద్రియసంవరే అసతి ఇన్ద్రియసంవరవిపన్నస్స హతూపనిసం హోతి సీలం…పే॰… విముత్తిఞాణదస్సనం.

“ఇన్ద్రియసంవరే , భిక్ఖవే, సతి ఇన్ద్రియసంవరసమ్పన్నస్స ఉపనిససమ్పన్నం హోతి సీలం; సీలే సతి సీలసమ్పన్నస్స ఉపనిససమ్పన్నో హోతి సమ్మాసమాధి; సమ్మాసమాధిమ్హి సతి సమ్మాసమాధిసమ్పన్నస్స ఉపనిససమ్పన్నం హోతి యథాభూతఞాణదస్సనం; యథాభూతఞాణదస్సనే సతి యథాభూతఞాణదస్సనసమ్పన్నస్స ఉపనిససమ్పన్నో హోతి నిబ్బిదావిరాగో; నిబ్బిదావిరాగే సతి నిబ్బిదావిరాగసమ్పన్నస్స ఉపనిససమ్పన్నం హోతి విముత్తిఞాణదస్సనం. సేయ్యథాపి, భిక్ఖవే, రుక్ఖో సాఖాపలాససమ్పన్నో. తస్స పపటికాపి పారిపూరిం గచ్ఛతి, తచోపి పారిపూరిం గచ్ఛతి, ఫేగ్గుపి పారిపూరిం గచ్ఛతి, సారోపి పారిపూరిం గచ్ఛతి . ఏవమేవం ఖో, భిక్ఖవే, ఇన్ద్రియసంవరే సతి ఇన్ద్రియసంవరసమ్పన్నస్స ఉపనిససమ్పన్నం హోతి సీలం…పే॰… విముత్తిఞాణదస్సన”న్తి. అట్ఠమం.

౯. ఆనన్దసుత్తం

౨౧౯. అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో యేనాయస్మా సారిపుత్తో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మతా సారిపుత్తేన సద్ధిం సమ్మోది. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో ఆయస్మన్తం సారిపుత్తం ఏతదవోచ –

“కిత్తావతా ను ఖో, ఆవుసో సారిపుత్త, భిక్ఖు అస్సుతఞ్చేవ ధమ్మం సుణాతి, సుతా చస్స ధమ్మా న సమ్మోసం గచ్ఛన్తి, యే చస్స ధమ్మా పుబ్బే చేతసా సమ్ఫుట్ఠపుబ్బా తే చ సముదాచరన్తి, అవిఞ్ఞాతఞ్చ విజానాతీ”తి? “ఆయస్మా ఖో ఆనన్దో బహుస్సుతో. పటిభాతు ఆయస్మన్తంయేవ ఆనన్ద”న్తి. “తేనహావుసో సారిపుత్త, సుణాహి, సాధుకం మనసి కరోహి; భాసిస్సామీ”తి . “ఏవమావుసో”తి ఖో ఆయస్మా సారిపుత్తో ఆయస్మతో ఆనన్దస్స పచ్చస్సోసి. ఆయస్మా ఆనన్దో ఏతదవోచ –

“ఇధావుసో సారిపుత్త, భిక్ఖు ధమ్మం పరియాపుణాతి – సుత్తం గేయ్యం వేయ్యాకరణం గాథం ఉదానం ఇతివుత్తకం జాతకం అబ్భుతధమ్మం వేదల్లం. సో యథాసుతం యథాపరియత్తం ధమ్మం విత్థారేన పరేసం దేసేతి, యథాసుతం యథాపరియత్తం ధమ్మం విత్థారేన పరేసం వాచేతి, యథాసుతం యథాపరియత్తం ధమ్మం విత్థారేన సజ్ఝాయం కరోతి, యథాసుతం యథాపరియత్తం ధమ్మం చేతసా అనువితక్కేతి అనువిచారేతి మనసానుపేక్ఖతి. యస్మిం ఆవాసే థేరా భిక్ఖూ విహరన్తి బహుస్సుతా ఆగతాగమా ధమ్మధరా వినయధరా మాతికాధరా తస్మిం ఆవాసే వస్సం ఉపేతి. తే కాలేన కాలం ఉపసఙ్కమిత్వా పరిపుచ్ఛతి పరిపఞ్హతి – ‘ఇదం, భన్తే, కథం; ఇమస్స క్వత్థో’తి? తే తస్స ఆయస్మతో అవివటఞ్చేవ వివరన్తి, అనుత్తానీకతఞ్చ ఉత్తానీకరోన్తి, అనేకవిహితేసు చ కఙ్ఖాఠానియేసు ధమ్మేసు కఙ్ఖం పటివినోదేన్తి. ఏత్తావతా ఖో, ఆవుసో సారిపుత్త, భిక్ఖు అస్సుతఞ్చేవ ధమ్మం సుణాతి, సుతా చస్స ధమ్మా న సమ్మోసం గచ్ఛన్తి, యే చస్స ధమ్మా పుబ్బే చేతసా సమ్ఫుట్ఠపుబ్బా తే చ సముదాచరన్తి, అవిఞ్ఞాతఞ్చ విజానాతీ”తి.

“అచ్ఛరియం , ఆవుసో, అబ్భుతం, ఆవుసో, యావ సుభాసితం చిదం ఆయస్మతా ఆనన్దేన. ఇమేహి చ మయం ఛహి ధమ్మేహి సమన్నాగతం ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ధారేమ. ఆయస్మా హి ఆనన్దో ధమ్మం పరియాపుణాతి – సుత్తం గేయ్యం

వేయ్యాకరణం గాథం ఉదానం ఇతివుత్తకం జాతకం అబ్భుతధమ్మం వేదల్లం . ఆయస్మా ఆనన్దో యథాసుతం యథాపరియత్తం ధమ్మం విత్థారేన పరేసం దేసేతి, ఆయస్మా ఆనన్దో యథాసుతం యథాపరియత్తం ధమ్మం విత్థారేన పరేసం వాచేతి, ఆయస్మా ఆనన్దో యథాసుతం యథాపరియత్తం ధమ్మం విత్థారేన సజ్ఝాయం కరోతి, ఆయస్మా ఆనన్దో యథాసుతం యథాపరియత్తం ధమ్మం చేతసా అనువితక్కేతి అనువిచారేతి మనసానుపేక్ఖతి. ఆయస్మా ఆనన్దో యస్మిం ఆవాసే థేరా భిక్ఖూ విహరన్తి బహుస్సుతా ఆగతాగమా ధమ్మధరా వినయధరా మాతికాధరా తస్మిం ఆవాసే వస్సం ఉపేతి. తే ఆయస్మా ఆనన్దో కాలేన కాలం ఉపసఙ్కమిత్వా పరిపుచ్ఛతి పరిపఞ్హతి – 'ఇదం, భన్తే, కథం; ఇమస్స క్వత్థో'తి? తే ఆయస్మతో ఆనన్దస్స అవివటఞ్చేవ వివరన్తి, అనుత్తానీకతఞ్చ ఉత్తానీకరోన్తి, అనేకవిహితేసు చ కఙ్ఖాఠానియేసు ధమ్మేసు కఙ్ఖం పటివినోదేన్తీ"తి. నవమం.

౧౦. ఖత్తియసుత్తం

౨౭౭. అథ ఖో జాణుస్సోణి [జాణుసోణి (క.)] బ్రాహ్మణో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవతా సద్ధిం సమ్మోది. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో జాణుస్సోణి బ్రాహ్మణో భగవన్తం ఏతదవోచ –

"ఖత్తియా , భో గోతమ, కింఅధిప్పాయా, కింఉపవిచారా, కింఅధిట్ఠానా, కింఅభినివేసా, కింపరియోసానా"తి? "ఖత్తియా ఖో, బ్రాహ్మణ, భోగాధిప్పాయా పఞ్ఞూపవిచారా బలాధిట్ఠానా పథవీభినివేసా ఇస్సరియపరియోసానా"తి.

"బ్రాహ్మణా పన, భో గోతమ, కింఅధిప్పాయా, కింఉపవిచారా, కింఅధిట్ఠానా, కింఅభినివేసా, కింపరియోసానా"తి? "బ్రాహ్మణా ఖో, బ్రాహ్మణ, భోగాధిప్పాయా పఞ్ఞూపవిచారా మన్తాధిట్ఠానా యఞ్ఞాభినివేసా బ్రహ్మలోకపరియోసానా"తి.

"గహపతికా పన, భో గోతమ, కింఅధిప్పాయా, కింఉపవిచారా, కింఅధిట్ఠానా, కింఅభినివేసా, కింపరియోసానా"తి? "గహపతికా ఖో, బ్రాహ్మణ, భోగాధిప్పాయా పఞ్ఞూపవిచారా సిప్పాధిట్ఠానా కమ్మన్తాభినివేసా నిట్ఠితకమ్మన్తపరియోసానా"తి.

"ఇత్థీ పన, భో గోతమ, కింఅధిప్పాయా, కింఉపవిచారా, కింఅధిట్ఠానా, కింఅభినివేసా, కింపరియోసానా"తి? "ఇత్థీ ఖో, బ్రాహ్మణ, పురిసాధిప్పాయా అలఙ్కారూపవిచారా పుత్తాధిట్ఠానా అసపత్తీభినివేసా ఇస్సరియపరియోసానా"తి.

"చోరా పన, భో గోతమ, కింఅధిప్పాయా, కింఉపవిచారా, కింఅధిట్ఠానా, కింఅభినివేసా, కింపరియోసానా"తి? "చోరా ఖో, బ్రాహ్మణ, ఆదానాధిప్పాయా గహనూపవిచారా సత్థాధిట్ఠానా అన్ధకారాభినివేసా అదస్సనపరియోసానా"తి.

"సమణా పన, భో గోతమ, కింఅధిప్పాయా, కింఉపవిచారా, కింఅధిట్ఠానా, కింఅభినివేసా, కింపరియోసానా"తి? "సమణా ఖో, బ్రాహ్మణ, ఖన్తిసోరచ్చాధిప్పాయా పఞ్ఞూపవిచారా సీలాధిట్ఠానా ఆకిఞ్చఞ్ఞాభినివేసా [అకిఞ్చనాభినివేసా (స్యా. క.)] నిబ్బానపరియోసానా"తి.

"అచ్ఛరియం, భో గోతమ, అబ్భుతం, భో గోతమ! ఖత్తియానమ్పి భవం గోతమో జానాతి అధిప్పాయఞ్చ ఉపవిచారఞ్చ అధిట్ఠానఞ్చ అభినివేసఞ్చ పరియోసానఞ్చ. బ్రాహ్మణానమ్పి భవం గోతమో జానాతి…పే.… గహపతీనమ్పి

భవం గోతమో జానాతి... ఇత్థీనమ్పి భవం గోతమో జానాతి... చోరానమ్పి భవం గోతమో జానాతి ... సమణానమ్పి భవం గోతమో జానాతి అధిప్పాయఞ్చ ఉపవిచారఞ్చ అధిట్ఠానఞ్చ అభినివేసఞ్చ పరియోసానఞ్చ. అభిక్కన్తం, భో గోతమ... పే.... ఉపాసకం మం భవం గోతమో ధారేతు అజ్జతగ్గే పాణుపేతం సరణం గత”న్తి. దసమం.

౧౧. అప్పమాదసుత్తం

౨౩. అథ ఖో అఞ్ఞతరో బ్రాహ్మణో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవతా సద్ధిం సమ్మోది. సమ్మోదనీయం కథం సారణీయం వీతిసారేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో సో బ్రాహ్మణో భగవన్తం ఏతదవోచ –

“అత్థి ను ఖో, భో గోతమ, ఏకో ధమ్మో భావితో బహులీకతో యో ఉభో అత్థే సమధిగ్గయ్హ తిట్ఠతి – దిట్ఠధమ్మికఞ్చేవ అత్థం, యో చ అత్థో సమ్పరాయికో”తి? “అత్థి ఖో, బ్రాహ్మణ , ఏకో ధమ్మో భావితో బహులీకతో యో ఉభో అత్థే సమధిగ్గయ్హ తిట్ఠతి – దిట్ఠధమ్మికఞ్చేవ అత్థం, యో చ అత్థో సమ్పరాయికో”తి.

“కతమో పన, భో గోతమ, ఏకో ధమ్మో భావితో బహులీకతో యో ఉభో అత్థే సమధిగ్గయ్హ తిట్ఠతి – దిట్ఠధమ్మికఞ్చేవ అత్థం, యో చ అత్థో సమ్పరాయికో”తి? “అప్పమాదో ఖో, బ్రాహ్మణ, ఏకో ధమ్మో భావితో బహులీకతో ఉభో అత్థే సమధిగ్గయ్హ తిట్ఠతి – దిట్ఠధమ్మికఞ్చేవ అత్థం, యో చ అత్థో సమ్పరాయికో”.

“సేయ్యథాపి, బ్రాహ్మణ, యాని కానిచి జఙ్గలానం [జఙ్గమానం (సీ. పీ.) అ. ని. ౧౦.౧౫; మ. ని. ౧.౩౦౦] పాణానం పదజాతాని, సబ్బాని తాని హత్థిపదే సమోధానం గచ్ఛన్తి; హత్థిపదం తేసం అగ్గమక్ఖాయతి, యదిదం మహన్తత్తేన. ఏవమేవం ఖో, బ్రాహ్మణ, అప్పమాదో ఏకో ధమ్మో భావితో బహులీకతో ఉభో అత్థే సమధిగ్గయ్హ తిట్ఠతి – దిట్ఠధమ్మికఞ్చేవ అత్థం, యో చ అత్థో సమ్పరాయికో.

“సేయ్యథాపి, బ్రాహ్మణ, కూటాగారస్స యా కాచి గోపానసియో సబ్బా తా కూటఙ్గమా కూటనిన్నా కూటసమోసరణా, కూటం తాసం అగ్గమక్ఖాయతి; ఏవమేవం ఖో, బ్రాహ్మణ ...పే....

“సేయ్యథాపి, బ్రాహ్మణ, పబ్బజలాయకో పబ్బజం [బబ్బజలాయకో బబ్బజం (సీ. పీ.)] లాయిత్వా అగ్గే గహేత్వా ఓధునాతి నిధునాతి నిచ్ఛాదేతి; ఏవమేవం ఖో, బ్రాహ్మణ...పే....

“సేయ్యథాపి, బ్రాహ్మణ, అమ్బపిణ్డియా వణ్టచ్ఛిన్నాయ యాని కానిచి అమ్బాని వణ్టూపనిబన్ధనాని సబ్బాని తాని తదన్వయాని భవన్తి; ఏవమేవం ఖో, బ్రాహ్మణ...పే....

“సేయ్యథాపి, బ్రాహ్మణ, యే కేచి ఖుద్దరాజానో [కుడ్డరాజానో (సీ. స్యా. అట్ఠ.), కుద్దరాజానో (పీ.) అ. ని. ౧౦.౧౫] సబ్బేతే రఞ్ఞో చక్కవత్తిస్స అనుయన్తా [అనుయుత్తా (సీ. స్యా. కం. పీ.)] భవన్తి, రాజా తేసం చక్కవత్తీ అగ్గమక్ఖాయతి; ఏవమేవం ఖో, బ్రాహ్మణ...పే....

“సెయ్యథాపి , బ్రాహ్మణ, యా కాచి తారకరూపానం పభా సబ్బా తా చన్దస్స పభాయ కలం నాగ్ఘన్తి సోళసిం, చన్దప్పభా తాసం అగ్గమక్ఖాయతి. ఏవమేవం ఖో, బ్రాహ్మణ, అప్పమాదో ఏకో ధమ్మో భావితో బహులీకతో ఉభో అత్థే సమధిగ్గయ్హ తిట్ఠతి – దిట్ఠధమ్మికఞ్చేవ అత్థం యో చ అత్థో సమ్పరాయికో.

“అయం ఖో, బ్రాహ్మణ, ఏకో ధమ్మో భావితో బహులీకతో ఉభో అత్థే సమధిగ్గయ్హ తిట్ఠతి – దిట్ఠధమ్మికఞ్చేవ అత్థం, యో చ అత్థో సమ్పరాయికో”తి.

“అభిక్కన్తం, భో గోతమ, అభిక్కన్తం, భో గోతమ...పే.... ఉపాసకం మం భవం గోతమో ధారేతు అజ్జతగ్గే పాణుపేతం సరణం గత”న్తి. ఏకాదసమం.

౧౨. ధమ్మికసుత్తం

౫౪. ఏకం సమయం భగవా రాజగహే విహరతి గిజ్ఝకూటే పబ్బతే. తేన ఖో పన సమయేన ఆయస్మా ధమ్మికో జాతిభూమియం ఆవాసికో హోతి సబ్బసో జాతిభూమియం సత్తసు ఆవాసేసు. తత్ర సుదం ఆయస్మా ధమ్మికో ఆగన్తుకే భిక్ఖూ అక్కోసతి పరిభాసతి విహింసతి వితుదతి రోసేతి వాచాయ. తే చ ఆగన్తుకా భిక్ఖూ ఆయస్మతా ధమ్మికేన అక్కోసియమానా పరిభాసియమానా విహేసియమానా వితుదియమానా రోసియమానా వాచాయ పక్కమన్తి, న సణ్ఠన్తి [న సణ్ఠహన్తి (సీ.)], రిఞ్చన్తి ఆవాసం.

అథ ఖో జాతిభూమకానం [జాతిభూమికానం (స్యా. పీ. క.)] ఉపాసకానం ఏతదహోసి – “మయం ఖో భిక్ఖుసఙ్ఘం పచ్చుపట్ఠితా చీవరపిణ్డపాతసేనాసనగిలానప్పచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారేన. అథ చ పన ఆగన్తుకా భిక్ఖూ పక్కమన్తి, న సణ్ఠన్తి, రిఞ్చన్తి ఆవాసం. కో ను ఖో హేతు కో పచ్చయో యేన ఆగన్తుకా భిక్ఖూ పక్కమన్తి, న సణ్ఠన్తి, రిఞ్చన్తి ఆవాస”న్తి? అథ ఖో జాతిభూమకానం ఉపాసకానం ఏతదహోసి – “అయం ఖో ఆయస్మా ధమ్మికో ఆగన్తుకే భిక్ఖూ అక్కోసతి పరిభాసతి విహింసతి వితుదతి రోసేతి వాచాయ. తే చ ఆగన్తుకా భిక్ఖూ ఆయస్మతా ధమ్మికేన అక్కోసియమానా పరిభాసియమానా విహేసియమానా వితుదియమానా రోసియమానా వాచాయ పక్కమన్తి , న సణ్ఠన్తి, రిఞ్చన్తి ఆవాసం. యంనూన మయం ఆయస్మన్తం ధమ్మికం పబ్బాజేయ్యామా”తి.

అథ ఖో జాతిభూమకా ఉపాసకా యేన ఆయస్మా ధమ్మికో తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మన్తం ధమ్మికం ఏతదవోచుం – “పక్కమతు, భన్తే, ఆయస్మా ధమ్మికో ఇమమ్హా ఆవాసా; అలం తే ఇధ వాసేనా”తి. అథ ఖో ఆయస్మా ధమ్మికో తమ్హా ఆవాసా అఞ్ఞం ఆవాసం అగమాసి. తత్రపి సుదం ఆయస్మా ధమ్మికో ఆగన్తుకే భిక్ఖూ అక్కోసతి పరిభాసతి విహింసతి వితుదతి రోసేతి వాచాయ. తే చ ఆగన్తుకా భిక్ఖూ ఆయస్మతా ధమ్మికేన అక్కోసియమానా పరిభాసియమానా విహేసియమానా వితుదియమానా రోసియమానా వాచాయ పక్కమన్తి, న సణ్ఠన్తి, రిఞ్చన్తి ఆవాసం.

అథ ఖో జాతిభూమకానం ఉపాసకానం ఏతదహోసి – “మయం ఖో భిక్ఖుసఙ్ఘం పచ్చుపట్ఠితా చీవరపిణ్డపాతసేనాసనగిలానప్పచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారేన. అథ చ పన ఆగన్తుకా భిక్ఖూ పక్కమన్తి, న సణ్ఠన్తి, రిఞ్చన్తి ఆవాసం. కో ను ఖో హేతు కో పచ్చయో యేన ఆగన్తుకా భిక్ఖూ పక్కమన్తి, న సణ్ఠన్తి, రిఞ్చన్తి ఆవాస”న్తి? అథ ఖో జాతిభూమకానం ఉపాసకానం ఏతదహోసి – “అయం ఖో ఆయస్మా ధమ్మికో ఆగన్తుకే భిక్ఖూ అక్కోసతి పరిభాసతి విహింసతి వితుదతి రోసేతి

వాచాయ. తే చ ఆగన్తుకా భిక్ఖూ ఆయస్మతా ధమ్మికేన అక్కోసియమానా పరిభాసియమానా విహేసియమానా వితుదియమానా రోసియమానా వాచాయ పక్కమన్తి, న సణ్ఠన్తి, రిఞ్చన్తి ఆవాసం. యంనూన మయం ఆయస్మన్తం ధమ్మికం పబ్బాజేయ్యామా"తి.

అథ ఖో జాతిభూమకా ఉపాసకా యేనాయస్మా ధమ్మికో తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మన్తం ధమ్మికం ఏతదవోచుం – "పక్కమతు, భన్తే, ఆయస్మా ధమ్మికో ఇమమ్హాపి ఆవాసా; అలం తే ఇధ వాసేనా"తి. అథ ఖో ఆయస్మా ధమ్మికో తమ్హాపి ఆవాసా అఞ్ఞం ఆవాసం అగమాసి . తత్రపి సుదం ఆయస్మా ధమ్మికో ఆగన్తుకే భిక్ఖూ అక్కోసతి పరిభాసతి విహింసతి వితుదతి రోసేతి వాచాయ. తే చ ఆగన్తుకా భిక్ఖూ ఆయస్మతా ధమ్మికేన అక్కోసియమానా పరిభాసియమానా విహేసియమానా వితుదియమానా రోసియమానా వాచాయ పక్కమన్తి, న సణ్ఠన్తి, రిఞ్చన్తి ఆవాసం.

అథ ఖో జాతిభూమకానం ఉపాసకానం ఏతదహోసి – "మయం ఖో భిక్ఖుసఙ్ఘం పచ్చుపట్ఠితా చీవరపిణ్డపాతసేనాసనగిలానప్పచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారేన. అథ చ పన ఆగన్తుకా భిక్ఖూ పక్కమన్తి , న సణ్ఠన్తి, రిఞ్చన్తి ఆవాసం. కో ను ఖో హేతు కో పచ్చయో యేన ఆగన్తుకా భిక్ఖూ పక్కమన్తి, న సణ్ఠన్తి, రిఞ్చన్తి ఆవాస"న్తి? అథ ఖో జాతిభూమకానం ఉపాసకానం ఏతదహోసి – "అయం ఖో ఆయస్మా ధమ్మికో ఆగన్తుకే భిక్ఖూ అక్కోసతి…పే.… . యంనూన మయం ఆయస్మన్తం ధమ్మికం పబ్బాజేయ్యామ సబ్బసో జాతిభూమియం సత్తహి ఆవాసేహీ"తి. అథ ఖో జాతిభూమకా ఉపాసకా యేనాయస్మా ధమ్మికో తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మన్తం ధమ్మికం ఏతదవోచుం – "పక్కమతు, భన్తే, ఆయస్మా ధమ్మికో సబ్బసో జాతిభూమియం సత్తహి ఆవాసేహీ"తి. అథ ఖో ఆయస్మతో ధమ్మికస్స ఏతదహోసి – "పబ్బాజితో ఖోమ్హి జాతిభూమకేహి ఉపాసకేహి సబ్బసో జాతిభూమియం సత్తహి ఆవాసేహి. కహం ను ఖో దాని గచ్ఛామీ"తి? అథ ఖో ఆయస్మతో ధమ్మికస్స ఏతదహోసి – "యంనూనాహం యేన భగవా తేనుపసఙ్కమేయ్య"న్తి.

అథ ఖో ఆయస్మా ధమ్మికో పత్తచీవరమాదాయ యేన రాజగహం తేన పక్కామి. అనుపుబ్బేన యేన రాజగహం గిజ్ఝకూటో పబ్బతో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో ఆయస్మన్తం ధమ్మికం భగవా ఏతదవోచ – "హన్ద కుతో ను త్వం, బ్రాహ్మణ ధమ్మిక, ఆగచ్ఛసీ"తి? "పబ్బాజితో అహం, భన్తే, జాతిభూమకేహి ఉపాసకేహి సబ్బసో జాతిభూమియం సత్తహి ఆవాసేహీ"తి. "అలం, బ్రాహ్మణ ధమ్మిక, కిం తే ఇమినా, యం తం తతో తతో పబ్బాజేన్తి, సో త్వం తతో తతో పబ్బాజితో మమేవ సన్తికే ఆగచ్ఛసి".

"భూతపుబ్బం, బ్రాహ్మణ ధమ్మిక, సాముద్దికా వాణిజా తీరదస్సిం సకుణం గహేత్వా నావాయ సముద్దం అజ్ఝోగాహన్తి. తే అతీరదక్ఖిణియా [అతీరదస్సనియా (స్యా.), అతీరదస్సియా (క.)] నావాయ తీరదస్సిం సకుణం ముఞ్చన్తి. సో గచ్ఛతేవ పురత్థిమం దిసం, గచ్ఛతి పచ్ఛిమం దిసం, గచ్ఛతి ఉత్తరం దిసం, గచ్ఛతి దక్ఖిణం దిసం, గచ్ఛతి ఉద్ధం, గచ్ఛతి అనుదిసం. సచే సో సమన్తా తీరం పస్సతి, తథాగతకోవ [తథాగతో (క.) దీ. ని. ౧.౪౯౨ పస్సితబ్బం] హోతి. సచే పన సో సమన్తా తీరం న పస్సతి తమేవ నావం పచ్చాగచ్ఛతి. ఏవమేవం ఖో, బ్రాహ్మణ ధమ్మిక, యం తం తతో తతో పబ్బాజేన్తి సో త్వం తతో తతో పబ్బాజితో మమేవ సన్తికే ఆగచ్ఛసి.

"భూతపుబ్బం , బ్రాహ్మణ ధమ్మిక, రఞ్ఞో కోరబ్యస్స సుప్పతిట్ఠో నామ నిగ్రోధరాజా అహోసి పఞ్చసాఖో సీతచ్ఛాయో మనోరమో. సుప్పతిట్ఠస్స ఖో పన, బ్రాహ్మణ ధమ్మిక, నిగ్రోధరాజస్స ద్వాదసయోజనాని అభినివేసో అహోసి, పఞ్చ

యోజనాని మూలసన్తానకానం. సుప్పతిట్ఠస్స ఖో పన , బ్రాహ్మణ ధమ్మిక, నిగ్రోధరాజస్స తావ మహన్తాని ఫలాని అహేసుం; సేయ్యథాపి నామ ఆళ్హకథాలికా. ఏవమస్స సాదూని ఫలాని అహేసుం; సేయ్యథాపి నామ ఖుద్దం మధుం అనేలకం. సుప్పతిట్ఠస్స ఖో పన, బ్రాహ్మణ ధమ్మిక, నిగ్రోధరాజస్స ఏకం ఖన్ధం రాజా పరిభుఞ్జతి సద్ధిం ఇత్థాగారేన, ఏకం ఖన్ధం బలకాయో పరిభుఞ్జతి, ఏకం ఖన్ధం నేగమజానపదా పరిభుఞ్జన్తి, ఏకం ఖన్ధం సమణబ్రాహ్మణా పరిభుఞ్జన్తి, ఏకం ఖన్ధం మిగా [మిగపక్ఖినో (సీ. స్యా. పీ.)] పరిభుఞ్జన్తి. సుప్పతిట్ఠస్స ఖో పన, బ్రాహ్మణ ధమ్మిక, నిగ్రోధరాజస్స న కోచి ఫలాని రక్ఖతి, న చ సుదం [న చ పున (క.)] అఞ్ఞమఞ్ఞస్స ఫలాని హింసన్తి.

“అథ ఖో, బ్రాహ్మణ ధమ్మిక, అఞ్ఞతరో పురిసో సుప్పతిట్ఠస్స నిగ్రోధరాజస్స యావదత్థం ఫలాని భక్ఖిత్వా సాఖం భఞ్జిత్వా పక్కామి. అథ ఖో, బ్రాహ్మణ ధమ్మిక, సుప్పతిట్ఠే నిగ్రోధరాజే అధివత్థాయ దేవతాయ ఏతదహోసి – ‘అచ్ఛరియం వత, భో, అబ్భుతం వత, భో! యావ పాపో మనుస్సో [యావ పాపమనుస్సో (స్యా.), యావతా పాపమనుస్సో (క.)], యత్ర హి నామ సుప్పతిట్ఠస్స నిగ్రోధరాజస్స యావదత్థం ఫలాని భక్ఖిత్వా సాఖం భఞ్జిత్వా పక్కమిస్సతి, యంనూన సుప్పతిట్ఠో నిగ్రోధరాజా ఆయతిం ఫలం న దదేయ్యా’తి. అథ ఖో, బ్రాహ్మణ ధమ్మిక, సుప్పతిట్ఠో నిగ్రోధరాజా ఆయతిం ఫలం న అదాసి.

“అథ ఖో, బ్రాహ్మణ ధమ్మిక, రాజా కోరబ్యో యేన సక్కో దేవానమిన్దో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా సక్కం దేవానమిన్దం ఏతదవోచ – ‘యగ్ఘే, మారిస, జానేయ్యాసి సుప్పతిట్ఠో నిగ్రోధరాజా ఫలం న దేతీ’తి? అథ ఖో, బ్రాహ్మణ ధమ్మిక, సక్కో దేవానమిన్దో తథారూపం ఇద్ధాభిసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖాసి [అభిసఙ్ఖారేసి (స్యా. క.)], యథా భుసా వాతవుట్ఠి ఆగన్త్వా సుప్పతిట్ఠం నిగ్రోధరాజం పవత్తేసి [పాతేసి (సీ. పీ.)] ఉమ్మూలమకాసి. అథ ఖో, బ్రాహ్మణ ధమ్మిక, సుప్పతిట్ఠే నిగ్రోధరాజే అధివత్థా దేవతా దుక్ఖీ దుమ్మనా అస్సుముఖీ రుదమానా ఏకమన్తం అట్ఠాసి.

“అథ ఖో, బ్రాహ్మణ ధమ్మిక, సక్కో దేవానమిన్దో యేన సుప్పతిట్ఠే నిగ్రోధరాజే అధివత్థా దేవతా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా సుప్పతిట్ఠే నిగ్రోధరాజే అధివత్థం దేవతం ఏతదవోచ – ‘కిం ను త్వం, దేవతే, దుక్ఖీ దుమ్మనా అస్సుముఖీ రుదమానా ఏకమన్తం ఠితా’తి? ‘తథా హి పన మే, మారిస, భుసా వాతవుట్ఠి ఆగన్త్వా భవనం పవత్తేసి ఉమ్మూలమకాసీ’తి. ‘అపి ను త్వం, దేవతే, రుక్ఖధమ్మే ఠితాయ భుసా వాతవుట్ఠి ఆగన్త్వా భవనం పవత్తేసి ఉమ్మూలమకాసీ’తి? ‘కథం పన, మారిస , రుక్ఖో రుక్ఖధమ్మే ఠితో హోతీ’తి? ‘ఇధ, దేవతే, రుక్ఖస్స మూలం మూలత్థికా హరన్తి, తచం తచత్థికా హరన్తి, పత్తం పత్తత్థికా హరన్తి, పుప్ఫం పుప్ఫత్థికా హరన్తి, ఫలం ఫలత్థికా హరన్తి. న చ తేన దేవతాయ అనత్తమనతా వా అనభినన్ది [అనభిరద్ధి (సీ.)] వా కరణీయా. ఏవం ఖో, దేవతే, రుక్ఖో రుక్ఖధమ్మే ఠితో హోతీ’తి. ‘అట్ఠితాయేవ ఖో మే, మారిస, రుక్ఖధమ్మే భుసా వాతవుట్ఠి ఆగన్త్వా భవనం పవత్తేసి ఉమ్మూలమకాసీ’తి. ‘సచే ఖో త్వం, దేవతే, రుక్ఖధమ్మే తిట్ఠేయ్యాసి, సియా [సియాపి (సీ. పీ.)] తే భవనం యథాపురే’తి? ‘తస్సామహం, [తిట్ఠేయ్యామహం (స్యా.)] మారిస , రుక్ఖధమ్మే, హోతు మే భవనం యథాపురే’”తి.

“అథ ఖో, బ్రాహ్మణ ధమ్మిక, సక్కో దేవానమిన్దో తథారూపం ఇద్ధాభిసఙ్ఖారం అభిసఙ్ఖాసి [అభిసఙ్ఖారి (స్యా. క.)], యథా భుసా వాతవుట్ఠి ఆగన్త్వా సుప్పతిట్ఠం నిగ్రోధరాజం ఉస్సాపేసి, సచ్ఛవీని మూలాని అహేసుం. ఏవమేవం ఖో, బ్రాహ్మణ ధమ్మిక, అపి ను తం సమణధమ్మే ఠితం జాతిభూమకా ఉపాసకా పబ్బాజేసుం సబ్బసో జాతిభూమియం సత్తహి

ఆవాసేహీ"తి? "కథం పన, భన్తే, సమణో సమణధమ్మే రితో హోతీ"తి? "ఇధ, బ్రాహ్మణ ధమ్మిక, సమణో అక్కోసన్తం న పచ్చక్కోసతి, రోసన్తం న పటిరోసతి, భణ్డన్తం న పటిభణ్డతి. ఏవం ఖో, బ్రాహ్మణ ధమ్మిక, సమణో సమణధమ్మే రితో హోతీ"తి. "అట్ఠితంయేవ మం, భన్తే, సమణధమ్మే జాతిభూమకా ఉపాసకా పబ్బాజేసుం సబ్బసో జాతిభూమియం సత్తహి ఆవాసేహీ"తి.

[అ॰ ని॰ ౭.౬౬; ౭.౭౩] "భూతపుబ్బం , బ్రాహ్మణ ధమ్మిక, సునేత్తో నామ సత్థా అహోసి తిత్థకరో కామేసు వీతరాగో. సునేత్తస్స ఖో పన, బ్రాహ్మణ ధమ్మిక, సత్థునో అనేకాని సావకసతాని అహేసుం. సునేత్తో సత్థా సావకానం బ్రహ్మలోకసహబ్యతాయ ధమ్మం దేసేసి. యే ఖో పన, బ్రాహ్మణ ధమ్మిక, సునేత్తస్స సత్థునో బ్రహ్మలోకసహబ్యతాయ ధమ్మం దేసేన్తస్స చిత్తాని న పసాదేసుం తే కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జింసు. యే ఖో పన, బ్రాహ్మణ ధమ్మిక, సునేత్తస్స సత్థునో బ్రహ్మలోకసహబ్యతాయ ధమ్మం దేసేన్తస్స చిత్తాని పసాదేసుం తే కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జింసు.

"భూతపుబ్బం, బ్రాహ్మణ ధమ్మిక, మూగపక్ఖో నామ సత్థా అహోసి...పే.... అరనేమి నామ సత్థా అహోసి... కుద్దాలకో నామ సత్థా అహోసి... హత్థిపాలో నామ సత్థా అహోసి... జోతిపాలో నామ సత్థా అహోసి తిత్థకరో కామేసు వీతరాగో. జోతిపాలస్స ఖో పన, బ్రాహ్మణ ధమ్మిక, సత్థునో అనేకాని సావకసతాని అహేసుం. జోతిపాలో సత్థా సావకానం బ్రహ్మలోకసహబ్యతాయ ధమ్మం దేసేసి. యే ఖో పన, బ్రాహ్మణ ధమ్మిక, జోతిపాలస్స సత్థునో బ్రహ్మలోకసహబ్యతాయ ధమ్మం దేసేన్తస్స చిత్తాని న పసాదేసుం తే కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జింసు. యే ఖో పన, బ్రాహ్మణ ధమ్మిక, జోతిపాలస్స సత్థునో బ్రహ్మలోకసహబ్యతాయ ధమ్మం దేసేన్తస్స చిత్తాని పసాదేసుం తే కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జింసు.

"తం కిం మఞ్ఞసి, బ్రాహ్మణ ధమ్మిక, యో ఇమే ఛ సత్థారే తిత్థకరే కామేసు వీతరాగే, అనేకసతపరివారే ససావకసఙ్ఘే పదుట్ఠచిత్తో అక్కోసేయ్య పరిభాసేయ్య, బహుం సో అపుఞ్ఞం పసవేయ్యా"తి? "ఏవం, భన్తే". "యో ఖో, బ్రాహ్మణ ధమ్మిక, ఇమే ఛ సత్థారే తిత్థకరే కామేసు వీతరాగే అనేకసతపరివారే ససావకసఙ్ఘే పదుట్ఠచిత్తో అక్కోసేయ్య పరిభాసేయ్య, బహుం సో అపుఞ్ఞం పసవేయ్య. యో ఏకం దిట్ఠిసమ్పన్నం పుగ్గలం పదుట్ఠచిత్తో అక్కోసతి పరిభాసతి, అయం తతో బహుతరం అపుఞ్ఞం పసవతి. తం కిస్స హేతు? నాహం, బ్రాహ్మణ ధమ్మిక, ఇతో బహిద్ధా ఏవరూపిం ఖన్తిం [ఏవరూపం ఖన్తం (స్యా॰)] వదామి, యథామం సబ్రహ్మచారీసు. తస్మాతిహ, బ్రాహ్మణ ధమ్మిక , ఏవం సిక్ఖితబ్బం – 'న నో సమసబ్రహ్మచారీసు [న నో ఆమసబ్రహ్మచారీసు (స్యా॰), న నో సబ్రహ్మచారీసు (సీ॰ పీ॰)] చిత్తాని పదుట్ఠాని భవిస్సన్తీ'"తి. ఏవఞ్హి తే, బ్రాహ్మణ ధమ్మిక, సిక్ఖితబ్బన్తి.

"సునేత్తో మూగపక్ఖో చ, అరనేమి చ బ్రాహ్మణో;
కుద్దాలకో అహు సత్థా, హత్థిపాలో చ మాణవో.

"జోతిపాలో చ గోవిన్దో, అహు సత్తపురోహితో;
అహింసకా [అభిసేకా (స్యా॰)] అతీతంసే, ఛ సత్థారో యసస్సినో.

“నిరామగన్ధా కరుణేధిముత్తా [విముత్తా (సీ. స్యా. పీ.)], కామసంయోజనాతిగా [కామసంయోజనాతితా (స్యా.)];
కామరాగం విరాజేత్వా, బ్రహ్మలోకూపగా అహుం [అహు (బహూసు), అహూ (క. సీ.)].

“అహేసుం సావకా తేసం, అనేకాని సతానిపి;
నిరామగన్ధా కరుణేధిముత్తా, కామసంయోజనాతిగా;
కామరాగం విరాజేత్వా, బ్రహ్మలోకూపగా అహుం [అహు (బహూసు), అహూ (క. సీ.)].

“యేతే ఇసీ బాహిరకే, వీతరాగే సమాహితే;
పదుట్ఠమనసఙ్కప్పో, యో నరో పరిభాసతి;
బహుఞ్చ సో పసవతి, అపుఞ్ఞం తాదిసో నరో.

“యో చేకం దిట్ఠిసమ్పన్నం, భిక్ఖుం బుద్ధస్స సావకం;
పదుట్ఠమనసఙ్కప్పో , యో నరో పరిభాసతి;
అయం తతో బహుతరం, అపుఞ్ఞం పసవే నరో.

“న సాధురూపం ఆసీదే, దిట్ఠిట్ఠానప్పహాయినం;
సత్తమో పుగ్గలో ఏసో, అరియసఙ్ఘస్స వుచ్చతి.

“అవీతరాగో కామేసు, యస్స పఞ్చిన్ద్రియా ముదూ;
సద్ధా సతి చ వీరియం, సమథో చ విపస్సనా.

“తాదిసం భిక్ఖుమాసజ్జ, పుబ్బేవ ఉపహఞ్ఞతి;
అత్తానం ఉపహన్త్వాన, పచ్ఛా అఞ్ఞం విహింసతి.

“యో చ రక్ఖతి అత్తానం, రక్ఖితో తస్స బాహిరో;
తస్మా రక్ఖేయ్య అత్తానం, అక్ఖతో పణ్డితో సదా”తి. ద్వాదసమం;

ధమ్మికవగ్గో పఞ్చమో.

తస్సుద్దానం –

నాగమిగసాలా ఇణం, చున్దం ద్వే సన్దిట్ఠికా దువే;
ఖేమఇన్ద్రియ ఆనన్ద, ఖత్తియా అప్పమాదేన ధమ్మికోతి.

పఠమపణ్ణాసకం సమత్తం.

౨. దుతియపణ్ణాసకం

౬. మహావగ్గో

౧. సోణసుత్తం

౫౫. [మహావ॰ ২৪৩ ఆగతం] ఏవం , మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా రాజగహే విహరతి గిజ్ఝకూటే పబ్బతే. తేన ఖో పన సమయేన ఆయస్మా సోణో రాజగహే విహరతి సీతవనస్మిం. అథ ఖో ఆయస్మతో సోణస్స రహోగతస్స పటిసల్లీనస్స ఏవం చేతసో పరివితక్కో ఉదపాది – "యే ఖో కేచి భగవతో సావకా ఆరద్ధవీరియా విహరన్తి, అహం తేసం అఞ్ఞతరో. అథ చ పన మే న అనుపాదాయ ఆసవేహి చిత్తం విముచ్చతి, సంవిజ్జన్తి ఖో పన మే కులే భోగా, సక్కా భోగా చ భుఞ్జితుం పుఞ్ఞాని చ కాతుం. యంనూనాహం సిక్ఖం పచ్చక్ఖాయ హీనాయావత్తిత్వా భోగే చ భుఞ్జేయ్యం పుఞ్ఞాని చ కరేయ్య"న్తి.

అథ ఖో భగవా ఆయస్మతో సోణస్స చేతసా చేతోపరివితక్కమఞ్ఞాయ – సేయ్యథాపి నామ బలవా పురిసో సమ్మిఞ్జితం వా బాహం పసారేయ్య, పసారితం వా బాహం సమ్మిఞ్జేయ్య, ఏవమేవం ఖో – గిజ్ఝకూటే పబ్బతే అన్తరహితో సీతవనే ఆయస్మతో సోణస్స సమ్ముఖే పాతురహోసి. నిసీది భగవా పఞ్ఞత్తే ఆసనే. ఆయస్మాపి ఖో సోణో భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో ఆయస్మన్తం సోణం భగవా ఏతదవోచ –

"నను తే, సోణ, రహోగతస్స పటిసల్లీనస్స ఏవం చేతసో పరివితక్కో ఉదపాది – 'యే ఖో కేచి భగవతో సావకా ఆరద్ధవీరియా విహరన్తి, అహం తేసం అఞ్ఞతరో. అథ చ పన మే న అనుపాదాయ ఆసవేహి చిత్తం విముచ్చతి, సంవిజ్జన్తి ఖో పన మే కులే భోగా, సక్కా భోగా [భోగే (మహావ॰ ২৪৩)] చ భుఞ్జితుం పుఞ్ఞాని చ కాతుం. యంనూనాహం సిక్ఖం పచ్చక్ఖాయ హీనాయావత్తిత్వా భోగే చ భుఞ్జేయ్యం పుఞ్ఞాని చ కరేయ్య'"న్తి? "ఏవం, భన్తే".

"తం కిం మఞ్ఞసి, సోణ, కుసలో త్వం పుబ్బే అగారియభూతో [ఆగారికభూతో (స్యా॰), అగారికభూతో (మహావ॰ ২৪৩)] వీణాయ తన్తిస్సరే"తి? "ఏవం, భన్తే". "తం కిం మఞ్ఞసి, సోణ, యదా తే వీణాయ తన్తియో అచ్చాయతా హోన్తి, అపి ను తే వీణా తస్మిం సమయే సరవతీ వా హోతి కమ్మఞ్ఞా వా"తి? "నో హేతం, భన్తే".

"తం కిం మఞ్ఞసి, సోణ, యదా తే వీణాయ తన్తియో అతిసిథిలా హోన్తి, అపి ను తే వీణా తస్మిం సమయే సరవతీ వా హోతి కమ్మఞ్ఞా వా"తి? "నో హేతం, భన్తే".

"యదా పన తే, సోణ, వీణాయ తన్తియో న అచ్చాయతా హోన్తి నాతిసిథిలా సమే గుణే పతిట్ఠితా, అపి ను తే వీణా తస్మిం సమయే సరవతీ వా హోతి కమ్మఞ్ఞా వా"తి? "ఏవం, భన్తే".

"ఏవమేవం ఖో, సోణ, అచ్చారద్ధవీరియం ఉద్ధచ్చాయ సంవత్తతి, అతిసిథిలవీరియం కోసజ్జాయ సంవత్తతి. తస్మాతిహ త్వం, సోణ, వీరియసమథం అధిట్ఠహం, ఇన్ద్రియానఞ్చ సమతం పటివిజ్ఝ, తత్థ చ నిమిత్తం గణ్హాహీ"తి. "ఏవం, భన్తే"తి ఖో ఆయస్మా సోణో భగవతో పచ్చస్సోసి. అథ ఖో భగవా ఆయస్మన్తం సోణం ఇమినా ఓవాదేన ఓవదిత్వా – సేయ్యథాపి నామ బలవా పురిసో సమిఞ్జితం వా బాహం పసారేయ్య, పసారితం వా బాహం సమిఞ్జేయ్య, ఏవమేవం ఖో – సీతవనే అన్తరహితో గిజ్ఝకూటే పబ్బతే పాతురహోసి.

అథ ఖో ఆయస్మా సోణో అపరేన సమయేన వీరియసమథం అధిట్ఠాసి, ఇన్ద్రియానఞ్చ సమతం పటివిజ్ఝి, తత్థ చ నిమిత్తం అగ్గహేసి. అథ ఖో ఆయస్మా సోణో ఏకో వూపకట్ఠో అప్పమత్తో ఆతాపీ పహితత్తో విహరన్తో నచిరస్సేవ – యస్సత్థాయ కులపుత్తా సమ్మదేవ అగారస్మా అనాగారియం పబ్బజన్తి తదనుత్తరం – బ్రహ్మచరియపరియోసానం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహాసి. "ఖీణా జాతి, వుసితం బ్రహ్మచరియం, కతం కరణీయం, నాపరం ఇత్థత్తాయా"తి అబ్భఞ్ఞాసి. అఞ్ఞతరో చ పనాయస్మా సోణో అరహతం అహోసి.

అథ ఖో ఆయస్మతో సోణస్స అరహత్తప్పత్తస్స ఏతదహోసి – "యంనూనాహం యేన భగవా తేనుపసఙ్కమేయ్యం; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవతో సన్తికే అఞ్ఞం బ్యాకరేయ్య"న్తి. అథ ఖో ఆయస్మా సోణో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా సోణో భగవన్తం ఏతదవోచ –

"యో సో, భన్తే, భిక్ఖు అరహం ఖీణాసవో వుసితవా కతకరణీయో ఓహితభారో అనుప్పత్తసదత్థో పరిక్ఖీణభవసంయోజనో సమ్మదఞ్ఞావిముత్తో, సో ఛ ఠానాని అధిముత్తో హోతి – నేక్ఖమ్మాధిముత్తో హోతి, పవివేకాధిముత్తో హోతి, అబ్యాపజ్జాధిముత్తో [అబ్యాపజ్ఝాధిముత్తో (క.) మహావ. ౨౪౪ పస్సితబ్బం] హోతి, తణ్హాక్ఖయాధిముత్తో హోతి, ఉపాదానక్ఖయాధిముత్తో హోతి, అసమ్మోహాధిముత్తో హోతి.

"సియా ఖో పన, భన్తే, ఇధేకచ్చస్స ఆయస్మతో ఏవమస్స – 'కేవలంసద్ధామత్తకం నూన అయమాయస్మా నిస్సాయ నేక్ఖమ్మాధిముత్తో'తి . న ఖో పనేతం, భన్తే, ఏవం దట్ఠబ్బం. ఖీణాసవో, భన్తే, భిక్ఖు వుసితవా కతకరణీయో కరణీయం అత్తనో అసమనుపస్సన్తో కతస్స వా పటిచయం ఖయా రాగస్స వీతరాగత్తా నేక్ఖమ్మాధిముత్తో హోతి, ఖయా దోసస్స వీతదోసత్తా నేక్ఖమ్మాధిముత్తో హోతి, ఖయా మోహస్స వీతమోహత్తా నేక్ఖమ్మాధిముత్తో హోతి.

"సియా ఖో పన, భన్తే, ఇధేకచ్చస్స ఆయస్మతో ఏవమస్స – 'లాభసక్కారసిలోకం నూన అయమాయస్మా నికామయమానో పవివేకాధిముత్తో'తి. న ఖో పనేతం, భన్తే, ఏవం దట్ఠబ్బం. ఖీణాసవో, భన్తే, భిక్ఖు వుసితవా కతకరణీయో కరణీయం అత్తనో అసమనుపస్సన్తో కతస్స వా పటిచయం ఖయా రాగస్స వీతరాగత్తా పవివేకాధిముత్తో హోతి, ఖయా దోసస్స వీతదోసత్తా పవివేకాధిముత్తో హోతి, ఖయా మోహస్స వీతమోహత్తా పవివేకాధిముత్తో హోతి.

"సియా ఖో పన, భన్తే, ఇధేకచ్చస్స ఆయస్మతో ఏవమస్స – 'సీలబ్బతపరామాసం నూన అయమాయస్మా సారతో పచ్చాగచ్ఛన్తో అబ్యాపజ్జాధిముత్తో'తి. న ఖో పనేతం, భన్తే, ఏవం దట్ఠబ్బం. ఖీణాసవో, భన్తే, భిక్ఖు వుసితవా కతకరణీయో కరణీయం అత్తనో అసమనుపస్సన్తో కతస్స వా పటిచయం ఖయా రాగస్స వీతరాగత్తా అబ్యాపజ్జాధిముత్తో హోతి, ఖయా దోసస్స వీతదోసత్తా అబ్యాపజ్జాధిముత్తో హోతి, ఖయా మోహస్స వీతమోహత్తా అబ్యాపజ్జాధిముత్తో హోతి.

"ఖయా రాగస్స వీతరాగత్తా తణ్హాక్ఖయాధిముత్తో హోతి, ఖయా దోసస్స వీతదోసత్తా తణ్హాక్ఖయాధిముత్తో హోతి, ఖయా మోహస్స వీతమోహత్తా తణ్హాక్ఖయాధిముత్తో హోతి.

"ఖయా రాగస్స వీతరాగత్తా ఉపాదానక్ఖయాధిముత్తో హోతి, ఖయా దోసస్స వీతదోసత్తా ఉపాదానక్ఖయాధిముత్తో హోతి, ఖయా మోహస్స వీతమోహత్తా ఉపాదానక్ఖయాధిముత్తో హోతి.

“ఖయా రాగస్స వీతరాగత్తా అసమ్మోహాధిముత్తో హోతి, ఖయా దోసస్స వీతదోసత్తా అసమ్మోహాధిముత్తో హోతి, ఖయా మోహస్స వీతమోహత్తా అసమ్మోహాధిముత్తో హోతి.

“ఏవం సమ్మా విముత్తచిత్తస్స, భన్తే, భిక్ఖునో భుసా చేపి చక్ఖువిఞ్ఞేయ్యా రూపా చక్ఖుస్స ఆపాథం [ఆపాతం (క.)] ఆగచ్ఛన్తి, నేవస్స చిత్తం పరియాదియన్తి. అమిస్సీకతమేవస్స చిత్తం హోతి ఠితం ఆనేఞ్జప్పత్తం వయఞ్చస్సానుపస్సతి . భుసా చేపి సోతవిఞ్ఞేయ్యా సద్దా…పే॰… ఘానవిఞ్ఞేయ్యా గన్ధా… జివ్హావిఞ్ఞేయ్యా రసా… కాయవిఞ్ఞేయ్యా ఫోట్ఠబ్బా… మనోవిఞ్ఞేయ్యా ధమ్మా మనస్స ఆపాథం ఆగచ్ఛన్తి, నేవస్స చిత్తం పరియాదియన్తి. అమిస్సీకతమేవస్స చిత్తం హోతి ఠితం ఆనేఞ్జప్పత్తం వయఞ్చస్సానుపస్సతి. సేయ్యథాపి, భన్తే, సేలో పబ్బతో అచ్ఛిద్దో అసుసిరో ఏకగ్ఘనో. అథ పురత్థిమాయ చేపి దిసాయ ఆగచ్ఛేయ్య భుసా వాతవుట్ఠి నేవ నం సఙ్కమ్పేయ్య న సమ్పకమ్పేయ్య న సమ్పవేధేయ్య, అథ పచ్ఛిమాయ చేపి దిసాయ ఆగచ్ఛేయ్య భుసా వాతవుట్ఠి…పే॰… అథ ఉత్తరాయ చేపి దిసాయ ఆగచ్ఛేయ్య భుసా వాతవుట్ఠి… అథ దక్ఖిణాయ చేపి దిసాయ ఆగచ్ఛేయ్య భుసా వాతవుట్ఠి నేవ నం సఙ్కమ్పేయ్య న సమ్పకమ్పేయ్య న సమ్పవేధేయ్య; ఏవమేవం ఖో, భన్తే, ఏవం సమ్మావిముత్తచిత్తస్స భిక్ఖునో భుసా చేపి చక్ఖువిఞ్ఞేయ్యా రూపా చక్ఖుస్స ఆపాథం ఆగచ్ఛన్తి, నేవస్స చిత్తం పరియాదియన్తి. అమిస్సీకతమేవస్స చిత్తం హోతి ఠితం ఆనేఞ్జప్పత్తం వయఞ్చస్సానుపస్సతి. భుసా చేపి సోతవిఞ్ఞేయ్యా సద్దా…పే॰… ఘానవిఞ్ఞేయ్యా గన్ధా… జివ్హావిఞ్ఞేయ్యా రసా… కాయవిఞ్ఞేయ్యా ఫోట్ఠబ్బా… మనోవిఞ్ఞేయ్యా ధమ్మా మనస్స ఆపాథం ఆగచ్ఛన్తి, నేవస్స చిత్తం పరియాదియన్తి. అమిస్సీకతమేవస్స చిత్తం హోతి ఠితం ఆనేఞ్జప్పత్తం వయఞ్చస్సానుపస్సతీ”తి.

“నేక్ఖమ్మం అధిముత్తస్స, పవివేకఞ్చ చేతసో;
అబ్యాపజ్ఝాధిముత్తస్స, ఉపాదానక్ఖయస్స చ.

“తణ్హాక్ఖయాధిముత్తస్స , అసమ్మోహఞ్చ చేతసో;
దిస్వా ఆయతనుప్పాదం, సమ్మా చిత్తం విముచ్చతి.

“తస్స సమ్మా విముత్తస్స, సన్తచిత్తస్స భిక్ఖునో;
కతస్స పటిచయో నత్థి, కరణీయం న విజ్జతి.

“సేలో యథా ఏకగ్ఘనో, వాతేన న సమీరతి;
ఏవం రూపా రసా సద్దా, గన్ధా ఫస్సా చ కేవలా.

“ఇట్ఠా ధమ్మా అనిట్ఠా చ, నప్పవేధేన్తి తాదినో;
ఠితం చిత్తం విప్పముత్తం [విముత్తఞ్చ (క.) మహావ॰ ౨౪౪; కథా॰ ౨౬౬], వయఞ్చస్సానుపస్సతీ”తి. పఠమం;

౨. ఫగ్గునసుత్తం

౫౬. తేన ఖో పన సమయేన ఆయస్మా ఫగ్గునో [ఫేగ్గునో (క.), ఫగ్గుణో (సీ. స్యా.)] ఆబాధికో హోతి దుక్ఖితో బాళ్హగిలానో. అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం

నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవన్తం ఏతదవోచ – “ఆయస్మా, భన్తే, ఫగ్గునో ఆబాధికో దుక్ఖితో బాళ్హగిలానో. సాధు, భన్తే , భగవా యేనాయస్మా ఫగ్గునో తేనుపసఙ్కమతు అనుకమ్పం ఉపాదాయా”తి. అధివాసేసి భగవా తుణ్హీభావేన. అథ ఖో భగవా సాయన్హసమయం పటిసల్లానా వుట్ఠితో యేనాయస్మా ఫగ్గునో తేనుపసఙ్కమి. అద్దసా ఖో ఆయస్మా ఫగ్గునో భగవన్తం దూరతోవ ఆగచ్ఛన్తం. దిస్వాన మఞ్చకే సమధోసి [సమఞ్చోపి (సీ. స్యా. పీ.), సం + ధూ + ఈ = సమధోసి]. అథ ఖో భగవా ఆయస్మన్తం ఫగ్గునం ఏతదవోచ – “అలం, ఫగ్గున, మా త్వం మఞ్చకే సమధోసి. సన్తిమాని ఆసనాని పరేహి పఞ్ఞత్తాని, తత్థాహం నిసీదిస్సామీ”తి. నిసీది భగవా పఞ్ఞత్తే ఆసనే. నిసజ్జ ఖో భగవా ఆయస్మన్తం ఫగ్గునం ఏతదవోచ –

“కచ్చి తే, ఫగ్గున, ఖమనీయం కచ్చి యాపనీయం? కచ్చి తే దుక్ఖా వేదనా పటిక్కమన్తి, నో అభిక్కమన్తి; పటిక్కమోసానం పఞ్ఞాయతి, నో అభిక్కమో”తి? “న మే , భన్తే , ఖమనీయం న యాపనీయం. బాళ్హా మే దుక్ఖా వేదనా అభిక్కమన్తి, నో పటిక్కమన్తి; అభిక్కమోసానం పఞ్ఞాయతి, నో పటిక్కమో.

“సేయ్యథాపి, భన్తే, బలవా పురిసో తిణ్హేన సిఖరేన ముద్ధని [ముద్ధానం (సీ. పీ.)] అభిమత్థేయ్య [అభిమట్ఠేయ్య (స్యా.)]; ఏవమేవం ఖో మే, భన్తే, అధిమత్తా వాతా ముద్ధని [హనన్తి (సీ. పీ.), ఓహనన్తి (స్యా.)] ఊహనన్తి. న మే, భన్తే, ఖమనీయం న యాపనీయం. బాళ్హా మే దుక్ఖా వేదనా అభిక్కమన్తి, నో పటిక్కమన్తి; అభిక్కమోసానం పఞ్ఞాయతి, నో పటిక్కమో.

“సేయ్యథాపి, భన్తే, బలవా పురిసో దళ్హేన వరత్తక్ఖణ్డేన సీసవేఠనం దదేయ్య; ఏవమేవం ఖో మే, భన్తే, అధిమత్తా సీసే సీసవేదనా. న మే, భన్తే, ఖమనీయం న యాపనీయం. బాళ్హా మే దుక్ఖా వేదనా అభిక్కమన్తి, నో పటిక్కమన్తి; అభిక్కమోసానం పఞ్ఞాయతి, నో పటిక్కమో.

“సేయ్యథాపి, భన్తే, దక్ఖో గోఘాతకో వా గోఘాతకన్తేవాసీ వా తిణ్హేన గోవికన్తనేన కుచ్ఛిం పరికన్తేయ్య; ఏవమేవం ఖో మే, భన్తే, అధిమత్తా వాతా కుచ్ఛిం పరికన్తన్తి. న మే, భన్తే, ఖమనీయం న యాపనీయం. బాళ్హా మే దుక్ఖా వేదనా అభిక్కమన్తి, నో పటిక్కమన్తి; అభిక్కమోసానం పఞ్ఞాయతి, నో పటిక్కమో.

“సేయ్యథాపి, భన్తే, ద్వే బలవన్తో పురిసా దుబ్బలతరం పురిసం నానాబాహాసు గహేత్వా అఙ్గారకాసుయా సన్తాపేయ్యుం సమ్పరితాపేయ్యుం; ఏవమేవం ఖో మే, భన్తే, అధిమత్తో కాయస్మిం డాహో. న మే, భన్తే, ఖమనీయం న యాపనీయం. బాళ్హా మే దుక్ఖా వేదనా అభిక్కమన్తి, నో పటిక్కమన్తి; అభిక్కమోసానం పఞ్ఞాయతి, నో పటిక్కమో”తి. అథ ఖో భగవా ఆయస్మన్తం ఫగ్గునం ధమ్మియా కథాయ సన్దస్సేత్వా సమాదపేత్వా సముత్తేజేత్వా సమ్పహంసేత్వా ఉట్ఠాయాసనా పక్కామి.

అథ ఖో ఆయస్మా ఫగ్గునో అచిరపక్కన్తస్స భగవతో కాలమకాసి. తమ్హి చస్స సమయే మరణకాలే ఇన్ద్రియాని విప్పసీదింసు. అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవన్తం ఏతదవోచ – “ఆయస్మా, భన్తే, ఫగ్గునో అచిరపక్కన్తస్స భగవతో కాలమకాసి. తమ్హి చస్స సమయే మరణకాలే ఇన్ద్రియాని విప్పసీదింసూ”తి.

“కిం హానన్ద, ఫగ్గునస్స [ఫేగ్గునస్స ఆనన్ద (క.)] భిక్ఖునో ఇన్ద్రియాని న విప్పసీదిస్సన్తి! ఫగ్గునస్స, ఆనన్ద, భిక్ఖునో పఞ్చహి ఓరమ్భాగియేహి సంయోజనేహి చిత్తం అవిముత్తం అహోసి. తస్స తం ధమ్మదేసనం సుత్వా పఞ్చహి ఓరమ్భాగియేహి సంయోజనేహి చిత్తం విముత్తం.

“ఛయిమే, ఆనన్ద, ఆనిసంసా కాలేన ధమ్మస్సవనే [ధమ్మసవణే (సీ.)] కాలేన అత్థుపపరిక్ఖాయ. కతమే ఛ? ఇధానన్ద, భిక్ఖునో పఞ్చహి ఓరమ్భాగియేహి సంయోజనేహి చిత్తం అవిముత్తం హోతి. సో తమ్హి సమయే మరణకాలే లభతి తథాగతం దస్సనాయ. తస్స తథాగతో ధమ్మం దేసేతి ఆదికల్యాణం మజ్ఝేకల్యాణం పరియోసానకల్యాణం సాత్థం సబ్యఞ్జనం, కేవలపరిపుణ్ణం పరిసుద్ధం బ్రహ్మచరియం పకాసేతి. తస్స తం ధమ్మదేసనం సుత్వా పఞ్చహి ఓరమ్భాగియేహి సంయోజనేహి చిత్తం విముచ్చతి. అయం, ఆనన్ద, పఠమో ఆనిసంసో కాలేన ధమ్మస్సవనే.

“పున చపరం, ఆనన్ద, భిక్ఖునో పఞ్చహి ఓరమ్భాగియేహి సంయోజనేహి చిత్తం అవిముత్తం హోతి. సో తమ్హి సమయే మరణకాలే న హేవ ఖో [నో చ ఖో (క.)] లభతి తథాగతం దస్సనాయ, అపి చ ఖో తథాగతసావకం లభతి దస్సనాయ. తస్స తథాగతసావకో ధమ్మం దేసేతి ఆదికల్యాణం మజ్ఝేకల్యాణం పరియోసానకల్యాణం సాత్థం సబ్యఞ్జనం, కేవలపరిపుణ్ణం పరిసుద్ధం బ్రహ్మచరియం పకాసేతి. తస్స తం ధమ్మదేసనం సుత్వా పఞ్చహి ఓరమ్భాగియేహి సంయోజనేహి చిత్తం విముచ్చతి. అయం, ఆనన్ద, దుతియో ఆనిసంసో కాలేన ధమ్మస్సవనే.

“పున చపరం, ఆనన్ద, భిక్ఖునో పఞ్చహి ఓరమ్భాగియేహి సంయోజనేహి చిత్తం అవిముత్తం హోతి. సో తమ్హి సమయే మరణకాలే న హేవ ఖో లభతి తథాగతం దస్సనాయ, నపి తథాగతసావకం లభతి దస్సనాయ; అపి చ ఖో యథాసుతం యథాపరియత్తం ధమ్మం చేతసా అనువితక్కేతి అనువిచారేతి మనసానుపేక్ఖతి. తస్స యథాసుతం యథాపరియత్తం ధమ్మం చేతసా అనువితక్కయతో అనువిచారయతో మనసానుపేక్ఖతో పఞ్చహి ఓరమ్భాగియేహి సంయోజనేహి చిత్తం విముచ్చతి. అయం, ఆనన్ద, తతియో ఆనిసంసో కాలేన అత్థుపపరిక్ఖాయ.

“ఇధానన్ద , భిక్ఖునో పఞ్చహి ఓరమ్భాగియేహి సంయోజనేహి చిత్తం విముత్తం హోతి, అనుత్తరే చ ఖో ఉపధిసఙ్ఖయే చిత్తం అవిముత్తం హోతి. సో తమ్హి సమయే మరణకాలే లభతి తథాగతం దస్సనాయ. తస్స తథాగతో ధమ్మం దేసేతి ఆదికల్యాణం మజ్ఝేకల్యాణం…పే.… బ్రహ్మచరియం పకాసేతి. తస్స తం ధమ్మదేసనం సుత్వా అనుత్తరే ఉపధిసఙ్ఖయే చిత్తం విముచ్చతి. అయం, ఆనన్ద, చతుత్థో ఆనిసంసో కాలేన ధమ్మస్సవనే.

“పున చపరం, ఆనన్ద, భిక్ఖునో పఞ్చహి ఓరమ్భాగియేహి సంయోజనేహి చిత్తం విముత్తం హోతి, అనుత్తరే చ ఖో ఉపధిసఙ్ఖయే చిత్తం అవిముత్తం హోతి. సో తమ్హి సమయే మరణకాలే న హేవ ఖో లభతి తథాగతం దస్సనాయ, అపి చ ఖో తథాగతసావకం లభతి దస్సనాయ. తస్స తథాగతసావకో ధమ్మం దేసేతి ఆదికల్యాణం…పే.… పరిసుద్ధం బ్రహ్మచరియం పకాసేతి. తస్స తం ధమ్మదేసనం సుత్వా అనుత్తరే ఉపధిసఙ్ఖయే చిత్తం విముచ్చతి. అయం, ఆనన్ద, పఞ్చమో ఆనిసంసో కాలేన ధమ్మస్సవనే.

“పున చపరం, ఆనన్ద, భిక్ఖునో పఞ్చహి ఓరమ్భాగియేహి సంయోజనేహి చిత్తం విముత్తం హోతి, అనుత్తరే చ ఖో ఉపధిసఙ్ఖయే చిత్తం అవిముత్తం హోతి. సో తమ్హి సమయే మరణకాలే న హేవ ఖో లభతి తథాగతం దస్సనాయ, నపి

తథాగతసావకం లభతి దస్సనాయ; అపి చ ఖో యథాసుతం యథాపరియత్తం ధమ్మం చేతసా అనువితక్కేతి అనువిచారేతి మనసానుపేక్ఖతి. తస్స యథాసుతం యథాపరియత్తం ధమ్మం చేతసా అనువితక్కయతో అనువిచారయతో మనసానుపేక్ఖతో అనుత్తరే ఉపధిసఙ్ఖయే చిత్తం విముచ్చతి. అయం, ఆనన్ద, ఛట్ఠో ఆనిసంసో కాలేన అత్థుపపరిక్ఖాయ. ఇమే ఖో, ఆనన్ద, ఛ ఆనిసంసా కాలేన ధమ్మస్సవనే కాలేన అత్థుపపరిక్ఖాయా"తి. దుతియం.

౩. ఛళభిజాతిసుత్తం

౫౭. ఏకం సమయం భగవా రాజగహే విహరతి గిజ్ఝకూటే పబ్బతే. అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవన్తం ఏతదవోచ – "పూరణేన, భన్తే, కస్సపేన ఛళభిజాతియో పఞ్ఞత్తా – కణ్హాభిజాతి పఞ్ఞత్తా, నీలాభిజాతి పఞ్ఞత్తా, లోహితాభిజాతి పఞ్ఞత్తా, హలిద్దాభిజాతి పఞ్ఞత్తా, సుక్కాభిజాతి పఞ్ఞత్తా, పరమసుక్కాభిజాతి పఞ్ఞత్తా.

"తత్రిదం , భన్తే, పూరణేన కస్సపేన కణ్హాభిజాతి పఞ్ఞత్తా, ఓరబ్భికా సూకరికా సాకుణికా మాగవికా లుద్దా మచ్ఛఘాతకా చోరా చోరఘాతకా బన్ధనాగారికా యే వా పనఞ్ఞేపి కేచి కురూరకమ్మన్తా.

"తత్రిదం, భన్తే, పూరణేన కస్సపేన నీలాభిజాతి పఞ్ఞత్తా, భిక్ఖూ కణ్టకవుత్తికా యే వా పనఞ్ఞేపి కేచి కమ్మవాదా క్రియవాదా.

"తత్రిదం, భన్తే, పూరణేన కస్సపేన లోహితాభిజాతి పఞ్ఞత్తా, నిగణ్ఠా ఏకసాటకా .

"తత్రిదం, భన్తే, పూరణేన కస్సపేన హలిద్దాభిజాతి పఞ్ఞత్తా, గిహీ ఓదాతవసనా అచేలకసావకా .

"తత్రిదం, భన్తే, పూరణేన కస్సపేన సుక్కాభిజాతి పఞ్ఞత్తా, ఆజీవకా ఆజీవకినియో.

"తత్రిదం, భన్తే, పూరణేన కస్సపేన పరమసుక్కాభిజాతి పఞ్ఞత్తా, నన్దో వచ్ఛో కిసో సంకిచ్చో మక్ఖలి గోసాలో. పూరణేన, భన్తే, కస్సపేన ఇమా ఛళభిజాతియో పఞ్ఞత్తా"తి.

"కిం పనానన్ద, పూరణస్స కస్సపస్స సబ్బో లోకో ఏతదబ్భనుజానాతి ఇమా ఛళభిజాతియో పఞ్ఞాపేతు"న్తి? "నో హేతం, భన్తే". "సేయ్యథాపి, ఆనన్ద, పురిసో దలిద్దో అస్సకో అనాళ్హికో, తస్స అకామకస్స బిలం ఓలగ్గేయ్యుం – 'ఇదం తే, అమ్భో పురిస, మంసఞ్చ ఖాదితబ్బం, మూలఞ్చ అనుప్పదాతబ్బ'న్తి. ఏవమేవం ఖో, ఆనన్ద, పూరణేన కస్సపేన అప్పటిఞ్ఞాయ ఏతేసం సమణబ్రాహ్మణానం ఇమా ఛళభిజాతియో పఞ్ఞత్తా, యథా తం బాలేన అబ్యత్తేన అఖేత్తఞ్ఞునా అకుసలేన.

"అహం ఖో పనానన్ద, ఛళభిజాతియో పఞ్ఞాపేమి. తం సుణాహి, సాధుకం మనసి కరోహి; భాసిస్సామీ"తి. "ఏవం, భన్తే"తి ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవతో పచ్చస్సోసి. భగవా ఏతదవోచ – "కతమా చానన్ద, ఛళభిజాతియో ? ఇధానన్ద, ఏకచ్చో కణ్హాభిజాతియో సమానో కణ్హం ధమ్మం అభిజాయతి. ఇధ పనానన్ద, ఏకచ్చో కణ్హాభిజాతియో సమానో సుక్కం ధమ్మం అభిజాయతి. ఇధ పనానన్ద, ఏకచ్చో కణ్హాభిజాతియో సమానో అకణ్హం అసుక్కం నిబ్బానం అభిజాయతి. ఇధ పనానన్ద,

ఏకచ్చో సుక్కాభిజాతియో సమానో కణ్హం ధమ్మం అభిజాయతి. ఇధ పనానన్ద, ఏకచ్చో సుక్కాభిజాతియో సమానో సుక్కం ధమ్మం అభిజాయతి. ఇధ పనానన్ద, ఏకచ్చో సుక్కాభిజాతియో సమానో అకణ్హం అసుక్కం నిబ్బానం అభిజాయతి.

“కథఞ్చానన్ద, కణ్హాభిజాతియో సమానో కణ్హం ధమ్మం అభిజాయతి? ఇధానన్ద, ఏకచ్చో నీచే కులే పచ్చాజాతో హోతి – చణ్డాలకులే వా నేసాదకులే వా వేనకులే [వేణకులే (సబ్బత్థ)] వా రథకారకులే వా పుక్కుసకులే వా, దలిద్దే అప్పన్నపానభోజనే కసిరవుత్తికే, యత్థ కసిరేన ఘాసచ్ఛాదో లబ్భతి. సో చ హోతి దుబ్బణ్ణో దుద్దసికో ఓకోటిమకో బవ్హాబాధో కాణో వా కుణీ వా ఖఞ్జో వా పక్ఖహతో వా, న లాభీ అన్నస్స పానస్స వత్థస్స యానస్స మాలాగన్ధవిలేపనస్స సేయ్యావసథపదీపేయ్యస్స. సో కాయేన దుచ్చరితం చరతి, వాచాయ దుచ్చరితం చరతి, మనసా దుచ్చరితం చరతి. సో కాయేన దుచ్చరితం చరిత్వా, వాచాయ దుచ్చరితం చరిత్వా, మనసా దుచ్చరితం చరిత్వా కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జతి. ఏవం ఖో, ఆనన్ద, కణ్హాభిజాతియో సమానో కణ్హం ధమ్మం అభిజాయతి.

“కథఞ్చానన్ద, కణ్హాభిజాతియో సమానో సుక్కం ధమ్మం అభిజాయతి? ఇధానన్ద, ఏకచ్చో నీచే కులే పచ్చాజాతో హోతి – చణ్డాలకులే వా…పే.… సేయ్యావసథపదీపేయ్యస్స. సో కాయేన సుచరితం చరతి, వాచాయ సుచరితం చరతి, మనసా సుచరితం చరతి. సో కాయేన సుచరితం చరిత్వా, వాచాయ సుచరితం చరిత్వా, మనసా సుచరితం చరిత్వా కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జతి. ఏవం ఖో, ఆనన్ద, కణ్హాభిజాతియో సమానో సుక్కం ధమ్మం అభిజాయతి.

“కథఞ్చానన్ద, కణ్హాభిజాతియో సమానో అకణ్హం అసుక్కం నిబ్బానం అభిజాయతి? ఇధానన్ద, ఏకచ్చో నీచే కులే పచ్చాజాతో హోతి – చణ్డాలకులే వా…పే.… సో చ హోతి దుబ్బణ్ణో దుద్దసికో ఓకోటిమకో . సో కేసమస్సుం ఓహారేత్వా కాసాయాని వత్థాని అచ్ఛాదేత్వా అగారస్మా అనగారియం పబ్బజతి. సో ఏవం పబ్బజితో సమానో పఞ్చ నీవరణే పహాయ చేతసో ఉపక్కిలేసే పఞ్ఞాయ దుబ్బలీకరణే, చతూసు సతిపట్ఠానేసు సుప్పతిట్ఠితచిత్తో, సత్త బోజ్ఝఙ్గే యథాభూతం భావేత్వా అకణ్హం అసుక్కం నిబ్బానం అభిజాయతి. ఏవం ఖో, ఆనన్ద, కణ్హాభిజాతియో సమానో అకణ్హం అసుక్కం నిబ్బానం అభిజాయతి.

“కథఞ్చానన్ద, సుక్కాభిజాతియో సమానో కణ్హం ధమ్మం అభిజాయతి? ఇధానన్ద, ఏకచ్చో ఉచ్చే కులే పచ్చాజాతో హోతి – ఖత్తియమహాసాలకులే వా బ్రాహ్మణమహాసాలకులే వా గహపతిమహాసాలకులే వా, అడ్ఢే మహద్ధనే మహాభోగే పహూతజాతరూపరజతే పహూతవిత్తూపకరణే పహూతధనధఞ్ఞే. సో చ హోతి అభిరూపో దస్సనీయో పాసాదికో పరమాయ వణ్ణపోక్ఖరతాయ సమన్నాగతో, లాభీ అన్నస్స పానస్స వత్థస్స యానస్స మాలాగన్ధవిలేపనస్స సేయ్యావసథపదీపేయ్యస్స. సో కాయేన దుచ్చరితం చరతి, వాచాయ దుచ్చరితం చరతి, మనసా దుచ్చరితం చరతి. సో కాయేన దుచ్చరితం చరిత్వా, వాచాయ దుచ్చరితం చరిత్వా, మనసా దుచ్చరితం చరిత్వా కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జతి. ఏవం ఖో, ఆనన్ద, సుక్కాభిజాతియో సమానో కణ్హం ధమ్మం అభిజాయతి.

“కథఞ్చానన్ద, సుక్కాభిజాతియో సమానో సుక్కం ధమ్మం అభిజాయతి? ఇధానన్ద, ఏకచ్చో ఉచ్చే కులే పచ్చాజాతో హోతి – ఖత్తియమహాసాలకులే వా…పే.… సేయ్యావసథపదీపేయ్యస్స. సో కాయేన సుచరితం చరతి, వాచాయ సుచరితం చరతి, మనసా సుచరితం చరతి. సో కాయేన సుచరితం చరిత్వా, వాచాయ సుచరితం చరిత్వా, మనసా సుచరితం చరిత్వా

కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జతి. ఏవం ఖో, ఆనన్ద, సుక్కాభిజాతియో సమానో సుక్కం ధమ్మం అభిజాయతి.

“కథఞ్చానన్ద, సుక్కాభిజాతియో సమానో అకణ్హం అసుక్కం నిబ్బానం అభిజాయతి? ఇధానన్ద , ఏకచ్చో ఉచ్చే కులే పచ్చాజాతో హోతి – ఖత్తియమహాసాలకులే వా బ్రాహ్మణమహాసాలకులే వా గహపతిమహాసాలకులే వా, అడ్ఢే మహద్ధనే మహాభోగే పహూతజాతరూపరజతే పహూతవిత్తూపకరణే పహూతధనధఞ్ఞే. సో చ హోతి అభిరూపో దస్సనీయో పాసాదికో పరమాయ వణ్ణపోక్ఖరతాయ సమన్నాగతో, లాభీ అన్నస్స పానస్స వత్థస్స యానస్స మాలాగన్ధవిలేపనస్స సేయ్యావసథపదీపేయ్యస్స . సో కేసమస్సుం ఓహారేత్వా కాసాయాని వత్థాని అచ్ఛాదేత్వా అగారస్మా అనగారియం పబ్బజతి. సో ఏవం పబ్బజితో సమానో పఞ్చ నీవరణే పహాయ చేతసో ఉపక్కిలేసే పఞ్ఞాయ దుబ్బలీకరణే, చతూసు సతిపట్ఠానేసు సుప్పతిట్ఠితచిత్తో, సత్త బోజ్ఝఙ్గే యథాభూతం భావేత్వా అకణ్హం అసుక్కం నిబ్బానం అభిజాయతి. ఏవం ఖో, ఆనన్ద, సుక్కాభిజాతియో సమానో అకణ్హం అసుక్కం నిబ్బానం అభిజాయతి. ఇమా ఖో, ఆనన్ద, ఛళభిజాతియో”తి. తతియం.

౪. ఆసవసుత్తం

౫౮. “ఛహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు ఆహునేయ్యో హోతి పాహునేయ్యో దక్ఖిణేయ్యో అఞ్జలికరణీయో అనుత్తరం పుఞ్ఞక్ఖేత్తం లోకస్స.

కతమేహి ఛహి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో యే ఆసవా సంవరా పహాతబ్బా తే సంవరేన పహీనా హోన్తి, యే ఆసవా పటిసేవనా పహాతబ్బా తే పటిసేవనాయ పహీనా హోన్తి, యే ఆసవా అధివాసనా పహాతబ్బా తే అధివాసనాయ పహీనా హోన్తి, యే ఆసవా పరివజ్జనా పహాతబ్బా తే పరివజ్జనాయ పహీనా హోన్తి, యే ఆసవా వినోదనా పహాతబ్బా తే వినోదనాయ పహీనా హోన్తి, యే ఆసవా భావనా పహాతబ్బా తే భావనాయ పహీనా హోన్తి.

“కతమే చ, భిక్ఖవే, ఆసవా సంవరా పహాతబ్బా యే సంవరేన పహీనా హోన్తి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పటిసఙ్ఖా యోనిసో చక్ఖున్ద్రియసంవరసంవుతో విహరతి. యం హిస్స, భిక్ఖవే, చక్ఖున్ద్రియసంవరం అసంవుతస్స విహరతో ఉప్పజ్జేయ్యుం ఆసవా విఘాతపరిళాహా, చక్ఖున్ద్రియసంవరం సంవుతస్స విహరతో ఏవంస తే ఆసవా విఘాతపరిళాహా న హోన్తి. పటిసఙ్ఖా యోనిసో సోతిన్ద్రియ...పే.... ఘానిన్ద్రియ... జివ్హిన్ద్రియ... కాయిన్ద్రియ... మనిన్ద్రియసంవరసంవుతో విహరతి. యం హిస్స, భిక్ఖవే, మనిన్ద్రియసంవరం అసంవుతస్స విహరతో ఉప్పజ్జేయ్యుం ఆసవా విఘాతపరిళాహా, మనిన్ద్రియసంవరం సంవుతస్స విహరతో ఏవంస తే ఆసవా విఘాతపరిళాహా న హోన్తి. ఇమే వుచ్చన్తి, భిక్ఖవే, ఆసవా సంవరా పహాతబ్బా యే సంవరేన పహీనా హోన్తి.

“కతమే చ, భిక్ఖవే, ఆసవా పటిసేవనా పహాతబ్బా యే పటిసేవనాయ పహీనా హోన్తి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పటిసఙ్ఖా యోనిసో చీవరం పటిసేవతి – ‘యావదేవ సీతస్స పటిఘాతాయ , ఉణ్హస్స పటిఘాతాయ, డంసమకసవాతాతపసరీసపసమ్ఫస్సానం [డంస... సిరింసపసమ్ఫస్సానం (సీ. స్యా. కం. పీ) మ. ని. ౧.౨౩] పటిఘాతాయ, యావదేవ హిరికోపీనపటిచ్ఛాదనత్థం’. పటిసఙ్ఖా యోనిసో పిణ్డపాతం పటిసేవతి – ‘నేవ దవాయ న

మదాయ న మణ్డనాయ న విభూసనాయ, యావదేవ ఇమస్స కాయస్స ఠితియా యాపనాయ, విహింసూపరతియా బ్రహ్మచరియానుగ్గహాయ, ఇతి పురాణఞ్చ వేదనం పటిహఙ్ఖామి, నవఞ్చ వేదనం న ఉప్పాదేస్సామి, యాత్రా చ మే భవిస్సతి అనవజ్జతా చ ఫాసువిహారో చ' [ఫాసువిహారో చాతి (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)]. పటిసఙ్ఖా యోనిసో సేనాసనం పటిసేవతి – 'యావదేవ సీతస్స పటిఘాతాయ, ఉణ్హస్స పటిఘాతాయ, డంసమకసవాతాతపసరీసపసమ్ఫస్సానం పటిఘాతాయ, యావదేవ ఉతుపరిస్సయవినోదనపటిసల్లానారామత్థం'. పటిసఙ్ఖా యోనిసో గిలానప్పచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారం పటిసేవతి – 'యావదేవ ఉప్పన్నానం వేయ్యాబాధికానం వేదనానం పటిఘాతాయ, అబ్యాబజ్ఝపరమతాయా'తి. యం హిస్స, భిక్ఖవే, అప్పటిసేవతో ఉప్పజ్జేయ్యుం ఆసవా విఘాతపరిళాహా, పటిసేవతో ఏవంస తే ఆసవా విఘాతపరిళాహా న హోన్తి. ఇమే వుచ్చన్తి, భిక్ఖవే, ఆసవా పటిసేవనా పహాతబ్బా యే పటిసేవనాయ పహీనా హోన్తి.

"కతమే చ, భిక్ఖవే, ఆసవా అధివాసనా పహాతబ్బా యే అధివాసనాయ పహీనా హోన్తి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పటిసఙ్ఖా యోనిసో ఖమో హోతి సీతస్స ఉణ్హస్స, జిఘచ్ఛాయ, పిపాసాయ, డంసమకసవాతాతపసరీసపసమ్ఫస్సానం, దురుత్తానం దురాగతానం వచనపథానం, ఉప్పన్నానం సారీరికానం వేదనానం దుక్ఖానం తిబ్బానం ఖరానం కటుకానం అసాతానం అమనాపానం పాణహరానం అధివాసకజాతికో హోతి. యం హిస్స, భిక్ఖవే , అనధివాసతో ఉప్పజ్జేయ్యుం ఆసవా విఘాతపరిళాహా, అధివాసతో ఏవంస తే ఆసవా విఘాతపరిళాహా న హోన్తి. ఇమే వుచ్చన్తి, భిక్ఖవే, ఆసవా అధివాసనా పహాతబ్బా యే అధివాసనాయ పహీనా హోన్తి.

"కతమే చ, భిక్ఖవే, ఆసవా పరివజ్జనా పహాతబ్బా యే పరివజ్జనాయ పహీనా హోన్తి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పటిసఙ్ఖా యోనిసో చణ్డం హత్థిం పరివజ్జేతి, చణ్డం అస్సం పరివజ్జేతి, చణ్డం గోణం పరివజ్జేతి, చణ్డం కుక్కురం పరివజ్జేతి, అహిం ఖాణుం కణ్టకట్ఠానం సోబ్భం పపాతం చన్దనికం ఓళిగల్లం, యథారూపే అనాసనే నిసిన్నం, యథారూపే అగోచరే చరన్తం, యథారూపే పాపకే మిత్తే భజన్తం విఞ్ఞూ సబ్రహ్మచారీ పాపకేసు ఠానేసు ఓకప్పేయ్యుం, సో తఞ్చ అనాసనం తఞ్చ అగోచరం తే చ పాపకే మిత్తే పటిసఙ్ఖా యోనిసో పరివజ్జేతి. యం హిస్స, భిక్ఖవే, అపరివజ్జయతో ఉప్పజ్జేయ్యుం ఆసవా విఘాతపరిళాహా, పరివజ్జయతో ఏవంస తే ఆసవా విఘాతపరిళాహా న హోన్తి. ఇమే వుచ్చన్తి, భిక్ఖవే, ఆసవా పరివజ్జనా పహాతబ్బా యే పరివజ్జనాయ పహీనా హోన్తి.

"కతమే చ, భిక్ఖవే, ఆసవా వినోదనా పహాతబ్బా యే వినోదనాయ పహీనా హోన్తి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పటిసఙ్ఖా యోనిసో ఉప్పన్నం కామవితక్కం నాధివాసేతి పజహతి వినోదేతి బ్యన్తీకరోతి అనభావం గమేతి, పటిసఙ్ఖా యోనిసో ఉప్పన్నం బ్యాపాదవితక్కం...పే॰... ఉప్పన్నం విహింసావితక్కం... ఉప్పన్నుప్పన్నే పాపకే అకుసలే ధమ్మే నాధివాసేతి పజహతి వినోదేతి బ్యన్తీకరోతి అనభావం గమేతి. యం హిస్స, భిక్ఖవే, అవినోదయతో ఉప్పజ్జేయ్యుం ఆసవా విఘాతపరిళాహా , వినోదయతో ఏవంస తే ఆసవా విఘాతపరిళాహా న హోన్తి. ఇమే వుచ్చన్తి, భిక్ఖవే, ఆసవా వినోదనా పహాతబ్బా యే వినోదనాయ పహీనా హోన్తి.

"కతమే చ, భిక్ఖవే, ఆసవా భావనా పహాతబ్బా యే భావనాయ పహీనా హోన్తి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పటిసఙ్ఖా యోనిసో సతిసమ్బోజ్ఝఙ్గం భావేతి వివేకనిస్సితం విరాగనిస్సితం నిరోధనిస్సితం వోస్సగ్గపరిణామిం, పటిసఙ్ఖా యోనిసో ధమ్మవిచయసమ్బోజ్ఝఙ్గం భావేతి...పే॰... వీరియసమ్బోజ్ఝఙ్గం భావేతి... పీతిసమ్బోజ్ఝఙ్గం భావేతి... పస్సద్ధిసమ్బోజ్ఝఙ్గం

భావేతి... సమాధిసమ్బోజ్ఝఙ్గం భావేతి... ఉపేక్ఖాసమ్బోజ్ఝఙ్గం భావేతి వివేకనిస్సితం విరాగనిస్సితం నిరోధనిస్సితం వోస్సగ్గపరిణామిం. యం హిస్స, భిక్ఖవే, అభావయతో ఉప్పజ్జేయ్యుం ఆసవా విఘాతపరిళాహా, భావయతో ఏవంస తే ఆసవా విఘాతపరిళాహా న హోన్తి. ఇమే వుచ్చన్తి, భిక్ఖవే, ఆసవా భావనా పహాతబ్బా యే భావనాయ పహీనా హోన్తి.

"ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, ఛహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు ఆహునేయ్యో హోతి పాహునేయ్యో దక్ఖిణేయ్యో అఞ్జలికరణీయో అనుత్తరం పుఞ్ఞక్ఖేత్తం లోకస్సా"తి. చతుత్థం.

౫. దారుకమ్మికసుత్తం

౫౯. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా నాతికే విహరతి గిఞ్జకావసథే. అథ ఖో దారుకమ్మికో గహపతి యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నం ఖో దారుకమ్మికం గహపతిం భగవా ఏతదవోచ – "అపి ను తే, గహపతి, కులే దానం దీయతీ"తి? "దీయతి మే, భన్తే, కులే దానం. తఞ్చ ఖో యే తే భిక్ఖూ ఆరఞ్ఞికా పిణ్డపాతికా పంసుకూలికా అరహన్తో వా అరహత్తమగ్గం వా సమాపన్నా, తథారూపేసు మే, భన్తే, భిక్ఖూసు దానం దీయతీ"తి.

"దుజ్జానం ఖో ఏతం, గహపతి, తయా గిహినా కామభోగినా పుత్తసమ్బాధసయనం అజ్ఝావసన్తేన, కాసికచన్దనం పచ్చనుభోన్తేన, మాలాగన్ధవిలేపనం ధారయన్తేన, జాతరూపరజతం సాదియన్తేన ఇమే వా అరహన్తో ఇమే వా అరహత్తమగ్గం సమాపన్నాతి.

"ఆరఞ్ఞికో చేపి, గహపతి, భిక్ఖు హోతి ఉద్ధతో ఉన్నళో చపలో ముఖరో వికిణ్ణవాచో ముట్ఠస్సతి అసమ్పజానో అసమాహితో విబ్భన్తచిత్తో పాకతిన్ద్రియో. ఏవం సో తేనఙ్గేన గారయ్హో. ఆరఞ్ఞికో చేపి, గహపతి, భిక్ఖు హోతి అనుద్ధతో అనున్నళో అచపలో అముఖరో అవికిణ్ణవాచో ఉపట్ఠితస్సతి సమ్పజానో సమాహితో ఏకగ్గచిత్తో సంవుతిన్ద్రియో. ఏవం సో తేనఙ్గేన పాసంసో.

"గామన్తవిహారీ చేపి, గహపతి, భిక్ఖు హోతి ఉద్ధతో...పే.... ఏవం సో తేనఙ్గేన గారయ్హో. గామన్తవిహారీ చేపి, గహపతి, భిక్ఖు హోతి అనుద్ధతో...పే.... ఏవం సో తేనఙ్గేన పాసంసో.

"పిణ్డపాతికో చేపి, గహపతి, భిక్ఖు హోతి ఉద్ధతో...పే.... ఏవం సో తేనఙ్గేన గారయ్హో. పిణ్డపాతికో చేపి, గహపతి, భిక్ఖు హోతి అనుద్ధతో...పే.... ఏవం సో తేనఙ్గేన పాసంసో.

"నేమన్తనికో చేపి, గహపతి, భిక్ఖు హోతి ఉద్ధతో...పే.... ఏవం సో తేనఙ్గేన గారయ్హో. నేమన్తనికో చేపి, గహపతి, భిక్ఖు హోతి అనుద్ధతో...పే.... ఏవం సో తేనఙ్గేన పాసంసో.

"పంసుకూలికో చేపి, గహపతి, భిక్ఖు హోతి ఉద్ధతో...పే.... ఏవం సో తేనఙ్గేన గారయ్హో . పంసుకూలికో చేపి, గహపతి, భిక్ఖు హోతి అనుద్ధతో...పే.... ఏవం సో తేనఙ్గేన పాసంసో.

“గహపతిచీవరధరో చేపి, గహపతి, భిక్ఖు హోతి ఉద్ధతో ఉన్నళో చపలో ముఖరో వికిణ్ణవాచో ముట్ఠస్సతి అసమ్పజానో అసమాహితో విబ్భన్తచిత్తో పాకతిన్ద్రియో. ఏవం సో తేనఙ్గేన గారయ్హో. గహపతిచీవరధరో చేపి, గహపతి, భిక్ఖు హోతి అనుద్ధతో అనున్నళో అచపలో అముఖరో అవికిణ్ణవాచో ఉపట్ఠితస్సతి సమ్పజానో సమాహితో ఏకగ్గచిత్తో సంవుతిన్ద్రియో. ఏవం సో తేనఙ్గేన పాసంసో.

“ఇఙ్ఘ త్వం, గహపతి, సఙ్ఘే దానం [దానాని (క.)] దేహి. సఙ్ఘే తే దానం దదతో చిత్తం పసీదిస్సతి. సో త్వం పసన్నచిత్తో కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతిం సగ్గం లోకం ఉపపజ్జిస్ససీ”తి. “ఏసాహం, భన్తే, అజ్జతగ్గే సఙ్ఘే దానం దస్సామీ”తి. పఞ్చమం.

౬. హత్థిసారిపుత్తసుత్తం

౬౦. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా బారాణసియం విహరతి ఇసిపతనే మిగదాయే. తేన ఖో పన సమయేన సమ్బహులా థేరా భిక్ఖూ పచ్ఛాభత్తం పిణ్డపాతపటిక్కన్తా మణ్డలమాళే సన్నిసిన్నా సన్నిపతితా అభిధమ్మకథం కథేన్తి. తత్ర సుదం ఆయస్మా చిత్తో హత్థిసారిపుత్తో థేరానం భిక్ఖూనం అభిధమ్మకథం కథేన్తానం అన్తరన్తరా కథం ఓపాతేతి. అథ ఖో ఆయస్మా మహాకోట్ఠికో ఆయస్మన్తం చిత్తం హత్థిసారిపుత్తం ఏతదవోచ – “మాయస్మా చిత్తో హత్థిసారిపుత్తో థేరానం భిక్ఖూనం అభిధమ్మకథం కథేన్తానం అన్తరన్తరా కథం ఓపాతేసి, యావ కథాపరియోసానం ఆయస్మా చిత్తో ఆగమేతూ”తి. ఏవం వుత్తే ఆయస్మతో చిత్తస్స హత్థిసారిపుత్తస్స సహాయకా భిక్ఖూ ఆయస్మన్తం మహాకోట్ఠికం ఏతదవోచుం – “మాయస్మా మహాకోట్ఠికో ఆయస్మన్తం చిత్తం హత్థిసారిపుత్తం అపసాదేసి, పణ్డితో ఆయస్మా చిత్తో హత్థిసారిపుత్తో. పహోతి చాయస్మా చిత్తో హత్థిసారిపుత్తో థేరానం భిక్ఖూనం అభిధమ్మకథం కథేతు”న్తి.

“దుజ్జానం ఖో ఏతం, ఆవుసో, పరస్స చేతోపరియాయం అజానన్తేహి. ఇధావుసో, ఏకచ్చో పుగ్గలో తావదేవ సోరతసోరతో హోతి, నివాతనివాతో హోతి, ఉపసన్తుపసన్తో హోతి, యావ సత్థారం ఉపనిస్సాయ విహరతి అఞ్ఞతరం వా గరుట్ఠానియం సబ్రహ్మచారిం. యతో చ ఖో సో వపకస్సతేవ సత్థారా, వపకస్సతి గరుట్ఠానియేహి సబ్రహ్మచారీహి, సో సంసట్ఠో విహరతి భిక్ఖూహి భిక్ఖునీహి ఉపాసకేహి ఉపాసికాహి రఞ్ఞా రాజమహామత్తేహి తిత్థియేహి తిత్థియసావకేహి. తస్స సంసట్ఠస్స విస్సట్ఠస్స పాకతస్స భస్సమనుయుత్తస్స విహరతో రాగో చిత్తం అనుద్ధంసేతి. సో రాగానుద్ధంసితేన చిత్తేన సిక్ఖం పచ్చక్ఖాయ హీనాయావత్తతి.

“సేయ్యథాపి, ఆవుసో, గోణో కిట్ఠాదో దామేన వా బద్ధో [ఆరామే వా బన్ధో (క.)] వజే వా ఓరుద్ధో. యో ను ఖో, ఆవుసో, ఏవం వదేయ్య – ‘న దానాయం గోణో కిట్ఠాదో పునదేవ కిట్ఠం ఓతరిస్సతీ’తి, సమ్మా ను ఖో సో, ఆవుసో, వదమానో వదేయ్యా”తి? “నో హిదం, ఆవుసో”. “ఠానఞ్హేతం, ఆవుసో, విజ్జతి, యం సో గోణో కిట్ఠాదో దామం వా ఛేత్వా వజం వా భిన్దిత్వా, అథ పునదేవ కిట్ఠం ఓతరేయ్యాతి. ఏవమేవం ఖో, ఆవుసో, ఇధేకచ్చో పుగ్గలో తావదేవ సోరతసోరతో హోతి, నివాతనివాతో హోతి, ఉపసన్తుపసన్తో హోతి యావ సత్థారం ఉపనిస్సాయ విహరతి అఞ్ఞతరం వా గరుట్ఠానియం సబ్రహ్మచారిం. యతో చ ఖో సో వపకస్సతేవ సత్థారా, వపకస్సతి గరుట్ఠానియేహి సబ్రహ్మచారీహి, సో సంసట్ఠో విహరతి భిక్ఖూహి భిక్ఖునీహి ఉపాసకేహి ఉపాసికాహి రఞ్ఞా రాజమహామత్తేహి తిత్థియేహి తిత్థియసావకేహి. తస్స సంసట్ఠస్స

విస్సత్థస్స పాకతస్స భస్సమనుయుత్తస్స విహరతో రాగో చిత్తం అనుద్ధంసేతి . సో రాగానుద్ధంసితేన చిత్తేన సిక్ఖం పచ్చక్ఖాయ హీనాయావత్తతి.

“ఇధ పనావుసో, ఏకచ్చో పుగ్గలో వివిచ్చేవ కామేహి...పే.... పఠమం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. సో ‘లాభిమ్హి పఠమస్స ఝానస్సా’తి సంసట్ఠో విహరతి భిక్ఖూహి...పే.... సిక్ఖం పచ్చక్ఖాయ హీనాయావత్తతి. సేయ్యథాపి, ఆవుసో, చాతుమహాపథే థుల్లఫుసితకో దేవో వస్సన్తో [థుల్లఫుసితకే దేవే వస్సన్తే (క.)] రజం అన్తరధాపేయ్య, చిక్ఖల్లం పాతుకరేయ్య. యో ను ఖో, ఆవుసో, ఏవం వదేయ్య – ‘న దాని అముస్మిం [అముకస్మిం (క.)] చాతుమహాపథే పునదేవ రజో పాతుభవిస్సతీ’తి, సమ్మా ను ఖో సో, ఆవుసో, వదమానో వదేయ్యా”తి? “నో హిదం, ఆవుసో”. “ఠానఞ్హేతం, ఆవుసో, విజ్జతి, యం అముస్మిం చాతుమహాపథే మనుస్సా వా అతిక్కమేయ్యుం, గోపసూ వా అతిక్కమేయ్యుం, వాతాతపో వా స్నేహగతం పరియాదియేయ్య, అథ పునదేవ రజో పాతుభవేయ్యాతి. ఏవమేవం ఖో, ఆవుసో, ఇధేకచ్చో పుగ్గలో వివిచ్చేవ కామేహి... పే.... పఠమం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. సో ‘లాభిమ్హి పఠమస్స ఝానస్సా’తి సంసట్ఠో విహరతి భిక్ఖూహి...పే.... సిక్ఖం పచ్చక్ఖాయ హీనాయావత్తతి.

“ఇధ పనావుసో, ఏకచ్చో పుగ్గలో వితక్కవిచారానం వూపసమా...పే.... దుతియం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. సో ‘లాభిమ్హి దుతియస్స ఝానస్సా’తి సంసట్ఠో విహరతి భిక్ఖూహి...పే.... సిక్ఖం పచ్చక్ఖాయ హీనాయావత్తతి. సేయ్యథాపి , ఆవుసో, గామస్స వా నిగమస్స వా అవిదూరే మహన్తం తళాకం. తత్థ థుల్లఫుసితకో దేవో వుట్ఠో సిప్పిసమ్బుకమ్పి సక్ఖరకఠలమ్పి అన్తరధాపేయ్య. యో ను ఖో, ఆవుసో, ఏవం వదేయ్య – ‘న దాని అముస్మిం తళాకే పునదేవ సిప్పిసమ్బుకా వా సక్ఖరకఠలా వా పాతుభవిస్సన్తీ’తి, సమ్మా ను ఖో సో, ఆవుసో, వదమానో వదేయ్యా”తి? “నో హిదం, ఆవుసో”. “ఠానఞ్హేతం, ఆవుసో, విజ్జతి, యం అముస్మిం తళాకే మనుస్సా వా పివేయ్యుం, గోపసూ వా పివేయ్యుం, వాతాతపో వా స్నేహగతం పరియాదియేయ్య, అథ పునదేవ సిప్పిసమ్బుకాపి సక్ఖరకఠలాపి పాతుభవేయ్యున్తి. ఏవమేవం ఖో, ఆవుసో, ఇధేకచ్చో పుగ్గలో వితక్కవిచారానం వూపసమా...పే.... దుతియం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. సో ‘లాభిమ్హి దుతియస్స ఝానస్సా’తి సంసట్ఠో విహరతి భిక్ఖూహి...పే.... సిక్ఖం పచ్చక్ఖాయ హీనాయావత్తతి.

“ఇధ పనావుసో, ఏకచ్చో పుగ్గలో పీతియా చ విరాగా...పే.... తతియం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. సో ‘లాభిమ్హి తతియస్స ఝానస్సా’తి సంసట్ఠో విహరతి భిక్ఖూహి...పే.... సిక్ఖం పచ్చక్ఖాయ హీనాయావత్తతి. సేయ్యథాపి, ఆవుసో, పురిసం పణీతభోజనం భుత్తావిం ఆభిదోసికం భోజనం నచ్ఛాదేయ్య. యో ను ఖో, ఆవుసో, ఏవం వదేయ్య – ‘న దాని అముం పురిసం పునదేవ భోజనం ఛాదేస్సతీ’తి, సమ్మా ను ఖో సో, ఆవుసో, వదమానో వదేయ్యా”తి? “నో హిదం, ఆవుసో”. “ఠానఞ్హేతం, ఆవుసో, విజ్జతి, అముం పురిసం పణీతభోజనం భుత్తావిం యావస్స సా ఓజా కాయే ఠస్సతి తావ న అఞ్ఞం భోజనం ఛాదేస్సతి. యతో చ ఖ్వస్స సా ఓజా అన్తరధాయిస్సతి, అథ పునదేవ తం భోజనం ఛాదేయ్యాతి. ఏవమేవం ఖో, ఆవుసో, ఇధేకచ్చో పుగ్గలో పీతియా చ విరాగా...పే.... తతియం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. సో ‘లాభిమ్హి తతియస్స ఝానస్సా’తి సంసట్ఠో విహరతి భిక్ఖూహి...పే.... సిక్ఖం పచ్చక్ఖాయ హీనాయావత్తతి.

“ఇధ , పనావుసో, ఏకచ్చో పుగ్గలో సుఖస్స చ పహానా దుక్ఖస్స చ పహానా…పే॰… చతుత్థం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. సో ‘లాభిమ్హి చతుత్థస్స ఝానస్సా’తి సంసట్ఠో విహరతి భిక్ఖూహి…పే॰… సిక్ఖం పచ్చక్ఖాయ హీనాయావత్తతి. సేయ్యథాపి, ఆవుసో, పబ్బతసఙ్ఖేపే ఉదకరహదో నివాతో విగతఊమికో. యో ను ఖో, ఆవుసో, ఏవం వదేయ్య – ‘న దాని అముస్మిం ఉదకరహదే పునదేవ ఊమి పాతుభవిస్సతీ’తి, సమ్మా ను ఖో సో, ఆవుసో, వదమానో వదేయ్యా”తి? “నో హిదం, ఆవుసో”. “ఠానఞ్హేతం, ఆవుసో, విజ్జతి, యా పురత్థిమాయ దిసాయ ఆగచ్ఛేయ్య భుసా వాతవుట్ఠి. సా తస్మిం ఉదకరహదే ఊమిం జనేయ్య. యా పచ్ఛిమాయ దిసాయ ఆగచ్ఛేయ్య…పే॰… యా ఉత్తరాయ దిసాయ ఆగచ్ఛేయ్య… యా దక్ఖిణాయ దిసాయ ఆగచ్ఛేయ్య భుసా వాతవుట్ఠి. సా తస్మిం ఉదకరహదే ఊమిం జనేయ్యాతి. ఏవమేవం ఖో, ఆవుసో, ఇధేకచ్చో పుగ్గలో సుఖస్స చ పహానా దుక్ఖస్స చ పహానా…పే॰… చతుత్థం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. సో ‘లాభిమ్హి చతుత్థస్స ఝానస్సా’తి సంసట్ఠో విహరతి భిక్ఖూహి…పే॰… సిక్ఖం పచ్చక్ఖాయ హీనాయావత్తతి.

“ఇధ, పనావుసో, ఏకచ్చో పుగ్గలో సబ్బనిమిత్తానం అమనసికారా అనిమిత్తం చేతోసమాధిం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. సో ‘లాభిమ్హి అనిమిత్తస్స చేతోసమాధిస్సా’తి సంసట్ఠో విహరతి భిక్ఖూహి భిక్ఖునీహి ఉపాసకేహి ఉపాసికాహి రఞ్ఞా రాజమహామత్తేహి తిత్థియేహి తిత్థియసావకేహి . తస్స సంసట్ఠస్స విస్సట్ఠస్స పాకతస్స భస్సమనుయుత్తస్స విహరతో రాగో చిత్తం అనుద్ధంసేతి. సో రాగానుద్ధంసితేన చిత్తేన సిక్ఖం పచ్చక్ఖాయ హీనాయావత్తతి. సేయ్యథాపి, ఆవుసో, రాజా వా రాజమహామత్తో వా చతురఙ్గినియా సేనాయ అద్ధానమగ్గప్పటిపన్నో అఞ్ఞతరస్మిం వనసణ్డే ఏకరత్తిం వాసం ఉపగచ్ఛేయ్య. తత్ర [తత్థ (సీ. పీ.)] హత్థిసద్దేన అస్ససద్దేన రథసద్దేన పత్తిసద్దేన భేరిపణవసఙ్ఖతిణవనిన్నాదసద్దేన చీరికసద్దో [చిరిళికాసద్దో (సీ. స్యా. కం. పీ.)] అన్తరధాయేయ్య [అన్తరధాపేయ్య (స్యా. పీ. క.)]. యో ను ఖో, ఆవుసో, ఏవం వదేయ్య – ‘న దాని అముస్మిం వనసణ్డే పునదేవ చీరికసద్దో పాతుభవిస్సతీ’తి, సమ్మా ను ఖో సో , ఆవుసో, వదమానో వదేయ్యా”తి? “నో హిదం, ఆవుసో”. “ఠానఞ్హేతం, ఆవుసో, విజ్జతి, యం సో రాజా వా రాజమహామత్తో వా తమ్హా వనసణ్డా పక్కమేయ్య, అథ పునదేవ చీరికసద్దో పాతుభవేయ్యాతి. ఏవమేవం ఖో, ఆవుసో, ఇధేకచ్చో పుగ్గలో సబ్బనిమిత్తానం అమనసికారా అనిమిత్తం చేతోసమాధిం ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. సో ‘లాభిమ్హి అనిమిత్తస్స చేతోసమాధిస్సా’తి సంసట్ఠో విహరతి భిక్ఖూహి భిక్ఖునీహి ఉపాసకేహి ఉపాసికాహి రఞ్ఞా రాజమహామత్తేహి తిత్థియేహి తిత్థియసావకేహి. తస్స సంసట్ఠస్స విస్సట్ఠస్స పాకతస్స భస్సమనుయుత్తస్స విహరతో రాగో చిత్తం అనుద్ధంసేతి. సో రాగానుద్ధంసితేన చిత్తేన సిక్ఖం పచ్చక్ఖాయ హీనాయావత్తతీ”తి.

అథ ఖో ఆయస్మా చిత్తో హత్థిసారిపుత్తో అపరేన సమయేన సిక్ఖం పచ్చక్ఖాయ హీనాయావత్తతి. అథ ఖో చిత్తస్స హత్థిసారిపుత్తస్స సహాయకా భిక్ఖూ యేనాయస్మా మహాకోట్ఠికో తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మన్తం మహాకోట్ఠికం ఏతదవోచుం – “కిం ను ఖో ఆయస్మతా మహాకోట్ఠికేన చిత్తో హత్థిసారిపుత్తో చేతసా చేతో పరిచ్చ విదితో – ‘ఇమాసఞ్చ ఇమాసఞ్చ విహారసమాపత్తీనం చిత్తో హత్థిసారిపుత్తో లాభీ, అథ చ పన సిక్ఖం పచ్చక్ఖాయ హీనాయావత్తిస్సతీ’తి; ఉదాహు దేవతా ఏతమత్థం ఆరోచేసుం – ‘చిత్తో, భన్తే, హత్థిసారిపుత్తో ఇమాసఞ్చ ఇమాసఞ్చ విహారసమాపత్తీనం లాభీ, అథ చ పన సిక్ఖం పచ్చక్ఖాయ హీనాయావత్తిస్సతీ’”తి? “చేతసా చేతో పరిచ్చ విదితో మే, ఆవుసో – ‘చిత్తో హత్థిసారిపుత్తో ఇమాసఞ్చ ఇమాసఞ్చ విహారసమాపత్తీనం లాభీ, అథ చ పన సిక్ఖం పచ్చక్ఖాయ హీనాయావత్తిస్సతీ’తి. దేవతాపి మే ఏతమత్థం ఆరోచేసుం – ‘చిత్తో, భన్తే, హత్థిసారిపుత్తో ఇమాసఞ్చ ఇమాసఞ్చ విహారసమాపత్తీనం లాభీ, అథ చ పన సిక్ఖం పచ్చక్ఖాయ హీనాయావత్తిస్సతీ’”తి.

అథ ఖో చిత్తస్స హత్థిసారిపుత్తస్స సహాయకా భిక్ఖూ యేన భగవా తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు. ఏకమన్తం నిసిన్నా ఖో తే భిక్ఖూ భగవన్తం ఏతదవోచుం – "చిత్తో, భన్తే, హత్థిసారిపుత్తో ఇమాసఞ్చ ఇమాసఞ్చ విహారసమాపత్తీనం లాభీ, అథ చ పన సిక్ఖం పచ్చక్ఖాయ హీనాయావత్తతీ"తి. "న, భిక్ఖవే, చిత్తో చిరం సరిస్సతి [పదిస్సతి (క.)] నేక్ఖమ్మస్సా"తి.

అథ ఖో చిత్తో హత్థిసారిపుత్తో నచిరస్సేవ కేసమస్సుం ఓహారేత్వా కాసాయాని వత్థాని అచ్ఛాదేత్వా అగారస్మా అనగారియం పబ్బజి. అథ ఖో ఆయస్మా చిత్తో హత్థిసారిపుత్తో ఏకో వూపకట్ఠో అప్పమత్తో ఆతాపీ పహితత్తో విహరన్తో నచిరస్సేవ – యస్సత్థాయ కులపుత్తా సమ్మదేవ అగారస్మా అనగారియం పబ్బజన్తి తదనుత్తరం – బ్రహ్మచరియపరియోసానం దిట్ఠేవ ధమ్మే సయం అభిఞ్ఞా సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహాసి. "ఖీణా జాతి, వుసితం బ్రహ్మచరియం, కతం కరణీయం, నాపరం ఇత్థత్తాయా"తి అబ్భఞ్ఞాసి. అఞ్ఞతరో చ పనాయస్మా చిత్తో హత్థిసారిపుత్తో అరహతం అహోసీతి. ఛట్ఠం.

౭. మజ్ఝేసుత్తం

౬౧. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా బారాణసియం విహరతి ఇసిపతనే మిగదాయే. తేన ఖో పన సమయేన సమ్బహులానం థేరానం భిక్ఖూనం పచ్ఛాభత్తం పిణ్డపాతపటిక్కన్తానం మణ్డలమాళే సన్నిసిన్నానం సన్నిపతితానం అయమన్తరాకథా ఉదపాది – "వుత్తమిదం, ఆవుసో, భగవతా పారాయనే మేత్తేయ్యపఞ్హే –

[చూళని. తిస్సమిత్తేయ్యమాణవపుచ్ఛా ౬౭] "యో ఉభోన్తే విదిత్వాన, మజ్ఝే మన్తా న లిప్పతి [న లిమ్పతి (క.)];

తం బ్రూమి మహాపురిసోతి, సోధ సిబ్బిని [సిబ్బని (సీ. స్యా. కం. పీ.)] మచ్చగా"తి.

"కతమో ను ఖో, ఆవుసో, ఏకో అన్తో, కతమో దుతియో అన్తో, కిం మజ్ఝే, కా సిబ్బినీ"తి? ఏవం వుత్తే అఞ్ఞతరో భిక్ఖు థేరే భిక్ఖూ ఏతదవోచ – "ఫస్సో ఖో, ఆవుసో, ఏకో అన్తో, ఫస్ససముదయో దుతియో అన్తో , ఫస్సనిరోధో మజ్ఝే, తణ్హా సిబ్బినీ; తణ్హా హి నం సిబ్బతి తస్స తస్సేవ భవస్స అభినిబ్బత్తియా. ఏత్తావతా ఖో, ఆవుసో, భిక్ఖు అభిఞ్ఞేయ్యం అభిజానాతి, పరిఞ్ఞేయ్యం పరిజానాతి, అభిఞ్ఞేయ్యం అభిజానన్తో [అభిజానిత్వా (క.)] పరిఞ్ఞేయ్యం పరిజానన్తో [పరిజానిత్వా (క.)] దిట్ఠేవ ధమ్మే దుక్ఖస్సన్తకరో హోతీ"తి.

ఏవం వుత్తే అఞ్ఞతరో భిక్ఖు థేరే భిక్ఖూ ఏతదవోచ – "అతీతం ఖో, ఆవుసో, ఏకో అన్తో, అనాగతం దుతియో అన్తో, పచ్చుప్పన్నం మజ్ఝే, తణ్హా సిబ్బినీ; తణ్హా హి నం సిబ్బతి తస్స తస్సేవ భవస్స అభినిబ్బత్తియా. ఏత్తావతా ఖో, ఆవుసో, భిక్ఖు అభిఞ్ఞేయ్యం అభిజానాతి, పరిఞ్ఞేయ్యం పరిజానాతి, అభిఞ్ఞేయ్యం అభిజానన్తో, పరిఞ్ఞేయ్యం పరిజానన్తో దిట్ఠేవ ధమ్మే దుక్ఖస్సన్తకరో హోతీ"తి.

ఏవం వుత్తే అఞ్ఞతరో భిక్ఖు థేరే భిక్ఖూ ఏతదవోచ – "సుఖా, ఆవుసో, వేదనా ఏకో అన్తో, దుక్ఖా వేదనా దుతియో అన్తో, అదుక్ఖమసుఖా వేదనా మజ్ఝే, తణ్హా సిబ్బినీ; తణ్హా హి నం సిబ్బతి తస్స తస్సేవ భవస్స అభినిబ్బత్తియా. ఏత్తావతా ఖో,

ఆవుసో, భిక్ఖు అభిఞ్ఞేయ్యం అభిజానాతి, పరిఞ్ఞేయ్యం పరిజానాతి, అభిఞ్ఞేయ్యం అభిజానన్తో, పరిఞ్ఞేయ్యం పరిజానన్తో దిట్ఠేవ ధమ్మే దుక్ఖస్సన్తకరో హోతీ”తి.

ఏవం వుత్తే అఞ్ఞతరో భిక్ఖు థేరే భిక్ఖూ ఏతదవోచ – “నామం ఖో, ఆవుసో, ఏకో అన్తో, రూపం దుతియో అన్తో, విఞ్ఞాణం మజ్ఝే, తణ్హా సిబ్బినీ; తణ్హా హి నం సిబ్బతి తస్స తస్సేవ భవస్స అభినిబ్బత్తియా. ఏత్తావతా ఖో, ఆవుసో, భిక్ఖు అభిఞ్ఞేయ్యం అభిజానాతి, పరిఞ్ఞేయ్యం పరిజానాతి, అభిఞ్ఞేయ్యం అభిజానన్తో పరిఞ్ఞేయ్యం పరిజానన్తో దిట్ఠేవ ధమ్మే దుక్ఖస్సన్తకరో హోతీ”తి.

ఏవం వుత్తే అఞ్ఞతరో భిక్ఖు థేరే భిక్ఖూ ఏతదవోచ – “ఛ ఖో, ఆవుసో, అజ్ఝత్తికాని ఆయతనాని ఏకో అన్తో, ఛ బాహిరాని ఆయతనాని దుతియో అన్తో, విఞ్ఞాణం మజ్ఝే, తణ్హా సిబ్బినీ; తణ్హా హి నం సిబ్బతి తస్స తస్సేవ భవస్స అభినిబ్బత్తియా. ఏత్తావతా ఖో ఆవుసో , భిక్ఖు అభిఞ్ఞేయ్యం అభిజానాతి, పరిఞ్ఞేయ్యం పరిజానాతి, అభిఞ్ఞేయ్యం అభిజానన్తో పరిఞ్ఞేయ్యం పరిజానన్తో దిట్ఠేవ ధమ్మే దుక్ఖస్సన్తకరో హోతీ”తి.

ఏవం వుత్తే అఞ్ఞతరో భిక్ఖు థేరే భిక్ఖూ ఏతదవోచ – “సక్కాయో ఖో, ఆవుసో, ఏకో అన్తో, సక్కాయసముదయో దుతియో అన్తో, సక్కాయనిరోధో మజ్ఝే, తణ్హా సిబ్బినీ; తణ్హా హి నం సిబ్బతి తస్స తస్సేవ భవస్స అభినిబ్బత్తియా. ఏత్తావతా ఖో, ఆవుసో, భిక్ఖు అభిఞ్ఞేయ్యం అభిజానాతి, పరిఞ్ఞేయ్యం పరిజానాతి, అభిఞ్ఞేయ్యం అభిజానన్తో పరిఞ్ఞేయ్యం పరిజానన్తో [సబ్బత్థపి ఏవమేవ దిస్సతి] దిట్ఠేవ ధమ్మే దుక్ఖస్సన్తకరో హోతీ”తి.

ఏవం వుత్తే అఞ్ఞతరో భిక్ఖు థేరే భిక్ఖూ ఏతదవోచ – “బ్యాకతం ఖో, ఆవుసో, అమ్హేహి సబ్బేహేవ యథాసకం పటిభానం. ఆయామావుసో, యేన భగవా తేనుపసఙ్కమిస్సామ; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవతో ఏతమత్థం ఆరోచేస్సామ. యథా నో భగవా బ్యాకరిస్సతి తథా నం ధారేస్సామా”తి. “ఏవమావుసో”తి ఖో థేరా భిక్ఖూ తస్స భిక్ఖునో పచ్చస్సోసుం. అథ ఖో థేరా భిక్ఖూ యేన భగవా తేనుపసఙ్కమింసు; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీదింసు . ఏకమన్తం నిసిన్నా ఖో థేరా భిక్ఖూ యావతకో అహోసి సబ్బేహేవ సద్ధిం కథాసల్లాపో, తం సబ్బం భగవతో ఆరోచేసుం. “కస్స ను ఖో, భన్తే, సుభాసిత”న్తి? “సబ్బేసం వో, భిక్ఖవే, సుభాసితం పరియాయేన, అపి చ యం మయా సన్ధాయ భాసితం పారాయనే మేత్తేయ్యపఞ్హే –

“యో ఉభోన్తే విదిత్వాన, మజ్ఝే మన్తా న లిప్పతి;
తం బ్రూమి మహాపురిసోతి, సోధ సిబ్బినిమచ్చగా”తి.

“తం సుణాథ, సాధుకం మనసి కరోథ; భాసిస్సామీ”తి. “ఏవం, భన్తే”తి ఖో థేరా భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ – “ఫస్సో ఖో, భిక్ఖవే, ఏకో అన్తో , ఫస్ససముదయో దుతియో అన్తో, ఫస్సనిరోధో మజ్ఝే, తణ్హా సిబ్బినీ; తణ్హా హి నం సిబ్బతి తస్స తస్సేవ భవస్స అభినిబ్బత్తియా. ఏత్తావతా ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అభిఞ్ఞేయ్యం అభిజానాతి, పరిఞ్ఞేయ్యం పరిజానాతి, అభిఞ్ఞేయ్యం అభిజానన్తో పరిఞ్ఞేయ్యం పరిజానన్తో దిట్ఠేవ ధమ్మే దుక్ఖస్సన్తకరో హోతీ”తి. సత్తమం.

౮. పురిసిన్ద్రియఞాణసుత్తం

౬౨. ఏవం మే సుతం – ఏకం సమయం భగవా కోసలేసు చారికం చరమానో మహతా భిక్ఖుసఙ్ఘేన సద్ధిం యేన దణ్డకప్పకం నామ కోసలానం నిగమో తదవసరి. అథ ఖో భగవా మగ్గా ఓక్కమ్మ అఞ్ఞతరస్మిం రుక్ఖమూలే పఞ్ఞత్తే ఆసనే నిసీది. తే చ భిక్ఖూ దణ్డకప్పకం పవిసింసు ఆవసథం పరియేసితుం.

అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో సమ్బహులేహి భిక్ఖూహి సద్ధిం యేన అచిరవతీ నదీ తేనుపసఙ్కమి గత్తాని పరిసిఞ్చితుం. అచిరవతియా నదియా గత్తాని పరిసిఞ్చిత్వా పచ్చుత్తరిత్వా ఏకచీవరో అట్ఠాసి గత్తాని పుబ్బాపయమానో. అథ ఖో అఞ్ఞతరో భిక్ఖు యేనాయస్మా ఆనన్దో తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా ఆయస్మన్తం ఆనన్దం ఏతదవోచ – "కిం ను ఖో, ఆవుసో ఆనన్ద, సబ్బం చేతసో సమన్నాహరిత్వా ను ఖో దేవదత్తో భగవతా బ్యాకతో – 'ఆపాయికో దేవదత్తో నేరయికో కప్పట్ఠో అతేకిచ్ఛో'తి [చూళవ. ౩౪౮; అ. ని. ౮.౭ పస్సితబ్బం], ఉదాహు కేనచిదేవ పరియాయేనా'తి? "ఏవం ఖో పనేతం, ఆవుసో, భగవతా బ్యాకత"న్తి.

అథ ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం నిసీది. ఏకమన్తం నిసిన్నో ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవన్తం ఏతదవోచ – "ఇధాహం, భన్తే, సమ్బహులేహి భిక్ఖూహి సద్ధిం యేన అచిరవతీ నదీ తేనుపసఙ్కమిం గత్తాని పరిసిఞ్చితుం. అచిరవతియా నదియా గత్తాని పరిసిఞ్చిత్వా పచ్చుత్తరిత్వా ఏకచీవరో అట్ఠాసిం గత్తాని పుబ్బాపయమానో . అథ ఖో, భన్తే, అఞ్ఞతరో భిక్ఖు యేనాహం తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా మం ఏతదవోచ – 'కిం ను ఖో, ఆవుసో, ఆనన్ద సబ్బం చేతసో సమన్నాహరిత్వా ను ఖో దేవదత్తో భగవతా బ్యాకతో – ఆపాయికో దేవదత్తో నేరయికో కప్పట్ఠో అతేకిచ్ఛోతి, ఉదాహు కేనచిదేవ పరియాయేనా'తి? ఏవం వుత్తే అహం, భన్తే, తం భిక్ఖుం ఏతదవోచం – 'ఏవం ఖో పనేతం, ఆవుసో, భగవతా బ్యాకత'"న్తి.

"సో వా [సో చ (స్యా.)] ఖో, ఆనన్ద, భిక్ఖు నవో భవిస్సతి అచిరపబ్బజితో, థేరో వా పన బాలో అబ్యత్తో. కథఞ్హి నామ యం మయా ఏకంసేన బ్యాకతం తత్థ ద్వేజ్ఝం ఆపజ్జిస్సతి! నాహం, ఆనన్ద, అఞ్ఞం ఏకపుగ్గలమ్పి సమనుపస్సామి, యో ఏవం మయా సబ్బం చేతసో సమన్నాహరిత్వా బ్యాకతో, యథయిదం దేవదత్తో. యావకీవఞ్చాహం, ఆనన్ద, దేవదత్తస్స వాలగ్గకోటినిత్తుదనమత్తమ్పి సుక్కధమ్మం అద్దసం; నేవ తావాహం దేవదత్తం బ్యాకాసిం – 'ఆపాయికో దేవదత్తో నేరయికో కప్పట్ఠో అతేకిచ్ఛో'తి. యతో చ ఖో అహం, ఆనన్ద, దేవదత్తస్స వాలగ్గకోటినిత్తుదనమత్తమ్పి సుక్కధమ్మం న అద్దసం; అథాహం దేవదత్తం బ్యాకాసిం – 'ఆపాయికో దేవదత్తో నేరయికో కప్పట్ఠో అతేకిచ్ఛో'తి.

"సేయ్యథాపి, ఆనన్ద, గూథకూపో సాధికపోరిసో పూరో గూథస్స సమతిత్తికో. తత్ర పురిసో ససీసకో నిముగ్గో అస్స. తస్స కోచిదేవ పురిసో ఉప్పజ్జేయ్య అత్థకామో హితకామో యోగక్ఖేమకామో తమ్హా గూథకూపా ఉద్ధరితుకామో. సో తం గూథకూపం సమన్తానుపరిగచ్ఛన్తో నేవ పస్సేయ్య తస్స పురిసస్స వాలగ్గకోటినిత్తుదనమత్తమ్పి గూథేన అమక్ఖితం, యత్థ తం గహేత్వా ఉద్ధరేయ్య. ఏవమేవం ఖో అహం, ఆనన్ద, యతో దేవదత్తస్స వాలగ్గకోటినిత్తుదనమత్తమ్పి సుక్కధమ్మం న అద్దసం; అథాహం దేవదత్తం బ్యాకాసిం – 'ఆపాయికో దేవదత్తో నేరయికో కప్పట్ఠో అతేకిచ్ఛో'తి . సచే తుమ్హే, ఆనన్ద, సుణేయ్యాథ తథాగతస్స పురిసిన్ద్రియఞాణాని విభజిస్సామీ"తి [విభజన్తస్సాతి (సీ. స్యా. పీ.)]?

"ఏతస్స, భగవా, కాలో; ఏతస్స, సుగత, కాలో యం భగవా పురిసిన్ద్రియఞాణాని విభజేయ్య. భగవతో సుత్వా భిక్ఖూ ధారేస్సన్తీ"తి. "తేనహానన్ద, సుణాహి, సాధుకం మనసి కరోహి; భాసిస్సామీ"తి. "ఏవం, భన్తే"తి ఖో ఆయస్మా ఆనన్దో భగవతో

పచ్చస్సోసి. భగవా ఏతదవోచ –

"ఇధాహం, ఆనన్ద, ఏకచ్చం పుగ్గలం ఏవం చేతసా చేతో పరిచ్చ పజానామి – 'ఇమస్స ఖో పుగ్గలస్స విజ్జమానా కుసలాపి ధమ్మా అకుసలాపి ధమ్మా'తి. తమేనం అపరేన సమయేన ఏవం చేతసా చేతో పరిచ్చ పజానామి – 'ఇమస్స ఖో పుగ్గలస్స కుసలా ధమ్మా అన్తరహితా, అకుసలా ధమ్మా సమ్ముఖీభూతా . అత్థి చ ఖ్వస్స కుసలమూలం అసముచ్ఛిన్నం, తమ్హా తస్స కుసలా కుసలం పాతుభవిస్సతి. ఏవమయం పుగ్గలో ఆయతిం అపరిహానధమ్మో భవిస్సతీ'తి. సేయ్యథాపి, ఆనన్ద, బీజాని అఖణ్డాని అపూతీని అవాతాతపహతాని సారదాని సుఖసయితాని సుఖేత్తే సుపరికమ్మకతాయ భూమియా నిక్ఖిత్తాని. జానేయ్యాసి త్వం, ఆనన్ద, ఇమాని బీజాని వుద్ధిం విరూళ్హిం వేపుల్లం ఆపజ్జిస్సన్తీ"తి? "ఏవం, భన్తే". "ఏవమేవం ఖో అహం, ఆనన్ద, ఇధేకచ్చం పుగ్గలం ఏవం చేతసా చేతో పరిచ్చ పజానామి – 'ఇమస్స ఖో పుగ్గలస్స విజ్జమానా కుసలాపి ధమ్మా అకుసలాపి ధమ్మా'తి. తమేనం అపరేన సమయేన ఏవం చేతసా చేతో పరిచ్చ పజానామి – 'ఇమస్స ఖో పుగ్గలస్స కుసలా ధమ్మా అన్తరహితా, అకుసలా ధమ్మా సమ్ముఖీభూతా. అత్థి చ ఖ్వస్స కుసలమూలం అసముచ్ఛిన్నం, తమ్హా తస్స కుసలా కుసలం పాతుభవిస్సతి. ఏవమయం పుగ్గలో ఆయతిం అపరిహానధమ్మో భవిస్సతీ'తి. ఏవమ్పి ఖో, ఆనన్ద, తథాగతస్స పురిసపుగ్గలో చేతసా చేతో పరిచ్చ విదితో హోతి. ఏవమ్పి ఖో, ఆనన్ద, తథాగతస్స పురిసిన్ద్రియఞాణం చేతసా చేతో పరిచ్చ విదితం హోతి. ఏవమ్పి ఖో, ఆనన్ద, తథాగతస్స ఆయతిం ధమ్మసముప్పాదో చేతసా చేతో పరిచ్చ విదితో హోతి.

"ఇధ పనాహం, ఆనన్ద, ఏకచ్చం పుగ్గలం ఏవం చేతసా చేతో పరిచ్చ పజానామి – 'ఇమస్స ఖో పుగ్గలస్స విజ్జమానా కుసలాపి ధమ్మా అకుసలాపి ధమ్మా'తి. తమేనం అపరేన సమయేన ఏవం చేతసా చేతో పరిచ్చ పజానామి – 'ఇమస్స ఖో పుగ్గలస్స అకుసలా ధమ్మా అన్తరహితా, కుసలా ధమ్మా సమ్ముఖీభూతా. అత్థి చ ఖ్వస్స అకుసలమూలం అసముచ్ఛిన్నం, తమ్హా తస్స అకుసలా అకుసలం పాతుభవిస్సతి. ఏవమయం పుగ్గలో ఆయతిం పరిహానధమ్మో భవిస్సతీ'తి. సేయ్యథాపి, ఆనన్ద, బీజాని అఖణ్డాని అపూతీని అవాతాతపహతాని సారదాని సుఖసయితాని పుథుసిలాయ నిక్ఖిత్తాని. జానేయ్యాసి త్వం, ఆనన్ద, నయిమాని బీజాని వుద్ధిం విరూళ్హిం వేపుల్లం ఆపజ్జిస్సన్తీ"తి? "ఏవం, భన్తే". "ఏవమేవం ఖో అహం, ఆనన్ద, ఇధేకచ్చం పుగ్గలం ఏవం చేతసా చేతో పరిచ్చ పజానామి – 'ఇమస్స ఖో పుగ్గలస్స విజ్జమానా కుసలాపి ధమ్మా అకుసలాపి ధమ్మా'తి. తమేనం అపరేన సమయేన ఏవం చేతసా చేతో పరిచ్చ పజానామి – 'ఇమస్స ఖో పుగ్గలస్స అకుసలా ధమ్మా అన్తరహితా, కుసలా ధమ్మా సమ్ముఖీభూతా. అత్థి చ ఖ్వస్స అకుసలమూలం అసముచ్ఛిన్నం, తమ్హా తస్స అకుసలా అకుసలం పాతుభవిస్సతి . ఏవమయం పుగ్గలో ఆయతిం పరిహానధమ్మో భవిస్సతీ'తి. ఏవమ్పి ఖో, ఆనన్ద, తథాగతస్స పురిసపుగ్గలో చేతసా చేతో పరిచ్చ విదితో హోతి. ఏవమ్పి ఖో, ఆనన్ద, తథాగతస్స పురిసిన్ద్రియఞాణం చేతసా చేతో పరిచ్చ విదితం హోతి. ఏవమ్పి ఖో, ఆనన్ద, తథాగతస్స ఆయతిం ధమ్మసముప్పాదో చేతసా చేతో పరిచ్చ విదితో హోతి.

"ఇధ పనాహం, ఆనన్ద, ఏకచ్చం పుగ్గలం ఏవం చేతసా చేతో పరిచ్చ పజానామి – 'ఇమస్స ఖో పుగ్గలస్స విజ్జమానా కుసలాపి ధమ్మా అకుసలాపి ధమ్మా'తి. తమేనం అపరేన సమయేన ఏవం చేతసా చేతో పరిచ్చ పజానామి – 'నత్థి ఇమస్స పుగ్గలస్స వాలగ్గకోటినిత్తుదనమత్తోపి సుక్కో ధమ్మో, సమన్నాగతోయం పుగ్గలో ఏకన్తకాళకేహి అకుసలేహి ధమ్మేహి, కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జిస్సతీ'తి. సేయ్యథాపి, ఆనన్ద, బీజాని ఖణ్డాని

పూతీని వాతాతపహతాని సుఖేత్తే సుపరికమ్మకతాయ భూమియా నిక్ఖిత్తాని. జానేయ్యాసి త్వం, ఆనన్ద, నయిమాని బీజాని వుద్ధిం విరూళ్హిం వేపుల్లం ఆపజ్జిస్సన్తీ"తి? "ఏవం, భన్తే". "ఏవమేవం ఖో అహం, ఆనన్ద, ఇధేకచ్చం పుగ్గలం ఏవం చేతసా చేతో పరిచ్చ పజానామి – 'ఇమస్స ఖో పుగ్గలస్స విజ్జమానా కుసలాపి ధమ్మా అకుసలాపి ధమ్మా'తి. తమేనం అపరేన సమయేన ఏవం చేతసా చేతో పరిచ్చ పజానామి – 'నత్థి ఇమస్స పుగ్గలస్స వాలగ్గకోటినిత్తుదనమత్తోపి సుక్కో ధమ్మో, సమన్నాగతోయం పుగ్గలో ఏకన్తకాళకేహి అకుసలేహి ధమ్మేహి, కాయస్స భేదా పరం మరణా అపాయం దుగ్గతిం వినిపాతం నిరయం ఉపపజ్జిస్సతీ'తి. ఏవమ్పి ఖో, ఆనన్ద, తథాగతస్స పురిసపుగ్గలో చేతసా చేతో పరిచ్చ విదితో హోతి. ఏవమ్పి ఖో, ఆనన్ద, తథాగతస్స పురిసిన్ద్రియఞాణం చేతసా చేతో పరిచ్చ విదితం హోతి. ఏవమ్పి ఖో, ఆనన్ద, తథాగతస్స ఆయతిం ధమ్మసముప్పాదో చేతసా చేతో పరిచ్చ విదితో హోతీ"తి.

ఏవం వుత్తే ఆయస్మా ఆనన్దో భగవన్తం ఏతదవోచ – "సక్కా ను ఖో, భన్తే, ఇమేసం తిణ్ణం పుగ్గలానం అపరేపి తయో పుగ్గలా సప్పటిభాగా పఞ్ఞాపేతు"న్తి? "సక్కా, ఆనన్దా"తి భగవా అవోచ – "ఇధాహం, ఆనన్ద, ఏకచ్చం పుగ్గలం ఏవం చేతసా చేతో పరిచ్చ పజానామి – 'ఇమస్స ఖో పుగ్గలస్స విజ్జమానా కుసలాపి ధమ్మా అకుసలాపి ధమ్మా'తి. తమేనం అపరేన సమయేన ఏవం చేతసా చేతో పరిచ్చ పజానామి – 'ఇమస్స ఖో పుగ్గలస్స కుసలా ధమ్మా అన్తరహితా, అకుసలా ధమ్మా సమ్ముఖీభూతా. అత్థి చ ఖ్వస్స కుసలమూలం అసముచ్ఛిన్నం, తమ్పి సబ్బేన సబ్బం సముగ్ఘాతం గచ్ఛతి. ఏవమయం పుగ్గలో ఆయతిం పరిహానధమ్మో భవిస్సతీ'తి. సేయ్యథాపి, ఆనన్ద, అఙ్గారాని ఆదిత్తాని సమ్పజ్జలితాని సజోతిభూతాని పుథుసిలాయ నిక్ఖిత్తాని. జానేయ్యాసి త్వం, ఆనన్ద, నయిమాని అఙ్గారాని వుద్ధిం విరూళ్హిం వేపుల్లం ఆపజ్జిస్సన్తీ"తి? "ఏవం, భన్తే". "సేయ్యథాపి వా పన, ఆనన్ద, సాయన్హసమయం [సాయన్హసమయే (స్యా. క.)] సూరియే ఓగచ్ఛన్తే, జానేయ్యాసి త్వం, ఆనన్ద, ఆలోకో అన్తరధాయిస్సతి అన్ధకారో పాతుభవిస్సతీ"తి? "ఏవం, భన్తే". "సేయ్యథాపి వా, పనానన్ద, అభిదో అద్ధరత్తం భత్తకాలసమయే, జానేయ్యాసి త్వం, ఆనన్ద, ఆలోకో అన్తరహితో అన్ధకారో పాతుభూతో"తి? "ఏవం, భన్తే". "ఏవమేవం ఖో అహం, ఆనన్ద, ఇధేకచ్చం పుగ్గలం ఏవం చేతసా చేతో పరిచ్చ పజానామి – 'ఇమస్స ఖో పుగ్గలస్స విజ్జమానా కుసలాపి ధమ్మా అకుసలాపి ధమ్మా'తి. తమేనం అపరేన సమయేన ఏవం చేతసా చేతో పరిచ్చ పజానామి – 'ఇమస్స ఖో పుగ్గలస్స కుసలా ధమ్మా అన్తరహితా, అకుసలా ధమ్మా సమ్ముఖీభూతా. అత్థి చ ఖ్వస్స కుసలమూలం అసముచ్ఛిన్నం, తమ్పి సబ్బేన సబ్బం సముగ్ఘాతం గచ్ఛతి. ఏవమయం పుగ్గలో ఆయతిం పరిహానధమ్మో భవిస్సతీ'తి. ఏవమ్పి ఖో, ఆనన్ద, తథాగతస్స పురిసపుగ్గలో చేతసా చేతో పరిచ్చ విదితో హోతి. ఏవమ్పి ఖో, ఆనన్ద, తథాగతస్స పురిసిన్ద్రియఞాణం చేతసా చేతో పరిచ్చ విదితం హోతి. ఏవమ్పి ఖో, ఆనన్ద, తథాగతస్స ఆయతిం ధమ్మసముప్పాదో చేతసా చేతో పరిచ్చ విదితో హోతి.

"ఇధ పనాహం, ఆనన్ద, ఏకచ్చం పుగ్గలం ఏవం చేతసా చేతో పరిచ్చ పజానామి – 'ఇమస్స ఖో పుగ్గలస్స విజ్జమానా కుసలాపి ధమ్మా అకుసలాపి ధమ్మా'తి. తమేనం అపరేన సమయేన ఏవం చేతసా చేతో పరిచ్చ పజానామి – 'ఇమస్స ఖో పుగ్గలస్స అకుసలా ధమ్మా అన్తరహితా, కుసలా ధమ్మా సమ్ముఖీభూతా. అత్థి చ ఖ్వస్స అకుసలమూలం అసముచ్ఛిన్నం, తమ్పి సబ్బేన సబ్బం సముగ్ఘాతం గచ్ఛతి. ఏవమయం పుగ్గలో ఆయతిం అపరిహానధమ్మో భవిస్సతీ'తి. సేయ్యథాపి, ఆనన్ద, అఙ్గారాని ఆదిత్తాని సమ్పజ్జలితాని సజోతిభూతాని సుక్ఖే తిణపుఞ్జే వా కట్ఠపుఞ్జే వా నిక్ఖిత్తాని. జానేయ్యాసి త్వం, ఆనన్ద, ఇమాని అఙ్గారాని వుడ్ఢిం విరూళ్హిం వేపుల్లం ఆపజ్జిస్సన్తీ"తి? "ఏవం, భన్తే". "సేయ్యథాపి వా పనానన్ద, రత్తియా పచ్చూససమయం [రత్తిపచ్చూససమయే (క.)] సూరియే ఉగ్గచ్ఛన్తే, జానేయ్యాసి త్వం, ఆనన్ద,

అన్ధకారో అన్తరధాయిస్సతి, ఆలోకో పాతుభవిస్సతీ”తి? “ఏవం, భన్తే”. “సేయ్యథాపి వా పనానన్ద, అభిదో మజ్ఝన్హికే భత్తకాలసమయే, జానేయ్యాసి త్వం, ఆనన్ద, అన్ధకారో అన్తరహితో ఆలోకో పాతుభూతో”తి? “ఏవం, భన్తే”. “ఏవమేవం ఖో అహం, ఆనన్ద, ఇధేకచ్చం పుగ్గలం ఏవం చేతసా చేతో పరిచ్చ పజానామి – ‘ఇమస్స ఖో పుగ్గలస్స విజ్జమానా కుసలాపి ధమ్మా అకుసలాపి ధమ్మా’తి. తమేనం అపరేన సమయేన ఏవం చేతసా చేతో పరిచ్చ పజానామి – ‘ఇమస్స ఖో పుగ్గలస్స అకుసలా ధమ్మా అన్తరహితా, కుసలా ధమ్మా సమ్ముఖీభూతా. అత్థి చ ఖ్వస్స అకుసలమూలం అసముచ్ఛిన్నం, తమ్పి సబ్బేన సబ్బం సముగ్ఘాతం గచ్ఛతి. ఏవమయం పుగ్గలో ఆయతిం అపరిహానధమ్మో భవిస్సతీ’తి. ఏవమ్పి ఖో, ఆనన్ద, తథాగతస్స పురిసపుగ్గలో చేతసా చేతో పరిచ్చ విదితో హోతి. ఏవమ్పి ఖో, ఆనన్ద, తథాగతస్స పురిసిన్ద్రియఞాణం చేతసా చేతో పరిచ్చ విదితం హోతి. ఏవమ్పి ఖో, ఆనన్ద, తథాగతస్స ఆయతిం ధమ్మసముప్పాదో చేతసా చేతో పరిచ్చ విదితో హోతి.

“ఇధ పనాహం, ఆనన్ద, ఏకచ్చం పుగ్గలం చేతసా చేతో పరిచ్చ పజానామి – ‘ఇమస్స ఖో పుగ్గలస్స విజ్జమానా కుసలాపి ధమ్మా అకుసలాపి ధమ్మా’తి. తమేనం అపరేన సమయేన ఏవం చేతసా చేతో పరిచ్చ పజానామి – ‘నత్థి ఇమస్స పుగ్గలస్స వాలగ్గకోటినిత్తుదనమత్తోపి అకుసలో ధమ్మో, సమన్నాగతోయం పుగ్గలో ఏకన్తసుక్కేహి అనవజ్జేహి ధమ్మేహి, దిట్ఠేవ ధమ్మే పరినిబ్బాయిస్సతీ’తి. సేయ్యథాపి, ఆనన్ద, అఙ్గారాని సీతాని నిబ్బుతాని సుక్ఖే తిణపుఞ్జే వా కట్ఠపుఞ్జే వా నిక్ఖిత్తాని. జానేయ్యాసి త్వం, ఆనన్ద, నయిమాని అఙ్గారాని వుడ్ఢిం విరూళ్హిం వేపుల్లం ఆపజ్జిస్సన్తీ”తి? “ఏవం, భన్తే”. “ఏవమేవం ఖో అహం, ఆనన్ద, ఇధేకచ్చం పుగ్గలం ఏవం చేతసా చేతో పరిచ్చ పజానామి – ‘ఇమస్స ఖో పుగ్గలస్స విజ్జమానా కుసలాపి ధమ్మా అకుసలాపి ధమ్మా’తి. తమేనం అపరేన సమయేన ఏవం చేతసా చేతో పరిచ్చ పజానామి – ‘నత్థి ఇమస్స పుగ్గలస్స వాలగ్గకోటినిత్తుదనమత్తోపి అకుసలో ధమ్మో, సమన్నాగతోయం పుగ్గలో ఏకన్తసుక్కేహి అనవజ్జేహి ధమ్మేహి, దిట్ఠేవ ధమ్మే పరినిబ్బాయిస్సతీ’తి. ఏవమ్పి ఖో, ఆనన్ద, తథాగతస్స పురిసపుగ్గలో చేతసా చేతో పరిచ్చ విదితో హోతి. ఏవమ్పి ఖో, ఆనన్ద, తథాగతస్స పురిసిన్ద్రియఞాణం చేతసా చేతో పరిచ్చ విదితం హోతి. ఏవమ్పి ఖో, ఆనన్ద, తథాగతస్స ఆయతిం ధమ్మసముప్పాదో చేతసా చేతో పరిచ్చ విదితో హోతి.

“తత్రానన్ద, యే తే పురిమా తయో పుగ్గలా తేసం తిణ్ణం పుగ్గలానం ఏకో అపరిహానధమ్మో, ఏకో పరిహానధమ్మో, ఏకో ఆపాయికో నేరయికో. తత్రానన్ద, యేమే పచ్ఛిమా తయో పుగ్గలా ఇమేసం తిణ్ణం పుగ్గలానం ఏకో పరిహానధమ్మో, ఏకో అపరిహానధమ్మో, ఏకో పరినిబ్బానధమ్మో”తి. అట్ఠమం.

౯. నిబ్బేధికసుత్తం

౬౩. “నిబ్బేధికపరియాయం వో, భిక్ఖవే, ధమ్మపరియాయం దేసేస్సామి. తం సుణాథ, సాధుకం మనసి కరోథ; భాసిస్సామీ”తి. “ఏవం, భన్తే”తి ఖో తే భిక్ఖూ భగవతో పచ్చస్సోసుం. భగవా ఏతదవోచ –

“కతమో చ సో, భిక్ఖవే, నిబ్బేధికపరియాయో ధమ్మపరియాయో? కామా, భిక్ఖవే, వేదితబ్బా, కామానం నిదానసమ్భవో వేదితబ్బో, కామానం వేమత్తతా వేదితబ్బా, కామానం విపాకో వేదితబ్బో, కామనిరోధో [కామానం నిరోధో (క.) ఏవం వేదనానిరోధో-ఇచ్చాదీసుపి] వేదితబ్బో, కామనిరోధగామినీ [కామానం నిరోధగామినీ (క.) ఏవం వేదనానిరోధగామినీ-ఇచ్చాదీసుపి] పటిపదా వేదితబ్బా.

“వేదనా, భిక్ఖవే, వేదితబ్బా, వేదనానం నిదానసమ్భవో వేదితబ్బో, వేదనానం వేమత్తతా వేదితబ్బా, వేదనానం విపాకో వేదితబ్బో, వేదనానిరోధో వేదితబ్బో, వేదనానిరోధగామినీ పటిపదా వేదితబ్బా.

“సఞ్ఞా, భిక్ఖవే, వేదితబ్బా, సఞ్ఞానం నిదానసమ్భవో వేదితబ్బో, సఞ్ఞానం వేమత్తతా వేదితబ్బా , సఞ్ఞానం విపాకో వేదితబ్బో, సఞ్ఞానిరోధో వేదితబ్బో, సఞ్ఞానిరోధగామినీ పటిపదా వేదితబ్బా.

“ఆసవా, భిక్ఖవే, వేదితబ్బా, ఆసవానం నిదానసమ్భవో వేదితబ్బో, ఆసవానం వేమత్తతా వేదితబ్బా, ఆసవానం విపాకో వేదితబ్బో, ఆసవనిరోధో వేదితబ్బో, ఆసవనిరోధగామినీ పటిపదా వేదితబ్బా.

“కమ్మం , భిక్ఖవే, వేదితబ్బం, కమ్మానం నిదానసమ్భవో వేదితబ్బో, కమ్మానం వేమత్తతా వేదితబ్బా, కమ్మానం విపాకో వేదితబ్బో, కమ్మనిరోధో వేదితబ్బో, కమ్మనిరోధగామినీ పటిపదా వేదితబ్బా.

“దుక్ఖం, భిక్ఖవే, వేదితబ్బం, దుక్ఖస్స నిదానసమ్భవో వేదితబ్బో, దుక్ఖస్స వేమత్తతా వేదితబ్బా, దుక్ఖస్స విపాకో వేదితబ్బో, దుక్ఖనిరోధో వేదితబ్బో, దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా వేదితబ్బా.

“‘కామా, భిక్ఖవే, వేదితబ్బా, కామానం నిదానసమ్భవో వేదితబ్బో, కామానం వేమత్తతా వేదితబ్బా, కామానం విపాకో వేదితబ్బో, కామనిరోధో వేదితబ్బో, కామనిరోధగామినీ పటిపదా వేదితబ్బా’తి, ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం. కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం [మ॰ ని॰ ౧.౧౬౬; సం॰ ని॰ ౪.౨౬౮]? పఞ్చిమే, భిక్ఖవే, కామగుణా – చక్ఖువిఞ్ఞేయ్యా రూపా ఇట్ఠా కన్తా మనాపా పియరూపా కామూపసంహితా రజనీయా, సోతవిఞ్ఞేయ్యా సద్దా… ఘానవిఞ్ఞేయ్యా గన్ధా… జివ్హావిఞ్ఞేయ్యా రసా… కాయవిఞ్ఞేయ్యా ఫోట్ఠబ్బా ఇట్ఠా కన్తా మనాపా పియరూపా కామూపసంహితా రజనీయా. అపి చ ఖో, భిక్ఖవే, నేతే కామా కామగుణా నామేతే [తే కామగుణా నామ నేతే కామా (క॰)] అరియస్స వినయే వుచ్చన్తి –

[కథా॰ ౨౧౪] “సఙ్కప్పరాగో పురిసస్స కామో,
నేతే [న తే (స్యా॰)] కామా యాని చిత్రాని లోకే;
సఙ్కప్పరాగో పురిసస్స కామో,
తిట్ఠన్తి చిత్రాని తథేవ లోకే;
అథేత్థ ధీరా వినయన్తి ఛన్ద”న్తి.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, కామానం నిదానసమ్భవో? ఫస్సో, భిక్ఖవే, కామానం నిదానసమ్భవో.

“కతమా చ, భిక్ఖవే, కామానం వేమత్తతా? అఞ్ఞో, భిక్ఖవే, కామో రూపేసు, అఞ్ఞో కామో సద్దేసు, అఞ్ఞో కామో గన్ధేసు, అఞ్ఞో కామో రసేసు, అఞ్ఞో కామో ఫోట్ఠబ్బేసు. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, కామానం వేమత్తతా.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, కామానం విపాకో? యం ఖో, భిక్ఖవే, కామయమానో తజ్జం తజ్జం అత్తభావం అభినిబ్బత్తేతి పుఞ్ఞభాగియం వా అపుఞ్ఞభాగియం వా, అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, కామానం విపాకో.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, కామనిరోధో? ఫస్సనిరోధో [ఫస్సనిరోధా (స్యా.)], భిక్ఖవే, కామనిరోధో. అయమేవ అరియో అట్ఠఙ్గికో మగ్గో కామనిరోధగామినీ పటిపదా, సేయ్యథిదం – సమ్మాదిట్ఠి, సమ్మాసఙ్కప్పో, సమ్మావాచా, సమ్మాకమ్మన్తో , సమ్మాఆజీవో, సమ్మావాయామో, సమ్మాసతి, సమ్మాసమాధి.

“యతో ఖో [యతో చ ఖో (బహూసు)], భిక్ఖవే, అరియసావకో ఏవం కామే పజానాతి, ఏవం కామానం నిదానసమ్భవం పజానాతి, ఏవం కామానం వేమత్తతం పజానాతి, ఏవం కామానం విపాకం పజానాతి, ఏవం కామనిరోధం పజానాతి, ఏవం కామనిరోధగామినిం పటిపదం పజానాతి, సో ఇమం నిబ్బేధికం బ్రహ్మచరియం పజానాతి కామనిరోధం. కామా, భిక్ఖవే, వేదితబ్బా…పే.… కామనిరోధగామినీ [సబ్బత్థపి ఏవమేవ దిస్సతి] పటిపదా వేదితబ్బాతి, ఇతి యం తం వుత్తం ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం.

“వేదనా, భిక్ఖవే, వేదితబ్బా…పే.… వేదనానిరోధగామినీ పటిపదా వేదితబ్బాతి, ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం. కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? తిస్సో ఇమా, భిక్ఖవే, వేదనా – సుఖా వేదనా, దుక్ఖా వేదనా, అదుక్ఖమసుఖా వేదనా.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, వేదనానం నిదానసమ్భవో? ఫస్సో, భిక్ఖవే, వేదనానం నిదానసమ్భవో.

“కతమా చ, భిక్ఖవే, వేదనానం వేమత్తతా? అత్థి, భిక్ఖవే, సామిసా సుఖా వేదనా, అత్థి నిరామిసా సుఖా వేదనా, అత్థి సామిసా దుక్ఖా వేదనా, అత్థి నిరామిసా దుక్ఖా వేదనా, అత్థి సామిసా అదుక్ఖమసుఖా వేదనా, అత్థి నిరామిసా అదుక్ఖమసుఖా వేదనా. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, వేదనానం వేమత్తతా.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, వేదనానం విపాకో ? యం ఖో, భిక్ఖవే, వేదియమానో [వేదయమానో (స్యా. కం.) అ. ని. ౪.౨౩౩] తజ్జం తజ్జం అత్తభావం అభినిబ్బత్తేతి పుఞ్ఞభాగియం వా అపుఞ్ఞభాగియం వా, అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, వేదనానం విపాకో.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, వేదనానిరోధో? ఫస్సనిరోధో [ఫస్సనిరోధా (స్యా. కం. క.)], భిక్ఖవే, వేదనానిరోధో. అయమేవ అరియో అట్ఠఙ్గికో మగ్గో వేదనానిరోధగామినీ పటిపదా, సేయ్యథిదం – సమ్మాదిట్ఠి…పే.… సమ్మాసమాధి.

“యతో ఖో, భిక్ఖవే, అరియసావకో ఏవం వేదనం పజానాతి, ఏవం వేదనానం నిదానసమ్భవం పజానాతి, ఏవం వేదనానం వేమత్తతం పజానాతి, ఏవం వేదనానం విపాకం పజానాతి, ఏవం వేదనానిరోధం పజానాతి, ఏవం వేదనానిరోధగామినిం పటిపదం పజానాతి. సో ఇమం నిబ్బేధికం బ్రహ్మచరియం పజానాతి వేదనానిరోధం. వేదనా, భిక్ఖవే, వేదితబ్బా…పే.… వేదనానిరోధగామినీ పటిపదా వేదితబ్బాతి, ఇతి యం తం వుత్తం ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం.

“సఞ్ఞా, భిక్ఖవే, వేదితబ్బా…పే.… సఞ్ఞానిరోధగామినీ పటిపదా వేదితబ్బాతి, ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం. కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? ఛయిమా, భిక్ఖవే, సఞ్ఞా – రూపసఞ్ఞా, సద్దసఞ్ఞా, గన్ధసఞ్ఞా, రససఞ్ఞా, ఫోట్ఠబ్బసఞ్ఞా, ధమ్మసఞ్ఞా.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, సఞ్ఞానం నిదానసమ్భవో? ఫస్సో, భిక్ఖవే, సఞ్ఞానం నిదానసమ్భవో.

“కతమా చ, భిక్ఖవే, సఞ్ఞానం వేమత్తతా? అఞ్ఞా, భిక్ఖవే, సఞ్ఞా రూపేసు, అఞ్ఞా సఞ్ఞా సద్దేసు [అఞ్ఞా భిక్ఖవే రూపేసు సఞ్ఞా అఞ్ఞా సద్దేసు సఞ్ఞా (క.) ఏవం సేసేసుపి], అఞ్ఞా సఞ్ఞా గన్ధేసు, అఞ్ఞా సఞ్ఞా రసేసు, అఞ్ఞా సఞ్ఞా ఫోట్ఠబ్బేసు, అఞ్ఞా సఞ్ఞా ధమ్మేసు . అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, సఞ్ఞానం వేమత్తతా.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, సఞ్ఞానం విపాకో? వోహారవేపక్కం [వోహారవేపక్కాహం (స్యా. పీ.), వోహారపక్కాహం (సీ.)], భిక్ఖవే, సఞ్ఞం [సఞ్ఞా (స్యా. పీ.)] వదామి. యథా యథా నం సఞ్జానాతి తథా తథా వోహరతి, ఏవం సఞ్ఞీ అహోసిన్తి [అహోసీతి (క.)]. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, సఞ్ఞానం విపాకో.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, సఞ్ఞానిరోధో? ఫస్సనిరోధో, [ఫస్సనిరోధా (స్యా. క.)] భిక్ఖవే, సఞ్ఞానిరోధో. అయమేవ అరియో అట్ఠఙ్గికో మగ్గో సఞ్ఞానిరోధగామినీ పటిపదా, సేయ్యథిదం – సమ్మాదిట్ఠి…పే.… సమ్మాసమాధి.

“యతో ఖో, భిక్ఖవే, అరియసావకో ఏవం సఞ్ఞం పజానాతి, ఏవం సఞ్ఞానం నిదానసమ్భవం పజానాతి, ఏవం సఞ్ఞానం వేమత్తతం పజానాతి, ఏవం సఞ్ఞానం విపాకం పజానాతి, ఏవం సఞ్ఞానిరోధం పజానాతి, ఏవం సఞ్ఞానిరోధగామినిం పటిపదం పజానాతి, సో ఇమం నిబ్బేధికం బ్రహ్మచరియం పజానాతి సఞ్ఞానిరోధం. సఞ్ఞా, భిక్ఖవే, వేదితబ్బా…పే.… సఞ్ఞానిరోధగామినీ పటిపదా వేదితబ్బాతి. ఇతి యం తం వుత్తం ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం.

“ఆసవా, భిక్ఖవే, వేదితబ్బా…పే.… ఆసవనిరోధగామినీ [సబ్బత్థపి ఏవమేవ దిస్సతి] పటిపదా వేదితబ్బాతి, ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం. కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? తయోమే, భిక్ఖవే, ఆసవా – కామాసవో, భవాసవో, అవిజ్జాసవో.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, ఆసవానం నిదానసమ్భవో? అవిజ్జా, భిక్ఖవే, ఆసవానం నిదానసమ్భవో.

“కతమా చ, భిక్ఖవే, ఆసవానం వేమత్తతా? అత్థి, భిక్ఖవే, ఆసవా నిరయగమనీయా [నిరయగామినియా (సీ. క.)], అత్థి ఆసవా తిరచ్ఛానయోనిగమనీయా, అత్థి ఆసవా పేత్తివిసయగమనీయా, అత్థి ఆసవా మనుస్సలోకగమనీయా, అత్థి ఆసవా దేవలోకగమనీయా. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, ఆసవానం వేమత్తతా.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, ఆసవానం విపాకో? యం ఖో, భిక్ఖవే, అవిజ్జాగతో తజ్జం తజ్జం అత్తభావం అభినిబ్బత్తేతి పుఞ్ఞభాగియం వా అపుఞ్ఞభాగియం వా, అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, ఆసవానం విపాకో.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, ఆసవనిరోధో? అవిజ్జానిరోధో, భిక్ఖవే, ఆసవనిరోధో. అయమేవ అరియో అట్ఠఙ్గికో మగ్గో ఆసవనిరోధగామినీ [సబ్బత్థపి ఏవమేవ దిస్సతి] పటిపదా, సేయ్యథిదం – సమ్మాదిట్ఠి…పే.… సమ్మాసమాధి.

“యతో ఖో, భిక్ఖవే, అరియసావకో ఏవం ఆసవే పజానాతి, ఏవం ఆసవానం నిదానసమ్భవం పజానాతి, ఏవం ఆసవానం వేమత్తతం పజానాతి, ఏవం ఆసవానం విపాకం పజానాతి, ఏవం ఆసవానం నిరోధం పజానాతి, ఏవం ఆసవానం నిరోధగామినిం పటిపదం పజానాతి, సో ఇమం నిబ్బేధికం బ్రహ్మచరియం పజానాతి ఆసవనిరోధం. ఆసవా , భిక్ఖవే,

వేదితబ్బా…పే॰… ఆసవనిరోధగామినీ [సబ్బత్థపి ఏవమేవ దిస్సతి] పటిపదా వేదితబ్బాతి. ఇతి యం తం వుత్తం ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం.

“కమ్మం, భిక్ఖవే, వేదితబ్బం…పే॰… కమ్మనిరోధగామినీ [సబ్బత్థపి ఏవమేవ దిస్సతి] పటిపదా వేదితబ్బాతి, ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం. కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? [కథా॰ ౫౩౯] చేతనాహం, భిక్ఖవే, కమ్మం వదామి. చేతయిత్వా కమ్మం కరోతి – కాయేన వాచాయ మనసా.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, కమ్మానం నిదానసమ్భవో? ఫస్సో, భిక్ఖవే, కమ్మానం నిదానసమ్భవో.

“కతమా చ, భిక్ఖవే, కమ్మానం వేమత్తతా? అత్థి, భిక్ఖవే, కమ్మం నిరయవేదనీయం, అత్థి కమ్మం తిరచ్ఛానయోనివేదనీయం, అత్థి కమ్మం పేత్తివిసయవేదనీయం, అత్థి కమ్మం మనుస్సలోకవేదనీయం, అత్థి కమ్మం దేవలోకవేదనీయం . అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, కమ్మానం వేమత్తతా.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, కమ్మానం విపాకో? తివిధాహం [ఇమాహం (క॰)], భిక్ఖవే, కమ్మానం విపాకం వదామి – దిట్ఠేవ [దిట్ఠే వా (సీ॰)] ధమ్మే, ఉపపజ్జే వా [ఉపపజ్జం వా (క॰ సీ॰, అ॰ ని॰ ౧౦.౨౧౭), ఉపపజ్జ వా (?), మ॰ ని॰ ౩.౩౦౩ పాళియా తదత్థవణ్ణనాయ చ సంసద్దేతబ్బం], అపరే వా పరియాయే. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, కమ్మానం విపాకో.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, కమ్మనిరోధో? ఫస్సనిరోధో, [ఫస్సనిరోధా (క॰ సీ॰ స్యా॰ క॰)] భిక్ఖవే, కమ్మనిరోధో. అయమేవ అరియో అట్ఠఙ్గికో మగ్గో కమ్మనిరోధగామినీ [సబ్బత్థపి ఏవమేవ దిస్సతి] పటిపదా, సేయ్యథిదం – సమ్మాదిట్ఠి…పే॰… సమ్మాసమాధి.

“యతో ఖో, భిక్ఖవే, అరియసావకో ఏవం కమ్మం పజానాతి, ఏవం కమ్మానం నిదానసమ్భవం పజానాతి, ఏవం కమ్మానం వేమత్తతం పజానాతి, ఏవం కమ్మానం విపాకం పజానాతి, ఏవం కమ్మనిరోధం పజానాతి, ఏవం కమ్మనిరోధగామినిం పటిపదం పజానాతి, సో ఇమం నిబ్బేధికం బ్రహ్మచరియం పజానాతి కమ్మనిరోధం. కమ్మం, భిక్ఖవే, వేదితబ్బం…పే॰… కమ్మనిరోధగామినీ పటిపదా వేదితబ్బాతి, ఇతి యం తం వుత్తం ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం.

“దుక్ఖం, భిక్ఖవే, వేదితబ్బం, దుక్ఖస్స నిదానసమ్భవో వేదితబ్బో, దుక్ఖస్స వేమత్తతా వేదితబ్బా, దుక్ఖస్స విపాకో వేదితబ్బో, దుక్ఖనిరోధో వేదితబ్బో, దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా వేదితబ్బాతి. ఇతి ఖో పనేతం వుత్తం , కిఞ్చేతం పటిచ్చ వుత్తం? జాతిపి దుక్ఖా, జరాపి దుక్ఖా, బ్యాధిపి దుక్ఖో [బ్యాధిపి దుక్ఖా (స్యా॰ పీ॰ క॰)], మరణమ్పి దుక్ఖం, సోకపరిదేవదుక్ఖదోమనస్సుపాయాసాపి దుక్ఖా, యమ్పిచ్ఛం న లభతి తమ్పి దుక్ఖం, సంఖిత్తేన పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధా [పఞ్చుపాదానక్ఖన్ధాపి (క॰)] దుక్ఖా.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, దుక్ఖస్స నిదానసమ్భవో? తణ్హా, భిక్ఖవే, దుక్ఖస్స నిదానసమ్భవో .

“కతమా చ, భిక్ఖవే, దుక్ఖస్స వేమత్తతా? అత్థి, భిక్ఖవే, దుక్ఖం అధిమత్తం, అత్థి పరిత్తం, అత్థి దన్ధవిరాగి, అత్థి ఖిప్పవిరాగి. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, దుక్ఖస్స వేమత్తతా.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, దుక్ఖస్స విపాకో? ఇధ, భిక్ఖవే, ఏకచ్చో యేన దుక్ఖేన అభిభూతో పరియాదిన్నచిత్తో [పరియాదిణ్ణచిత్తో (క.)] సోచతి కిలమతి పరిదేవతి, ఉరత్తాళిం కన్దతి, సమ్మోహం ఆపజ్జతి , యేన వా పన దుక్ఖేన అభిభూతో పరియాదిన్నచిత్తో బహిద్ధా పరియేట్ఠిం ఆపజ్జతి – ‘కో [సో న (క.)] ఏకపదం ద్విపదం జానాతి [పజానాతి (క.)] ఇమస్స దుక్ఖస్స నిరోధాయా’తి? సమ్మోహవేపక్కం వాహం, భిక్ఖవే, దుక్ఖం వదామి పరియేట్ఠివేపక్కం వా. అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, దుక్ఖస్స విపాకో.

“కతమో చ, భిక్ఖవే, దుక్ఖనిరోధో? తణ్హానిరోధో, [తణ్హానిరోధా (క. సీ. స్యా. క.)] భిక్ఖవే, దుక్ఖనిరోధో. అయమేవ అరియో అట్ఠఙ్గికో మగ్గో దుక్ఖస్స నిరోధగామినీ పటిపదా, సేయ్యథిదం – సమ్మాదిట్ఠి…పే.… సమ్మాసమాధి.

“యతో ఖో, భిక్ఖవే, అరియసావకో ఏవం దుక్ఖం పజానాతి, ఏవం దుక్ఖస్స నిదానసమ్భవం పజానాతి, ఏవం దుక్ఖస్స వేమత్తతం పజానాతి, ఏవం దుక్ఖస్స విపాకం పజానాతి, ఏవం దుక్ఖనిరోధం పజానాతి, ఏవం దుక్ఖనిరోధగామినిం పటిపదం పజానాతి, సో ఇమం నిబ్బేధికం బ్రహ్మచరియం పజానాతి దుక్ఖనిరోధం. దుక్ఖం, భిక్ఖవే, వేదితబ్బం, దుక్ఖస్స నిదానసమ్భవో వేదితబ్బో, దుక్ఖస్స వేమత్తతా వేదితబ్బా, దుక్ఖస్స విపాకో వేదితబ్బో, దుక్ఖనిరోధో వేదితబ్బో, దుక్ఖనిరోధగామినీ పటిపదా వేదితబ్బాతి. ఇతి యం తం వుత్తం ఇదమేతం పటిచ్చ వుత్తం.

“అయం ఖో సో, భిక్ఖవే, నిబ్బేధికపరియాయో ధమ్మపరియాయో”తి. నవమం.

౧౦. సీహనాదసుత్తం

౬౪. [మ. ని. ౧.౧౪౮; విభ. ౭౬౦; అ. ని. ౧౦.౨౧; పటి. మ. ౨.౪౪] “ఛయిమాని , భిక్ఖవే, తథాగతస్స తథాగతబలాని, యేహి బలేహి సమన్నాగతో తథాగతో ఆసభం ఠానం పటిజానాతి, పరిసాసు సీహనాదం నదతి, బ్రహ్మచక్కం పవత్తేతి. కతమాని ఛ? ఇధ, భిక్ఖవే, తథాగతో ఠానఞ్చ ఠానతో అట్ఠానఞ్చ అట్ఠానతో యథాభూతం పజానాతి. యమ్పి, భిక్ఖవే, తథాగతో ఠానఞ్చ ఠానతో అట్ఠానఞ్చ అట్ఠానతో యథాభూతం పజానాతి, ఇదమ్పి, భిక్ఖవే, తథాగతస్స తథాగతబలం హోతి, యం బలం ఆగమ్మ తథాగతో ఆసభం ఠానం పటిజానాతి, పరిసాసు సీహనాదం నదతి, బ్రహ్మచక్కం పవత్తేతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, తథాగతో అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నానం కమ్మసమాదానానం ఠానసో హేతుసో విపాకం యథాభూతం పజానాతి. యమ్పి, భిక్ఖవే, తథాగతో అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నానం కమ్మసమాదానానం ఠానసో హేతుసో విపాకం యథాభూతం పజానాతి, ఇదమ్పి, భిక్ఖవే, తథాగతస్స తథాగతబలం హోతి, యం బలం ఆగమ్మ తథాగతో ఆసభం ఠానం పటిజానాతి, పరిసాసు సీహనాదం నదతి, బ్రహ్మచక్కం పవత్తేతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, తథాగతో ఝానవిమోక్ఖసమాధిసమాపత్తీనం సంకిలేసం వోదానం వుట్ఠానం యథాభూతం పజానాతి. యమ్పి, భిక్ఖవే, తథాగతో…పే.… ఇదమ్పి, భిక్ఖవే, తథాగతస్స తథాగతబలం హోతి, యం బలం ఆగమ్మ

తథాగతో ఆసభం ఠానం పటిజానాతి, పరిసాసు సీహనాదం నదతి, బ్రహ్మచక్కం పవత్తేతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, తథాగతో అనేకవిహితం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరతి, సేయ్యథిదం – ఏకమ్పి జాతిం, ద్వేపి జాతియో…పే॰… ఇతి సాకారం సఉద్దేసం అనేకవిహితం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరతి. యమ్పి, భిక్ఖవే, తథాగతో అనేకవిహితం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరతి, సేయ్యథిదం – ఏకమ్పి జాతిం, ద్వేపి జాతియో…పే॰… ఇతి సాకారం సఉద్దేసం అనేకవిహితం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరతి. ఇదమ్పి, భిక్ఖవే, తథాగతస్స తథాగతబలం హోతి, యం బలం ఆగమ్మ తథాగతో ఆసభం ఠానం పటిజానాతి, పరిసాసు సీహనాదం నదతి, బ్రహ్మచక్కం పవత్తేతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, తథాగతో దిబ్బేన చక్ఖునా విసుద్ధేన అతిక్కన్తమానుసకేన…పే॰… యథాకమ్మూపగే సత్తే పజానాతి. యమ్పి, భిక్ఖవే, తథాగతో దిబ్బేన చక్ఖునా విసుద్ధేన అతిక్కన్తమానుసకేన…పే॰… యథాకమ్మూపగే సత్తే పజానాతి, ఇదమ్పి, భిక్ఖవే, తథాగతస్స తథాగతబలం హోతి, యం బలం ఆగమ్మ తథాగతో ఆసభం ఠానం పటిజానాతి, పరిసాసు సీహనాదం నదతి, బ్రహ్మచక్కం పవత్తేతి.

“పున చపరం, భిక్ఖవే, తథాగతో ఆసవానం ఖయా…పే॰… సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతి. యమ్పి, భిక్ఖవే, తథాగతో ఆసవానం ఖయా…పే॰… సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరతి, ఇదమ్పి, భిక్ఖవే, తథాగతస్స తథాగతబలం హోతి, యం బలం ఆగమ్మ తథాగతో ఆసభం ఠానం పటిజానాతి, పరిసాసు సీహనాదం నదతి, బ్రహ్మచక్కం పవత్తేతి. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే , ఛ తథాగతస్స తథాగతబలాని, యేహి బలేహి సమన్నాగతో తథాగతో ఆసభం ఠానం పటిజానాతి, పరిసాసు సీహనాదం నదతి, బ్రహ్మచక్కం పవత్తేతి.

“తత్ర చే, భిక్ఖవే, పరే తథాగతం ఠానఞ్చ ఠానతో అట్ఠానఞ్చ అట్ఠానతో యథాభూతం ఞాణేన ఉపసఙ్కమిత్వా పఞ్హం పుచ్ఛన్తి. యథా యథా, భిక్ఖవే, తథాగతస్స ఠానఞ్చ ఠానతో అట్ఠానఞ్చ అట్ఠానతో యథాభూతం ఞాణం విదితం తథా తథా తేసం తథాగతో ఠానఞ్చ ఠానతో అట్ఠానఞ్చ అట్ఠానతో యథాభూతం ఞాణేన పఞ్హం పుట్ఠో బ్యాకరోతి.

“తత్ర చే, భిక్ఖవే, పరే తథాగతం అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నానం కమ్మసమాదానానం ఠానసో హేతుసో విపాకం యథాభూతం ఞాణేన ఉపసఙ్కమిత్వా పఞ్హం పుచ్ఛన్తి. యథా యథా, భిక్ఖవే, తథాగతస్స అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నానం కమ్మసమాదానానం ఠానసో హేతుసో విపాకం యథాభూతం ఞాణం విదితం తథా తథా తేసం తథాగతో అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నానం కమ్మసమాదానానం ఠానసో హేతుసో విపాకం యథాభూతం ఞాణేన పఞ్హం పుట్ఠో బ్యాకరోతి.

“తత్ర చే, భిక్ఖవే, పరే తథాగతం ఝానవిమోక్ఖసమాధిసమాపత్తీనం సంకిలేసం వోదానం వుట్ఠానం యథాభూతం ఞాణేన ఉపసఙ్కమిత్వా పఞ్హం పుచ్ఛన్తి. యథా యథా, భిక్ఖవే, తథాగతస్స ఝానవిమోక్ఖసమాధిసమాపత్తీనం సంకిలేసం వోదానం వుట్ఠానం యథాభూతం ఞాణం విదితం, తథా తథా తేసం తథాగతో ఝానవిమోక్ఖసమాధిసమాపత్తీనం సంకిలేసం వోదానం వుట్ఠానం యథాభూతం ఞాణేన పఞ్హం పుట్ఠో బ్యాకరోతి.

“తత్ర చే, భిక్ఖవే, పరే తథాగతం పుబ్బేనివాసానుస్సతిం యథాభూతం ఞాణేన ఉపసఙ్కమిత్వా పఞ్హం పుచ్ఛన్తి. యథా యథా, భిక్ఖవే, తథాగతస్స పుబ్బేనివాసానుస్సతిం యథాభూతం ఞాణం విదితం, తథా తథా తేసం తథాగతో

పుబ్బేనివాసానుస్సతిం యథాభూతం ఞాణేన పఞ్హం పుట్ఠో బ్యాకరోతి.

“తత్ర చే, భిక్ఖవే, పరే తథాగతం సత్తానం చుతూపపాతం యథాభూతం ఞాణేన ఉపసఙ్కమిత్వా పఞ్హం పుచ్ఛన్తి. యథా యథా, భిక్ఖవే, తథాగతస్స సత్తానం చుతూపపాతం యథాభూతం ఞాణం విదితం, తథా తథా తేసం తథాగతో సత్తానం చుతూపపాతం యథాభూతం ఞాణేన పఞ్హం పుట్ఠో బ్యాకరోతి.

“తత్ర చే, భిక్ఖవే, పరే తథాగతం ఆసవానం ఖయా…పే॰… యథాభూతం ఞాణేన ఉపసఙ్కమిత్వా పఞ్హం పుచ్ఛన్తి. యథా యథా, భిక్ఖవే, తథాగతస్స ఆసవానం ఖయా…పే॰… యథాభూతం ఞాణం విదితం, తథా తథా తేసం తథాగతో ఆసవానం ఖయా…పే॰… యథాభూతం ఞాణేన పఞ్హం పుట్ఠో బ్యాకరోతి.

“తత్ర, భిక్ఖవే, యమ్పిదం [యమిదం (సీ॰ పీ॰), యదిదం (క॰)] ఠానఞ్చ ఠానతో అట్ఠానఞ్చ అట్ఠానతో యథాభూతం ఞాణం తమ్పి సమాహితస్స వదామి నో అసమాహితస్స. యమ్పిదం [యదిదం (క॰)] అతీతానాగతపచ్చుప్పన్నానం కమ్మసమాదానానం ఠానసో హేతుసో విపాకం యథాభూతం ఞాణం తమ్పి సమాహితస్స వదామి నో అసమాహితస్స. యమ్పిదం [యదిదం (క॰)] ఝానవిమోక్ఖసమాధిసమాపత్తీనం సంకిలేసం వోదానం వుట్ఠానం యథాభూతం ఞాణం తమ్పి సమాహితస్స వదామి నో అసమాహితస్స. యమ్పిదం [యదిదం (క॰)] పుబ్బేనివాసానుస్సతిం యథాభూతం ఞాణం తమ్పి సమాహితస్స వదామి నో అసమాహితస్స. యమ్పిదం [యదిదం (క॰)] సత్తానం చుతూపపాతం యథాభూతం ఞాణం తమ్పి సమాహితస్స వదామి నో అసమాహితస్స. యమ్పిదం [యదిదం (క॰)] ఆసవానం ఖయా…పే॰… యథాభూతం ఞాణం తమ్పి సమాహితస్స వదామి నో అసమాహితస్స. ఇతి ఖో , భిక్ఖవే, సమాధి మగ్గో, అసమాధి కుమ్మగ్గో”తి. దసమం.

మహావగ్గో ఛట్ఠో. [పఠమో (స్యా॰ క॰)]

తస్సుద్దానం –

సోణో ఫగ్గునో ఛళాభి, ఆసవా దారుహత్థి చ;
మజ్ఝే ఞాణం నిబ్బేధికం, సీహనాదోతి తే దసాతి.

౭. దేవతావగ్గో

౧. అనాగామిఫలసుత్తం

౬౫. “ఛ , భిక్ఖవే, ధమ్మే అప్పహాయ అభబ్బో అనాగామిఫలం సచ్ఛికాతుం. కతమే ఛ? అస్సద్ధియం, అహిరికం, అనోత్తప్పం, కోసజ్జం, ముట్ఠస్సచ్చం, దుప్పఞ్ఞతం – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, ఛ ధమ్మే అప్పహాయ అభబ్బో అనాగామిఫలం సచ్ఛికాతుం.

“ఛ, భిక్ఖవే, ధమ్మే పహాయ భబ్బో అనాగామిఫలం సచ్ఛికాతుం. కతమే ఛ? అస్సద్ధియం, అహిరికం, అనోత్తప్పం, కోసజ్జం, ముట్ఠస్సచ్చం, దుప్పఞ్ఞతం – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, ఛ ధమ్మే పహాయ భబ్బో అనాగామిఫలం సచ్ఛికాతు”న్తి. పఠమం.

౨. అరహత్తసుత్తం

౬౬. “ఛ, భిక్ఖవే, ధమ్మే అప్పహాయ అభబ్బో అరహత్తం సచ్ఛికాతుం. కతమే ఛ? థినం [థీనం (సీ॰ స్యా॰ కం॰ పీ॰)], మిద్ధం, ఉద్ధచ్చం, కుక్కుచ్చం, అస్సద్ధియం, పమాదం – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, ఛ ధమ్మే అప్పహాయ అభబ్బో అరహత్తం సచ్ఛికాతుం.

“ఛ , భిక్ఖవే, ధమ్మే పహాయ భబ్బో అరహత్తం సచ్ఛికాతుం. కతమే ఛ? థినం, మిద్ధం, ఉద్ధచ్చం, కుక్కుచ్చం, అస్సద్ధియం, పమాదం – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, ఛ ధమ్మే పహాయ భబ్బో అరహత్తం సచ్ఛికాతు”న్తి. దుతియం.

౩. మిత్తసుత్తం

౬౭. “‘సో వత, భిక్ఖవే, భిక్ఖు పాపమిత్తో పాపసహాయో పాపసమ్పవఙ్కో, పాపమిత్తే [పాపకే మిత్తే (క॰)] సేవమానో భజమానో పయిరుపాసమానో, తేసఞ్చ దిట్ఠానుగతిం ఆపజ్జమానో ఆభిసమాచారికం ధమ్మం పరిపూరేస్సతీ’తి నేతం ఠానం విజ్జతి. ‘ఆభిసమాచారికం ధమ్మం అపరిపూరేత్వా సేఖం ధమ్మం పరిపూరేస్సతీ’తి నేతం ఠానం విజ్జతి. ‘సేఖం ధమ్మం అపరిపూరేత్వా సీలాని పరిపూరేస్సతీ’తి నేతం ఠానం విజ్జతి. ‘సీలాని అపరిపూరేత్వా కామరాగం వా రూపరాగం వా అరూపరాగం వా పజహిస్సతీ’తి నేతం ఠానం విజ్జతి.

“‘సో వత, భిక్ఖవే, భిక్ఖు కల్యాణమిత్తో కల్యాణసహాయో కల్యాణసమ్పవఙ్కో, కల్యాణమిత్తే సేవమానో భజమానో పయిరుపాసమానో, తేసఞ్చ దిట్ఠానుగతిం ఆపజ్జమానో ఆభిసమాచారికం ధమ్మం పరిపూరేస్సతీ’తి ఠానమేతం విజ్జతి. ‘ఆభిసమాచారికం ధమ్మం పరిపూరేత్వా సేఖం ధమ్మం పరిపూరేస్సతీ’తి ఠానమేతం విజ్జతి. ‘సేఖం ధమ్మం పరిపూరేత్వా సీలాని పరిపూరేస్సతీ’తి ఠానమేతం విజ్జతి. ‘సీలాని పరిపూరేత్వా కామరాగం వా రూపరాగం వా అరూపరాగం వా పజహిస్సతీ’తి ఠానమేతం విజ్జతీ”తి. తతియం.

౪. సఙ్గణికారామసుత్తం

౬౮. ‘‘‘సో వత, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సఙ్గణికారామో సఙ్గణికరతో సఙ్గణికారామతం అనుయుత్తో, గణారామో గణరతో గణారామతం అనుయుత్తో, ఏకో పవివేకే అభిరమిస్సతీ’తి నేతం ఠానం విజ్జతి. ‘ఏకో పవివేకే అనభిరమన్తో చిత్తస్స నిమిత్తం గహేస్సతీ’తి నేతం ఠానం విజ్జతి. ‘చిత్తస్స నిమిత్తం అగణ్హన్తో సమ్మాదిట్ఠిం పరిపూరేస్సతీ’తి నేతం ఠానం విజ్జతి. ‘సమ్మాదిట్ఠిం అపరిపూరేత్వా సమ్మాసమాధిం పరిపూరేస్సతీ’తి నేతం ఠానం విజ్జతి. ‘సమ్మాసమాధిం అపరిపూరేత్వా సంయోజనాని పజహిస్సతీ’తి నేతం ఠానం విజ్జతి. ‘సంయోజనాని అప్పహాయ నిబ్బానం సచ్ఛికరిస్సతీ’తి నేతం ఠానం విజ్జతి.

‘‘‘సో వత, భిక్ఖవే, భిక్ఖు న సఙ్గణికారామో న సఙ్గణికరతో న సఙ్గణికారామతం అనుయుత్తో, న గణారామో న గణరతో న గణారామతం అనుయుత్తో, ఏకో పవివేకే అభిరమిస్సతీ’తి ఠానమేతం విజ్జతి. ‘ఏకో పవివేకే అభిరమన్తో చిత్తస్స నిమిత్తం గహేస్సతీ’తి ఠానమేతం విజ్జతి. ‘చిత్తస్స నిమిత్తం గణ్హన్తో సమ్మాదిట్ఠిం పరిపూరేస్సతీ’తి ఠానమేతం విజ్జతి. ‘సమ్మాదిట్ఠిం పరిపూరేత్వా సమ్మాసమాధిం పరిపూరేస్సతీ’తి ఠానమేతం విజ్జతి. ‘సమ్మాసమాధిం పరిపూరేత్వా సంయోజనాని పజహిస్సతీ’తి ఠానమేతం విజ్జతి. ‘సంయోజనాని పహాయ నిబ్బానం సచ్ఛికరిస్సతీ’తి ఠానమేతం విజ్జతీ’’తి. చతుత్థం.

౫. దేవతాసుత్తం

౬౯. అథ ఖో అఞ్ఞతరా దేవతా అభిక్కన్తాయ రత్తియా అభిక్కన్తవణ్ణా కేవలకప్పం జేతవనం ఓభాసేత్వా యేన భగవా తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం అట్ఠాసి. ఏకమన్తం ఠితా ఖో సా దేవతా భగవన్తం ఏతదవోచ – ‘‘ఛయిమే, భన్తే, ధమ్మా భిక్ఖునో అపరిహానాయ సంవత్తన్తి. కతమే ఛ? సత్థుగారవతా, ధమ్మగారవతా, సఙ్ఘగారవతా, సిక్ఖాగారవతా, సోవచస్సతా, కల్యాణమిత్తతా – ఇమే ఖో, భన్తే, ఛ ధమ్మా భిక్ఖునో అపరిహానాయ సంవత్తన్తీ’’తి. ఇదమవోచ సా దేవతా. సమనుఞ్ఞో సత్థా అహోసి. అథ ఖో సా దేవతా ‘‘సమనుఞ్ఞో మే సత్థా’’తి భగవన్తం అభివాదేత్వా పదక్ఖిణం కత్వా తత్థేవన్తరధాయి.

అథ ఖో భగవా తస్సా రత్తియా అచ్చయేన భిక్ఖూ ఆమన్తేసి – ‘‘ఇమం , భిక్ఖవే, రత్తిం అఞ్ఞతరా దేవతా అభిక్కన్తాయ రత్తియా అభిక్కన్తవణ్ణా కేవలకప్పం జేతవనం ఓభాసేత్వా యేనాహం తేనుపసఙ్కమి; ఉపసఙ్కమిత్వా మం అభివాదేత్వా ఏకమన్తం అట్ఠాసి. ఏకమన్తం ఠితా ఖో, భిక్ఖవే, సా దేవతా మం ఏతదవోచ – ‘ఛయిమే, భన్తే, ధమ్మా భిక్ఖునో అపరిహానాయ సంవత్తన్తి. కతమే ఛ? సత్థుగారవతా, ధమ్మగారవతా, సఙ్ఘగారవతా, సిక్ఖాగారవతా, సోవచస్సతా, కల్యాణమిత్తతా – ఇమే ఖో, భన్తే, ఛ ధమ్మా భిక్ఖునో అపరిహానాయ సంవత్తన్తీ’తి. ఇదమవోచ, భిక్ఖవే, సా దేవతా. ఇదం వత్వా మం అభివాదేత్వా పదక్ఖిణం కత్వా తత్థేవన్తరధాయీ’’తి.

ఏవం వుత్తే ఆయస్మా సారిపుత్తో భగవన్తం అభివాదేత్వా ఏతదవోచ – ‘‘ఇమస్స ఖో అహం, భన్తే, భగవతా సంఖిత్తేన భాసితస్స ఏవం విత్థారేన అత్థం ఆజానామి. ఇధ, భన్తే, భిక్ఖు అత్తనా చ సత్థుగారవో హోతి సత్థుగారవతాయ చ వణ్ణవాదీ. యే చఞ్ఞే భిక్ఖూ న సత్థుగారవా తే చ సత్థుగారవతాయ సమాదపేతి. యే చఞ్ఞే భిక్ఖూ సత్థుగారవా తేసఞ్చ వణ్ణం భణతి భూతం తచ్ఛం కాలేన. అత్తనా చ ధమ్మగారవో హోతి...పే.... సఙ్ఘగారవో హోతి... సిక్ఖాగారవో హోతి ... సువచో హోతి... కల్యాణమిత్తో హోతి కల్యాణమిత్తతాయ చ వణ్ణవాదీ. యే చఞ్ఞే భిక్ఖూ న కల్యాణమిత్తా తే చ కల్యాణమిత్తతాయ సమాదపేతి. యే చఞ్ఞే భిక్ఖూ కల్యాణమిత్తా తేసఞ్చ వణ్ణం భణతి భూతం తచ్ఛం కాలేన . ఇమస్స ఖో అహం, భన్తే, భగవతా సంఖిత్తేన భాసితస్స ఏవం విత్థారేన అత్థం ఆజానామీ’’తి.

“సాధు సాధు, సారిపుత్త! సాధు ఖో త్వం, సారిపుత్త, ఇమస్స మయా సంఖిత్తేన భాసితస్స ఏవం విత్థారేన అత్థం ఆజానాసి. ఇధ, సారిపుత్త, భిక్ఖు అత్తనా చ సత్థుగారవో హోతి సత్థుగారవతాయ చ వణ్ణవాదీ. యే చఞ్ఞే భిక్ఖూ న సత్థుగారవా తే చ సత్థుగారవతాయ సమాదపేతి. యే చఞ్ఞే భిక్ఖూ సత్థుగారవా తేసఞ్చ వణ్ణం భణతి భూతం తచ్ఛం కాలేన. అత్తనా చ ధమ్మగారవో హోతి…పే॰… సఙ్ఘగారవో హోతి… సిక్ఖాగారవో హోతి… సువచో హోతి… కల్యాణమిత్తో హోతి కల్యాణమిత్తతాయ చ వణ్ణవాదీ. యే చఞ్ఞే భిక్ఖూ న కల్యాణమిత్తా తే చ కల్యాణమిత్తతాయ సమాదపేతి. యే చఞ్ఞే భిక్ఖూ కల్యాణమిత్తా తేసఞ్చ వణ్ణం భణతి భూతం తచ్ఛం కాలేన. ఇమస్స ఖో, సారిపుత్త, మయా సంఖిత్తేన భాసితస్స ఏవం విత్థారేన అత్థో దట్ఠబ్బో”తి. పఞ్చమం.

౬. సమాధిసుత్తం

౨౦. ‘‘‘నో వత, భిక్ఖవే, భిక్ఖు న సన్తేన సమాధినా న పణీతేన న పటిప్పస్సద్ధిలద్ధేన [న పటిప్పస్సద్ధలద్ధేన (సీ॰)] న ఏకోదిభావాధిగతేన అనేకవిహితం ఇద్ధివిధం పచ్చనుభవిస్సతి – ఏకోపి హుత్వా బహుధా భవిస్సతి, బహుధాపి హుత్వా ఏకో భవిస్సతి…పే॰… యావ బ్రహ్మలోకాపి కాయేన వసం వత్తేస్సతీ’తి నేతం ఠానం విజ్జతి. ‘దిబ్బాయ సోతధాతుయా విసుద్ధాయ అతిక్కన్తమానుసికాయ ఉభో సద్దే సుణిస్సతి – దిబ్బే చ మానుసే చ యే దూరే సన్తికే చా’తి నేతం ఠానం విజ్జతి. ‘పరసత్తానం పరపుగ్గలానం చేతసా చేతో పరిచ్చ పజానిస్సతి – సరాగం వా చిత్తం సరాగం చిత్తన్తి పజానిస్సతి … పే॰… విముత్తం వా చిత్తం విముత్తం చిత్తన్తి పజానిస్సతీ’తి నేతం ఠానం విజ్జతి. ‘అనేకవిహితం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరిస్సతి, సేయ్యథిదం – ఏకమ్పి జాతిం, ద్వేపి జాతియో…పే॰… ఇతి సాకారం సఉద్దేసం అనేకవిహితం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరిస్సతీ’తి నేతం ఠానం విజ్జతి. ‘దిబ్బేన చక్ఖునా విసుద్ధేన అతిక్కన్తమానుసకేన సత్తే పస్సిస్సతి… పే॰… యథాకమ్మూపగే సత్తే పజానిస్సతీ’తి నేతం ఠానం విజ్జతి . ‘ఆసవానం ఖయా…పే॰… సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరిస్సతీ’తి నేతం ఠానం విజ్జతి.

‘‘‘సో వత, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సన్తేన సమాధినా పణీతేన పటిప్పస్సద్ధిలద్ధేన ఏకోదిభావాధిగతేన అనేకవిహితం ఇద్ధివిధం పచ్చనుభవిస్సతి…పే॰… యావ బ్రహ్మలోకాపి కాయేన వసం వత్తేస్సతీ’తి ఠానమేతం విజ్జతి. ‘దిబ్బాయ సోతధాతుయా విసుద్ధాయ అతిక్కన్తమానుసికాయ ఉభో సద్దే సుణిస్సతి – దిబ్బే చ మానుసే చ యే దూరే సన్తికే చా’తి ఠానమేతం విజ్జతి. ‘పరసత్తానం పరపుగ్గలానం చేతసా చేతో పరిచ్చ పజానిస్సతి – సరాగం వా చిత్తం సరాగం చిత్తన్తి పజానిస్సతి…పే॰… విముత్తం వా చిత్తం విముత్తం చిత్తన్తి పజానిస్సతీ’తి ఠానమేతం విజ్జతి. ‘అనేకవిహితం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరిస్సతి, సేయ్యథిదం – ఏకమ్పి జాతిం, ద్వేపి జాతియో…పే॰… ఇతి సాకారం సఉద్దేసం అనేకవిహితం పుబ్బేనివాసం అనుస్సరిస్సతీ’తి ఠానమేతం విజ్జతి. ‘దిబ్బేన చక్ఖునా విసుద్ధేన అతిక్కన్తమానుసకేన సత్తే పస్సిస్సతి చవమానే ఉపపజ్జమానే హీనే పణీతే సువణ్ణే దుబ్బణ్ణే, సుగతే దుగ్గతే యథాకమ్మూపగే సత్తే పజానిస్సతీ’తి ఠానమేతం విజ్జతి . ‘ఆసవానం ఖయా అనాసవం చేతోవిముత్తిం…పే॰… సచ్ఛికత్వా ఉపసమ్పజ్జ విహరిస్సతీ’తి ఠానమేతం విజ్జతీ”తి. ఛట్ఠం.

౭. సక్ఖిభబ్బసుత్తం

౭౧. “ఛహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు అభబ్బో తత్ర తత్రేవ సక్ఖిభబ్బతం పాపుణితుం సతి సతి ఆయతనే. కతమేహి ఛహి? ఇధ , భిక్ఖవే, భిక్ఖు ‘ఇమే హానభాగియా ధమ్మా’తి యథాభూతం నప్పజానాతి, ‘ఇమే ఠితిభాగియా ధమ్మా’తి యథాభూతం నప్పజానాతి, ‘ఇమే విసేసభాగియా ధమ్మా’తి యథాభూతం నప్పజానాతి, ‘ఇమే నిబ్బేధభాగియా ధమ్మా’తి యథాభూతం నప్పజానాతి, అసక్కచ్చకారీ చ హోతి, అసప్పాయకారీ చ. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, ఛహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు అభబ్బో తత్ర తత్రేవ సక్ఖిభబ్బతం పాపుణితుం సతి సతి ఆయతనే.

“ఛహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు భబ్బో తత్ర తత్రేవ సక్ఖిభబ్బతం పాపుణితుం సతి సతి ఆయతనే. కతమేహి ఛహి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ‘ఇమే హానభాగియా ధమ్మా’తి యథాభూతం పజానాతి, ‘ఇమే ఠితిభాగియా ధమ్మా’తి యథాభూతం పజానాతి, ‘ఇమే విసేసభాగియా ధమ్మా’తి యథాభూతం పజానాతి, ‘ఇమే నిబ్బేధభాగియా ధమ్మా’తి యథాభూతం పజానాతి, సక్కచ్చకారీ చ హోతి, సప్పాయకారీ చ. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, ఛహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు భబ్బో తత్ర తత్రేవ సక్ఖిభబ్బతం పాపుణితుం సతి సతి ఆయతనే”తి. సత్తమం.

౮. బలసుత్తం

౭౨. “ఛహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు అభబ్బో సమాధిస్మిం [సమాధిమ్హి (క.)] బలతం పాపుణితుం. కతమేహి ఛహి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు న సమాధిస్స సమాపత్తికుసలో హోతి, న సమాధిస్స ఠితికుసలో హోతి, న సమాధిస్స [న సమాధిమ్హా (క.) ఉపరిసత్తకనిపాతే దేవతావగ్గే పన సబ్బత్థపి “సమాధిస్స”ఇత్వేవ దిస్సతి] వుట్ఠానకుసలో హోతి, అసక్కచ్చకారీ చ హోతి, అసాతచ్చకారీ చ, అసప్పాయకారీ చ. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, ఛహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు అభబ్బో సమాధిస్మిం బలతం పాపుణితుం.

“ఛహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు భబ్బో సమాధిస్మిం బలతం పాపుణితుం. కతమేహి ఛహి? ఇధ , భిక్ఖవే, భిక్ఖు సమాధిస్స సమాపత్తికుసలో హోతి, సమాధిస్స ఠితికుసలో హోతి, సమాధిస్స వుట్ఠానకుసలో హోతి, సక్కచ్చకారీ చ హోతి, సాతచ్చకారీ చ, సప్పాయకారీ చ. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, ఛహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు భబ్బో సమాధిస్మిం బలతం పాపుణితు”న్తి. అట్ఠమం.

౯. పఠమతజ్ఝానసుత్తం

౭౩. “ఛ, భిక్ఖవే, ధమ్మే అప్పహాయ అభబ్బో పఠమం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరితుం. కతమే ఛ? కామచ్ఛన్దం, బ్యాపాదం, థినమిద్ధం, ఉద్ధచ్చకుక్కుచ్చం, విచికిచ్ఛం. కామేసు ఖో పనస్స ఆదీనవో న యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ సుదిట్ఠో హోతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, ఛ ధమ్మే అప్పహాయ అభబ్బో పఠమం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరితుం.

“ఛ, భిక్ఖవే, ధమ్మే పహాయ భబ్బో పఠమం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరితుం. కతమే ఛ? కామచ్ఛన్దం, బ్యాపాదం, థినమిద్ధం, ఉద్ధచ్చకుక్కుచ్చం, విచికిచ్ఛం, కామేసు ఖో పనస్స ఆదీనవో న యథాభూతం సమ్మప్పఞ్ఞాయ సుదిట్ఠో హోతి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, ఛ ధమ్మే పహాయ భబ్బో పఠమం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరితు”న్తి. నవమం.

౧౦. దుతియతజ్ఝానసుత్తం

౭౪. "ఛ , భిక్ఖవే, ధమ్మే అప్పహాయ అభబ్బో పఠమం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరితుం. కతమే ఛ? కామవితక్కం, బ్యాపాదవితక్కం, విహింసావితక్కం, కామసఞ్ఞం, బ్యాపాదసఞ్ఞం, విహింసాసఞ్ఞం – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, ఛ ధమ్మే అప్పహాయ అభబ్బో పఠమం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరితుం.

"ఛ, భిక్ఖవే, ధమ్మే పహాయ భబ్బో పఠమం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరితుం. కతమే ఛ? కామవితక్కం, బ్యాపాదవితక్కం, విహింసావితక్కం, కామసఞ్ఞం, బ్యాపాదసఞ్ఞం, విహింసాసఞ్ఞం – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, ఛ ధమ్మే పహాయ భబ్బో పఠమం ఝానం ఉపసమ్పజ్జ విహరితు"న్తి. దసమం.

దేవతావగ్గో సత్తమో. [దుతియో (స్యా. క.)]

తస్సుద్దానం –

అనాగామి అరహం మిత్తా, సఙ్గణికారామదేవతా;

సమాధి సక్ఖిభబ్బం బలం, తజ్ఝానా అపరే దువేతి.

౮. అరహత్తవగ్గో

౧. దుక్ఖసుత్తం

౭౧. “ఛహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు దిట్ఠేవ ధమ్మే దుక్ఖం విహరతి సవిఘాతం సఉపాయాసం సపరిళాహం, కాయస్స భేదా పరం మరణా దుగ్గతి పాటికఙ్ఖా. కతమేహి ఛహి? కామవితక్కేన, బ్యాపాదవితక్కేన, విహింసావితక్కేన, కామసఞ్ఞాయ, బ్యాపాదసఞ్ఞాయ, విహింసాసఞ్ఞాయ – ఇమేహి, ఖో, భిక్ఖవే, ఛహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు దిట్ఠేవ ధమ్మే దుక్ఖం విహరతి సవిఘాతం సఉపాయాసం సపరిళాహం, కాయస్స భేదా పరం మరణా దుగ్గతి పాటికఙ్ఖా.

“ఛహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు దిట్ఠేవ ధమ్మే సుఖం విహరతి అవిఘాతం అనుపాయాసం అపరిళాహం, కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతి పాటికఙ్ఖా. కతమేహి ఛహి? నేక్ఖమ్మవితక్కేన, అబ్యాపాదవితక్కేన, అవిహింసావితక్కేన, నేక్ఖమ్మసఞ్ఞాయ, అబ్యాపాదసఞ్ఞాయ, అవిహింసాసఞ్ఞాయ – ఇమేహి, ఖో, భిక్ఖవే, ఛహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు దిట్ఠేవ ధమ్మే సుఖం విహరతి అవిఘాతం అనుపాయాసం అపరిళాహం, కాయస్స భేదా పరం మరణా సుగతి పాటికఙ్ఖా”తి. పఠమం.

౨. అరహత్తసుత్తం

౭౬. “ఛ , భిక్ఖవే, ధమ్మే అప్పహాయ అభబ్బో అరహత్తం సచ్ఛికాతుం. కతమే ఛ? మానం, ఓమానం, అతిమానం, అధిమానం, థమ్భం, అతినిపాతం. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, ఛ ధమ్మే అప్పహాయ అభబ్బో అరహత్తం సచ్ఛికాతుం.

“ఛ, భిక్ఖవే, ధమ్మే పహాయ భబ్బో అరహత్తం సచ్ఛికాతుం. కతమే ఛ? మానం, ఓమానం , అతిమానం, అధిమానం, థమ్భం, అతినిపాతం. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, ఛ ధమ్మే పహాయ భబ్బో అరహత్తం సచ్ఛికాతు”న్తి. దుతియం.

౩. ఉత్తరిమనుస్సధమ్మసుత్తం

౭౭. “ఛ, భిక్ఖవే, ధమ్మే అప్పహాయ అభబ్బో ఉత్తరిమనుస్సధమ్మం అలమరియఞాణదస్సనవిసేసం సచ్ఛికాతుం. కతమే ఛ? ముట్ఠస్సచ్చం, అసమ్పజఞ్ఞం, ఇన్ద్రియేసు అగుత్తద్వారతం, భోజనే అమత్తఞ్ఞుతం, కుహనం, లపనం. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, ఛ ధమ్మే అప్పహాయ అభబ్బో ఉత్తరిమనుస్సధమ్మం అలమరియఞాణదస్సనవిసేసం సచ్ఛికాతుం.

“ఛ, భిక్ఖవే, ధమ్మే పహాయ భబ్బో ఉత్తరిమనుస్సధమ్మం అలమరియఞాణదస్సనవిసేసం సచ్ఛికాతుం. కతమే ఛ? ముట్ఠస్సచ్చం, అసమ్పజఞ్ఞం, ఇన్ద్రియేసు అగుత్తద్వారతం, భోజనే అమత్తఞ్ఞుతం, కుహనం, లపనం. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, ఛ ధమ్మే పహాయ భబ్బో ఉత్తరిమనుస్సధమ్మం అలమరియఞాణదస్సనవిసేసం సచ్ఛికాతు”న్తి. తతియం.

౪. సుఖసోమనస్ససుత్తం

౭౮. "ఛహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు దిట్ఠేవ ధమ్మే సుఖసోమనస్సబహులో విహరతి, యోని చస్స ఆరద్ధా హోతి ఆసవానం ఖయాయ. కతమేహి ఛహి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ధమ్మారామో హోతి, భావనారామో హోతి, పహానారామో హోతి, పవివేకారామో హోతి , అబ్యాపజ్ఝారామో హోతి, నిప్పపఞ్చారామో హోతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, ఛహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు దిట్ఠేవ ధమ్మే సుఖసోమనస్సబహులో విహరతి, యోని చస్స ఆరద్ధా హోతి ఆసవానం ఖయాయా"తి. చతుత్థం.

౫. అధిగమసుత్తం

౭౯. "ఛహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు అభబ్బో అనధిగతం వా కుసలం ధమ్మం అధిగన్తుం, అధిగతం వా కుసలం ధమ్మం ఫాతిం కాతుం [ఫాతికత్తుం (సీ.), ఫాతికాతుం (స్యా. కం. పీ.)]. కతమేహి ఛహి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు న ఆయకుసలో చ హోతి, న అపాయకుసలో చ హోతి, న ఉపాయకుసలో చ హోతి, అనధిగతానం కుసలానం ధమ్మానం అధిగమాయ న ఛన్దం జనేతి, అధిగతే కుసలే ధమ్మే న ఆరక్ఖతి [సారక్ఖతి (సీ. స్యా. కం. పీ)], సాతచ్చకిరియాయ న సమ్పాదేతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, ఛహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు అభబ్బో అనధిగతం వా కుసలం ధమ్మం అధిగన్తుం, అధిగతం వా కుసలం ధమ్మం ఫాతిం కాతుం.

"ఛహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు భబ్బో అనధిగతం వా కుసలం ధమ్మం అధిగన్తుం, అధిగతం వా కుసలం ధమ్మం ఫాతిం కాతుం. కతమేహి ఛహి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఆయకుసలో చ హోతి, అపాయకుసలో చ హోతి, ఉపాయకుసలో చ హోతి, అనధిగతానం కుసలానం ధమ్మానం అధిగమాయ ఛన్దం జనేతి, అధిగతే కుసలే ధమ్మే ఆరక్ఖతి, సాతచ్చకిరియాయ సమ్పాదేతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, ఛహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు భబ్బో అనధిగతం వా కుసలం ధమ్మం అధిగన్తుం, అధిగతం వా కుసలం ధమ్మం ఫాతిం కాతు"న్తి. పఞ్చమం.

౬. మహన్తత్తసుత్తం

౮౦. "ఛహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు నచిరస్సేవ మహన్తత్తం [మహత్తం (స్యా. కం.)] వేపుల్లత్తం పాపుణాతి ధమ్మేసు. కతమేహి ఛహి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు ఆలోకబహులో చ హోతి యోగబహులో చ వేదబహులో చ అసన్తుట్ఠిబహులో చ అనిక్ఖిత్తధురో చ కుసలేసు ధమ్మేసు ఉత్తరి చ పతారేతి [పకరోతి (క.)]. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, ఛహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు నచిరస్సేవ మహన్తత్తం వేపుల్లత్తం పాపుణాతి ధమ్మేసూ"తి. ఛట్ఠం.

౭. పఠమనిరయసుత్తం

౮౧. "ఛహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం నిరయే. కతమేహి ఛహి? పాణాతిపాతీ హోతి, అదిన్నాదాయీ హోతి, కామేసుమిచ్ఛాచారీ హోతి, ముసావాదీ హోతి, పాపిచ్ఛో చ, మిచ్ఛాదిట్ఠి చ. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, ఛహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం నిరయే.

"ఛహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం సగ్గే. కతమేహి ఛహి? పాణాతిపాతా పటివిరతో హోతి, అదిన్నాదానా పటివిరతో హోతి , కామేసుమిచ్ఛాచారా పటివిరతో హోతి, ముసావాదా పటివిరతో హోతి, అప్పిచ్ఛో చ,

సమ్మాదిట్ఠి చ. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, ఛహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం సగ్గే’’తి. సత్తమం.

౮. దుతియనిరయసుత్తం

౮౨. ‘‘ఛహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం నిరయే. కతమేహి ఛహి [ముసావాదీ హోతి, పిసుణవాచా హోతి, ఫరుసవాచో హోతి, సమ్ఫప్పలాపీ హోతి, (సీ. స్యా. పీ.) ఏవం సుక్కపక్ఖేపి]? పాణాతిపాతీ హోతి, అదిన్నాదాయీ హోతి, కామేసుమిచ్ఛాచారీ హోతి, ముసావాదీ హోతి [ముసావాదీ హోతి, పిసుణవాచా హోతి, ఫరుసవాచో హోతి, సమ్ఫప్పలాపీ హోతి, (సీ. స్యా. పీ.) ఏవం సుక్కపక్ఖేపి], లుద్ధో చ, పగబ్భో చ. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, ఛహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం నిరయే.

‘‘ఛహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం సగ్గే. కతమేహి ఛహి? పాణాతిపాతా పటివిరతో హోతి, అదిన్నాదానా పటివిరతో హోతి, కామేసుమిచ్ఛాచారా పటివిరతో హోతి, ముసావాదా పటివిరతో హోతి, అలుద్ధో చ, అప్పగబ్భో చ. ఇమేహి ఖో భిక్ఖవే ఛహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో యథాభతం నిక్ఖిత్తో ఏవం సగ్గే’’తి. అట్ఠమం.

౯. అగ్గధమ్మసుత్తం

౮౩. ‘‘ఛహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు అభబ్బో అగ్గం ధమ్మం అరహత్తం సచ్ఛికాతుం. కతమేహి ఛహి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అస్సద్ధో హోతి, అహిరికో హోతి, అనోత్తప్పీ హోతి, కుసీతో హోతి, దుప్పఞ్ఞో హోతి, కాయే చ జీవితే చ సాపేక్ఖో హోతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, ఛహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు అభబ్బో అగ్గం ధమ్మం అరహత్తం సచ్ఛికాతుం.

‘‘ఛహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు భబ్బో అగ్గం ధమ్మం అరహత్తం సచ్ఛికాతుం. కతమేహి ఛహి? ఇధ , భిక్ఖవే, భిక్ఖు సద్ధో హోతి, హిరిమా హోతి, ఓత్తప్పీ హోతి, ఆరద్ధవీరియో హోతి, పఞ్ఞవా హోతి, కాయే చ జీవితే చ అనపేక్ఖో హోతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే , ఛహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు భబ్బో అగ్గం ధమ్మం అరహత్తం సచ్ఛికాతు’’న్తి. నవమం.

౧౦. రత్తిదివససుత్తం

౮౪. ‘‘ఛహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతస్స భిక్ఖునో యా రత్తి వా దివసో వా ఆగచ్ఛతి హానియేవ పాటికఙ్ఖా కుసలేసు ధమ్మేసు, నో వుద్ధి. కతమేహి ఛహి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు మహిచ్ఛో హోతి, విఘాతవా, అసన్తుట్ఠో, ఇతరీతరచీవరపిణ్డపాతసేనాసనగిలానప్పచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారేన, అస్సద్ధో హోతి, దుస్సీలో హోతి, కుసీతో హోతి, ముట్ఠస్సతి హోతి, దుప్పఞ్ఞో హోతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, ఛహి ధమ్మేహి సమన్నాగతస్స భిక్ఖునో యా రత్తి వా దివసో వా ఆగచ్ఛతి హానియేవ పాటికఙ్ఖా కుసలేసు ధమ్మేసు, నో వుద్ధి.

‘‘ఛహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతస్స భిక్ఖునో యా రత్తి వా దివసో వా ఆగచ్ఛతి వుద్ధియేవ పాటికఙ్ఖా కుసలేసు ధమ్మేసు, నో పరిహాని. కతమేహి ఛహి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు న మహిచ్ఛో హోతి, అవిఘాతవా, సన్తుట్ఠో, ఇతరీతరచీవరపిణ్డపాతసేనాసనగిలానప్పచ్చయభేసజ్జపరిక్ఖారేన, సద్ధో హోతి, సీలవా హోతి, ఆరద్ధవీరియో హోతి, సతిమా

హోతి, పఞ్ఞవా హోతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, ఛహి ధమ్మేహి సమన్నాగతస్స భిక్ఖునో యా రత్తి వా దివసో వా ఆగచ్ఛతి వుద్ధియేవ పాటికఙ్ఖా , కుసలేసు ధమ్మేసు నో పరిహానీ”తి. దసమం.

అరహత్తవగ్గో అట్ఠమో. [తతియో (స్యా. క.)]

తస్సుద్దానం –

దుక్ఖం అరహత్తం ఉత్తరి చ, సుఖం అధిగమేన చ;

మహన్తత్తం ద్వయం నిరయే [మహత్తద్వయనిరయే (స్యా.)], అగ్గధమ్మఞ్చ రత్తియోతి.

౯. సీతివగ్గో

౧. సీతిభావసుత్తం

౮౫. “ఛహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు అభబ్బో అనుత్తరం సీతిభావం సచ్ఛికాతుం. కతమేహి ఛహి [విసుద్ధి॰ ౧.౬౪ ఆదయో విత్థారో]? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు యస్మిం సమయే చిత్తం నిగ్గహేతబ్బం తస్మిం సమయే చిత్తం న నిగ్గణ్హాతి, యస్మిం సమయే చిత్తం పగ్గహేతబ్బం తస్మిం సమయే చిత్తం న పగ్గణ్హాతి, యస్మిం సమయే చిత్తం సమ్పహంసితబ్బం తస్మిం సమయే చిత్తం న సమ్పహంసేతి, యస్మిం సమయే చిత్తం అజ్ఝుపేక్ఖితబ్బం తస్మిం సమయే చిత్తం న అజ్ఝుపేక్ఖతి, హీనాధిముత్తికో చ హోతి, సక్కాయాభిరతో చ. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, ఛహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు అభబ్బో అనుత్తరం సీతిభావం సచ్ఛికాతుం.

“ఛహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు భబ్బో అనుత్తరం సీతిభావం సచ్ఛికాతుం. కతమేహి ఛహి? ఇధ, భిక్ఖవే, భిక్ఖు యస్మిం సమయే చిత్తం నిగ్గహేతబ్బం తస్మిం సమయే చిత్తం నిగ్గణ్హాతి, యస్మిం సమయే చిత్తం పగ్గహేతబ్బం తస్మిం సమయే చిత్తం పగ్గణ్హాతి, యస్మిం సమయే చిత్తం సమ్పహంసితబ్బం తస్మిం సమయే చిత్తం సమ్పహంసేతి, యస్మిం సమయే చిత్తం అజ్ఝుపేక్ఖితబ్బం తస్మిం సమయే చిత్తం అజ్ఝుపేక్ఖతి, పణీతాధిముత్తికో చ హోతి, నిబ్బానాభిరతో చ. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, ఛహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో భిక్ఖు భబ్బో అనుత్తరం సీతిభావం సచ్ఛికాతు”న్తి. పఠమం.

౨. ఆవరణసుత్తం

౮౬. “ఛహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో సుణన్తోపి సద్ధమ్మం అభబ్బో నియామం ఓక్కమితుం కుసలేసు ధమ్మేసు సమ్మత్తం. కతమేహి ఛహి ? కమ్మావరణతాయ సమన్నాగతో హోతి, కిలేసావరణతాయ సమన్నాగతో హోతి, విపాకావరణతాయ సమన్నాగతో హోతి, అస్సద్ధో చ హోతి, అచ్ఛన్దికో చ, దుప్పఞ్ఞో చ. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, ఛహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో సుణన్తోపి సద్ధమ్మం అభబ్బో నియామం ఓక్కమితుం కుసలేసు ధమ్మేసు సమ్మత్తం.

“ఛహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో సుణన్తో సద్ధమ్మం భబ్బో నియామం ఓక్కమితుం కుసలేసు ధమ్మేసు సమ్మత్తం. కతమేహి ఛహి? న కమ్మావరణతాయ సమన్నాగతో హోతి, న కిలేసావరణతాయ సమన్నాగతో హోతి, న విపాకావరణతాయ సమన్నాగతో హోతి, సద్ధో చ హోతి, ఛన్దికో చ, పఞ్ఞవా చ. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, ఛహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో సుణన్తో సద్ధమ్మం భబ్బో నియామం ఓక్కమితుం కుసలేసు ధమ్మేసు సమ్మత్త”న్తి. దుతియం.

౩. వోరోపితసుత్తం

౮౭. “ఛహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో సుణన్తోపి సద్ధమ్మం అభబ్బో నియామం ఓక్కమితుం కుసలేసు ధమ్మేసు సమ్మత్తం. కతమేహి ఛహి? మాతా జీవితా వోరోపితా హోతి, పితా జీవితా వోరోపితో హోతి, అరహం [అరహా (స్యా॰ కం॰), అరహన్తో (క॰)] జీవితా వోరోపితో హోతి, తథాగతస్స దుట్ఠేన చిత్తేన లోహితం ఉప్పాదితం హోతి, సఙ్ఘో భిన్నో హోతి,

దుప్పఞ్ఞో హోతి జళో ఏళమూగో. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, ఛహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో సుణన్తోపి సద్ధమ్మం అభబ్బో నియామం ఓక్కమితుం కుసలేసు ధమ్మేసు సమ్మత్తం.

“ఛహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో సుణన్తో సద్ధమ్మం భబ్బో నియామం ఓక్కమితుం కుసలేసు ధమ్మేసు సమ్మత్తం. కతమేహి ఛహి? న మాతా జీవితా వోరోపితా హోతి, న పితా జీవితా వోరోపితో హోతి, న అరహం జీవితా వోరోపితో హోతి, న తథాగతస్స దుట్ఠేన చిత్తేన లోహితం ఉప్పాదితం హోతి, న సఙ్ఘో భిన్నో హోతి, పఞ్ఞవా హోతి అజళో అనేళమూగో. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, ఛహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో సుణన్తో సద్ధమ్మం భబ్బో నియామం ఓక్కమితుం కుసలేసు ధమ్మేసు సమ్మత్త”న్తి. తతియం.

౪. సుస్సూసతిసుత్తం

౮౮. “ఛహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో సుణన్తోపి సద్ధమ్మం అభబ్బో నియామం ఓక్కమితుం కుసలేసు ధమ్మేసు సమ్మత్తం. కతమేహి ఛహి? తథాగతప్పవేదితే ధమ్మవినయే దేసియమానే న సుస్సూసతి, న సోతం ఓదహతి, న అఞ్ఞా చిత్తం ఉపట్ఠాపేతి [ఉపట్ఠపేతి (సీ. స్యా. కం. పీ.)], అనత్థం గణ్హాతి, అత్థం రిఞ్చతి, అననులోమికాయ ఖన్తియా సమన్నాగతో హోతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, ఛహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో సుణన్తోపి సద్ధమ్మం అభబ్బో నియామం ఓక్కమితుం కుసలేసు ధమ్మేసు సమ్మత్తం.

“ఛహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో సుణన్తో సద్ధమ్మం భబ్బో నియామం ఓక్కమితుం కుసలేసు ధమ్మేసు సమ్మత్తం. కతమేహి ఛహి? తథాగతప్పవేదితే ధమ్మవినయే దేసియమానే సుస్సూసతి, సోతం ఓదహతి, అఞ్ఞా చిత్తం ఉపట్ఠాపేతి, అత్థం గణ్హాతి, అనత్థం రిఞ్చతి, అనులోమికాయ ఖన్తియా సమన్నాగతో హోతి. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, ఛహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో సుణన్తో సద్ధమ్మం భబ్బో నియామం ఓక్కమితుం కుసలేసు ధమ్మేసు సమ్మత్త”న్తి. చతుత్థం.

౫. అప్పహాయసుత్తం

౮౯. “ఛ , భిక్ఖవే, ధమ్మే అప్పహాయ అభబ్బో దిట్ఠిసమ్పదం సచ్ఛికాతుం. కతమే ఛ? సక్కాయదిట్ఠిం, విచికిచ్ఛం, సీలబ్బతపరామాసం, అపాయగమనీయం రాగం, అపాయగమనీయం దోసం, అపాయగమనీయం మోహం. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, ఛ ధమ్మే అప్పహాయ అభబ్బో దిట్ఠిసమ్పదం సచ్ఛికాతుం.

“ఛ, భిక్ఖవే, ధమ్మే పహాయ భబ్బో దిట్ఠిసమ్పదం సచ్ఛికాతుం. కతమే ఛ? సక్కాయదిట్ఠిం, విచికిచ్ఛం, సీలబ్బతపరామాసం, అపాయగమనీయం రాగం, అపాయగమనీయం దోసం, అపాయగమనీయం మోహం. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, ఛ ధమ్మే పహాయ భబ్బో దిట్ఠిసమ్పదం సచ్ఛికాతు”న్తి. పఞ్చమం.

౬. పహీనసుత్తం

౯౦. “ఛయిమే , భిక్ఖవే, ధమ్మా దిట్ఠిసమ్పన్నస్స పుగ్గలస్స పహీనా. కతమే ఛ? సక్కాయదిట్ఠి, విచికిచ్ఛా, సీలబ్బతపరామాసో, అపాయగమనీయో రాగో, అపాయగమనీయో దోసో, అపాయగమనీయో మోహో. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, ఛ ధమ్మా దిట్ఠిసమ్పన్నస్స పుగ్గలస్స పహీనా”తి. ఛట్ఠం.

౭. అభబ్బసుత్తం

౯౧. "ఛ , భిక్ఖవే, ధమ్మే అభబ్బో దిట్ఠిసమ్పన్నో పుగ్గలో ఉప్పాదేతుం . కతమే ఛ? సక్కాయదిట్ఠిం, విచికిచ్ఛం, సీలబ్బతపరామాసం, అపాయగమనీయం రాగం, అపాయగమనీయం దోసం, అపాయగమనీయం మోహం. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, ఛ ధమ్మే అభబ్బో దిట్ఠిసమ్పన్నో పుగ్గలో ఉప్పాదేతు"న్తి. సత్తమం.

౮. పఠమఅభబ్బట్ఠానసుత్తం

౯౨. "ఛయిమాని, భిక్ఖవే, అభబ్బట్ఠానాని. కతమాని ఛ? అభబ్బో దిట్ఠిసమ్పన్నో పుగ్గలో సత్థరి అగారవో విహరితుం అప్పతిస్సో, అభబ్బో దిట్ఠిసమ్పన్నో పుగ్గలో ధమ్మే అగారవో విహరితుం అప్పతిస్సో, అభబ్బో దిట్ఠిసమ్పన్నో పుగ్గలో సఙ్ఘే అగారవో విహరితుం అప్పతిస్సో, అభబ్బో దిట్ఠిసమ్పన్నో పుగ్గలో సిక్ఖాయ అగారవో విహరితుం అప్పతిస్సో, అభబ్బో దిట్ఠిసమ్పన్నో పుగ్గలో అనాగమనీయం వత్థుం పచ్చాగన్తుం, అభబ్బో దిట్ఠిసమ్పన్నో పుగ్గలో అట్ఠమం భవం నిబ్బత్తేతుం. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, ఛ అభబ్బట్ఠానానీ"తి. అట్ఠమం.

౯. దుతియఅభబ్బట్ఠానసుత్తం

౯౩. "ఛయిమాని, భిక్ఖవే, అభబ్బట్ఠానాని. కతమాని ఛ? అభబ్బో దిట్ఠిసమ్పన్నో పుగ్గలో కఞ్చి [కిఞ్చి (క.) విభ. ౮౦౯; మ. ని. ౩.౧౨౭] సఙ్ఖారం నిచ్చతో ఉపగన్తుం, అభబ్బో దిట్ఠిసమ్పన్నో పుగ్గలో కఞ్చి సఙ్ఖారం సుఖతో ఉపగన్తుం, అభబ్బో దిట్ఠిసమ్పన్నో పుగ్గలో కఞ్చి ధమ్మం అత్తతో ఉపగన్తుం, అభబ్బో దిట్ఠిసమ్పన్నో పుగ్గలో ఆనన్తరియం కమ్మం [ఆనన్తరియకమ్మం (సీ.), అనన్తరియకమ్మం (స్యా. పీ.) అ. ని. ౪.౧౬౨ పస్సితబ్బం] కాతుం, అభబ్బో దిట్ఠిసమ్పన్నో పుగ్గలో కోతూహలమఙ్గలేన సుద్ధిం పచ్చాగన్తుం , అభబ్బో దిట్ఠిసమ్పన్నో పుగ్గలో ఇతో బహిద్ధా దక్ఖిణేయ్యం గవేసితుం. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, ఛ అభబ్బట్ఠానానీ"తి. నవమం.

౧౦. తతియఅభబ్బట్ఠానసుత్తం

౯౪. "ఛయిమాని, భిక్ఖవే, అభబ్బట్ఠానాని. కతమాని ఛ? అభబ్బో దిట్ఠిసమ్పన్నో పుగ్గలో మాతరం జీవితా వోరోపేతుం, అభబ్బో దిట్ఠిసమ్పన్నో పుగ్గలో పితరం జీవితా వోరోపేతుం, అభబ్బో దిట్ఠిసమ్పన్నో పుగ్గలో అరహన్తం జీవితా వోరోపేతుం, అభబ్బో దిట్ఠిసమ్పన్నో పుగ్గలో తథాగతస్స దుట్ఠేన చిత్తేన లోహితం ఉప్పాదేతుం, అభబ్బో దిట్ఠిసమ్పన్నో పుగ్గలో సఙ్ఘం భిన్దితుం, అభబ్బో దిట్ఠిసమ్పన్నో పుగ్గలో అఞ్ఞం సత్థారం ఉద్దిసితుం. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, ఛ అభబ్బట్ఠానానీ"తి. దసమం.

౧౧. చతుత్థఅభబ్బట్ఠానసుత్తం

౯౫. "ఛయిమాని , భిక్ఖవే, అభబ్బట్ఠానాని. కతమాని ఛ? అభబ్బో దిట్ఠిసమ్పన్నో పుగ్గలో సయంకతం సుఖదుక్ఖం పచ్చాగన్తుం, అభబ్బో దిట్ఠిసమ్పన్నో పుగ్గలో పరంకతం [పరకతం (సీ. స్యా.)] సుఖదుక్ఖం పచ్చాగన్తుం, అభబ్బో దిట్ఠిసమ్పన్నో పుగ్గలో సయంకతఞ్చ పరంకతఞ్చ సుఖదుక్ఖం పచ్చాగన్తుం, అభబ్బో దిట్ఠిసమ్పన్నో పుగ్గలో అసయంకారం అధిచ్చసముప్పన్నం సుఖదుక్ఖం పచ్చాగన్తుం, అభబ్బో దిట్ఠిసమ్పన్నో పుగ్గలో అపరంకారం అధిచ్చసముప్పన్నం

సుఖదుక్ఖం పచ్చాగన్తుం, అభబ్బో దిట్ఠిసమ్పన్నో పుగ్గలో అసయంకారఞ్చ అపరంకారఞ్చ అధిచ్చసముప్పన్నం సుఖదుక్ఖం పచ్చాగన్తుం. తం కిస్స హేతు? తథా హిస్స, భిక్ఖవే, దిట్ఠిసమ్పన్నస్స పుగ్గలస్స హేతు చ సుదిట్ఠో హేతుసముప్పన్నా చ ధమ్మా. ఇమాని ఖో, భిక్ఖవే, ఛ అభబ్బట్ఠానానీ"తి. ఏకాదసమం.

సీతివగ్గో నవమో. [చతుత్థో (స్యా॰ క॰)]

తస్సుద్దానం –

సీతిభావం ఆవరణం, వోరోపితా సుస్సూసతి;
అప్పహాయ పహీనాభబ్బో, తట్ఠానా చతురోపి చాతి.

౧౦. ఆనిసంసవగ్గో

౧. పాతుభావసుత్తం

౯౬. "ఛన్నం , భిక్ఖవే, పాతుభావో దుల్లభో లోకస్మిం. కతమేసం ఛన్నం? తథాగతస్స అరహతో సమ్మాసమ్బుద్ధస్స పాతుభావో దుల్లభో లోకస్మిం, తథాగతప్పవేదితస్స ధమ్మవినయస్స దేసేతా పుగ్గలో దుల్లభో లోకస్మిం, అరియాయతనే పచ్చాజాతి దుల్లభా [పచ్చాజాతో దుల్లభో (స్యా.)] లోకస్మిం, ఇన్ద్రియానం అవేకల్లతా దుల్లభా లోకస్మిం, అజళతా అనేళమూగతా దుల్లభా లోకస్మిం, కుసలే ధమ్మే ఛన్దో [కుసలధమ్మచ్ఛన్దో (సీ. స్యా. పీ.)] దుల్లభో లోకస్మిం. ఇమేసం ఖో, భిక్ఖవే, ఛన్నం పాతుభావో దుల్లభో లోకస్మి"న్తి. పఠమం.

౨. ఆనిసంససుత్తం

౯౭. "ఛయిమే, భిక్ఖవే, ఆనిసంసా సోతాపత్తిఫలసచ్ఛికిరియాయ. కతమే ఛ? సద్ధమ్మనియతో హోతి, అపరిహానధమ్మో హోతి, పరియన్తకతస్స దుక్ఖం హోతి [దుక్ఖం న హోతి (స్యా. పీ. క.)], అసాధారణేన ఞాణేన సమన్నాగతో హోతి, హేతు చస్స సుదిట్ఠో, హేతుసముప్పన్నా చ ధమ్మా. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, ఛ ఆనిసంసా సోతాపత్తిఫలసచ్ఛికిరియాయా"తి. దుతియం.

౩. అనిచ్చసుత్తం

౯౮. "'సో వత, భిక్ఖవే, భిక్ఖు కఞ్చి సఙ్ఖారం నిచ్చతో సమనుపస్సన్తో అనులోమికాయ ఖన్తియా సమన్నాగతో భవిస్సతీ'తి నేతం ఠానం విజ్జతి. 'అనులోమికాయ ఖన్తియా అసమన్నాగతో సమ్మత్తనియామం ఓక్కమిస్సతీ'తి నేతం ఠానం విజ్జతి. 'సమ్మత్తనియామం అనోక్కమమానో సోతాపత్తిఫలం వా సకదాగామిఫలం వా అనాగామిఫలం వా అరహత్తం [అరహత్తఫలం (క.) పటి. మ. ౩.౩౬] వా సచ్ఛికరిస్సతీ'తి నేతం ఠానం విజ్జతి.

"'సో వత, భిక్ఖవే, భిక్ఖు సబ్బసఙ్ఖారే [సబ్బసఙ్ఖారం (సీ. పీ.)] అనిచ్చతో సమనుపస్సన్తో అనులోమికాయ ఖన్తియా సమన్నాగతో భవిస్సతీ'తి ఠానమేతం విజ్జతి. 'అనులోమికాయ ఖన్తియా సమన్నాగతో సమ్మత్తనియామం ఓక్కమిస్సతీ'తి ఠానమేతం విజ్జతి. 'సమ్మత్తనియామం ఓక్కమమానో సోతాపత్తిఫలం వా సకదాగామిఫలం వా అనాగామిఫలం వా అరహత్తం వా సచ్ఛికరిస్సతీ'తి ఠానమేతం విజ్జతీ"తి. తతియం.

౪. దుక్ఖసుత్తం

౯౯. "సో వత, భిక్ఖవే, భిక్ఖు కఞ్చి సఙ్ఖారం సుఖతో సమనుపస్సన్తో...పే.... సబ్బసఙ్ఖారే దుక్ఖతో సమనుపస్సన్తో...పే.... ఠానమేతం విజ్జతి". చతుత్థం.

౫. అనత్తసుత్తం

౧౦౦. "'సో వత, భిక్ఖవే, భిక్ఖు కఞ్చి ధమ్మం అత్తతో సమనుపస్సన్తో…పే.… సబ్బధమ్మే [సబ్బధమ్మం (సీ. పీ.), కిఞ్చిధమ్మం (క.) పటి. మ. ౩.౩౬] అనత్తతో సమనుపస్సన్తో…పే.… ఠానమేతం విజ్జతి". పఞ్చమం.

౬. నిబ్బానసుత్తం

౧౦౧. "'సో వత, భిక్ఖవే, భిక్ఖు నిబ్బానం దుక్ఖతో సమనుపస్సన్తో అనులోమికాయ ఖన్తియా సమన్నాగతో భవిస్సతీ'తి నేతం ఠానం విజ్జతి. 'అనులోమికాయ ఖన్తియా అసమన్నాగతో సమ్మత్తనియామం ఓక్కమిస్సతీ'తి నేతం ఠానం విజ్జతి. 'సమ్మత్తనియామం అనోక్కమమానో సోతాపత్తిఫలం వా సకదాగామిఫలం వా అనాగామిఫలం వా అరహత్తం వా సచ్ఛికరిస్సతీ'తి నేతం ఠానం విజ్జతి.

"'సో వత, భిక్ఖవే, భిక్ఖు నిబ్బానం సుఖతో సమనుపస్సన్తో అనులోమికాయ ఖన్తియా సమన్నాగతో భవిస్సతీ'తి ఠానమేతం విజ్జతి. 'అనులోమికాయ ఖన్తియా సమన్నాగతో సమ్మత్తనియామం ఓక్కమిస్సతీ'తి ఠానమేతం విజ్జతి. 'సమ్మత్తనియామం ఓక్కమమానో సోతాపత్తిఫలం వా సకదాగామిఫలం వా అనాగామిఫలం వా అరహత్తం వా సచ్ఛికరిస్సతీ'తి ఠానమేతం విజ్జతీ"తి. ఛట్ఠం.

౭. అనవత్థితసుత్తం

౧౦౨. "ఛ , భిక్ఖవే, ఆనిసంసే సమ్పస్సమానేన అలమేవ భిక్ఖునా సబ్బసఙ్ఖారేసు అనోధిం కరిత్వా అనిచ్చసఞ్ఞం ఉపట్ఠాపేతుం. కతమే ఛ? 'సబ్బసఙ్ఖారా చ మే అనవత్థితా [అనవట్ఠితతో (సీ. స్యా. పీ.)] ఖాయిస్సన్తి, సబ్బలోకే చ మే మనో నాభిరమిస్సతి [న రమిస్సతి (క.)], సబ్బలోకా చ మే మనో వుట్ఠహిస్సతి, నిబ్బానపోణఞ్చ మే మానసం భవిస్సతి, సంయోజనా చ మే పహానం గచ్ఛిస్సన్తి [గచ్ఛన్తి (స్యా. పీ. క.)], పరమేన చ సామఞ్ఞేన సమన్నాగతో భవిస్సామీ'తి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, ఛ ఆనిసంసే సమ్పస్సమానేన అలమేవ భిక్ఖునా సబ్బసఙ్ఖారేసు అనోధిం కరిత్వా అనిచ్చసఞ్ఞం ఉపట్ఠాపేతు"న్తి. సత్తమం.

౮. ఉక్ఖిత్తాసికసుత్తం

౧౦౩. "ఛ, భిక్ఖవే, ఆనిసంసే సమ్పస్సమానేన అలమేవ భిక్ఖునా సబ్బసఙ్ఖారేసు అనోధిం కరిత్వా దుక్ఖసఞ్ఞం ఉపట్ఠాపేతుం. కతమే ఛ? 'సబ్బసఙ్ఖారేసు చ మే నిబ్బిదసఞ్ఞా పచ్చుపట్ఠితా భవిస్సతి, సేయ్యథాపి ఉక్ఖిత్తాసికే వధకే. సబ్బలోకా చ మే మనో వుట్ఠహిస్సతి, నిబ్బానే చ సన్తదస్సావీ భవిస్సామి, అనుసయా చ మే సముగ్ఘాతం గచ్ఛిస్సన్తి [గచ్ఛన్తి (పీ. క.)], కిచ్చకారీ చ భవిస్సామి, సత్థా చ మే పరిచిణ్ణో భవిస్సతి మేత్తావతాయా'తి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, ఛ ఆనిసంసే సమ్పస్సమానేన అలమేవ భిక్ఖునా సబ్బసఙ్ఖారేసు అనోధిం కరిత్వా దుక్ఖసఞ్ఞం ఉపట్ఠాపేతు"న్తి. అట్ఠమం.

౯. అతమ్మయసుత్తం

౧౦౪. "ఛ, భిక్ఖవే, ఆనిసంసే సమ్పస్సమానేన అలమేవ భిక్ఖునా సబ్బధమ్మేసు అనోధిం కరిత్వా అనత్తసఞ్ఞం ఉపట్ఠాపేతుం. కతమే ఛ? సబ్బలోకే చ అతమ్మయో భవిస్సామి, అహఙ్కారా చ మే ఉపరుజ్ఝిస్సన్తి, మమఙ్కారా చ మే

ఉపరుజ్ఝిస్సన్తి, అసాధారణేన చ ఞాణేన సమన్నాగతో భవిస్సామి, హేతు చ మే సుదిట్ఠో భవిస్సతి, హేతుసముప్పన్నా చ ధమ్మా. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, ఛ ఆనిసంసే సమ్పస్సమానేన అలమేవ భిక్ఖునా సబ్బధమ్మేసు అనోధిం కరిత్వా అనత్తసఞ్ఞం ఉపట్ఠాపేతు”న్తి. నవమం.

౧౦. భవసుత్తం

౧౦౫. “తయోమే , భిక్ఖవే, భవా పహాతబ్బా, తీసు సిక్ఖాసు సిక్ఖితబ్బం. కతమే తయో భవా పహాతబ్బా? కామభవో, రూపభవో, అరూపభవో – ఇమే తయో భవా పహాతబ్బా. కతమాసు తీసు సిక్ఖాసు సిక్ఖితబ్బం? అధిసీలసిక్ఖాయ, అధిచిత్తసిక్ఖాయ, అధిపఞ్ఞాసిక్ఖాయ – ఇమాసు తీసు సిక్ఖాసు సిక్ఖితబ్బం. యతో ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో ఇమే తయో భవా పహీనా హోన్తి, ఇమాసు చ తీసు సిక్ఖాసు సిక్ఖితసిక్ఖో హోతి – అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అచ్ఛేచ్ఛి తణ్హం, వివత్తయి సంయోజనం, సమ్మా మానాభిసమయా అన్తమకాసి దుక్ఖస్సా”తి. దసమం.

౧౧. తణ్హాసుత్తం

౧౦౬. “తిస్సో ఇమా, భిక్ఖవే, తణ్హా పహాతబ్బా, తయో చ మానా. కతమా తిస్సో తణ్హా పహాతబ్బా? కామతణ్హా, భవతణ్హా, విభవతణ్హా – ఇమా తిస్సో తణ్హా పహాతబ్బా. కతమే తయో మానా పహాతబ్బా? మానో, ఓమానో, అతిమానో – ఇమే తయో మానా పహాతబ్బా. యతో ఖో, భిక్ఖవే, భిక్ఖునో ఇమా తిస్సో తణ్హా పహీనా హోన్తి, ఇమే చ తయో మానా; అయం వుచ్చతి, భిక్ఖవే, భిక్ఖు అచ్ఛేచ్ఛి తణ్హం, వివత్తయి సంయోజనం, సమ్మా మానాభిసమయా అన్తమకాసి దుక్ఖస్సా”తి. ఏకాదసమం.

ఆనిసంసవగ్గో దసమో. [పఞ్చమో (స్యా. క.)]

తస్సుద్దానం –

పాతుభావో ఆనిసంసో, అనిచ్చదుక్ఖఅనత్తతో;
నిబ్బానం అనవత్థి, ఉక్ఖిత్తాసి అతమ్మయో;
భవా తణ్హాయేకా దసాతి.

దుతియపణ్ణాసకం సమత్తం.

౧౧. తికవగ్గో

౧. రాగసుత్తం

౧౦౭. “తయోమే , భిక్ఖవే, ధమ్మా. కతమే తయో? రాగో, దోసో, మోహో. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, తయో ధమ్మా. ఇమేసం ఖో, భిక్ఖవే, తిణ్ణం ధమ్మానం పహానాయ తయో ధమ్మా భావేతబ్బా. కతమే తయో? రాగస్స పహానాయ అసుభా భావేతబ్బా, దోసస్స పహానాయ మేత్తా భావేతబ్బా, మోహస్స పహానాయ పఞ్ఞా భావేతబ్బా. ఇమేసం ఖో, భిక్ఖవే, తిణ్ణం ధమ్మానం పహానాయ ఇమే తయో ధమ్మా భావేతబ్బా”తి. పఠమం.

౨. దుచ్చరితసుత్తం

౧౦౮. “తయోమే, భిక్ఖవే, ధమ్మా. కతమే తయో? కాయదుచ్చరితం, వచీదుచ్చరితం, మనోదుచ్చరితం. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, తయో ధమ్మా. ఇమేసం ఖో, భిక్ఖవే, తిణ్ణం ధమ్మానం పహానాయ తయో ధమ్మా భావేతబ్బా. కతమే తయో? కాయదుచ్చరితస్స పహానాయ కాయసుచరితం భావేతబ్బం, వచీదుచ్చరితస్స పహానాయ వచీసుచరితం భావేతబ్బం, మనోదుచ్చరితస్స పహానాయ మనోసుచరితం భావేతబ్బం. ఇమేసం ఖో, భిక్ఖవే, తిణ్ణం ధమ్మానం పహానాయ ఇమే తయో ధమ్మా భావేతబ్బా”తి. దుతియం.

౩. వితక్కసుత్తం

౧౦౯. “తయోమే, భిక్ఖవే, ధమ్మా. కతమే తయో? కామవితక్కో, బ్యాపాదవితక్కో, విహింసావితక్కో. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, తయో ధమ్మా. ఇమేసం ఖో, భిక్ఖవే, తిణ్ణం ధమ్మానం పహానాయ తయో ధమ్మా భావేతబ్బా. కతమే తయో? కామవితక్కస్స పహానాయ నేక్ఖమ్మవితక్కో భావేతబ్బో, బ్యాపాదవితక్కస్స పహానాయ అబ్యాపాదవితక్కో భావేతబ్బో, విహింసావితక్కస్స పహానాయ అవిహింసావితక్కో భావేతబ్బో. ఇమేసం ఖో, భిక్ఖవే, తిణ్ణం ధమ్మానం పహానాయ ఇమే తయో ధమ్మా భావేతబ్బా”తి. తతియం.

౪. సఞ్ఞాసుత్తం

౧౧౦. “తయోమే , భిక్ఖవే, ధమ్మా. కతమే తయో? కామసఞ్ఞా, బ్యాపాదసఞ్ఞా, విహింసాసఞ్ఞా. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, తయో ధమ్మా. ఇమేసం ఖో, భిక్ఖవే, తిణ్ణం ధమ్మానం పహానాయ తయో ధమ్మా భావేతబ్బా. కతమే తయో? కామసఞ్ఞాయ పహానాయ నేక్ఖమ్మసఞ్ఞా భావేతబ్బా, బ్యాపాదసఞ్ఞాయ పహానాయ అబ్యాపాదసఞ్ఞా భావేతబ్బా, విహింసాసఞ్ఞాయ పహానాయ అవిహింసాసఞ్ఞా భావేతబ్బా. ఇమేసం ఖో, భిక్ఖవే, తిణ్ణం ధమ్మానం పహానాయ ఇమే తయో ధమ్మా భావేతబ్బా”తి. చతుత్థం.

౫. ధాతుసుత్తం

౧౧౧. “తయోమే, భిక్ఖవే, ధమ్మా. కతమే తయో? కామధాతు, బ్యాపాదధాతు, విహింసాధాతు. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, తయో ధమ్మా. ఇమేసం ఖో, భిక్ఖవే, తిణ్ణం ధమ్మానం పహానాయ తయో ధమ్మా భావేతబ్బా. కతమే తయో? కామధాతుయా పహానాయ నేక్ఖమ్మధాతు భావేతబ్బా, బ్యాపాదధాతుయా పహానాయ అబ్యాపాదధాతు భావేతబ్బా, విహింసాధాతుయా పహానాయ అవిహింసాధాతు భావేతబ్బా. ఇమేసం ఖో, భిక్ఖవే, తిణ్ణం ధమ్మానం పహానాయ ఇమే తయో ధమ్మా భావేతబ్బా”తి. పఞ్చమం.

౬. అస్సాదసుత్తం

౧౧౨. “తయోమే, భిక్ఖవే, ధమ్మా. కతమే తయో? అస్సాదదిట్ఠి, అత్తానుదిట్ఠి, మిచ్ఛాదిట్ఠి. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, తయో ధమ్మా. ఇమేసం ఖో , భిక్ఖవే, తిణ్ణం ధమ్మానం పహానాయ తయో ధమ్మా భావేతబ్బా. కతమే తయో? అస్సాదదిట్ఠియా పహానాయ అనిచ్చసఞ్ఞా భావేతబ్బా, అత్తానుదిట్ఠియా పహానాయ అనత్తసఞ్ఞా భావేతబ్బా, మిచ్ఛాదిట్ఠియా పహానాయ సమ్మాదిట్ఠి భావేతబ్బా . ఇమేసం ఖో, భిక్ఖవే, తిణ్ణం ధమ్మానం పహానాయ ఇమే తయో ధమ్మా భావేతబ్బా”తి. ఛట్ఠం.

౭. అరతిసుత్తం

౧౧౩. “తయోమే , భిక్ఖవే, ధమ్మా. కతమే తయో? అరతి, విహింసా [విహేసా (క.)], అధమ్మచరియా. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, తయో ధమ్మా. ఇమేసం ఖో, భిక్ఖవే, తిణ్ణం ధమ్మానం పహానాయ తయో ధమ్మా భావేతబ్బా. కతమే తయో? అరతియా పహానాయ ముదితా భావేతబ్బా, విహింసాయ పహానాయ అవిహింసా భావేతబ్బా, అధమ్మచరియాయ పహానాయ ధమ్మచరియా భావేతబ్బా. ఇమేసం ఖో, భిక్ఖవే, తిణ్ణం ధమ్మానం పహానాయ ఇమే తయో ధమ్మా భావేతబ్బా”తి. సత్తమం.

౮. సన్తుట్ఠితాసుత్తం

౧౧౪. “తయోమే, భిక్ఖవే, ధమ్మా. కతమే తయో? అసన్తుట్ఠితా, అసమ్పజఞ్ఞం, మహిచ్ఛతా. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, తయో ధమ్మా. ఇమేసం ఖో, భిక్ఖవే, తిణ్ణం ధమ్మానం పహానాయ తయో ధమ్మా భావేతబ్బా. కతమే తయో? అసన్తుట్ఠితాయ పహానాయ సన్తుట్ఠితా భావేతబ్బా, అసమ్పజఞ్ఞస్స పహానాయ సమ్పజఞ్ఞం భావేతబ్బం, మహిచ్ఛతాయ పహానాయ అప్పిచ్ఛతా భావేతబ్బా. ఇమేసం ఖో, భిక్ఖవే, తిణ్ణం ధమ్మానం పహానాయ ఇమే తయో ధమ్మా భావేతబ్బా”తి. అట్ఠమం.

౯. దోవచస్సతాసుత్తం

౧౧౫. “తయోమే, భిక్ఖవే, ధమ్మా. కతమే తయో? దోవచస్సతా, పాపమిత్తతా, చేతసో విక్ఖేపో. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, తయో ధమ్మా. ఇమేసం ఖో, భిక్ఖవే, తిణ్ణం ధమ్మానం పహానాయ తయో ధమ్మా భావేతబ్బా. కతమే తయో? దోవచస్సతాయ పహానాయ సోవచస్సతా భావేతబ్బా, పాపమిత్తతాయ పహానాయ కల్యాణమిత్తతా భావేతబ్బా, చేతసో విక్ఖేపస్స పహానాయ ఆనాపానస్సతి భావేతబ్బా. ఇమేసం ఖో, భిక్ఖవే, తిణ్ణం ధమ్మానం పహానాయ ఇమే తయో ధమ్మా భావేతబ్బా”తి. నవమం.

౧౦. ఉద్ధచ్చసుత్తం

౧౧౬. "తయోమే , భిక్ఖవే, ధమ్మా. కతమే తయో? ఉద్ధచ్చం, అసంవరో, పమాదో. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, తయో ధమ్మా. ఇమేసం ఖో, భిక్ఖవే, తిణ్ణం ధమ్మానం పహానాయ తయో ధమ్మా భావేతబ్బా. కతమే తయో? ఉద్ధచ్చస్స పహానాయ సమథో భావేతబ్బో, అసంవరస్స పహానాయ సంవరో భావేతబ్బో, పమాదస్స పహానాయ అప్పమాదో భావేతబ్బో. ఇమేసం ఖో, భిక్ఖవే, తిణ్ణం ధమ్మానం పహానాయ ఇమే తయో ధమ్మా భావేతబ్బా"తి. దసమం.

తికవగ్గో ఏకాదసమో. [పఠమో (స్యా॰)]

తస్సుద్దానం –

రాగదుచ్చరితవితక్కా, సఞ్ఞా ధాతూతి వుచ్చతి;
అస్సాదఅరతితుట్ఠి, దువే చ ఉద్ధచ్చేన వగ్గోతి.

౧౨. సామఞ్ఞవగ్గో

౧. కాయానుపస్సీసుత్తం

౧౧౭. "ఛ , భిక్ఖవే, ధమ్మే అప్పహాయ అభబ్బో కాయే కాయానుపస్సీ విహరితుం. కతమే ఛ? కమ్మారామతం, భస్సారామతం, నిద్దారామతం, సఙ్గణికారామతం, ఇన్ద్రియేసు అగుత్తద్వారతం, భోజనే అమత్తఞ్ఞుతం. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, ఛ ధమ్మే అప్పహాయ అభబ్బో కాయే కాయానుపస్సీ విహరితుం.

"ఛ , భిక్ఖవే, ధమ్మే పహాయ భబ్బో కాయే కాయానుపస్సీ విహరితుం. కతమే ఛ? కమ్మారామతం, భస్సారామతం, నిద్దారామతం, సఙ్గణికారామతం, ఇన్ద్రియేసు అగుత్తద్వారతం, భోజనే అమత్తఞ్ఞుతం – ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, ఛ ధమ్మే పహాయ భబ్బో కాయే కాయానుపస్సీ విహరితు"న్తి. పఠమం.

౨. ధమ్మానుపస్సీసుత్తం

౧౧౮. "ఛ, భిక్ఖవే, ధమ్మే అప్పహాయ అభబ్బో అజ్ఝత్తం కాయే...పే.... బహిద్ధా కాయే...పే.... అజ్ఝత్తబహిద్ధా కాయే... పే.... అజ్ఝత్తం వేదనాసు...పే.... బహిద్ధా వేదనాసు...పే.... అజ్ఝత్తబహిద్ధా వేదనాసు...పే.... అజ్ఝత్తం చిత్తే...పే.... బహిద్ధా చిత్తే...పే.... అజ్ఝత్తబహిద్ధా చిత్తే...పే.... అజ్ఝత్తం ధమ్మేసు...పే.... బహిద్ధా ధమ్మేసు...పే.... అజ్ఝత్తబహిద్ధా ధమ్మేసు ధమ్మానుపస్సీ విహరితుం. కతమే ఛ? కమ్మారామతం, భస్సారామతం, నిద్దారామతం, సఙ్గణికారామతం, ఇన్ద్రియేసు అగుత్తద్వారతం , భోజనే అమత్తఞ్ఞుతం. ఇమే ఖో, భిక్ఖవే, ఛ ధమ్మే పహాయ భబ్బో అజ్ఝత్తబహిద్ధా ధమ్మేసు ధమ్మానుపస్సీ విహరితు"న్తి. దుతియం.

౩. తపుస్ససుత్తం

౧౧౯. "ఛహి , భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో తపుస్సో [తపస్సో (పీ.) అ. ని. ౧.౨౪౮] గహపతి తథాగతే నిట్ఠఙ్గతో అమతద్దసో అమతం సచ్ఛికత్వా ఇరియతి. కతమేహి ఛహి? బుద్ధే అవేచ్చప్పసాదేన, ధమ్మే అవేచ్చప్పసాదేన, సఙ్ఘే అవేచ్చప్పసాదేన, అరియేన సీలేన, అరియేన ఞాణేన, అరియాయ విముత్తియా. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, ఛహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో తపుస్సో గహపతి తథాగతే నిట్ఠఙ్గతో అమతద్దసో అమతం సచ్ఛికత్వా ఇరియతీ"తి. తతియం.

౪-౨౩. భల్లికాదిసుత్తాని

౧౨౦-౧౩౯. "ఛహి, భిక్ఖవే, ధమ్మేహి సమన్నాగతో భల్లికో గహపతి...పే.... సుదత్తో గహపతి అనాథపిణ్డికో... చిత్తో గహపతి మచ్ఛికాసణ్డికో... హత్థకో ఆళవకో... మహానామో సక్కో... ఉగ్గో గహపతి వేసాలికో... ఉగ్గతో గహపతి... సూరమ్బట్ఠో [సూరో అమ్బట్ఠో (క.)] ... జీవకో కోమారభచ్చో... నకులపితా గహపతి... తవకణ్ణికో గహపతి... పూరణో గహపతి... ఇసిదత్తో గహపతి... సన్ధానో [సన్తానో (క.)] గహపతి... విచయో [విజయో (సీ. స్యా. పీ.)] గహపతి... విజయమాహికో [వజ్జియమహితో (సీ. స్యా. పీ.)] గహపతి... మేణ్డకో గహపతి ... వాసేట్ఠో ఉపాసకో... అరిట్ఠో ఉపాసకో...

సారగ్గో [సాదత్తో (స్యా॰)] ఉపాసకో తథాగతే నిట్ఠఙ్గతో అమతద్దసో అమతం సచ్ఛికత్వా ఇరియతి. కతమేహి ఛహి? బుద్ధే అవేచ్చప్పసాదేన, ధమ్మే అవేచ్చప్పసాదేన, సఙ్ఘే అవేచ్చప్పసాదేన, అరియేన సీలేన, అరియేన ఞాణేన, అరియాయ విముత్తియా. ఇమేహి ఖో, భిక్ఖవే, ఛహి ధమ్మేహి సమన్నాగతో సారగ్గో ఉపాసకో తథాగతే నిట్ఠఙ్గతో అమతద్దసో అమతం సచ్ఛికత్వా ఇరియతీ”తి. తేవీసతిమం.

సామఞ్ఞవగ్గో ద్వాదసమో.

౧౩. రాగపేయ్యాలం

౧౪౦. “రాగస్స , భిక్ఖవే, అభిఞ్ఞాయ ఛ ధమ్మా భావేతబ్బా. కతమే ఛ? దస్సనానుత్తరియం , సవనానుత్తరియం, లాభానుత్తరియం, సిక్ఖానుత్తరియం, పారిచరియానుత్తరియం, అనుస్సతానుత్తరియం. రాగస్స, భిక్ఖవే, అభిఞ్ఞాయ ఇమే ఛ ధమ్మా భావేతబ్బా”తి.

౧౪౧. “రాగస్స, భిక్ఖవే, అభిఞ్ఞాయ ఛ ధమ్మా భావేతబ్బా. కతమే ఛ? బుద్ధానుస్సతి, ధమ్మానుస్సతి, సఙ్ఘానుస్సతి, సీలానుస్సతి, చాగానుస్సతి, దేవతానుస్సతి. రాగస్స, భిక్ఖవే, అభిఞ్ఞాయ ఇమే ఛ ధమ్మా భావేతబ్బా”తి.

౧౪౨. “రాగస్స, భిక్ఖవే, అభిఞ్ఞాయ ఛ ధమ్మా భావేతబ్బా. కతమే ఛ? అనిచ్చసఞ్ఞా, అనిచ్చే దుక్ఖసఞ్ఞా, దుక్ఖే అనత్తసఞ్ఞా, పహానసఞ్ఞా, విరాగసఞ్ఞా, నిరోధసఞ్ఞా. రాగస్స, భిక్ఖవే, అభిఞ్ఞాయ ఇమే ఛ ధమ్మా భావేతబ్బా”తి.

౧౪౩-౧౬౯. “రాగస్స, భిక్ఖవే, పరిఞ్ఞాయ...పే॰... పరిక్ఖయాయ... పహానాయ... ఖయాయ... వయాయ... విరాగాయ... నిరోధాయ... చాగాయ... పటినిస్సగ్గాయ ఛ ధమ్మా భావేతబ్బా”.

౧౭౦-౬౪౯. “దోసస్స...పే॰... మోహస్స... కోధస్స... ఉపనాహస్స... మక్ఖస్స... పళాసస్స... ఇస్సాయ... మచ్ఛరియస్స... మాయాయ... సాఠేయ్యస్స... థమ్భస్స... సారమ్భస్స... మానస్స... అతిమానస్స... మదస్స... పమాదస్స అభిఞ్ఞాయ...పే॰... పరిఞ్ఞాయ... పరిక్ఖయాయ... పహానాయ... ఖయాయ... వయాయ... విరాగాయ... నిరోధాయ... చాగాయ... పటినిస్సగ్గాయ ఇమే ఛ ధమ్మా భావేతబ్బా”తి. ఇదమవోచ భగవా. అత్తమనా తే భిక్ఖూ భగవతో భాసితం అభినన్దున్తి.

రాగపేయ్యాలం నిట్ఠితం.

ఛక్కనిపాతపాళి నిట్ఠితా.